

Obsah disertační práce

I	Úvod	6
I.1	Cíle disertační práce.....	6
I.2	Obecný úvod do problematiky	7
II	Obecná část.....	10
II.1	Obchodní společnosti a jejich statutární orgány.....	10
II.1.1	Pojem obchodní společnosti	10
II.1.1.1	Obecné vymezení pojmu v českém a evropském kontextu.....	10
II.1.1.2	Obchodní společnost v českém právu	12
II.1.2	Právní úprava obchodních společností, jejich členění a charakteristika.....	19
II.1.2.1	Právo společností	19
II.1.2.1.1	Pojem práva společností.....	19
II.1.2.1.2	Evropské právo společností.....	20
II.1.2.1.3	České právo obchodních společností	23
II.1.2.2	Členění obchodních společností	26
II.1.2.2.1	Společenstevní numerus clausus	26
II.1.2.2.2	Obchodní společnosti osobní a kapitálové	28
II.1.2.3	Stručná charakteristika obchodních společností	31
II.1.2.3.1	Veřejná obchodní společnost	31
II.1.2.3.2	Komanditní společnost	32
II.1.2.3.3	Společnost s ručením omezeným	34
II.1.2.3.4	Akciová společnost.....	35
II.1.2.3.5	EHZS.....	38
II.1.2.3.6	SE.....	39
II.1.3	Statutární orgány obchodních společností, jejich působnost a specifika	42
II.1.3.1	Pojem a vymezení statutárního orgánu.....	42
II.1.3.1.1	Pojem statutárního orgánu	42

II.1.3.1.2	Vymezení pojmu statutárního orgánu.....	43
II.1.3.1.3	Statutární zástupce	46
II.1.3.1.4	Vymezení statutárního orgánu obchodní společnosti.....	46
II.1.3.1.5	Jmenování anebo volba ?.....	49
II.1.3.2	Zápis statutárního orgánu do obchodního rejstříku a jeho účinky	49
II.1.3.3	Požadavky na statutární orgán	53
II.1.3.3.1	Povaha kritérií a jejich přezkum.....	53
II.1.3.3.2	Subjektivní kritéria	55
II.1.3.3.3	Objektivní kritéria	56
II.1.3.4	Pojetí kolektivních statutárních orgánů.....	60
II.1.3.5	Působnost statutárního orgánu	64
II.1.3.5.1	Obchodní vedení	64
II.1.3.5.2	Jednatelská působnost	67
II.1.3.5.3	Specifické povinnosti	72
II.1.3.5.4	Předběžná společnost.....	73
II.1.3.6	Omezení působnosti statutárního orgánu	74
II.1.3.6.1	Omezení z rozhodnutí orgánu	75
II.1.3.6.1.1	Omezení obchodního vedení	76
II.1.3.6.1.2	Omezení jednatelské působnosti.....	78
II.1.3.6.2	Zákonná omezení	81
II.1.3.7	Přenos kompetencí	83
II.1.3.8	Zákaz konkurence.....	86
II.1.3.9	Specifika statutárních orgánů jednotlivých obchodních společností.....	89
II.1.3.9.1	Statutární orgán veřejné obchodní společnosti	89
II.1.3.9.2	Statutární orgán komanditní společnosti	92
II.1.3.9.3	Statutární orgán společnosti s ručením omezeným.....	94

II.1.3.9.4	Statutární orgán akciové společnosti	99
II.1.4	Právní úprava vztahu statutárního orgánu k obchodní společnosti	104
II.1.4.1	Právní povaha vztahu statutárního orgánu k obchodní společnosti.....	104
II.1.4.2	Právní úprava vztahu statutárního orgánu k obchodní společnosti	106
II.1.4.3	Právní povaha smlouvy o výkonu funkce.....	107
II.2	Obchodní společnost z pohledu pracovního práva	114
II.2.1	Obchodní společnost jako strana pracovněprávních vztahů	114
II.2.2	Statutární orgán versus zaměstnanec ve vztahu k obchodní společnosti	117
II.3	Zástupci obchodní společnosti, jejich funkce a vztah ke statutárnímu orgánu	122
II.3.1	Zástupci obchodní společnosti a jejich druhy.....	122
II.3.1.1	Obecné koncepční poznámky.....	122
II.3.1.2	Plná moc v obchodě	123
II.3.1.3	Prokura.....	124
II.3.1.4	Zákonné zastoupení obchodní společnosti	126
II.3.1.5	Vedoucí organizační složky podniku.....	128
II.3.1.6	Obchodní příručí	130
II.3.2	Právní povaha vztahu mezi zástupci obchodní společnosti a statutárním orgánem.....	131
II.3.3	Možnosti souběhu jednání a jeho nové perspektivy	133
II.4	Některá specifika statutárních orgánů v nadnárodních obchodních společnostech	136
II.4.1	Pojetí statutárního orgánu v EHZS	136
II.4.2	Pojetí statutárního orgánu v SE	139
II.4.2.1	Obecná charakteristika právní úpravy.....	139
II.4.2.2	Obecné odchylky od právní úpravy ČR	140
II.4.2.3	Statutární orgán v dualistickém modelu.....	141
II.4.2.4	Statutární orgán v monistickém modelu	144
III	Zvláštní část.....	149

III.1	Statutární orgán jako mandatář, resp. obchodní společnost jako mandant.....	149
III.1.1	Vznik mandátu statutárního orgánu v kapitálové obchodní společnosti	149
III.1.2	Zánik mandátu statutárního orgánu v kapitálové obchodní společnosti	151
III.1.3	Mandat v osobních obchodních společnostech	157
III.1.4	Obsah a povaha mandátu statutárního orgánu	159
III.1.5	Práva a povinnosti obchodní společnosti jako mandanta a jejich výkon	165
III.1.5.1	Úvodní koncepční poznámky.....	165
III.1.5.2	Povinnosti obchodní společnosti ve vztahu ke statutárnímu orgánu	166
III.1.5.3	Práva obchodní společnosti ve vztahu ke statutárnímu orgánu	172
III.2	Statutární orgán jako zaměstnanec	176
III.2.1	Role.....	176
III.2.2	Statutární orgán zaměstnancem.....	178
III.2.3	Možné kombinace mandátu a pracovněprávního vztahu	181
IV	Zhodnocení pojetí problematiky právem EU, komparace s právem SRN a popis řešení	183
IV.1	Právní úprava EU	183
IV.2	Komparace s právní úpravou SRN	185
IV.3	Možné náměty de lege ferenda.....	188
V	Zhodnocení výsledků, doporučení na pokračování a metodika práce.....	192
VI	Summary.....	196
VII	Zusammenfassung	198
VIII	Seznam použitých zkratk, pramenů a publikační činnosti	200
VIII.1	Použité zkratky.....	200
VIII.2	Seznam odborných pramenů	201
VIII.2.1	Knižní odborná literatura	201
VIII.2.2	Prvorepubliková knižní literatura.....	205
VIII.2.3	Zahraniční literatura	205

VIII.2.4	Odborné články a příspěvky	206
VIII.2.5	Judikatura.....	207
VIII.3	Související publikace autora	211
VIII.4	Seznam použité legislativy	212

I Úvod

I.1 Cíle disertační práce

Tato disertační práce si klade za cíl podat analýzu právního postavení statutárního orgánu obchodní společnosti, včetně relevantní právní úpravy vztahující se k tomuto již tradičnímu pojmu českého práva, a to konkrétně pokusit se o jeho pojmové vymezení v současném i historickém kontextu a dále provést rozbor právní povahy a náplně této „funkce“ (vnímáno pohledem mandátu ve smyslu soukromého práva) v jednotlivých právních formách obchodních společností, jejich obchodněprávních aspektů a některých dílčích pracovněprávních souvislostí.

Vzhledem k nutné **právní koexistenci** obchodní společnosti (v různých právních formách) a „jejího“ statutárního orgánu, tato disertační práce rovněž v úvodních kapitolách vymezuje pojem obchodní společnosti jako právnické osoby, analyzuje její právní zakotvení v českém i evropském kontextu a podává pro dokreslení některých souvislostí stručnou charakteristiku jednotlivých právních forem „českých“ i „evropských“ (obchodních) společností se zaměřením na jejich specifika a vnitřní uspořádání, která bezesporu formují obsah mandátu statutárního orgánu. Jelikož většina kapitálových obchodních společností potřebuje (vzhledem k rozsahu jejich podnikatelské činnosti), aby jejich jménem určitá osoba odlišná od statutárního orgánu v běžném obchodním styku nebo i interně nějakým způsobem jednala, tato disertační práce zároveň podává stručnou charakteristiku zákonných a smluvních zástupců obchodní společnosti jako podnikatele, rozbor jejich právního postavení a vztahu ke statutárnímu orgánu, jakož i varianty možné kolize či souběhu s funkcí statutárního orgánu a následný odraz v kvalitativním statusu dotčené osoby.

In concreto si tato disertační práce klade za cíl, vedle charakteristiky a možného vymezení v předmětu práce použitých pojmů, **analyzovat synergii tří subjektů**, a to právnické osoby korporálního typu označené naším právem za obchodní společnost nebo prostě jen „společnost“,¹ jejího statutárního orgánu jako vnitřního útvaru s významnými vnějšími a vnitřními kompetencemi, který lze přirovnat k jakémusi „údu“ obchodní společnosti, a v dílčích aspektech konečně i zaměstnance jako člověka v roli poskytovatele potřebné pracovní síly. Podstatou takto vznikajících vztahů je skutečnost, že zatímco prvé dva **subjekty spolu nutně koexistují**, třetí se k nim „dobrovolně“ přidává v podobě „osobní složky“

¹ ObchZ formuluje tuto legislativní zkratku překvapivě až v ust. § 56 odst. 1, nicméně tato je používána tu a tam i v jeho předchozích ustanoveních (srov. např. ust. §38 b či §38 i). Není proto s podivem, že praxe si tuto zkratku dokonale zažila, což našlo svůj odraz nejen v obsahu různých právních dokumentů, ale i v běžné mluvě.

podnikání obchodní společnosti, která zachází s věcnými prostředky společenstevního podniku stejně tak, jako se přímo podílí na jiné jeho činnosti.

Tyto vztahy přitom v posledních letech, a to nejen díky ekonomickým vlivům, **nabývají na intenzitě**, a proto by právní úprava měla bezesporu směřovat k tomu, aby určitá „optimální“ synergie byla nalezena, a to nikoliv pouze tím, že bude ustupovat požadavkům „praxe“, ale především tím, že bude reglementován pouze určitý minimální obsah těchto vztahů, který budou moci strany podle své vůle obligačně rozšířit. Pokud by tato synergie s převládajícím obligačním obsahem nenastala, mám za to, že uvedené vztahy nebudou životaschopné, resp. praxe bude hledat řešení, jak se z přichystané legislativní „oprátky“ vyvléct.

Věřím, že právní analýza podaná v této disertační práci umožní široké odborné veřejnosti udělat si o této situaci dostatečný přehled, jakož i pochopit vzájemné souvislosti.

I.2 Obecný úvod do problematiky

Pro pochopení souvislostí vzniku a existence pojmu „statutárního orgánu“ se pokusím poznamenat několik slov na úvod. Předně celá problematika se odvíjí od samotné reflexe **právnické osoby** jako subjektu práva, kterýžto pojem je sám o sobě velmi nejasný a nemá ani dlouhou historii.² Kdyby právní řád připisoval právní **subjektivitu pouze člověku** k ochraně a prosazování jeho zájmů, jak tomu bylo „dříve“, tato disertační práce by jistě postrádala předmět, resp. statutárního orgánu by prostě nebylo třeba. Toto pojetí však bylo později převzato i do konstrukce právnických osob, neboť ne každý zájem člověka lze chránit ve spojitosti s jeho individuem, zejména tam, kde mají např. práva a povinnosti majetkové povahy sloužit zájmům lidské společnosti.³ Navíc je třeba připomenout **imanentní mortalitu člověka**, která může jenom stěží zajistit kontinuitu práv ve vztahu např. k určitému účelu, resp. právní jistotu v tom, že v započatém bude i nadále pokračováno. Konečně základní **koncept korporace** tedy spočívá právě v tom, že je tato odvislá od života svých členů a že tedy existuje nezávisle na jejich životech.⁴ Jinými slovy její základní atribut lze spatřovat právě v tom, že požívá práv a je povinována povinnostmi, které jsou odlišné od těch požívaných nebo nesených jejími členy.⁵ Z tohoto pohledu lze institut právnické osoby chápat jako relativně nově se historicky vyvinuvší obecnou formu organizačně právní integrace zejména ekonomických zájmů, která se zúčastňuje jako jeden ze subjektů právních vztahů na právním životě.⁶

² Knapp, V. Teorie práva. 1. vyd. C. H. Beck, Praha 1995, s. 73.

³ Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. I. díl. ASPI, Praha 2005, s. 200.

⁴ Fleischer, A., Hazard, G., Klipperová, M. Pokušení správních rad. Victoria Publishing, Praha 1996, s. 62.

⁵ Davies, P. Principles of Modern Company Law. Sweet & Maxwell, 2008, s. 33.

⁶ Hurdík, J. Právnické osoby. Obecná právní charakteristika. MU, Brno 2000, s. 51.

Přitom jen těžko si lze dnes běžný **život bez právnických osob** různých druhů vůbec představit. Existence různých druhů právnických osob rovněž poukazuje na rozmanitost ekonomického života i právních vztahů, které se v souvislosti s nimi v moderní době utvářejí. V současnosti tedy právní osoby bez ohledu na svoji definici a pojetí právní doktríny existují jako neodmyslitelný subjekt právních vztahů.⁷ Jinými slovy došlo postupem času k přiznání reality právnických osob, resp. k reálnosti právního uznání právnických osob.⁸

V současné době přitom právní osoby podléhají **novým trendům**. Živelné zakládání právnických osob v podobě obchodních společností v našich zeměpisných šířkách, bezesporu v nesčetných případech pod dojmem minimální odpovědnosti za případný podnikatelský neúspěch, vede až k bizarním číslům. Obchodní společnosti se tak jako společenství obchodního práva⁹ staly v důsledku toho nejčastěji se vyskytujícími podnikatelskými subjekty. Vedle toho se řady společností „sešikované“ vnitrostátním právem bez ohledu na vůli partikulárního zákonodárce rozšířily o **nové „evropské fenomény“**, kterým byla hned na počátku dána do vínku poměrně široká a předtím nebývalá svoboda, a to jak co do vnitřního uspořádání, tak např. i co do mobility.

A právě existence právnických osob – obchodních společností, coby osob odlišných od člověka, předpokládá rovněž vymezení jejich vnitřního uspořádání (orgánů) – kam spadá rovněž **orgán statutární (exekutivní)**, který těmto právnickým osobám jako abstraktním entitám přináší bezprostřední zprostředkování především hospodářského života. Je třeba vést v patrnosti, že zatímco o některých orgánech můžeme v daném případě hovořit jenom teoreticky, se statutárním orgánem je nutno počítat vždy, neboť se **utváří povinně** (obligatorně). Jinak řečeno by si obchodní společnost bez statutárního orgánu sama nic nepočala. Statutární orgán je tedy bezesporu jedním z **pojmových znaků** právnických osob soukromého práva.¹⁰ Nedostatek jeho obsazení tedy může *ad absurdum* přivodit i zánik obchodní společnosti jako právní osoby.¹¹ Ve své podstatě jde tedy v našem případě o zvláštní a zároveň **nutnou synergii** mezi člověkem tvořícím statutární orgán a obchodní společností jakožto osobou, která existuje pouze v právním světě a prostřednictvím níž je uskutečňována určitá činnost. Náš zákonodárce přitom přirovnal tento vztah ke vztahu z **mandátní smlouvy** (srov. ust. § 66 odst. 2 ObchZ). V praxi přitom nelze přehlédnout přístup, kdy je nazíráno na statutární orgán shodně jako na zástupce podnikatele, kdy tito bývají společně označováni jako **tzv. „statutární zástupce“**. Tyto trendy je však nutno *de lege lata* z důvodů níže popsaných a s ohledem na panující právní terminologii „prozatím“ odmítnout.

⁷ Tím ovšem nikterak nepopírám skutečnost, že tyto jako subjekt v druhé polovině minulého století načas „zmizely“ z našeho právního řádu.

⁸ Fiala, J., Hurdík, J., Korecká V., Tepec, I. Lexikon – Občanské právo. 2. vyd. Sagit, Ostrava 2001, s. 244.

⁹ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 326.

¹⁰ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 63.

¹¹ K tomu viz např. rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 124/2008 ze dne 9.10.2008.

Je však uvedená synergie věčná? Nehrozí přece jenom některým obchodním společnostem v **důsledku jednání člověka zánik**, resp. není jejich právní suverenita z tohoto důvodu v ohrožení? Soudím, že hledání odpovědi na tyto otázky je v poslední době stále více aktuální. Proto na závěr jenom stručně zmíním jednu pro obchodní společnosti nepříznivou tendenci poslední doby, která má svůj původ právě v „nekalém“ jednání člověka, res. lidí. Je zřejmě nepopíratelné, že některé obchodní společnosti jako je společnost s ručením omezeným pro jednoduchost svého založení a velkou míru volnosti právní úpravy, bývají často zneužívány k podvodným účelům,¹² nebo jako jednočlenné pro individuální podnikání „s omezeným ručením“.¹³ Dochází tedy k situacím, kdy zejména kapitálové obchodní společnosti nejsou využívány k obchodní činnosti, ale tyto jsou pro svoji majetkovou samostatnost **společníky zneužívány**. V této souvislosti někdy hovoříme o tzv. *dummy corporations*.¹⁴ V právní doktríně i soudní praxi tak dochází k hledání **způsobu průniku** do jejich subjektivity odhlédnutím od jejich majetkové samostatnosti k posílení právní ochrany věřitelů v dobách finančních těžkostí společnosti.¹⁵ Výsledkem tohoto přístupu je, že na obchodní společnost a její společníky je účelově nahlíženo, jako by mezi nimi **majetkové oddělení vůbec neexistovalo**. Tento jev je označován v anglosaské právní terminologii jako „propichování/odhalování firemního závoje“ (*piercing/lifting the corporate veil*).¹⁶

Je třeba uzavřít, že tento „přístup“ stěží hledá oporu v našem platném právu. Hrozí, že pokud se ovšem nepodaří včas nalézt potřebné ochranné mechanismy, může tento přístup v konečném důsledku **vést k diskvalifikaci** některých obchodních společností (na mysli mám především nejpopulárnější právní formu obchodní společnosti, kterou je společnost s ručením omezeným), jako autonomních právních subjektů.

¹² Shodně též např. Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 277.

¹³ Eliáš, K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vyd. Linde, Praha 1998, s. 294.

¹⁴ Jedná se o korporace, jejichž jediným účelem je zastřít identitu vlastníka (*principal*) a ochránit jej od možné odpovědnosti (v Garner, B. a kol. Black's Law Dictionary, Third Edition. West Publishing CO, 2006, s. 152).

¹⁵ Clark, R.C. Firemní právo. Victoria Publishing, Praha 1992, s. 113.

¹⁶ Odkazují na podrobný rozbor tohoto problému např. v Pauknerová, M., Tomášek, M. Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva. UK, Praha 2009, s. 28 a násl.

II Obecná část

II.1 Obchodní společnosti a jejich statutární orgány

II.1.1 Pojem obchodní společnosti

II.1.1.1 Obecné vymezení pojmu v českém a evropském kontextu

Vymezit **pojem obchodní společnosti** je poměrně obtížné.¹⁷ Tento fakt je dán zejména obtížností podání jakékoliv obecné definice „obchodní společnosti“ vzhledem k rozdílům panujícím mezi jednotlivými formami obchodních společností,¹⁸ k jejich rozdílnému historickému původu, jakož i k nedostatku odborného konsensu nad obsahem tohoto pojmu jak v historii, tak i v současnosti. Neexistuje tedy žádná „obecná obchodní společnost“,¹⁹ jejíž obecnou definici by bylo možné podat. Pojmem „společnost“ (*company*) přitom evokuje spojení určitého počtu lidí pro nějaký obecný účel nebo účely.²⁰ V našem případě pak jde o účel podnikatelský, resp. „obchodní“. Tento pojem jako sousloví obsahující termíny „společnost“ a „obchodní“, tedy pouze **deklaruje svoji funkci**, resp. účel (cíl).²¹ Pod pojmem společnost (společenství *largo sensu*) si tedy lze představit organizačně právní propojení osob sledující určitý cíl, a to bez ohledu na jeho právní subjektivitu.²² Pro zajímavost lze poukázat i na obdobná, v historii používaná, **sousloví** jako je např. „obchodní podnik“,²³ jehož definici podává pouze odborná literatura.²⁴ I když tento pojem již není legislativou používán (hovoříme pouze o podniku ve smyslu § 5 ObchZ), můžeme jej dnes stále najít v kmenech obchodní firem.²⁵

Obchodní společnost tedy může být vnímána jako **sdužení (seskupení či asociace)** dvou či více osob, které provozuje pod společnou firmou obchodní závod a má způsobilost k právům²⁶ stejně jako např. „vícečlenná podnikatelská forma“²⁷ či jako sdužení skupiny lidí

¹⁷ Naše platné právo tuto ambici nemá a pojem obchodní společnosti tedy obecně nevymezuje. Oproti tomu např. v ABGB se setkáváme pod nadpisem „Z poměrů morální osoby“ v § 26 větě druhé s dikcí „*Naproti jiným osobám požívají dovolené společnosti zpravidla stejných práv jako jednotlivé osoby.*“ Jednalo se přitom v té době o jediný všeobecný právní předpis upravující právnickou osobu (morální osobu).

¹⁸ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s. 5.

¹⁹ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 262.

²⁰ Davies, P. Principles of Modern Company Law. Sweet & Maxwell, 2008, s. 3 a s. 4.

²¹ Obecným cílem obchodní společnosti by tak mělo být dosahování zisku jako plodu (výnosnosti) jejich aktivit.

²² Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 324.

²³ Tento pojem je použit např. v ust. § 87 zákona č. 111/1895 Sb., o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma), ve znění pozdějších předpisů (platil do 1.1.1951).

²⁴ Např. Hradecký, S., a kol. Ekonomická encyklopedie I.(A-O). 2. přepracované vydání. Svoboda, Praha 1984, s. 716.

²⁵ V obchodním rejstříku lze nalézt např. „Obchodní podnik Popilková a spol. v.o.s.“

²⁶ Madara, Z., a kol. Právnický slovník. I díl (A-O). Panorama, Praha 1988, s. 555.

v obchodním podniku (*business enterprise*) za účelem dosažení zisku.²⁸ Problémem takto podaných definic je však existence tzv. jednočlenné obchodní společnosti (unipersonální/jednoosobové obchodní společnosti) neboli *societas unius viri*,²⁹ kde není pluralita členů či společníků, se kterou počítají shora uvedené definice. Objevují se i názory, že se v tomto případě *ex definitione* ani o společnost nejedná, neboť její osobní substrát nepředstavuje kolektiv.³⁰

Méně úskalí by tedy mohlo přinést **obecné vymezení obchodní společnosti** jako např. hospodářské jednotky prodávající výrobky nebo poskytující služby nebo jednoduše jako osoby založené za účelem obchodní činnosti. I tyto definice jsou však problematické s ohledem deklarovaný účel předpokládající „výdělečnou činnost“, která jak si dále ukážeme, není podmínkou existence všech forem obchodních společností. Navíc je v této souvislosti třeba poznamenat, že obchodní společnosti v dnešní době již nejsou **pouhými právními nástroji** společného podnikání, ale získaly rozměr mnohem širší, jelikož jsou prostředkem držby majetku, jakož i prostředkem organizace ekonomického života.³¹

Je nutno konstatovat, že pojem „obchodní společnost“ představuje **účelové spojení** odpovídající zájmům zákonodárce, které nekoresponduje ani s tradiční terminologií, kdy pojem „společnost“ (*societas*) představovalo uskupení několika osob za účelem dosažení společného cíle bez založení zvláštní právnické osoby.³² Pravdou zůstává, že ani dnes pojem společnost nemusí vůbec evokovat právnickou osobu.³³

Lze tedy uzavřít tento diskurs tak, že zákonodárce tím, že obchodním společností nakonec **propůjčil právní subjektivitu**, je právně oddělil od společností (*societ*) v tradičním pojetí a navíc takto podanou zákonnou charakteristikou a jejich výčtem (srov. § 56 ObchZ) implicity vyloučil hledání **společných definičních prvků**. Proto tedy obecnou, resp. uspokojivou, definici tohoto pojmu nelze podat. V této souvislosti nutno pro zajímavost poznamenat, že v našem právním řádu existuje právnická osoba,³⁴ která má ve svém legislativním označení

²⁷ Eliáš, K. Obchodní společnosti. C.H. Beck, Praha 1994, s. 14.

²⁸ Cox, J., Hazen, T. Corporations. 2. vyd. Aspen Publishers, New York 2003, s. 3.

²⁹ V kontextu práva EU existenci těchto společností prosazuje a reguluje Dvanáctá směrnice.

³⁰ Eliáš, K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vyd. Linde, Praha 1998, s. 294 a s. 348.

³¹ Berle, A., Means, G. The Modern Corporation & Private Property. 9. vydání. Transaction Publishers, 2010, s. 3.

³² Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. I díl. ASPI, Praha 2005, s. 212.

³³ Např. společnost přátel piva se schází každý čtvrtek, aniž by někoho vůbec napadlo zakládat právnickou osobu.

³⁴ Jedná se obecně prospěšnou společnost upravenou zákonem č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech. Tato právnická osoba, ač není právnickou osobou veřejného práva, bývá připodobňována k tzv. veřejnému ústavu (k tomu srov. Hendrych, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 6. vyd. C.H. Beck, Praha 2006).

slovo „společnost“, nicméně se vůbec nejedná o (obchodní) společnost, ač k takovému chápání zcela nesprávná dikce zákona nabádá.³⁵

Oblibu **používání pojmu společnost** lze najít i u „evropského zákonodárce“.³⁶ Primární právo EU přitom používá pojem „společnost“, aniž by obsahovalo bližší vymezení tohoto pojmu, a to i přesto, že by to bylo možno s ohledem na jeho aplikaci považovat za stěžejní.³⁷ Z poněkud tautologické definice podané v čl. 54 SEU³⁸ je však zcela zřejmé, že zde jsou společnostmi chápány **právní útvary ziskového zaměření**, a to v co nejširším slova smyslu. Pojem „společnosti“ je zde tedy výrazem právního pohledu na subjekt, který je pravidelným adresátem dispozic nebo sankcí práva EU.³⁹ Pragmaticky řečeno by se o případnou definici tohoto pojmu měl poté z pohledu mezinárodního práva postarat tzv. **osobní statut společnosti** (*lex societatis*), tedy právní řád rozhodný pro posuzování klíčových právních skutečností souvisejících se vznikem, existencí a zánikem takové „společnosti“.⁴⁰ V případě nadnárodních subjektů by se ovšem tento přístup neuplatnil, neboť tyto musí být reflektovány jednotně.⁴¹ Je tedy nutné uzavřít, že byt' obecná definice pojmu společnost **v právu EU chybí**, její případné hledání se bude (zejména s ohledem na koncepci čl. 54 SEU), spíše přidržovat účelu, pro který má být určitý subjekt za společnost považován, než teoretického obsahu tohoto pojmu ve smyslu „evropského pojetí“.

II.1.1.2 Obchodní společnost v českém právu

Obecné vymezení pojmu **obchodní společnost** v našem právu neexistuje. ObchZ podává v části druhé, hlavě první, zákonodárcem nadepsané jako „Obchodní společnosti“, v ust. § 56 odst. 1 pouze **charakteristiku** obchodní společnosti, která je podle této dikce ...*“právníckou osobou založenou za účelem podnikání“* ..., a to jak je definováno v ust. § 2 ObchZ.⁴² Z první části uvedené charakteristiky je patrné, že zákon sám přiznává po vzoru francouzské koncepce⁴³ obchodní společnosti **postavení osoby právnícké**. V této souvislosti je třeba připomenout, že osoba právnícká je, a již v římském právu byla, chápána jako útvar umělý,

³⁵ Dvořák, T. Obecně prospěšná společnost. ASPI, Praha 2004, s. 11.

³⁶ SCE, SE či SPE.

³⁷ Např. pro stanovení svobody usazování dle čl. 49 SEU, kdy jsou společnosti rovny fyzickým osobám (státním příslušníkům členských států) nebo např. v právu sekundárním při zakládání dceřiné SE (čl. 2 odst. 3 NSE).

³⁸ V tomto článku je stanoveno, že: *„Společnostmi se rozumějí společnosti založené podle občanského nebo obchodního práva včetně družstev a jiné právnícké osoby veřejného nebo soukromého práva s výjimkou neziskových organizací.“*

³⁹ Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. 1. díl. 2. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha 2010, s. 213.

⁴⁰ Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. 1. vydání. Bova Polygon, Praha 2004, s. 31.

⁴¹ Evropský zákonodárce vyžaduje používání jednotných označení „SE“, „EHZS“. Oproti tomu označení jejich orgánů vyjadřuje pouze jejich funkci a jejich pojmenování je na vůli konkrétního zákonodárce.

⁴² Podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

⁴³ Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, Linde, Praha 1995, s. 25.

osoba fiktivní existující jenom v právu.⁴⁴ V naší právní úpravě přitom pojetí právnických osob vychází z **tzv. teorie fikce**, kdy právnickou osobou je takový organizační útvar, o němž to stanoví právní předpis, který má sílu zákona (srov. § 18 odst. 2 písm. d) OZ).⁴⁵ Je tedy zřejmé, že se může jednat o neuzavřený výčet subjektů závisící pouze na (libo) vůli zákonodárce. V tomto ohledu je poněkud **výstižné konstatování** „*Předpisy o právnických osobách se v novější době omezují na to, že praví o tom či onom útvaru, že je právnickou osobou, aniž by bylo stanoveno, jaký obsah má tento název.*“⁴⁶ Toto se snaží částečně napravit NOZ.⁴⁷

V souladu se zákonem **nabízenou typologií** představují obchodní společnosti co do své povahy sdružení osob, nikoliv věci, resp. je lze jako právnické osoby s tzv. osobním substrátem⁴⁸ řadit mezi **korporace** (§ 18 odst. 2 písm. a) OZ). Není bez zajímavosti, že korporace představují historicky nejstarší formu právnických osob vůbec. V římském právu byla korporace označována jako „*universitas personarum*“, tj. jako jakýsi „celek či soubor osob“.⁴⁹ Při pohledu do bližší historie není rovněž bez zajímavosti, že před platností ObchZ přiznával obchodní společnosti **status osoby právnické** až HZ (§ 106c).⁵⁰ Dřívější socialistické organizace (srov. § 18 HZ) nemohly vybočit z mezí své omezené (speciální) právní subjektivity, jinak by bylo takové jejich právní jednání považováno za nezákonné a neplatné.⁵¹ Lze se však setkat i s názory, že takovéto jednání socialistické organizace by bylo dokonce nicotné.⁵²

Vrátíme-li se zpět k § 56 ObchZ, resp. přejdeme-li k druhé části uvedené dikce zákona, je z podané charakteristiky patrné, že obchodní společnosti jsou považovány za **účelově zřízená seskupení**,⁵³ resp. za právnické osoby založené za podnikatelským účelem. Zákonodárce se pak vedle toho v druhé části dotčené věty, která zní „...*nestanoví-li právo Evropských společenství či zákon jinak.*“, pokusil přímočaře vyrovnat s problémem, že ObchZ v ust. § 56 dále sám umožňuje založení a existenci některých forem obchodních společností rovněž za **jiným než podnikatelským účelem**, a to ať už exklusivně, nebo i v kombinaci s účelem podnikatelským. Někdy se v této souvislosti s trochou nadsázky hovoří o konstrukci činného

⁴⁴ Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M.: Římské právo. 2. vyd. C.H. Beck, Praha 1995, s. 79.

⁴⁵ Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. I. díl. ASPI, Praha 2005, s. 204.

⁴⁶ V Rouček, F., Sedláček, J. a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek I., Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, Praha 1935, s. 251.

⁴⁷ Viz ust. § 20 NOZ: „*Právnická osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.*“

⁴⁸ Knapp, V. Teorie práva. 1. vyd. C.H. Beck, Praha 1995, s. 73.

⁴⁹ Bartošek, M. Encyklopedie římského práva. Academia, Praha 1994, s. 274.

⁵⁰ K historii vývoje statusu právnických osob viz např. Eliáš, K. Novodobý rozměr starého právního sporu. Stav podle právní úpravy před rokem 1951 a otázka jejich statusu (I. část), Právník 1993, č. 1, s. 35.

⁵¹ Stuna, S. a kol. Hospodářské právo. Orbis, Praha 1966, s. 143.

⁵² Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, Linde, Praha 1995, s. 27.

⁵³ Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 150.

nepodnikajícího podnikatele.⁵⁴ Z tohoto ohledu tedy ObchZ podaná charakteristika poněkud pokulhává, resp. musela být ihned zákonem samotným modifikována.

Další, pro právní postavení obchodní společnosti významnou, skutečností je, že tato je jako osoba vždy též **podnikatelem** (§ 2 odst. 2 písm. a) ObchZ), neboť se vždy zapisuje do obchodního rejstříku (§ 34 odst. 1 písm. a) ObchZ), a to bez ohledu na **náplň její skutečné činnosti** ve vztahu k právní definici podnikání podané v ust. § 2 odst. 1 ObchZ,⁵⁵ resp. dovolený účel jejího založení. Pro úplnost je třeba dodat, že podniká-li obchodní společnost na základě živnostenského či jiného oprávnění, je kumulativně podnikatelem též podle ust. § 2 odst. 2 písm. b) až d) ObchZ. Zde bychom mohli hovořit o obchodní společnosti jako o podnikateli „*de facto*“. Shrnuji tedy, že jakákoliv forma obchodní společnosti se svým vznikem, ke kterému dochází zápisem do obchodního rejstříku s konstitutivními účinky, stává **ex lege podnikatelem** (podle statusu), a to bez ohledu na povahu její činnosti či účel jejího založení. Obchodní společnosti založené za účelem jiné než podnikatelské činnosti jsou tedy považovány za podnikatele nikoliv z hlediska fakticity, ale právě z **hlediska právní formy**.⁵⁶ Tento fiktivní podnikatelský status přitom obchodním společnostem zůstává po celou dobu jejich existence bez ohledu na to, jestli např. vůbec mohou podnikat nebo vstoupily do likvidace.

Další pro existenci obchodních společností **významnou skutečností** je „taxativní výčet“⁵⁷ jejich právních forem. Subjekty v tomto výčtu uvedené jsou nejen obchodními společnostmi, ale zároveň právníckými osobami *ex lege*. ObchZ v ust. § 56 odst. 1 větě druhé, bezprostředně po podané charakteristice obchodní společnosti, vyjmenovává její **jednotlivé právní formy**.⁵⁸ Tento postup zákonodárce lze jistě s ohledem na právní jistotu jen vítat. Existovaly⁵⁹ však i pochybnosti o významu takového výčtu,⁶⁰ neboť zákonodárce v něm opomněl komanditní společnost na akcie (srov. § 766 ObchZ) a rovněž společnosti, resp. právnícké osoby, které mohly být u nás zakládány podle cizího práva (např. již zmíněná komanditní společnost na akcie).⁶¹ Přitom jako důvod nezavedení komanditní společnosti na akcie do právní úpravy ObchZ je v literatuře zmiňována především velmi malá frekvence využívání této právní formy.⁶² Faktem je, že společnosti založené podle cizího práva by nebyly

⁵⁴ Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným. Právní úprava po novele. 1. vyd. Prospektrum. Praha 2001, s. 16.

⁵⁵ K tomu srov. § 2 ŽZ obsahující definici živnostenského podnikání (živnosti).

⁵⁶ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 3. vyd. C.H.Beck, Praha 2001, s. 6.

⁵⁷ Shodně též např. Eliáš, K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vydání, Linde, Praha 1998, s. 206.

⁵⁸ Jejich charakteristika je pak obsažena v ustanoveních ObchZ upravujících jednotlivé právní formy (srov. § 76, § 93, § 105 a § 154).

⁵⁹ Tyto uvádím jen pro ilustraci, neboť obě dále popsané situace již *de lege lata* nemohou nastat.

⁶⁰ Eliáš, K. Obchodní společnosti. C.H.Beck, Praha 1994, s. 41.

⁶¹ Tuto možnost obsahovalo ust. § 24 odst. 2 ObchZ, které stanovilo, že „Právnícká osoba může být založena podle československého nebo jiného práva.“ Tato možnost přitom existovala až do konce ledna 2001.

⁶² Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 189.

považovány za obchodní společnosti, nýbrž za pouhé právnické osoby ve smyslu § 21 a násl. ObchZ.⁶³ Dále je nutno uvést, že tento výčet nezahrnuje jen typicky „české formy“ obchodních společností, ale rovněž nové právní formy subjektů **supranacionální povahy**. Výčet tedy zahrnuje jak společnosti českého, tak evropského práva.⁶⁴ Jedna z nich dokonce v evropském kontextu, jak si dále ukážeme, ani „subjektem“, resp. právnickou osobou, být nutně nemusí.⁶⁵ EHZS tak jako entita evropského práva získává právní subjektivitu až zápisem do obchodního rejstříku nebo obdobného rejstříku členského státu, který této právní subjektivitu přiznává. Naopak SE je právnickou osobou *ex lege* a národní právní řády členských států na tom nemohou nic měnit.⁶⁶

Lze tedy shrnout, že obchodní společnosti jsou v našem právu právnickými osobami *sui generis*, které vykazují **určité společné znaky**, jež je odlišují od jiných právnických osob, resp. které je determinují. Nicméně obchodní společnosti stejně jako jiné právnické osoby mají **způsobilost mít práva a povinnosti** (§ 18 odst. 1 OZ), kterážto může být omezena pouze zákonem (§19a odst. 1 OZ), což ObchZ nikde nečiní. V této souvislosti jsou tedy obchodní společnosti nadány tzv. generální právní subjektivitou. *De lege lata* se jedná o **sdržení fyzických nebo právnických osob** (korporaci dle ust. § 18 odst. 2 písm. a) OZ) založené jejich svobodným projevem vůle (smlouvou *sui generis*) sledující určitý (zejména hospodářský/obchodní) účel. Konkretizací účelu (prostředkem k jeho naplnění) je pak předmět podnikání obchodní společnosti stanovený v zakladatelském dokumentu a **vymežující obor činnosti**, v jehož rámci bude účel svého zřízení obchodní společnost sledovat.⁶⁷ V případě akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným a SE se přitom nemusí jednat o účel výlučný (srov. ust. § 56 odst. 1 ObchZ), resp. v případě EHZS jde *ad absurdum* spíše o **účel tolerovaný** (viz čl. 3 NEHZS). Tyto formy obchodních společností tedy zároveň mohou vyvíjet i jiné aktivity, které charakter podnikání nenaplnují, a to výlučně nebo vedle své podnikatelské činnosti.⁶⁸

Rovněž je třeba upozornit na skutečnost, že i když lze obchodní společnost jako korporaci považovat za „volné sdružení osob“ (k tomu srov. § 56 odst. 2 ObchZ), zákon *a priori* **určité osoby za určitých okolností z účasti na obchodní společnosti vylučuje**. Jedná se kupříkladu o zákaz založení akciové společnosti jedinou fyzickou osobou (§ 162 odst. 1 ObchZ),⁶⁹ nemožnost právnické či fyzické osoby být společníkem s neomezeným ručením ve více obchodních společnostech (§ 56 odst. 4 ObchZ), či o nemožnost společnosti s ručením

⁶³ Eliáš, K. Obchodní společnosti. C.H.Beck, Praha 1994, s. 42.

⁶⁴ Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, s. 188.

⁶⁵ Viz čl. 1 odst. 3 NEHZS.

⁶⁶ Právní subjektivitu SE stanoví přímo NSE, které ve čl. 1 odst. 3 stanoví, že SE je právnickou osobou („*An SE shall have legal personality*“).

⁶⁷ Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem, Codex Bohemia, Praha 2000, s. 152.

⁶⁸ Shodně též např. Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl, Linde Praha a.s., 1995, s. 25.

⁶⁹ Tento zákaz však od 1. ledna 2012 odpadá díky novele ObchZ provedené zákonem č. 355/2011 Sb.

omezeným s jediným společníkem účastnit se jako jediný společník na jiné společnosti s ručením omezeným (§ 105 odst. 2 ObchZ - problematika tzv. řetězení) aj. Možnost účasti na některých supranacionálních společnostech je oproti tomu **omezena mnohem podstatněji**. V případě SE lze její vznik přivodit v zásadě pouze **specifickými a taxativně vyjmenovanými způsoby** a její založení na „zelené louce“ tak není v zásadě vůbec možné.⁷⁰ Zajímavé jsou v tomto směru závěry Komise EU týkající se zakládání SE na našem území.⁷¹ V případě EHZS obsahuje NEHZS, pokud jde o povahu zakladatelů, resp. členů, rovněž určitá omezení (srov. čl. 4). Vedle toho rovněž existují, co do volby právní formy, určitá omezení stanovená právem veřejným pro obchodní společnosti zabývající se určitými činnostmi.⁷² Ačkoliv tato posledně zmíněná zákonná omezení mají různý původ, představují ve své podstatě **ingerenci do smluvní volnosti osob** zakládat obchodní společnosti a účastnit se na nich, a to co do volby předmětu podnikání, resp. činnosti.

Konečně obchodní společnosti **determinují určité formality** (požadavky), které se obecně váží k jejich právní formě, a které musí obchodní společnost vykazovat po celou dobu své existence.⁷³ Pomocí těchto lze pak dospět k odlišení obchodních společností od jiných právnických osob.⁷⁴ S ohledem na zaměření této práce uvedu pouze dvě z nich, o kterých bude v souvislostech s mandátem statutárního orgánu ještě zmínka. Předně je to **obchodní firma**, která odlišuje obchodní společnost od jiných právnických osob.⁷⁵ Obchodní firma je legislativně vymezena jako název, pod kterým je určitá obchodní společnost zapsána v obchodním rejstříku (ust. § 8 odst. 1 a § 9 odst. 2 ObchZ). Je třeba podotknout, že obchodní firma je „pouze název“ osoby zapsané v obchodním rejstříku, nikoliv zvláštním subjektem,⁷⁶ jak se mnohdy praxe mylně domnívá. Obchodní firma je tedy název, pod nímž obchodní společnost **jedná a podepisuje** (a samozřejmě nejen to) a je to tedy název spjatý s právní subjektivitou.⁷⁷ Součástí obchodní firmy a typickým (identifikačním) znakem obchodní společnosti je rovněž dodatek označující **právní formu** obchodní společnosti, jehož znění taxativně předepisuje ObchZ (ust. § 9 odst. 2 ObchZ). V případě SE a EHZS je pak tato otázka upravena v čl. 11 NSE a čl. 5 NEHZS, resp. též v ust. § 2 ZEHZS. Přitom používání více druhů

⁷⁰ Způsoby založení SE vyjmenovává NSE ve čl.2. Nelze si nevšimnout, že fyzické osoby se na založení SE podílet vůbec nemohou, a to s výjimkou holdingové SE a pouze po splnění minimální předepsané účasti.

⁷¹ K tomu viz Zpráva Komise.

⁷² Tato omezení respektuje i NSE (čl.9).

⁷³ Jedná se např. o sídlo, identifikační číslo osoby atd.

⁷⁴ Tato skutečnost má vliv také co do aplikace právních norem např. společnost s ručením omezeným je obchodní společnost, kdežto např. družstvo není a nepoužije se tak ust. §196 a odst. 2 ObchZ na převodu bytu na družstevníka atd.

⁷⁵ Nyní odhlížím od skutečnosti, že obchodní firmu mohou mít i jiné osoby, které se z těch či oněch důvodů rovněž zapisují do obchodního rejstříku, jako jsou například příspěvkové organizace územních samosprávných celků (srov. § 27 odst. 10 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů) či smíšené obchodní komory (srov. § 51 zákona č.42/1980 Sb., o hospodářských stycích se zahraničím).

⁷⁶ Knappová,M., Švestka,J.,Dvořák,J. a kol. Občanské právo hmotné.I díl.ASPI,Praha 2005, s. 219.

⁷⁷ Pelikánová, I.,Příbil,Z.,Optlová,M.,Knap,K. Základy obchodního práva.Karolinum,Praha 1990,s. 59.

dotatků vedle sebe není přípustné.⁷⁸ Obchodní firmu je třeba **odlišovat od názvu** podnikatele - právnické osoby nezapsaného v obchodním rejstříku, který vystupuje pod tímto svým názvem (§ 19 b OZ a § 8 odst.2 ObchZ). Volba obchodní firmy je přitom v zásadě svobodná a promítá se do zakladatelského dokumentu, popř. stanov, přičemž je však nutno respektovat požadavky § 10 ObchZ.⁷⁹ Shrnuji tedy, že právě obchodní firma tedy poskytuje obchodní společnosti identitu a její základní funkcí je **identifikace obchodní společnosti** jako podnikatele.⁸⁰ Vedle toho samozřejmě může obchodní firma v průběhu existence určité obchodní společnosti **působit i symbolicky** pro určitý okruh podnikatelské činnosti jako záruka jakosti výrobků a služeb.⁸¹

Druhou skutečností, která odlišuje obchodní společnost od jiné právnické osoby, je nutnost existence **zakladatelského dokumentu** v určité formalizované podobě, a to v podobě společenské smlouvy⁸² či zakladatelské smlouvy (§ 57 ObchZ),⁸³ a v průběhu existence kapitálových obchodních společností též stanov (§ 110 odst. 2 a § 173 ObchZ). Stanovy lze přitom přirovnat ke společenské smlouvě *sui generis*,⁸⁴ která je uzavírána způsobem specificky stanoveným v zákoně.⁸⁵ Nutno doplnit, že funkci zakladatelského dokumentem či spíše zakladatelského úkonu⁸⁶ u EHVS neplní smlouva společenská, ale „smlouva o sdružení“ s náležitostmi a ve formě dle NEHVS (viz čl. 5) a ZEHVS.⁸⁷ Uzavření společenské smlouvy přitom předchází konsensus budoucích zakladatelů označovaný jako tzv. *affectio societatis*, který představuje vůli spojit se za dohodnutým podnikatelským účelem.⁸⁸ Při procesu zakládání před zápisem obchodní společnosti do obchodního rejstříku hovoříme o tzv. **předběžné společnosti**. I v tomto období „tvořící se“⁸⁹ obchodní společnosti, jak bude pojednáno dále, vyplývají pro „budoucí“ **statutární orgán nebo jeho členy**, kteří budou tímto dokumentem zároveň „určení“, **specifické povinnosti**.

⁷⁸ Soudní rozhledy 5/1996, s.130.

⁷⁹ Obchodní firma nesmí působit klamavě (tedy musí být pravdivá), nesmí být zaměnitelná s obchodní firmou jiného podnikatele a navíc by ani neměla porušovat pravidla hospodářské soutěže (k nebezpečí záměny viz § 47 ObchZ).

⁸⁰ Eliáš, K. Obchodní společnosti. C.H.Beck, Praha 1994, s.59.

⁸¹ Pokorná, J. Subjekty obchodního práva, vybrané problémy. MU, Brno 1997, s.17.

⁸² V případě zakladatele jediného hovoříme o zakladatelské listině (§57 odst. 3 ObchZ).

⁸³ Zakladatelská smlouva se přitom konzumuje založením akciové společnosti a vnitřní vztahy společnosti pak řeší stanovy, jejichž návrh je její povinnou součástí. Stanovy a zakladatelská smlouva (listina) tak plní funkci společenské smlouvy.

⁸⁴ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Cdo 2230/99 ze dne 14. března 2000.

⁸⁵ Eliáš, K. Založení a vznik akciové společnosti. Právní praxe v podnikání, 1999, č.3, s.5

⁸⁶ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 467.

⁸⁷ Stojí za povšimnutí, že u EHVS jsou požadavky na založení EHVS, co se týče formy a ověření podpisů, v porovnání s ostatními obchodními společnostmi minimální. Neuplatní se tak požadavek (§57 ObchZ) formy notářského zápisu u kapitálových společností ani ověření podpisů zakladatelů osobních společností. To stejné platí i v případě změn v EHVS., resp. smlouvy o sdružení. K tomu viz § 1 odst. 2 ZEHVS.

⁸⁸ Pelikánová, I. a kol.: Obchodní právo. I díl, Codex Bohemia, Praha 1998, s.175

⁸⁹ Eliáš, K. Obchodní zákoník s výběrem judikatury od roku 1990, 3. vyd, Linde, Praha 1998, s. 138.

Je nutno zdůraznit, že existence zakladatelského dokumentu ve formě smlouvy je projevem **smluvního základu** obchodní společnosti, tedy i specifickým projevem smluvní svobody v oblasti obchodního práva. Proto se lze setkat s názorem, že obchodní společnost je ve své podstatě jakousi „institucionalizovanou smlouvou“.⁹⁰ Je třeba si uvědomit, že svobodný projev vůle zakladatelů nebo zakladatele přitom nesměřuje pouze k založení obchodní společnosti určité formy (funkce zřizovací), ale rovněž k úpravě **vnitřních poměrů, včetně práv a povinností orgánů** (funkce organizační) a v konečném důsledku též k podřízení se principům a kogentním ustanovením zákona, která tuto obchodní společnost charakterizují,⁹¹ tedy včetně **předepsané struktury vnitřního uspořádání a její možné flexibility**. Smluvní princip se v průběhu existence obchodní společnosti projevuje též v možnosti změnit obsah zakladatelského dokumentu, včetně zvoleného vnitřního uspořádání.⁹² Nicméně někdy se mohou ustanovení zakladatelského dokumentu nebo stanov projevit i jako **limitující faktor** pro další vývoj obchodní společnosti a při nedostatku vůle společníků může být jediným východiskem její zrušení s likvidací.⁹³ Závěrem nutno podotknout, že zakladatelský dokument není závazný pouze pro jeho aktéry a později společníky, ale i *pro futuro* pro budoucí společníky, obchodní společnost jako takovou a zejména **pro její orgány**. Tedy i osoba, která hodlá **přijmout mandát** statutárního orgánu nebo jeho člena, by se měla s právní úpravou obsaženou v zakladatelském dokumentu, popř. v zákoně, řádně seznámit (k tomu srov. ust. § 161 NOZ).

⁹⁰ Pauknerová, M., Tomášek, M. Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva. UK, 2009, s. 59.

⁹¹ Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 151.

⁹² Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 264.

⁹³ Nesnídal, J., Marek, K., Pokorná, J., Pohl, T., Vích, J. Lexikon obchodního práva. Sagit, Ostrava 2001, s. 432.

II.1.2 Právní úprava obchodních společností, jejich členění a charakteristika

II.1.2.1 Právo společností

II.1.2.1.1 Pojem práva společností

Právo společností (*Company law, das Gesellschaftsrecht*) nebo též **korporační právo** (*Corporate law*) lze obecně definovat např. jako určité odvětví soukromého práva, jehož předmětem jsou právní vztahy společnosti jako soukromoprávně vytvořeného spojení osob za účelem dosažení společného účelu.⁹⁴ Poněkud kuriózní je nicméně však skutečnost, že ač je právo společností ve světovém kontextu poměrně známým pojmem, a tedy i předmětem četné odborné literatury, nemá samotný pojem „company“ žádný **konkrétní právní význam**.⁹⁵ Z tohoto důvodu jsou tedy předmětem práva společností *in concreto* různé formy společností odvíjející se primárně od vnitrostátních právních úprav. Je však třeba poznamenat, že v současnosti již právní úprava (obchodních) společností není pouze věcí vnitrostátního práva, ale díky pokročilé evropské integraci tvoří **relativně obsáhlou část práva EU**. Vzhledem k rozsahu této právní úpravy lze dokonce hovořit o právu společností jako o „svébytném odvětví“ komunitárního práva,⁹⁶ resp. práva EU. Těžiště této evropské právní úpravy společností je však nutno spatřovat zejména v oblasti **ochrany věřitele** v nejširším slova smyslu,⁹⁷ tj. investora, zaměstnance, akcionáře aj. Zároveň nelze zapomenout, že právo EU též autonomně **formuje zcela „nové“ subjekty**, které, na rozdíl od typických (obchodních) společností upravených v jednotlivých právních řádech členských států, mají ryze nadnárodní (*supranacionální*) charakter. Tyto „evropské subjekty“ přitom bezesporu **překlenou teritoriální omezení** národních společností, neboť jejich právní úprava je do značné míry nezávislá na právních řádech členských států a zároveň je jim imanentní i svoboda usazování (čl. 49 a násl. SEU), která je v poslední době předmětem četných odborných diskuzí.

S ohledem na zaměření této disertační práce je třeba zmínit, že nezanedbatelnou součástí práva společností tvoří rovněž pravidla stanovená všeobecně uznávanými kodexy upravujícími **pravidla správy a řízení společností** (*corporate governance*). V případě ČR se přitom jedná o KSŘ založený na principech OECD a v SRN pak o CGC. Ve své postati se jedná o samoregulační nástroje svého druhu, které v zásadě konkretizují některé povinnosti členů řídicích a správních orgánů obecně formulované v právním předpise.⁹⁸ Tyto „*codes of best*

⁹⁴ Kanda, A. Úvaha nad naší současnou právní úpravou obchodních společností z hlediska její možné harmonizace s právem Evropské unie. *Právník*, 1995, č. 2, s. 166.

⁹⁵ Davies, P. *Principles of modern company law*. Sweet & Maxwell, 2008, s. 3.

⁹⁶ Dědič, J., Čech, P., *Obchodní právo po vstupu ČR do EU aneb co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo?* RNDr. Ivana Hexnerová – Bova polygon, 1. vyd. Praha 2004, s. 30.

⁹⁷ Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R. *Evropské právo*. 3. vyd. C.H. Beck, Praha 2006, s. 646.

⁹⁸ Černá, S. *Kodexy Corporate Governance*. *Obchodní právo*, 2004, č. 11, s. 11.

practise“ dokonce tvoří v současnosti jakýsi „výkvět“ kategorie *soft law*.⁹⁹ I když tato pravidla jsou právně nezávazná,¹⁰⁰ jejich nesporným účelem, jako sady doporučení detailizujících dosavadní praxi, je eticky podmiňovat normativní regulaci, nikoliv se jí přímo stát.¹⁰¹ Není v praxi ovšem vyloučeno, aby na tato pravidla odkazoval přímo zakladatelský dokument nebo stanovy obchodní společnosti a poté by se tato mohla stát jejich součástí s **právní závazností pro členy statutárního orgánu**.¹⁰² Takový odkaz na přesně určená pravidla správy a řízení společností ve stanovách, se kterými by se mohl statutární orgán řádně seznámit, by tedy plnil funkci tzv. blanketové právní normy.¹⁰³

II.1.2.1.2 Evropské právo společností

Prameny práva společností jsou obsaženy nejen v právu vnitrostátním, ale též v právu EU. Z pohledu hierarchie práva EU je **primárním pramenem práva společností** SEU (hlava IV.), která zakotvuje **základní unijní svobody**, a to volný pohyb osob, služeb a kapitálu. Úprava těchto tří základních svobod je bezprostředně použitelná a má přímý vertikální účinek. Pro právní úpravu (obchodních) společností má význam zejména volný pohyb osob, který se u společností projevuje jako tzv. svoboda (právo) usazování zakotvená v čl. 49 a čl. 54 SEU a volný pohyb kapitálu formulovaný v čl. 63 SEU. Svobodu usazování lze přitom chápat v rovině primární a sekundární. **Primární svoboda usazování** zahrnuje právo podnikatele přemístit na území jiného členského státu své místo podnikání jako těžiště výkonu své podnikatelské činnosti a **svoboda sekundární** rozšiřuje toto právo ještě o možnost zakládat na území jiných členských států dceřiné společnosti, pobočky, zastoupení, agentury apod. Nutno podotknout, že **význam svobody usazování** pro (obchodní) společnosti vzrostl¹⁰⁴ až po několika průlomových rozsudcích ESD,¹⁰⁵ kdy tento přiznal společnostem primární právo usazování. Jak důležitou úlohu v systému práva EU svoboda usazování má zdůrazňují i další **rozhodnutí ESD** ve věci C-9/02,¹⁰⁶ nebo rozhodnutí ESD ve věci *Sevic Systems*, kdy tento mezi zvláštní způsoby výkonu svobody usazování explicitně zařadil rovněž přeshraniční fúze.¹⁰⁷

⁹⁹ Kraakman, R., Armour, J., Davies, P., Enriques, L., Hansmann, H., Hertig, G., Hopt, K., Kanda, H., Rock, E. *The Anatomy of Corporate Law*, 2. vyd. Oxford University Press, 2009, s. 67.

¹⁰⁰ V SRN v případě akciových společností s kotovanými akciemi jsou členové představenstva povinni vydat každoročně prohlášení, že doporučení uvedená v CGC dodržovaly a budou dodržovat, a pokud je nedodržovali, tak musí uvést důvod, proč se tak stalo (viz § 161 AG). Tato prohlášení by měly být přístupná rovněž na internetu. V ČR je obdobná informace součástí výroční zprávy emitenta (srov. § 118 odst. 4 PKT).

¹⁰¹ K tomu viz např. příspěvek B. Havla ve: *Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reformy*. Sborník se setkání kateder PF ČR a SROV.UK PF, 2007, s. 135.

¹⁰² Řeháček, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. C.H.Beck, Praha 2010, s. 110.

¹⁰³ K tomu viz např. Knapp, V. *Teorie práva*. 1. vyd., C.H.Beck, Praha 1995, s. 160.

¹⁰⁴ ESD původně přiznával primární svobodu pouze osobám fyzickým (viz. Rozhodnutí ESD ve věci *Daily Mail*).

¹⁰⁵ Např. Rozhodnutí ESD ve věci C-167/01 *Inspire Art*.

¹⁰⁶ Rozhodnutí ESD ve věci C-9/02 *Hughes de Lasteyrie duSaillant v. Ministere de l'Économie, des Finance set l'Industrie*

¹⁰⁷ K tomu viz rozhodnutí ESD ve věci C 411/03 *Sevic Sytems AG*, bod 19.

Jinými slovy tedy toto rozhodnutí uznává přeshraniční fúzi za projev svobody usazování.¹⁰⁸ V souvislosti s rozhodnutími ESD ohledně svobody usazování se však někdy také hovoří o **tzv. negativní harmonizaci** (*negative harmonisation*),¹⁰⁹ kdy je právní úprava na úrovni členského státu (*state-level regulations*) ponížena na obecně nízký standard (*low common standard*), a to právě prostřednictvím odstraňování bariér svobodě pohybu. Autoři přitom měli na mysli především ochranná opatření (pouze) některých členských států v oblasti práv zaměstnanců, která by mohla obdobným směrem výkladu ESD jako v kauze *Centros*¹¹⁰ vzít brzy „za své“, a to na místo v tomto směru existující soutěže právních řádů členských států EU.

Druhou svobodu tvoří **volný pohyb kapitálu** (čl. 63 SEU), který lze definovat jako přeshraniční převod finančních prostředků a jiných majetkových hodnot **za účelem investic**. Pohybem kapitálu tak může být např. přímá investice spočívající v založení podniku nebo dceřiné společnosti, nákup nemovitostí apod. Volný pohyb kapitálu tak například zahrnuje vedle svobody investovat kapitál do společností založených podle práva jiného členského státu zásadně také právo nabýt odpovídající část kontroly nad společností, jak dovodil ESD v několika svých rozhodnutích. V praxi tedy zásada volného pohybu kapitálu vylučuje existenci např. disproporčních akcionářských práv, pokud nemají oporu v odpovídajícím podílu na základním kapitálu apod.¹¹¹

Vedle primárního práva EU je nepostradatelným pramenem evropského práva společností **právo sekundární**, které představují právní akty EU,¹¹² a to zejména **směrnice a nařízení** přijaté k provedení práva primárního. Charakteristiku směrnice (*directive*) a nařízení (*regulation*) obsahuje čl. 288 SEU.¹¹³ Je přitom třeba podotknout, že v oblasti práva společností jednoznačně **dominuje forma směrnic**, které představují dosažený kompromis jinak dosti vzdálené úpravy této problematiky právními řády členských států,¹¹⁴ a bylo tak v souladu s daným akčním plánem¹¹⁵ přijato celkem 14 směrnic, a zbylé tři zůstaly zatím ve stádiu návrhu. Obecně lze konstatovat, že ve většině případů úprava obsažená ve směrnicích neobsahuje veškeré právo (obchodních) společností, ale zaměřuje se na **společnosti**

¹⁰⁸ Pomahač, R. Evropský soudní dvůr: K přemístění sídla společnosti. Právní rozhledy č. 8, 2009, s. 304.

¹⁰⁹ Alston, P. Labour Rights as Human Rights. Oxford University Press, New York 2005, s. 42 a s. 43.

¹¹⁰ Rozhodnutí ESD ve věci C-212/97 Centros.

¹¹¹ V ČR by tak mohl nastat problém např. u tzv. zlatých akcií či ustanovení § 187 odst. 2 ObchZ, kde je vyloučena majoritnímu akcionáři možnost udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení apod.

¹¹² Zhodnocení dopadů těchto právních aktů a návrh případných změn v rámci EU obsahuje např. Sdělení Komise o zjednodušeném podnikatelském prostředí pro společnosti v oblasti práva obchodních společností, účetnictví a auditu ze dne 10.7.2007 (KOM (2007) 394).

¹¹³ Nařízení má obecnou působnost a je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech, kdežto směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, a to pouze pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům.

¹¹⁴ Pelikánová, I. a kolektiv. Obchodní právo. I. díl. 2. vyd. Codex Bohemia, Praha 1999, s. 210.

¹¹⁵ Sdělení Radě a Evropskému Parlamentu, COM (2003) 284 final z 21.5. 2003.

kapitálové, a to zejména na akciové společnosti.¹¹⁶ Některé tyto směrnice byly přijaty teprve v nedávné době (jako např. desátá směrnice o přeshraničních fúzích kapitálových společností), jiné zůstanou zřejmě ještě dlouho odloženy jako např. **návrh páté směrnice o struktuře akciové společnosti**, která z pohledu harmonizace právní úpravy akciových společností zaujímá výjimečné místo¹¹⁷ či deváté směrnice o koncernovém právu. **Počet nařízení v právu společností je podstatně nižší**, což je zapříčiněno zejména skutečností, že na rozdíl od směrnic neumožňují svým adresátům potřebnou míru svobody při jejich implementaci, což naráží na hluboce zakořeněné pojetí práva společností¹¹⁸ v jednotlivých členských státech (např. struktura akciové společnosti či zmíněné koncernové právo). Byť tedy forma nařízení není v právu společností charakteristickým prvkem, našla si své místo u **tzv. nadnárodních forem společností**, kde byla využita jako forma pro dílčí sjednocení reglementace. I zde je ovšem nutno konstatovat, že nařízení u těchto forem společností **upravuje pouze základní otázky** a v dalším v zásadě spoléhá na právní úpravu jednotlivých členských států harmonizovanou na základě směrnic. I přesto ovšem lze mít za to, že význam nařízení pro evropské právo společností je poměrně značný.¹¹⁹

Vedle směrnic a nařízení existují v právu EU rovněž **doporučení a stanoviska** (*recommendation, opinion*). Cílem doporučení a stanovisek je určitým způsobem přiblížit či popsat adresátovi určité chování či situaci. Oba tyto právní akty tedy obsahují určitou radu nebo návod. I když tyto akty **nemají právně závazný charakter** (srov. čl. 288 SEU), mají svůj politický význam a mohou zavazovat již samotnou autoritou orgánu, který je vydal. Zároveň mohou tyto právní instrumenty poukazovat na další možný vývoj evropského práva.¹²⁰

Významnou roli v evropském právu společností hraje **těž judikatura ESD** (čl. 281 SEU ve spojení s Protokolem č. 3 – Statut ESD), i když tato stojí mimo prameny práva ve formálním smyslu. Nicméně lze přisvědčit názoru, že rozhodnutí ESD *via facti*, resp. silou přesvědčivosti, do značné míry charakter pramene práva přesto mají.¹²¹ Právě při dotváření práva v aplikačním procesu této soudní instituce mnohdy dochází k překročení omezeného rámce vztahu „*inter partes*“. Role ESD je tak i bez přímého precedenčního účinku jeho aktů velmi významná, neboť tato instituce vytváří související, ale přitom autonomní zdroj práva odvozeného od primárního práva, který toto právo v souladu s čl. 267 SEU v rámci řízení o

¹¹⁶ Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R. Evropské právo. 3. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 646.

¹¹⁷ Kanda, A.: Úvaha nad naší současnou právní úpravou obchodních společností z hlediska její možné harmonizace s právem Evropské unie. Právník. 1995. č. 2., s. 180.

¹¹⁸ Problematika tzv. *path dependance*.

¹¹⁹ Dědič, J., Čech, P. Obchodní právo po vstupu ČR do EU aneb co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo? RNDr. Ivana Hexnerová – Bova polygon, 1. vyd. Praha 2004, s. 31.

¹²⁰ Blahož, J.; Klíma, K.; Skála, J. aj. Ústavní právo Evropské unie. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2004, s. 137.

¹²¹ Gerloch, A., Kysela. J. Tvorba práva v České republice po vstupu do Evropské unie. ASPI, Praha 2007, s. 90 (příspěvek Josef Vedral).

předběžných otázkách (*prejudiciální řízení*) významně **interpretačně dotváří**.¹²² SEU přitom nestanoví jaké jsou účinky rozsudku o předběžné otázce a jeho důsledky ve vztahu k soudu, který se na ESD s otázkou obrátil. Teprve až judikatura ESD definitivně potvrdila, že jeho rozhodnutí, co se týče výkladu aktů EU, je pro vnitrostátní soud závazné.¹²³ Zbývá doplnit, že judikatura ESD se (obdobně jako legislativa, jak bude dále pojednáno), i přes svoje nezanedbatelné postavení, bohužel poměrně zřídka zabývá otázkami souvisejícími s postavením „statutárního“ orgánu.¹²⁴

II.1.2.1.3 České právo obchodních společností

Základním pramenem právní úpravy obchodních společností je ObchZ, který svým charakterem představuje **speciální úpravu pro oblast podnikání a obchodu**.¹²⁵ V souladu s dikcí ust. § 1 ObchZ upravuje ObchZ ...*“postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy, jakož i některé jiné vztahy s podnikáním související...”*, což dává ObchZ jako prameni práva obchodních společností **jednoznačnou prioritu**.¹²⁶ Právě otázky související s právem obchodních společností, které zakotvuje jejich postavení, vnitřní strukturu a některé prvky dělby moci, spadají do rámce úpravy *„postavení podnikatele“*.¹²⁷ **Sekundárním pramenem práva** obchodních společností je pak OZ, resp. předpisy práva občanského, které se použijí všude tam, kde není zvláštní právní úprava (např. v případě zastoupení).¹²⁸ Tato závislost poukazuje na to, že OZ hraje v obchodních vztazích nezanedbatelnou úlohu, neboť **obchodní právo je v tomto smyslu nesamostatné** a na právu občanském plně závislé.¹²⁹ Je v této souvislosti nutno poznamenat, že vedle těchto právních předpisů obsahují právní úpravu práva obchodních společností rovněž další „tuzemské“ právní předpisy.¹³⁰ Poslední dva prameny, které zmiňuji, řeší problém tzv. mezer v právu, tedy situaci, kdy pro určitý případ není úprava dána.¹³¹ Předně se jedná o **obchodní zvyklosti** (uzance).¹³² Nutno konstatovat, že tento pojem však zákon nijak nevymezuje (srov. ust. § 550 NOZ). Teorie přitom obchodní zvyklost vymezuje např. jako určité pravidlo chování, které se fakticky dlouhodobě v obchodním styku mezi podnikateli dodržuje.¹³³ Je však třeba poznamenat, že tyto zvyklosti nelze ztotožňovat s právními obyčejí a proto tyto stojí **mimo právní systém** ve formálním

¹²² Klíma, K. Ústavní právo, Bohemia Iuris Kapitál, a.s., 1. vydání, Praha 1997, s. 149.

¹²³ Rozhodnutí ESD ve věci 52-76 Benedetti.

¹²⁴ Lze však zmínit např. Rozhodnutí ESD ve věci C – 232/09 Dita Danisa.

¹²⁵ Bartošíková, M. a kol. Základy obchodního práva. 2 vyd. Prospektrum, Praha 1998, s. 11.

¹²⁶ ObchZ dále vypočítává další prameny práva v ust. § 1 odst. 2 a stanoví jejich hierarchii.

¹²⁷ Shodně též např. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl. 4. vydání. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 23.

¹²⁸ ObchZ je tedy přímo deklarován ve vztahu k OZ jako *lex specialis*.

¹²⁹ Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. 1. díl. 2. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha 2010, s. 161.

¹³⁰ Tedy zejména ZSE a ZEHZS.

¹³¹ Bartošíková, M. a kol. Základy obchodního práva. 2 vyd. Prospektrum, Praha 1998, s. 12.

¹³² Viz § 1 odst. 2. ObchZ.

¹³³ Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. 1. vyd. Prospektrum, Praha 1997, s. 17.

smyslu.¹³⁴ Povahu pramene práva obchodních společností jim dává teprve ObchZ. Poslední pramen práva obchodních společností **představují zásady**, na nichž spočívá samotný ObchZ. Tyto **zásady obchodněprávní úpravy** nejsou taxativně zákonem formulovány¹³⁵ a zákonodárce tímto vlastně pouze **poukazuje na jejich existenci**. Právě v této skutečnosti lze spatřovat nejen významný rys ObchZ, ale též povinnost při hledání právního režimu jím upravovaných vztahů z těchto zásad vycházet.¹³⁶ Mezi tyto zásady patří např. zásada rovných podmínek pro všechny podnikatele, zásada autonomie vůle,¹³⁷ zásada profesionality, zásada proporcionality,¹³⁸ zásada **dobrovolnosti výkonu funkcí** či vnitřní autonomie právnických osob aj. Ve vztahu k tématu disertační práce je důležité zmínit též **zásadu loajality**, která vychází z podstaty obchodních společností jako korporací, ve kterých se její společníci sdružují k určitému účelu. Každý člen korporace by se totiž měl chovat tak, aby **neškodil účelu**, k jehož dosahování má korporace sloužit.¹³⁹ Konkrétní náplň povinné loajality se přitom bude posuzovat zejména podle formy obchodní společnosti a dalších okolností, jako je např. počet společníků a jejich vzájemné vazby.¹⁴⁰ Povinnost loajality je přitom bezesporu základním východiskem všech povinností společníka a tedy i jejich základním interpretačním pravidlem.¹⁴¹ Ve **vztahu ke statutárnímu orgánu** je vedle zásady loajality, která se dovozuje z obsahu jeho obligačního vztahu k obchodní společnosti, třeba zmínit zejména **zásadu profesionality**, jež vychází z požadavku na kvalitu péče, kterou je třeba obchodní společnosti propůjčovat. Právě tyto dvě posledně zmíněné zásady jsou vztahu statutárního orgánu a obchodní společnosti imanentní a tvoří tak **základní výkladové pravidlo** pro jejich vzájemný právní vztah.

Převážná část právní úpravy obchodních společností je obsažena v ObchZ, a to v části druhé, hlavně prvé v § 56 až § 220. V hlavně druhé této části ObchZ ve zbývajících ustanoveních (§ 221 až § 260) je pak obsažena právní úprava družstva, které ovšem (byť toto může naplňovat podanou charakteristiku) není *ex lege* považováno za obchodní společnost (srov. § 56 odst. 1 ObchZ).¹⁴² Přesto však se obecná ustanovení hlavy první této části v rozsahu jejího prvního

¹³⁴ Shodně též např. Gerloch, A. Teorie práva. 3. vydání. Aleš Čeněk, Plzeň 2004, s. 81.

¹³⁵ Některé zásady však ObchZ přímo vyjmenovává (např. v ust. § 56a či v ust. § 155 odst. 7 ObchZ).

¹³⁶ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl. 4. vydání. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 25.

¹³⁷ V obecné rovině zakotvena v ust. § 263 ObchZ, resp. § 2 odst. 3 OZ (k tomu srov. např. Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 23 Cdo 1247/2009 ze dne 30.4.2009).

¹³⁸ K aplikaci zásady srov. např. rozhodnutí NS ČR pod sp. zn. 29 Odo 513/2005 ze dne 21.03.2007.

¹³⁹ Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. I. díl. ASPI, Praha 2005, s. 209.

¹⁴⁰ Vedle právní úpravy obchodních společností obsažené v zákoně, je třeba poukázat též na úpravu jejich vnitřních poměrů obsaženou v zakladatelském dokumentu nebo ve stanovách.

¹⁴¹ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 29 Odo 387/2006 ze dne 26.6.2007.

¹⁴² Vedle družstva je pro úplnost nutné zmínit SCE, která je stejně jako SE a EHVS primárně upravena sekundárním právem EU a v rozsahu zmocnění též ve speciálním zákoně (k tomu viz NSCE a ZSCE). Toto „evropské družstvo“, byť má ve svém názvu dokonce slovo „společnost“ rovněž není zařazeno mezi obchodní společnosti (srov. § 56 odst. 1 ObchZ).

dílu (§ 56 až § 75b¹⁴³) na družstva přiměřeně použijí (§ 260 ObchZ), pokud zákon nestanoví jinak. Vedle části druhé se pro obchodní společnosti jako podnikatele použijí ustanovení části první ObchZ (§ 1 až § 55).

Část druhá ObchZ, obsahující hlavní matérii právní úpravy obchodních společností, se dělí celkem na pět dílů. Prvý díl obsahuje **universální ustanovení** pro všechny obchodní společnosti (§ 56 až § 75c), díl druhý obsahuje právní úpravu veřejné obchodní společnosti (§ 76 až § 92), díl třetí právní úpravu komanditní společnosti (§ 93 až § 104),¹⁴⁴ díl čtvrtý úpravu společnosti s ručením omezeným (§ 105 až § 153) a konečně díl pátý právní úpravu společnosti akciové (§ 154 až §220), která je v porovnání k ostatním dílům části druhé **podstatně rozsáhlejší**. Vedle toho se na právní poměry obchodních společností jako podnikatelů použijí také ustanovení o **obchodních závazkových vztazích** v třetí části ObchZ (viz § 261). Co se týče **SE a EHVS** jako obchodních společností, je jejich právní úprava obsažena v NSE a NEVS a v jejich mezích v rozsahu uděleného zmocnění a tedy v zásadě jen okrajově (díličím způsobem) pro SE a EHVS se (zamýšleným) sídlem v ČR též v ZSE a ZEHVS. **Hierarchie právních norem** je pro SE explicitně stanovena v čl. 9 NSE¹⁴⁵ a pro EHVS je naznačena v čl. 2 NEVS. Nicméně přednost této právní úpravy vyplývá přímo ze **zásady přednosti práva EU**.¹⁴⁶

Je třeba rovněž zmínit, že některé formy společností vykonávající speciální druhy podnikatelských činností upravují **rovněž zvláštní zákony**, které mají vůči ObchZ postavení *lex specialis*. Asi největší skupinu těchto speciálních předpisů bychom našli v oblasti kapitálového trhu (zejména banky, pojišťovny, investiční společnosti a investiční fondy, penzijní fondy),¹⁴⁷ ale např. i v oblasti nakládání s odpady. Tyto zvláštní předpisy respektuje též dotčené sekundární právo EU.¹⁴⁸

Co do své povahy vykazuje, tuzemská právní úprava obchodních společností **jak kogentní, tak dispozitivní prvky**, většinou v závislosti na právních vztazích, které upravuje. Tak např. vztahy mezi zakladateli, resp. společníky, jakož i mezi společníky a obchodní společnostmi jsou

¹⁴³ Toto ustanovení však není posledním ustanovením tohoto oddílu. Novelou ObchZ provedenou zákonem č. 409/2010 však bylo do ObchZ v souvislosti s novou úpravou finančního zajištění doplněno ještě ust. §75c ObchZ. Mám za to, že na toto zákonodárce při svém legislativním kvapu poněkud pozapomněl. Bohužel toto je i neklamným důkazem nedůsledné legislativní práce v ČR.

¹⁴⁴ Na právní úpravu komanditní společnosti se použijí přiměřeně ustanovení o veřejné obchodní společnosti a na právní postavení komanditistů též ustanovení o společnosti s ručením omezeným, pokud ustanovení tohoto dílu nestanoví jinak (vnitřní odkaz obsažený v §93 odst. 4 ObchZ).

¹⁴⁵ Stojí za povšimnutí, že stanoví SE mohou mít v určitých případech přednost před našim právem (srov. čl. 9 odst. 1 písm.b) NSE). Takovou právní sílu zakladatelské dokumenty tuzemských právních forem obchodních společností rozhodně a bezesporu nemají.

¹⁴⁶ Tato zásada je považována za základní zásadu práva EU a jako taková byla formulována již v rozhodnutí ve věci 6/64, Costa/ENEL ze dne 15. července 1964.

¹⁴⁷ Shodně též např. Pokorná,J.,Kovářík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009, s. 266.

¹⁴⁸ K tomu viz. např. čl.9 odst. 3 NSE.

převážně upraveny právními normami **dispozitivní povahy**, zatímco vztahy mezi společností, popř. společníky na straně jedné, a třetími osobami na straně druhé, jsou upraveny v převážné míře **normami kogentními**.¹⁴⁹ ObchZ přitom v části první, ani druhé přímo nestanoví pravidlo pro určení povahy jeho jednotlivých ustanovení,¹⁵⁰ respektive nestanoví výslovný zákaz se od jednotlivých ustanovení odchýlit.¹⁵¹ S přihlédnutím k tomuto pravidlu, se však ztotožňuji s názorem, že z povahy právní úpravy obchodních společností vyplývá, že se od ní **nelze odchýlit tam, kdy zákon přímo neumožňuje** odchýlnou dohodu.¹⁵² Tento přístup na straně jedné zdánlivě **posiluje právní jistotu** stran, nicméně na straně druhé brání judikatuře pružně reagovat na změnu společenských podmínek.¹⁵³ K právní úpravě obchodních společností je konečně třeba poznamenat, že zákon na mnoha místech **ukládá statutárnímu orgánu obchodní společnosti** určité právní povinnosti, o kterých dále pojednává tato disertační práce. Na tomto místě je však nutno konstatovat, že tyto orgány jako „non subjekty“ nemají způsobilost mít práva a povinnosti (tuto má obchodní společnost jako celek), a proto měl zákon tyto povinnosti uložit obchodní společnosti jako právnímu subjektu.¹⁵⁴ Tato paradoxní situace je tak příkladem pronikání práva **do vnitřních vztahů** subjektů, neboť právní normy v tomto případě neregulují právní vztahy subjektů.¹⁵⁵

II.1.2.2 Členění obchodních společností

II.1.2.2.1 Společenstevní numerus clausus

Jak již bylo uvedeno, výčet právních forem obchodních společností uvedený v ust. § 56 odst. 1 ObchZ, se kterými budeme dále pracovat, je **uzavřený vůči dalším subjektům** a představuje tak jakýsi tuzemský „*numerus clausus*“ v právu obchodních společností.¹⁵⁶ Někteří autoři dokonce zdůrazňují význam takového uzavřeného výčtu pro zajištění **potřebné právní jistoty**,¹⁵⁷ když oproti pochybnostem panujícím ohledně statutu osobních společností za první republiky (a oživení tohoto tématu v rámci rozhodování o restitucích),¹⁵⁸ je právní subjektivita obchodních společností nyní postavena „na jisto“.

¹⁴⁹ Shodně též např. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s.9.

¹⁵⁰ Toto pravidlo je výslovně stanoveno pro závazkové vztahy řídící se třetí částí ObchZ (§263).

¹⁵¹ Je tedy nutno v návaznosti na ust. § 1 odst. 2 ObchZ podpůrně použít ust. § 2 odst.3 OZ. Shodně též např. Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6. vyd. C.H.Beck, Praha 2007, s. 2.

¹⁵² Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. Prospektum, Praha 1992, s. 9.

¹⁵³ Shodně též např. Hurdík, J., Lavický, P. Systém zásad soukromého práva. MU, Brno 2010, s.103.

¹⁵⁴ Shodně též např. Patakyová, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 1. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s.156.

¹⁵⁵ Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. 1. díl. 2. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha 2010, s. 403.

¹⁵⁶ Shodně též např. Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. I. vydání. Bova Polygon, Praha 2004, s. 31.

¹⁵⁷ Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s.188.

¹⁵⁸ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 2 Cdon173/96 ze dne 30.3.1999 či např. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 3 Cdo 162/93 ze dne 29.6.1994.

Tímto však není nikterak zapovězeno, že by se na obchodních společnostech nemohly účastnit jiné subjekty, tedy výčet **právních forem společníků** naopak není v zásadě omezen. Jak je tedy patrné, do výčtu obchodních společností **může zasahovat** pouze zákonodárce nebo mezinárodní smlouva ve smyslu čl. 10 ÚČR nebo mezinárodní organizace (instituce) na jejím základě (čl. 10a ÚČR). V naposledy zmíněném případě by však nedošlo k přímému rozšíření (novelizaci) jejich výčtu, ale k založení existence **dalšího subjektu**, který by ani nemusel být nutně nazýván „společností“. Je otázkou, jaký by měla jeho existence vliv na podaný výčet, zejména pokud by byl nadán právní subjektivitou a měl odpovídat dané charakteristice.¹⁵⁹ Lze uzavřít, že by se jistě nejednalo o zahraniční právnickou osobu ve smyslu § 21 ObchZ, neboť její sídlo by se nacházelo na území ČR, ani by tato nebyla založena podle „cizího“ práva, aby se ní pohledem **inkorporační teorie** nahlíželo „očima“ takového cizího práva (srov. § 22 ObchZ). Na tuto otázku nelze podle mého názoru uspokojivě odpovědět a bude patrně pouze na zákonodárci, jaký postup v závislosti na charakteru takové entity a obsahu jeho závazku z mezinárodní smlouvy zvolí.¹⁶⁰ Proto si tedy troufám vyslovit názor, že **výčet obchodních společností** není *pro futuro* zdaleka uzavřen.

V této souvislosti je třeba poznamenat, že právě v důsledku našeho členství v EU se objevují různé druhy **„evropských právnických osob“**,¹⁶¹ tedy právnických osob, které pro svůj charakter nenáleží určitému státu, a naopak jednotlivé normy národních právních řádů jsou vůči nim uplatněny na **principu subsidiarity**.¹⁶² Tak byl výčet obchodních společností již rozšířen o SE a EHZS, které poněkud deformují (již v této disertační práci popsanou) obecnou charakteristiku obchodní společnosti podanou v ust. § 56 ObchZ.¹⁶³ Pro úplnost třeba dodat, že vedle již existujících nadnárodních forem „společností“, se rovněž uvažuje o **evropské vzájemné společnosti** coby nadnárodní formy neziskové organizace či SPE.¹⁶⁴ V současné době se tedy v dílně „evropského zákonodárce“ připravují **další evropské právní útvary**, které mohou existující výčet (obchodních) společností rozšířit. Je však třeba na tomto místě zároveň vyslovit **pochybnost**, jestli tyto regulace, resp. normativní řešení, zejména vzhledem ke stále sílící výkladové tendenci ESD (co do možnosti volného přesunu sídla, resp. výkladu

¹⁵⁹ Tedy například SPE.

¹⁶⁰ Kupříkladu již zmiňovaná SCE, kterou (když má v názvu slovo „společnost“) zákonodárce mezi obchodní společnosti nezařadil.

¹⁶¹ Společným rysem těchto nadnárodních (supranacionálních) forem společností je jejich nadnárodní prvek, jenž musí být naplněn při jejich zakládání a rovněž některé výhody, které klasické „národní společnosti“ nepožívají (např. možnost přemístění sídla, aniž by byla dotčena jejich kontinuita atp.).

¹⁶² Shodně též např. Hurdík, J. Právnícké osoby. Obecná právní charakteristika. PFMU Brno, Brno 2000, s. 152.

¹⁶³ EHZS to činí hned dvěma způsoby, a to jednak proto, že není, resp. nesmí být, založeno pro podnikání a jednak, že nemusí být právnickou osobou. SE zase tím, že je právnickou osobou již podle NSE, a nepotřebuje tedy zákon, aby jí tuto „znovu“ propůjčoval.

¹⁶⁴ V současné době se jedná o návrh nařízení s důvodovou zprávou ze dne 25.6.2008 předložený Komisí KOM(2008) 396 v konečném znění.

svobody usazování), a tedy i související soutěži jednotlivých právních řádů, budou jejich adresátům ku prospěchu.¹⁶⁵

V rámci nastoleného tématu si zároveň pokládám otázku, zda i v případě **statutárních orgánů** je jejich výčet u jednotlivých obchodních společností vyčerpávající. Z pohledu právní jistoty by bylo samozřejmě nasnadě závěr o uzavřenosti tohoto výčtu jedině vítat. Ve vztahu k obchodním společnostem je třeba konstatovat, že i výčet jejich statutárních orgánů je taxativní, neboť ObchZ neponechává možnost určení statutárních orgánů společenské (zakladatelské) smlouvě nebo stanovám.¹⁶⁶ Nicméně existence již zmíněných nadnárodních právních forem společností toto tradiční rigidní pojetí vnitřní organizace kapitálových společností (kde neměla úspěch ani Pátá direktiva) alespoň částečně prolamuje. NSE tedy umožňuje **prolomit dualistický princip** vnitřní organizace kapitálových společností, resp. pouze společnosti akciové (jak bude dále pojednáno), na kterém naše právní úprava jinak spočívá.¹⁶⁷ Společníci tak mohou po celou dobu ovlivňovat vnitřní uspořádání SE, a tím i fungování jednotlivých orgánů, jejich výčet a nepřímo tak i vztahy mezi nimi. Nicméně *de lege ferenda* se monistický systém fakultativně zavádí i pro tuzemské akciové společnosti.¹⁶⁸

II.1.2.2.2 Obchodní společnosti osobní a kapitálové

Na začátek je třeba poznamenat, že bez ohledu na důvody jejich členění, jsou obchodní společnosti vždy osobami **odlišnými od jejich společníků**, vždy mají vlastní právní subjektivitu, zájmy i majetek. Právě tento fakt je základním atributem jejich „korporátní osobnosti“ (*corporate personality*).¹⁶⁹ To platí i v případě jednočlenných společností (*single-member company*), kde je jediný společník zároveň i **statutárním orgánem**, i když se k „jednotnému“ vnímání těchto osob praxe mnohdy přiklání.¹⁷⁰ V souvislosti s vlastnictvím obchodního podílu se rovněž v praxi často setkáváme s označením určité osoby jako „vlastníka“ obchodní společnosti, což je opět pojetí nesprávné, neboť právní osobu nelze vlastnit.¹⁷¹ Naopak pouze obchodním společností náleží všechna práva ke společenstevnímu podniku, včetně práva jej provozovat zvoleným způsobem. Obecně řečeno se tedy **juristická individualita** obchodní společnosti jako právnícké osoby odlišuje od

¹⁶⁵ V tomto odkazují např. na příspěvek B.Havla Nekonečný svět regulátorových dilemat v Štenglová, I. (ed.), Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám, Aleš Čeněk, Plzeň 2006, s.155 a násl.

¹⁶⁶ Pokorná, J. Subjekty obchodního práva, vybrané problémy. MU, Brno 1997, s.121.

¹⁶⁷ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 264.

¹⁶⁸ Viz §403 ZOK.

¹⁶⁹ Davies, P. Principles of Modern Company Law. Sweet & Maxwell, 2008, s.33.

¹⁷⁰ Shodně též např. Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009.

¹⁷¹ Shodně též např. Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha, 2009, s. 262.

individuality lidí (osob) činných v této entitě.¹⁷² A naopak obchodní společnosti zase nepřenášejí na své společníky svůj podnikatelský status, a proto **účast společníka** na obchodní společnosti není *ipso facto* podnikáním.¹⁷³

Co se týče tradičního členění, obchodní společnosti se člení na **osobní a kapitálové** (srov. ust. § 1 ZOK). Mezi obchodní společnosti osobní se řadí veřejná obchodní společnost a společnost komanditní. Určitou modifikací je též komanditní společnost na akcie (akciová komandita),¹⁷⁴ která je jako organizačně právní forma modifikací komanditní společnosti v tom směru, že kapitál komanditistů je rozdělen na akcie.¹⁷⁵ Pro svoji podobnost, resp. subsidiární použití úpravy veřejné obchodní společnosti, bývá odbornou literaturou řazeno mezi osobní společnosti **rovněž EHZS.**¹⁷⁶ **Kapitálovými společnostmi**, které se historicky vyskytly později než společností osobní, jsou pak společnost s ručením omezeným a společnost akciová. Mezi kapitálové společnosti bývá řazena také SE.¹⁷⁷ Z historického pohledu je vznik kapitálových společností průvodním jevem rozvoje kapitalismu, kdy vývoj vedl ke spojování podnikatelů za účelem společného podnikání.¹⁷⁸ Vedle tohoto členění se uvádí ještě třetí kategorie, a to **společnosti smíšené**, kam bývá řazena komanditní společnost jako obchodní společnost s některými kapitálovými prvky, stejně tak jako společnost s ručením omezeným pro některé její prvky osobní.

Členění obchodních společností na osobní a kapitálové, jehož se budeme nadále přidržovat, je vázáno na převažující **formu účasti společníků** na obchodní společnosti. Pokud je forma účasti na podnikání osobní a účast kapitálová (vklad) není povinná, resp. je dobrovolná, hovoříme o obchodních **společnostech osobních**. Lze tedy konstatovat, že osobní obchodní společnosti v podstatě staví na osobnosti svých společníků, na jejich znalostech, schopnostech¹⁷⁹ a **především osobní práci**. Charakteristickým rysem je zde tedy důraz na osobní, individuální vlastnosti společníků a jejich bezprostřední zapojení do podnikání.¹⁸⁰ S ohledem na to tedy zapojení jiných osob do jejich činnosti není v zásadě nutné. Osobní společnosti jsou vždy **podnikateli de facto** a jsou tedy charakteristické osobní účastí společníků na podnikání obchodní společnosti a *ex lege* předpokládanou možností podílet se na obchodním vedení a jednat jejím jménem. Zmíněné **osobní angažmá** na řízení společnosti je tedy právem společníků a spolu s jejich pracovní činností je tak jejich předpokládaným,

¹⁷² Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. I. díl. ASPI, Praha 2005, s. 200.

¹⁷³ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 329.

¹⁷⁴ Tato forma existuje např. v Německé či Francouzské právní úpravě.

¹⁷⁵ Pelikánová, I., Příbil, Z., Optlová, M., Knap, K. Základy obchodního práva. Karolinum, Praha 1990, s. 50.

¹⁷⁶ Např. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 189.

¹⁷⁷ Např. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 189.

¹⁷⁸ Malý, K. Dějiny českého a československého práva do roku 1945, Linde, Praha 1997, s. 248.

¹⁷⁹ Pelikánová, I., Plíva, S., Příbil, Z., Černá, S., Vít, J., Zahradníčková, M. Obchodní právo. I. díl. CODEX. Praha 1993, s. 124.

¹⁸⁰ Shodně též např. Pelikánová, I. Srovnávací právo obchodní. Veřejná obchodní společnost. ORAC, Praha 2002, s. 19.

resp. nutným, přínosem pro obchodní společnost. Dále je pro osobní obchodní společnosti charakteristické **solidární ručení** společníků za závazky společnosti celým jejich majetkem, a to i po zániku obchodní společnosti (§ 56 odst. 6 ObchZ).¹⁸¹ Osobní obchodní společnosti **nevykazují složitější vnitřní strukturu**, neboť nevytvářejí žádné zvláštní orgány a veškerá působnost, která by mohla těmto orgánům náležet, je přiznána společníkům samotným.¹⁸² Je třeba uvést, že vůle jednotlivých společníků tedy v tomto případě přímo formuje vůli obchodní společnosti, kdežto u kapitálových společností je proces vytváření vůle naopak natolik složitý, že jej zákon **výslovně reguluje**.¹⁸³

Pro **společnosti kapitálové** je typická majetková účast společníků na jejich podnikání, a to formou **majetkového vkladu** v zákonem předepsané minimální výši, kdy souhrn poskytnutých vkladů vytváří základní kapitál. Výše poskytnutého vkladu rovněž ovlivňuje výši (obchodního) podílu společníka a zpravidla též i počet jeho hlasů a obchodní podíl (počet upsaných akcií). Naopak nepovinnou se stává **osobní účast společníků** na podnikání obchodní společnosti a není ani nutná jejich **účast ve statutárním orgánu**. Samotné provádění, resp. organizace, podnikatelské činnosti obchodní společnosti je tedy svěřeno orgánům společnosti.¹⁸⁴ Společníci vykonávají své řídicí a kontrolní pravomoci **na valné hromadě**. Vnitřní **struktura kapitálové obchodní společnosti** je tvořena více orgány, kdy vedle statutárního orgánu se vytváří vždy i valná hromada jako formalizované shromáždění společníků,¹⁸⁵ které představuje nejvyšší orgán obchodní společnosti a zpravidla též dozorčí rada jako orgán kontrolní.

Lze tedy shrnout, že na rozdíl od obchodních společností osobních, kapitálové obchodní společnosti nejsou vázány na osobní činnost svých společníků, ani na jejich angažmá v jejich orgánech, ale svoji prosperitu si zajišťují prostřednictvím zásadně **profesionálního a placeného aparátu**¹⁸⁶ a očekávaným, resp. povinným, přínosem společníků je jejich **kapitálová účast** na základním kapitálu, ze kterého obchodní společnost mimo jiné financuje svoji počáteční existenci.

Pro úplnost doplňuji, že uvedené členění a panující rozdíly nijak nebrání tomu, aby se obchodní společnosti kapitálové i osobní na sobě **navzájem majetkově podílely** (§ 56 odst. 2 ObchZ), tedy obchodní společnosti kapitálové mohou být společníkem osobních obchodních společností a osobní obchodní společnosti mohou být zakladateli a držiteli obchodního podílu nebo akcií. Jistým **omezením** je zde pouze možnost účastnit se jako společník

¹⁸¹ Z tohoto důvodu rovněž ObchZ v ust. § 56 odst. 4 omezuje komukoliv možnost účastnit se ve více osobních společnostech s neomezeným ručením.

¹⁸² Pokorná, J. Subjekty obchodního práva, vybrané problémy. MU, Brno 1997, s. 115.

¹⁸³ Shodně též např. Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. 1. díl. 2. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha 2010, s. 402.

¹⁸⁴ Shodně též např. Kopáč, L. Příručka obchodního práva, Prospektrum, Praha 1992, s. 63.

¹⁸⁵ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 208.

¹⁸⁶ Eliáš, K. Obchodní společnosti. C.H.Beck, Praha 1994, s. 39.

s neomezeným ručením pouze v jedné obchodní společnosti (§ 56 odst. 4 ObchZ) a rovněž skutečnost, že osobní a kapitálové obchodní společnosti se nemohou mezi sebou **účastnit přeměn** formou fúze (§ 66 ZOP), resp. se mohou tzv. křížových vnitrostátních fúzí¹⁸⁷ účastnit pouze v rámci těchto svých typů.

II.1.2.3 Stručná charakteristika obchodních společností

II.1.2.3.1 Veřejná obchodní společnost

Veřejná obchodní společnost je typickým představitelem osobní obchodní společnosti. Co do své charakteristiky naplňuje bezesbytku obecnou definici obchodní společnosti podanou v ust. § 56 odst. 1 ObchZ, neboť se jedná o právnickou osobu,¹⁸⁸ která musí být založena a tvořena nejméně dvěma fyzickými nebo právnickými osobami,¹⁸⁹ a jejím účelem je pouze podnikání. U této právní formy se projevuje zvlášť silný tzv. *intuitus personae*, tedy smyslem této korporace je **spojení lidských individualit** právě pro jejich osobní vlastnosti k dosažení podnikatelských cílů.¹⁹⁰ Podstatným znakem rovněž je, že tato obchodní společnost musí mít po celou dobu své existence vždy **nejméně dva společníky**.¹⁹¹ Pokud klesne počet společníků veřejné obchodní společnosti pod daný limit nebo pokud dojde ke změně jejího účelu na „nepodnikatelský“, musí obchodní společnost být (nedojde-li k nápravě) zrušena s likvidací. Přitom je tato obchodní společnost „závislá“ na osobách konkrétních společníků, jejich změnu lze provést pouze změnou společenské smlouvy nebo na základě některé kvalifikované právní skutečnosti. Pro její ryze osobní charakter zůstává nevyjasněná otázka převodu podílu společníka.¹⁹² Např. právní úprava SRN převoditelnost podílu přímo zapovídá.¹⁹³ **Vnitřní struktura** této obchodní společnosti je poměrně jednoduchá a poplatná jejímu účelu, kdy tato vytváří pouze **statutární orgán**, a to za účasti všech společníků nebo některých z nich. Jiné orgány společnost nevytváří.¹⁹⁴ Účast na této obchodní společnosti je částečně omezena požadavkem formulovaným v ust. § 76 odst. 2, popř. ust. § 56 odst. 3 ObchZ, který musí společníci splňovat po dobu účasti v této obchodní společnosti.

¹⁸⁷ Dvořák, T. Přeměny obchodních společností a družstev. ASPI, Praha 2008, s. 68.

¹⁸⁸ V prvorepublikové právní úpravě však tato byla pojmána jako smluvní společenství (*societa*), které nebylo právnickou osobou. Tento přístup dnes najdeme např. v právní úpravě SRN či Rakouska.

¹⁸⁹ Maximální počet společníků není stanoven, prakticky však tato forma společnosti vzhledem ke své povaze nebude zřejmě pro větší počet společníků vhodná.

¹⁹⁰ Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. část, Linde, Praha 1995, s. 138.

¹⁹¹ K tomu např. Rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp.zn.28 Co 35/95 (Právní rozhledy, 1995, č. 12, s. 228).

¹⁹² Tak např. I. Pelikánová v Pelikánová, I. Srovnávací právo obchodní. Veřejná obchodní společnost. ORAC, 2002, s. 134 či Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost. ASPI Publishing, Praha, 2003, s. 131 připouští převoditelnost se souhlasem ostatních společníků, opačně soudí např. Pokorná, J. Subjekty obchodního práva, vybrané problémy. MU, Brno 1997, s. 144.

¹⁹³ V případě VOS je dle § 105 odst. 2 HGB vazba na obecnou úpravu společenské smlouvy § 719 BGB.

¹⁹⁴ I když zákon nezakazuje vytváření i jiných než výslovně upravených orgánů, je faktem, že v případě této společnosti by ve většině případů vznikla „duplicita“ funkcí.

Lze tedy shrnout, že veřejná obchodní společnost je koncipována zejména jako projev **spojení osobních zkušeností**, znalostí a dovedností jejích společníků, sledující zvýšení konkurenceschopnosti a rozšíření repertoáru zboží či služeb a svou povahou tedy nepočítá se **zapojením jiných osob** než společníků. Určitým specifikem rovněž je, že příjmy společnosti, popř. ztráta za příslušné období, jsou **zdaňovány na úrovni jednotlivých společníků** v poměru stanoveném společenskou smlouvou (§ 7 ZDP). Tato koncepce je do jisté míry výrazem pojetí této formy v jiných právních rádech (SRN), jakož i v NEHZS.

Veřejná obchodní společnost se jako **podnikatelská právní forma** s ohledem na svůj charakter uplatní při podnicích menšího charakteru založených na osobních vztazích svých společníků (rodinných příslušníků), k výkonu řemesel a svobodných povolání, či při poskytování specializovaných služeb.¹⁹⁵

II.1.2.3.2 Komanditní společnost

Komanditní společnost je zpravidla řazena mezi osobní obchodní společnosti.¹⁹⁶ Na rozdíl od veřejné obchodní společnosti je však tato právní forma závislá na **existenci dvou druhů společníků** s odlišným právním postavením. Komplementář a komanditista tedy nemůže být v jedné společnosti totožná osoba.¹⁹⁷ Prvým druhem společníka je tedy **komplementář**, který představuje osobu ručící za závazky společnosti neomezeně celým svým majetkem a druhým pak **komanditista**,¹⁹⁸ který ručí za její závazky omezeně do výše svého nesplaceného vkladu zapsaného v obchodním rejstříku (§ 93 odst. 1 ObchZ). Není bez zajímavosti, že na rozdíl od společnosti s ručením omezeným však každý komanditista ručí pouze do výše „svého“ nesplaceného vkladu, nikoliv souhrnu všech nesplacených vkladů dle zápisu v obchodním rejstříku.¹⁹⁹ **Počet společníků** obchodní společnosti není zákonem omezen.²⁰⁰ Nicméně lze mít za to, že s ohledem na převažující osobní charakter této společnosti by vyšší počet společníků mohl ztížit její vedení a kontrolu a mohl by ohrozit právní postavení komanditistů.²⁰¹ Který ze společníků je komplementářem a který komanditistou stanoví společenská smlouva a tito se zapisují do obchodního rejstříku. Toto rozlišení je projevem

¹⁹⁵ Pokorná,J.,Kovařík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009, s. 422.

¹⁹⁶ Jedná se o nejstarší formu korporace vůbec, označení vystihuje její podstatu (*commandita* – svěřený majetek, kterého se ujímají komplementáři, jejichž úkolem je společnost samostatně řídit a zhodnotit její majetek) (v Eliáš,K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vyd. Linde.Praha 1998, s.284).

¹⁹⁷ K tomu např. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 629/98, v Soudní rozhledy,2000,č.6, s. 172.

¹⁹⁸ Právě účast komanditistů přináší do této formy obchodní společnosti prvky kapitálové obchodní společnosti.

¹⁹⁹ Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.Díl II. 1. vyd. Polygon,Praha 2002, s. 871.

²⁰⁰ Lze mít za to, že se na komanditisty omezení počtu společníků společnosti s ručením omezeným (§ 93 odst. 4 ve vztahu k § 105 odst. 3 ObchZ) nepoužije; shodně též např. Dvořák,T. Komanditní společnost. ASPI Publishing, Praha,2004,s.39).

²⁰¹ Pokorná,J.,Kovařík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009, s. 474.

vůle zakladatelů o tom, že berou své odlišné právní postavení na vědomí a akceptují jej.²⁰² Komplementáři, jejichž postavení odpovídá společníkům veřejné obchodní společnosti, realizují účel, pro který byla společnost založena, komanditisté se naopak běžné činnosti společnosti obvykle **osobně neúčastní**, ale poskytují na činnost společnosti do jejího základního kapitálu vklad ve výši minimálně 5000,-Kč, který se uvádí ve společenské smlouvě a zapisuje do obchodního rejstříku.²⁰³ Z tohoto důvodu je též **převoditelnost podílů** komanditistů (derivativní nabytí jinou osobou), která je důvodem změny společenské smlouvy (v jejích subjektech) a zániku jejich účasti na společnosti, mnohem volnější²⁰⁴ než je tomu u komplementářů.²⁰⁵ Stejně tak je možné též např. rozdělení podílu či právní nástupnictví. **Požadavky na komplementáře** jsou obdobné jako na společníky veřejné obchodní společnosti, tedy musí splňovat všeobecné podmínky provozování živnosti a nesmí na jejich straně existovat překážka provozování živnosti (§ 93 odst. 2 ObchZ).²⁰⁶ V případě, že je komplementářem právnická osoba, musí těmto požadavkům vyhovovat její **statutární orgán** nebo pověřený zástupce (§ 93 odst. 3 ObchZ), jinak lze výkladem *a contrario* vyvodit, že nemůže práva a povinnosti spojené s účastí na společnosti tento společník vykonávat. Určitou odlišností od veřejné obchodní společnosti danou různou povahou společníků je **dělení vygenerovaného zisku** na dvě části. Část připadající komplementářům je oddělena a tito ji zdaňují stejně jako společníci veřejné obchodní společnosti (§ 7 ZDP). Druhá část připadající společnosti může být po zdanění rozdělena komanditistům nebo ji může komanditní společnost jako nezdaněnou využít pro své další aktivity. **Vnitřní struktura** této obchodní společnosti je rovněž poměrně jednoduchá a poplatná jejímu účelu, kdy tato vytváří pouze **statutární orgán**, a to jen za účasti komplementářů nebo jen některých z nich.

Komanditní společnost obdobně jako veřejná obchodní společnost je určena k podnikání menšího rozsahu odpovídajícího provozování živnosti nebo výkonu svobodného povolání, nicméně kapitálový prvek jí na druhou stranu dovoluje poměrně pružně nakumulovat majetek i k podpoře nákladnějšího podnikání.

²⁰² Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. vydání.C.H.Beck, Praha 2003, s.140.

²⁰³ Právě kapitálová účast komanditistů umožňuje kumulovat finanční či věcné zdroje pro aktivity většího rozsahu.

²⁰⁴ ObchZ požaduje souhlas všech společníků, zároveň však umožňuje, aby společenská smlouva tento požadavek zmírnila (souhlasem většiny komplementářů a komanditistů) nebo dokonce úplně odstranila.

²⁰⁵ Autoři učebnice Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, převoditelnost podílu komplementáře stejně jako společníka veřejné obchodní společnosti připouštějí jako „výjimečnou operaci“ za podmínky souhlasu všech společníků (s.148). Opačný názor zastávají např. autoři v Štenglová,I. Plíva,S.Tomsa,M. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.11. vydání.C.H.Beck,Praha 2006, s.219.

²⁰⁶ Důvod těchto požadavků je stejný jako u veřejné obchodní společnosti, tedy že komplementář může být zároveň i statutárním orgánem.

II.1.2.3.3 Společnost s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným, přestože vykazuje ještě některé znaky osobních obchodních společností,²⁰⁷ bývá pravidelně řazena mezi obchodní **společnosti kapitálové**. Stojí přitom za zmínku, že se jedná o formu poměrně mladou,²⁰⁸ v některých státech patří dokonce mezi právní formy relativně „nové“.²⁰⁹ Tato obchodní společnost tak představuje jakousi **přechodnou formu** mezi osobním a kapitálovým typem obchodní společnosti, jinak řečeno stojí na jejich pomezí²¹⁰ či ovládá jakési „střední pásmo“.²¹¹ Důvodem toho je předně skutečnost, že společníci této obchodní společnosti již osobně **neručí za závazky** společnosti, resp. ručí pouze za určitého předpokladu (§ 105 ObchZ) a navíc po omezenou dobu a v omezené výši (§ 106 ObchZ). Společníci se dále nemusí nutně podílet na její činnosti, ani se **angažovat v jejích orgánech**. To však neznamená, že právní úprava se zapojením společníků prakticky vůbec nepočítá. Společníci nejsou této formě obchodní společnosti úplně cizí a mohou se i osobně podílet na její činnosti.²¹² Nicméně na rozdíl od osobní obchodní společnosti je **postavení společníků** koncipováno jako nerovné a řídí se primárně rozsahem jejich kapitálové účasti.²¹³ Významnou skutečností je, že společnost s ručením omezeným může být na rozdíl od osobních společností založena též za **nepodnikatelským účelem** a může tak být využívána jako forma pro širší spektrum činností, a to navíc nejen soukromoprávními, ale i veřejnoprávními subjekty.²¹⁴ Další výhodou je, že může mít jak podobu obchodní společnosti **vícečlenné, tak i jednočlenné**. Zákon v tomto směru obsahuje jen dílčí omezení.²¹⁵ **Společníky této obchodní společnosti** mohou být osoby právnické i fyzické, jejich počet je však omezen na padesát (§ 105 odst. 3 ObchZ). Tato obchodní společnost **vytváří orgány**, a to valnou hromadu, jednatele a dozorčí radu, jejíž zřízení však není povinné.²¹⁶

²⁰⁷ Jedná se například o možnost změny společenské smlouvy nebo ukončení účasti společníka dohodou, možnost vázat společníky k osobní činnosti, či možnost vztázení zákazu konkurence i na společníky aj.

²⁰⁸ Právní úprava společnosti s ručením omezeným je poměrně mladá a pochází ze SRN, u nás byla zavedena s účinností od roku 1906 zákonem z 6. března 1906, č. 58 ř.z. o společnostech s ručením obmezeným (právní úprava stála samostatně, nebyla začleněna do zákona č. 1/1863, obchodního zákoníku).

²⁰⁹ V USA byla zavedena LLC až v roce 1977 (Wyoming) viz Cox,J.,Hazen,T. Corporations.2.vyd. Aspen Publishers,New York,2003,s.16.

²¹⁰ Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s.168.

²¹¹ Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným.Právní úprava po novele.1. vyd. Prospektrum,Praha 2001, s.18.

²¹² Tuto povinnost jim však může stanovit společenská smlouva. V případě porušení mohou být z obchodní společnosti vyloučeni rozhodnutím soudu dle ust. § 49 ObchZ.

²¹³ Určitý odraz této skutečnosti je patrný z práv minoritních společníků, kdy tito mohou např. požadovat svolání valné hromady až s vkladem či vklady odpovídajícími 10 % základního kapitálu.

²¹⁴ Tuto formu obchodní společnosti mohou např. založit obce či kraje (k tomu viz § 23 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů).

²¹⁵ Viz § 105 odst. 2 ObchZ.

²¹⁶ Výjimka je pouze v případě účasti této obchodní společnosti na přeshraniční fúzi za podmínek uvedených v ust. § 137 ObchZ).

Nutno konstatovat, že tato právní forma je u nás **velmi rozšířená**, což způsobuje její dobrá využitelnost pro drobné a střední podnikání.²¹⁷ Její atraktivita je rovněž založena na v převážné části dispositivní právní úpravě vnitřního uspořádání, minimální potřebě personálního obsazení orgánů, možnosti jednočlenné společnosti, jakož i na relativně nízkých kapitálových požadavcích. Jinými slovy se v této právní formě spojuje možnost osobní účasti na podnikatelské činnosti s majetkovým **omezením podnikatelského rizika**.²¹⁸ Proto je tato forma obchodní společnosti využívána i tam, kde by v jiných hospodářských podmínkách byla daná aktivita provozována jako živnost fyzické osoby.²¹⁹ Vedle toho se tato právní forma kapitálové obchodní společnosti vymyká z povinné **participace zaměstnanců** ve formě účasti v dozorčí radě, což zvyšuje její atraktivitu zejména u zahraničních subjektů. Toto pojetí však není ani v Evropě nikterak tradiční, neboť účast zaměstnanců v malých společnostech existuje pouze v několika členských státech (např. ve Švédsku a Dánsku).²²⁰

II.1.2.3.4 Akciová společnost

Akciová společnost patřila již od doby vzniku první právní úpravy²²¹ mezi oblíbené a nejrozšířenější formy kapitálových společností.²²² Akciová společnost je zákonem charakterizována jako obchodní společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě (§ 154 odst. 1 ObchZ). Akciová společnost je typickou **kapitálovou společností**, kde již nenacházíme osobní prvky a vazba společníků na tuto obchodní společnost je velmi volná.²²³ Společníci za závazky této obchodní společnosti **neručí**, a to ani v případě, kdy nesplatili celý jimi upsaný vklad. Akciová společnost povinně vytváří základní kapitál, který je rozdělen na podíly společníků představující dílčí, samostatně obchodovatelné části²²⁴ označené jako akcie,²²⁵ které jsou **cennými papíry** (§ 155 ObchZ). **Akcie** tak představuje jakési médium, v němž jsou inkorporována práva akcionáře a dokládá jeho účast na obchodní společnosti a její míru.²²⁶ Je tedy cenným papírem podílnickým

²¹⁷ Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 277.

²¹⁸ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 956.

²¹⁹ Eliáš, K., Bartošiková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s. 171.

²²⁰ Viz Důvodová zpráva v návrhu NSPE (s.9).

²²¹ Zakotvena zejména ve člancích 207 až 249 knihy druhé, rozdílu třetího VOZ.

²²² Malý, K. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Linde, Praha 1997, s. 249.

²²³ Shodně též např. Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 368.

²²⁴ Eliáš, K., Bartošiková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s. 260.

²²⁵ Před úplným splacením emisního kursu může společnost vydat akcionářům tzv. zatímní listy, které jsou rovněž cennými papíry (§ 176 odst. 3 ObchZ).

²²⁶ Eliáš, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde Praha, a.s., Praha 2000, s. 99.

(korporačním), ve kterém jsou vtěleny **kvantitativní i kvalitativní práva** akcionáře.²²⁷ Společník, resp. akcionář, přitom může mít i více akcií a je tak připuštěna **pluralita podílů** v rukou jediné osoby (§ 61 odst. 1 ObchZ). V tomto má akciová společnost výlučné postavení neboť *de lege lata* podíly na jiných obchodních společnostech (s výjimkou SE) nemohou být představovány cenným papírem.²²⁸ Akcie jsou dále v zásadě obchodovatelné, proto je akciová společnost obchodní společností otevřenou. Tato obchodní společnost může být založena **i jedinou osobou**. Společníci společnosti, kteří se nazývají akcionáři, se zásadně **osobně nepodílejí na činnosti** této obchodní společnosti a tato není ani vázána na osoby konkrétních společníků. Akcionáři akciové společnosti jsou navíc zásadně anonymní a na rozdíl od jiných obchodních společností se nezapisují do obchodního rejstříku.²²⁹ Co do **vnitřní organizace** akciové společnosti, která vychází z dualistického modelu,²³⁰ vykazuje tato poměrně složitě uspořádání, když všechny zákonem upravené orgány se formují povinně. Vedle toho samozřejmě může akciová společnost vytvořit i další orgány.²³¹ Navíc u větších akciových společností s více než 50 zaměstnanci nastupuje povinná **participace zaměstnanců** v podobě účasti v kontrolním orgánu (§ 200 ObchZ).

Akcionáři se na **řízení společnosti** podílejí pouze prostřednictvím valné hromady coby nejvyššího orgánu a správu a řízení společnosti zajišťuje **představenstvo** jako profesionální a placený aparát běžně označovaný též jako „management.“²³² Pojem „management“ lze přitom obecně vymezit např. tak, že se jedná o **orgán složený z lidí**, který, v právním pojetí, formálně převzal povinnost vykonávat dominanci nad podnikem společnosti (*corporate business*) a jejím majetkem.²³³ Z tohoto důvodu by tak principiálně měly být vztahy uvnitř této obchodní společnosti na **profesionální bázi**, oddělené od partikulárních zájmů jednotlivých akcionářů. Dalším zákonem upraveným orgánem je pak **dozorčí rada**. Oba orgány jsou přitom orgány kolektivními a jejich členy volí a odvolává valná hromada. Stanovy se přitom mohou odchýlit od tohoto tradičního modelu a svěřit působnost volit členy představenstva dozorčí radě, včetně odměňování (§ 194 odst. 1 ObchZ). Tato skutečnost tedy **posiluje pozici dozorčí rady** jako kontrolního orgánu společnosti, neboť vedle toho, že má vyhrazeny některé úkony představenstva ke svému schválení (např. § 193 odst. 2 ObchZ),

²²⁷ Shodně též např. Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J., Raban P., Vítek, J. Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. 5. vyd. C.H.Beck, Praha 2009, s. 83.

²²⁸ To se ale zamýšlí změnit § 144 ZOK, který u společnosti s ručením omezeným počítá se zavedením tzv. kmenového listu, který bude cenným papírem.

²²⁹ Výjimkou je pouze akciová společnost o jediném akcionáři, který se zapisuje do obchodního rejstříku (§ 36 písm.d) ObchZ).

²³⁰ ZOK v § 403 umožňuje zvolit pro akciovou společnost uspořádání monistické. *De lege lata* má tuto možnost pouze SE.

²³¹ KŘS doporučuje (kapitola VI. bod 13) pro zajištění řádné a efektivní administrace procesu správy a řízení společnosti zřízení funkce tajemníka společnosti (*company secretary*).

²³² Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s. 261.

²³³ Berle, A., Means, G. The Modern Corporation & Private property. 9. vydání. Transaction Publishers, 2010, s. 196

může rovněž ovlivňovat i jeho obsazení a odměňování. **Výhodou tohoto postupu** je bezesporu fakt, že dozorčí rada má *ex professo*²³⁴ větší možnost sledovat počínání představenstva, jakož i flexibilitu **včas zasáhnout**. Naopak se ale může zdát, že tento systém znevýhodňuje valnou hromadu, neboť snižuje závislost představenstva na ní.²³⁵ K tomu je však třeba poznamenat, že bez ohledu na způsob ustavení představenstva, toto skládá své účty valné hromadě (§ 192 ObchZ) a podrobuje se jejím usnesením (§ 194 odst. 4 ObchZ). **Přímý vztah** mezi výkonným orgánem a nejvyšším orgánem tedy volbou způsobu ustavení představenstva zůstává nedotčen.

Stojí za povšimnutí, že na rozdíl od jiných obchodních společností, obsahují specifická (přísná) pravidla pro akciové společnosti rovněž četné **zvláštní právní předpisy**, a to především z důvodu specifčnosti jimi upravované činnosti a skutečnosti, že jim jsou svěřeny do správy značné cizí prostředky.²³⁶ Právní předpisy dokonce pro některé druhy podnikatelské činnosti právní formu akciové společnosti přímo předepisují.²³⁷ Takovýmito akciovými společnostmi jsou například banky, burzy cenných papírů, investiční společnosti a fondy, autorizované obalové společnosti, pojišťovny a další. V obecné rovině lze říci, že na akciovou společnost nelze pohlížet jako na **nejvhodnější formu** pro všechny druhy podnikání, a to především díky poměrně velké nákladnosti jejího provozu a **nezbytnému personálnímu obsazení**. Lze tedy shrnout, že akciová společnost je druhou nejčtenější právní formou společnosti v České republice a je v praxi využívána k provozování středně velkých a velkých podniků.²³⁸ Ve vztahu k právu EU je pak tato forma společnosti **předmětem harmonizačních snah**, neboť se jí týkají všechny dosud vydané směrnice,²³⁹ tedy s výjimkou Dvanácté směrnice (srov. však čl. 6). Tato forma nakonec posloužila i jako **předloha pro SE**, neboť ...“*je nejvhodnější formou, jak z hlediska financování, tak i řízení, pro potřeby společnosti provozující podnikání v měřítku Společenství.*“²⁴⁰

²³⁴ Eliáš, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde Praha, a.s., Praha 2000, s. 250.

²³⁵ Shodně též např. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 292.

²³⁶ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kríž, R. Akciové společnosti. 6. vyd. C.H.Beck, Praha 2007, s. 1.

²³⁷ Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 512.

²³⁸ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 1374.

²³⁹ Shodně též např. Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 683.

²⁴⁰ Viz bod 13 Preambule NSE.

II.1.2.3.5 EHZS

Prvou a tedy historicky nejstarší²⁴¹ formou korporace založené normami práva EU, a to konkrétně NEHZS,²⁴² představuje **Evropské hospodářské zájmové sdružení** (EHZS) či *European Economic Interest Grouping*. Při srovnání s ostatními obchodními společnostmi přitom vykazuje EHZS jedno **zásadní specifikum** spočívající v tom, že může být považováno za právnickou osobu, ale také nemusí; přičemž vždy záleží na právní úpravě členského státu jeho (budoucího) sídla.²⁴³ Členské státy tak v případě EHZS na rozdíl od jiných společností mohou vždy ovlivnit **jeho právní status**. EHZS se tak právní subjektivity s ohledem na tamní tradice nedočkalo např. v SRN, Rakousku či Itálii.²⁴⁴ Naopak EHZS se sídlem v České republice je právnickou osobou (§ 1 ZEHZS).²⁴⁵ Stejně tak je právnickou osobou (*corporate/legal personality*) např. ve Velké Británii.²⁴⁶ Vedle vnitřního uspořádání, o kterém bude pojednáno dále, se jednotná **evropská „image“** příznačná pro všechny evropské korporace projevuje také v tom, že EHZS musí být vždy „na první pohled“ rozlišitelné od ostatních subjektů a musí tak obsahovat ve svém názvu, resp. obchodní firmě, celé evropské označení této formy nebo její aprobovanou zkratku (srov. čl. 5 NEHZS).²⁴⁷ I přes deklarovaný evropský původ právní se úprava EHZS jeví jako poněkud **komplikovaná**,²⁴⁸ jelikož se vedle NEHZS a ZEHZS použije subsidiárně ustanovení ObchZ (zejména úprava veřejné obchodní společnosti a společnosti s ručením omezeným). Poněkud paradoxně rovněž působí skutečnost, že byť je EHZS zákonem řazeno mezi obchodní společnosti (srov. ust. § 56 ObchZ), odlišuje se od nich pojmově **již svým účelem**.²⁴⁹ Hlavním účelem sdružení (čl. 3 NEHZS) totiž není uskutečňovat podnikatelskou činnost, ale pouze usnadňovat nebo rozvíjet hospodářskou činnost (*economic activities*) svých členů přesahující hranice členského státu a tím umožňovat růst jejich **hospodářských výsledků**. Při pohledu na tento subjekt je tedy nutno si uvědomit, že činnost EHZS musí vždy mít ve vztahu k hospodářským činnostem svých členů **úlohu pouze pomocnou**.²⁵⁰ Jinými slovy EHZS musí k naplnění svého účelu tuto jejich činnost rozvíjet, ulehčovat nebo zlepšovat a zvyšovat tím výsledky jejich činnosti. Je tedy zřejmé, že z hlediska ekonomické funkce tedy EHZS plní spíše formu **podpůrného organismu**²⁵¹ existujícího vedle

²⁴¹ NEHZS bylo publikováno v Úředním věstníku dne 31.7. 1985 a nabylo účinnosti dne 1. 7. 1989.

²⁴² Právní poměry EHZS se sídlem v ČR upravuje rovněž ZEHZS.

²⁴³ Dle čl. 1 NEHZS je však EHZS vždy způsobilé být účastníkem hmotně právních i procesních vztahů.

²⁴⁴ V Dvořák, T. Evropské hospodářské zájmové sdružení. ASPI, Praha 2006, s. 7.

²⁴⁵ I při absenci této dikce by však bylo možné k tomuto závěru jednoznačně dospět též proto, že zákonodárce přímo zařadil EHZS mezi obchodní společnosti – k tomu viz předchozí výklad (novelu ObchZ, která zavedla EHZS mezi obchodní společnosti přinesl přímo ZEHZS a tato nabyla účinnosti krátce po našem vstupu do EU - dne 15.6.2004, resp. dne 8.10.2004).

²⁴⁶ V Davies, P. Principles of modern company law. Sweet&Maxwell, 2008, s. 27.

²⁴⁷ Ostatní pravidla záleží na právu státu sídla EHZS - k tomu viz např. Rozhodnutí ESD C-402/95 ze dne 18. 12. 1997.

²⁴⁸ Shodně též např. Petr, M.: Evropské hospodářské zájmové sdružení. Právní rozhledy, 2004, č. 16., s. 591.

²⁴⁹ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 465.

²⁵⁰ Např. společné sekretářské práce, společné vzdělávání, podpora prodeje výrobků, porady apod.

²⁵¹ Pelikánová, I. Evropská akciová společnost a její význam pro české právo, ASPI databáze, s. 1.

svých členů, než samostatného podnikatelského subjektu, jako je tomu u obchodních společností. Lze tedy uzavřít, že sdružení nemůže místo svých členů vykonávat jejich činnost či mít předmět činnosti nezávislý na činnostech svých členů. Nicméně, s ohledem na českou koncepci obchodních společností, bude EHZS vždy **podnikatelem** (srov. § 2 odst. 2 a § 34 ObchZ), i když pouze fiktivním. S ohledem na svůj účel se EHZS z hlediska vnitřní struktury nevyznačuje **složitou soustavou orgánů**, neboť vedle orgánu označeného jako „společně jednající členové“, tedy složeného ze všech jeho členů, se povinně ustavuje pouze jeden nebo více jednatelů coby orgán reprezentující sdružení navenek. Zbývá dodat, že právní úprava **rozhodovacího procesu** uvnitř EHZS je založena na principu jednomyslnosti,²⁵² kdy všechna zásadní rozhodnutí sdružení (čl. 17 NEHZS) musí být schválena všemi jeho členy. Důvodem tohoto postupu je bezesporu skutečnost, že členové EHZS ručí společně a nerozdílně za veškeré závazky sdružení (čl. 24 NEHZS a §7 ZEHZS).

Jak již sám název EHZS či podaná charakteristika napovídá, EHZS se svým pojetím od ostatních **obchodních společností liší v řadě směrů**. Především, jak je zřejmé, nemůže být na rozdíl od ostatních forem obchodních společností založeno za účelem podnikání a navíc by ani jeho činnost neměla být zaměřena na dosahování zisku. Nicméně s ohledem na české pojetí obchodních společností bude EHZS vždy podnikatelem, i když pouze fiktivním. EHZS bývá někdy v odborné literatuře přirovnáváno k veřejné obchodní společnosti, a to zejména pro neomezené a solidární ručení jeho členů.²⁵³

Nejvíce EHZS bylo doposud založeno v oblasti služeb, jako jsou např. právní a daňové poradenství, v obchodě a v průmyslu. Právní forma EHZS se však v EU **vyskytuje poměrně zřídka**, což je zapříčiněno různými faktory, jako je např. povinnost zveřejňování údajů o jeho členech, nepodmíněné ručení členů za závazky sdružení či omezené možnosti podnikatelů z třetích zemí účastnit se na něm.

II.1.2.3.6 SE

Historicky druhou a v praxi jistě frekventovanější formou obchodní společnosti vystavěné na normách práva EU je **evropská společnost (SE)**, která je upravena v NSE.²⁵⁴ Nadnárodní původ této společnosti je nakonec deklarován již jejím samotným **latinským označením „Societas Europaea“**, tedy „společnost evropská“. Obdobně jako je tomu u EHZS, byť prvotně zamýšlená autonomie SE měla být ztělesněna jejím vnitřním právním režimem v podobě jejího **vlastního statutu**,²⁵⁵ právní základ SE doslova osciluje mezi evropskou a národní právní

²⁵² Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. I. vydání. Bova Polygon, Praha 2004, s. 101.

²⁵³ Švarc, Z. a kol. Základy obchodního práva. Aleš Čeněk, Plzeň 2005, s. 185.

²⁵⁴ Právní poměry SE se sídlem v ČR upravuje rovněž ZSE jako prováděcí zákon.

²⁵⁵ Kanda, A. Evropská akciová společnost (Societas Europea) – věčná vize nebo blížká realita? Právník.ročník CXXXII.č.8., s. 629.

úpravou.²⁵⁶ Této, alespoň do určité míry ve statutu SE připuštěné, „nezávislosti“ bohužel odpovídá **systém právních norem** upravujících SE (čl. 9 NES). Jedná se o systém poměrně složitý, což je dáno již samotným faktem, že musí spolu koexistovat normy jak práva EU, tak práva vnitrostátního. Do jisté míry charakteristickým rysem SE je rovněž skutečnost, že se u ní projevuje **povinná participace zaměstnanců**, která je upravena v SES, jejíž existenci NES samo „pro jistotu“ deklaruje (čl. 1 odst. 4), a která je provedena v části druhé ZSE. Dlužno na tomto místě podotknout, že tento trend se projevuje i u budoucích „evropských“ forem společností, neboť s participací se počítá rovněž u SPE,²⁵⁷ přičemž právě tato otázka je v návrhu jejího statutu **nejvíc kontroverzní**.²⁵⁸ V této souvislosti se objevují i názory, že EU v tomto směru používá právo společností jako regulátora pracovněprávních vztahů, místo aby ponechávalo tuto problematiku pracovnímu a smluvnímu právu.²⁵⁹

Jednoznačný rozdíl koncepce SE oproti EHZS představuje poměrně zásadní skutečnost, a to že NSE řadí SE přímo mezi **právnícké osoby** (čl. 1) a neponechává tak její právní subjektivitu na vůli členských států jako je tomu u EHZS. Na rozdíl od typicky národních společností tedy subjektivitu SE přiznává přímo **sekundární právo** EU. Již zmíněnou nadnárodní image a zároveň významný rozlišovací prvek představuje skutečnost, že před nebo za obchodní firmou musí být obsažena zkratka „SE“ a tuto zkratku nesmí jiné právnícké osoby užívat (čl. 11 NSE). Co do právní formy je SE koncipována jako kapitálová společnost, a to **společnost akciová**. Tento fakt vyplývá přímo z NSE, které hned ve svém prvním článku řadí SE mezi obchodní společnosti a používá pro označení její právní formy pojmu „evropská akciová společnost“.²⁶⁰ Lze tedy shrnout, že NSE nekoncepuje SE jako zcela **novou (jedinečnou) formu** právnícké osoby, jako je tomu u EHZS, ale naopak vychází již z existujících národních předloh.²⁶¹ SE jako akciová společnost si tedy zachovává veškeré **základní rysy** typické pro tuto formu obchodní společnosti,²⁶² její základní kapitál je rozvržen na akcie a její akcionáři ručí²⁶³ jen do výše svého upsaného základního kapitálu, jak plyne z čl. 1 odst. 2 NSE. SE tedy obdobně jako ostatní obchodní společnosti odpovídá za své závazky celým svým majetkem.

²⁵⁶ Dědič, J. Základy evropského práva společností se zřetelem na jeho význam pro činnost notáře po vstupu ČR do EU – 2. část. Ad notam.2005.č.1.s. 19.

²⁵⁷ Viz čl. 34 návrh nařízení o SPE.

²⁵⁸ Kornack,D. The European Private Company – Entering the Scene or Lost in Discussion? German Law Journal,2009, č.8,s. 1326.

²⁵⁹ Davies,P. Principles of Modern Company Law.Sweet&Maxwell,2008, s. 401.

²⁶⁰ *European public limited-liability company*.

²⁶¹ Zejména francouzská *Société Anonyme* a německá *Aktiengesellschaft*, a to díky tomu, že byly ve EU poměrně známé a byly považovány na nejhodnější z hlediska požadavků na úpravu managementu, financování i ochrany práv třetích osob.

²⁶² Kanda, A. Evropská akciová společnost (Societas Europea) – věčná vize nebo blízká realita? Právník.Ročník CXXXII.č.8 .,s. 636.

²⁶³ V tomto případě byla ovšem zvolena poněkud nevhodná formulace, neboť v případě SE nejde o ručení, jak jej známe v naší právní kultuře, ale o vyčerpání kapitálové angažovanosti akcionáře na této obchodní společnosti (shodně též např. Pokorná,J.,Kovařík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha,2009, s. 1066).

Právní povaha zakladatelů SE, kterými mohou být pouze osoby právnické se sídlem v EU (EHP), jakož i způsob jejího založení jsou **značně specifické**, což v obecné rovině vyvolává zejména potřeba existence tzv. nadnárodního, tedy v tomto kontextu „evropského“ prvku (srov. čl. 2 NSE). Proto i samotný **taxativní výčet** možných způsobů založení SE je do jisté míry srovnatelný spíše s přeměnami obchodních společností upravenými v národním právu, než s úpravou jejich zakládání.²⁶⁴ NSE rovněž omezuje v některých případech možný výčet zakladatelů SE jen na některé právní formy uvedené v jeho přílohách. V zásadě tedy postup zakládání SE **mění již existující společnosti**.²⁶⁵

Dlužno poznamenat, že oproti tomu je právní koncept SPE mnohem liberálnější a vstřícnější požadavkům obchodu,²⁶⁶ když „zatím“ záměrně neobsahuje požadavek na existenci přeshraničního prvku.²⁶⁷ Co do **vnitřní struktury** je však SE mnohem flexibilnější než vnitrostátní akciové společnosti, neboť NSE umožňuje ve stanovách SE zvolit monistickou nebo dualistickou strukturu jejího vnitřního uspořádání. Jak bude dále popsáno, podle zvoleného uspořádání pak SE vedle valné hromady jako nejvyššího orgánu **povinně vytváří** představenstvo a dozorčí radu, nebo pouze správní radu jako orgán exekutivní i kontrolní. Dále pak SE může v průběhu své existence flexibilně měnit svoje vnitřní uspořádání a tak při založení zvolené řešení nemusí být pro SE jediným „pro vždy“ daným.

Lze shrnout, že ač na první pohled se může SE jevit jako obdoba společnosti akciové, existují zde některé **podstatné rozdíly**. V první řadě jde o skutečnost, že SE nelze zakládat na **zelené louce** a nemohou se procesu zakládání účastnit fyzické osoby a právnické osoby mimo EU (EHP), resp. mimo předepsaný seznam právních forem. Na stranu druhou však převody akcií SE již **zpřísněnému režimu** nepodléhají.²⁶⁸ Dále pak SE může v průběhu své existence **flexibilně měnit svoje vnitřní uspořádání**. Podstatnou výhodou je rovněž skutečnost, že SE může volně **přesouvat své sídlo** v rámci EU, neboť svoboda usazování je v jejím případě založena přímo NSE. Tato „nesporná“ výhoda se však díky judikatuře ESD²⁶⁹ v poslední době poněkud stírá. Proto z pohledu práva společností se tak jeví některé tyto výhody jako převážně psychologické.²⁷⁰

²⁶⁴ Shodně též např. Hodál, P., Alexander, J. Evropské právo obchodních společností. 1 vyd. Linde Praha, a.s., Praha 2005, s. 151.

²⁶⁵ Shodně též např. Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 1066.

²⁶⁶ Kornack, D. The European Private Company – Entering the Scene or Lost in Discussion? German Law Journal, 2009, č. 8, s. 1323.

²⁶⁷ Viz odst. 4 na straně 3 Důvodové zprávy k NSPE.

²⁶⁸ Typicky českým výsledkem je pak první místo v množství založených SE. K tomu viz Zpráva Komise.

²⁶⁹ Např. Rozhodnutí ESD ve věci C-210/06 Cartesio ze dne 16. 12. 2008.

²⁷⁰ Shodně též např. Davies, P. Principles of modern company law. Sweet & Maxwell, 2008, s. 29.

II.1.3 Statutární orgány obchodních společností, jejich působnost a specifika

II.1.3.1 Pojem a vymezení statutárního orgánu

II.1.3.1.1 Pojem statutárního orgánu

Statutární orgán je bezesporu jedním z **orgánů obchodní společnosti** a, jak již bylo uvedeno v případě osobních obchodních společností dokonce i orgánem jediným. V této souvislosti se nejprve jeví jako nezbytné pokusit se o obecné vymezení **pojmu „orgán“** obchodní společnosti, neboť zákon tento pojem **obecně nevymezuje**. Tento pojem lze přitom bezpochyby definovat z mnoha hledisek. Orgán obchodní společnosti lze tedy definovat např. jako takovou součást (složku) obchodní společnosti (korporace), která plní určité její funkce. V obecném smyslu chápání se tak vždy jedná o její určitou **specializovanou součást**.²⁷¹ Z jiného úhlu pohledu si můžeme pod pojmem „orgán“ představit jakési „médiu“, které umožňuje obchodní společnosti „projevovat se“ v nejširším slova smyslu, tj. jak dovnitř, tak i navenek. Poměrně propracovanou **definici tohoto pojmu** přináší např. J. Dědič, kdy tento za orgány obchodní společnosti považuje *„vnitřní útvary společnosti bez právní subjektivity tvořené určitou osobou nebo skupinou osob, které zajišťují fungování obchodní společnosti jako právnické osoby buď ve vztahu k třetím osobám, nebo uvnitř obchodní společnosti.“*²⁷² Z tohoto úhlu pohledu tedy orgány obchodní společnosti, stejně jako každé jiné právnické osoby coby „organizované entity“,²⁷³ tvoří její **integrální a funkční součást**, která je naplněna jinými osobami.²⁷⁴ Logicky vzato, by tedy bez této součásti nemohla obchodní společnost **právně ani fakticky existovat**.

Z uvedeného pojetí tak mimo jiné plyne, že orgány právnické osoby nemohou být ustanovovány *ad hoc*, ale jejich druhy a vzájemné kompetenční vymezení musí být upraveny v právních či **organizačních předpisech (statutech)**.²⁷⁵ A právě odtud tedy zřejmě pramení i slovní spojení „statutární orgán“.²⁷⁶ Není přitom bez zajímavosti, že se nejedná o pojem novodobé legislativy. Historicky lze totiž vysledovat používání tohoto pojmu již v legislativě **předválečného období**.²⁷⁷ Z výše uvedeného tedy plyne, že k pojmu statutární orgán lze teoreticky přistupovat ve **dvojí rovině**. *Largo sensu* lze chápat jako „statutární“ takový orgán

²⁷¹ Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. 1. díl. 2. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha 2010, s. 404.

²⁷² V Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 441.

²⁷³ Důvodová zpráva k NOZ s. 623.

²⁷⁴ Obchodní společnost tedy z logiky věci sama sobě orgán tvořit nemůže.

²⁷⁵ V případě právní úpravy obchodních společností se pojem „statut“ objevuje pouze u SE (srov. bod 8 Preambule Nařízení o SE), a to navíc pouze v názvu Nařízení o SE. To stejné platí i v případě SPE v NSPE.

²⁷⁶ Stojí za zmínku, že Hospodářský zákoník (HZ) v ust. § 20 zavedl rozlišování orgánů na statutární a jiné než statutární (srov. též § 21 HZ) a tak to platí v zásadě dodnes (srov. § 20 OZ a § 13 ObchZ). *De lege ferenda* s tímto termínem počítá i NOZ (srov. např. § 123 a § 156).

²⁷⁷ Osobně jsem se dopátral použití tohoto termínu např. ve Vládním nařízení ze dne 20. 12. 1935 č. 2/1936 Sb., o některých organizačních a jiných opatřeních ve výrobě skla (zrušeno 1.1.1941).

právnícké osoby, který je zakotven v jejích vnitřních předpisech, resp. zakladatelském dokumentu (stanovách). Z tohoto úhlu pohledu jsou tedy statutárními orgány **všechny orgány právnícké osoby** bez ohledu na jejich vymezení a působnost. *Stricto sensu* je naopak statutárním orgánem pouze ten orgán,²⁷⁸ který je vybaven rovněž **jednatelskou působností** (srov. § 20 OZ). Tohoto užšího chápání se budeme, stejně jako naše platná legislativa, v této disertaci nadále přidržovat. Není přitom bez zajímavosti, že pojem statutárního orgánu jako orgánu výkonného zná pouze naše a slovenská právní úprava. V jiných zemích EU se tento **pojem nevyskytuje**. Tedy jej nezná ani právo EU.²⁷⁹ Nezná jej např. ani právo USA, pro nějž je nejbližším ekvivalentem tohoto pojmu označení výkonný funkcionář korporace.²⁸⁰

II.1.3.1.2 Vymezení pojmu statutárního orgánu

Nutno poznamenat, že na rozdíl od pojmu obchodní společnosti je u nás pojem statutárního orgánu **legislativně vymezen**. Toto vymezení je přitom obecně platné pro všechny právnícké osoby, a proto jej nenalezneme v ObchZ, ale v OZ, a to v ust. § 20 odst. 1. Toto ustanovení **definuje statutární orgán** takto: „*Právní úkony právnícké osoby ve všech věcech činí ti, kteří k tomu jsou oprávněni smlouvou o zřízení právnícké osoby, zakládací listinou nebo zákonem (statutární orgány)*“.²⁸¹ Na prvním místě je třeba poznamenat, že zákon spojuje statutární orgán pouze s právníckou osobou. *A contrario* tedy právní útvary bez právní subjektivity statutární orgán v tomto slova smyslu mít nemohou.²⁸² Tím ovšem není vyloučeno, aby např. smluvní strany obligačně mezi sebou tuto funkci zřídily. Právní postavení takové osoby, bez ohledu na její pojmenování, však bude poněkud odlišné.²⁸³ Dále je patrné, že podaná legální definice hovoří o těchto orgánech v **možném čísle**, tedy jako by sám zákon předpokládal, že

²⁷⁸ V českém korporačním právu v zásadě platí, že obchodní společnost může mít pouze jeden statutární orgán (srov. § 13 odst. 1 ObchZ). Tento přístup však prolamuje NSE, resp. ZSE, kdy monistická SE má „statutárních“ orgánů vícero (srov. § 26).

²⁷⁹ Je však třeba upozornit, že tento termín si svoji cestičku do práva EU stejně našel. Např. v české jazykové mutaci První směrnice ve čl. 2 písm.d) se používá termínu „statutární orgán“. Tento překlad však nikterak nekoresponduje s anglickým („...persons who either as a body constituted pursuant to law or as members of any such body..“) či německým překladem „...gesetzlich vorgesehenes Gesellschaftsorgan oder als Mitglieder eines solchen Organs..“). Všechna jazyková znění směrnice jsou přitom rovnocenná.

²⁸⁰ Boháček, M. Základy amerického práva. Linde Praha, Praha, 2007, s. 173.

²⁸¹ Srov. navrhované znění v NOZ v ust. § 165: „Statutárnímu orgánu náleží veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnícké osoby.“ a v ust. § 166 odst. 1 „Člen statutárního orgánu může zastupovat právníckou osobu ve všech záležitostech.“

²⁸² Tento závěr se jeví jako logický, neboť pouze právnícká osoba jako neživý útvar potřebuje jiného, aby jejím jménem jednal, a tento je pravidelně nazýván jejím orgánem, zatímco u jiných právních útvarů tuto funkci plní sami jejich účastníci.

²⁸³ Např. účastníci smlouvy o sdružení (§ 829 a násl. OZ) se mohou dohodnout, že jeden z nich bude za sdružení vystupovat navenek např. jako „jednatel“, nicméně právní účinky takového jednání ani obsah práv a povinností nebudou totožné s postavením a působností statutárního orgánu.

bude statutárních orgánů více, což ovšem, jak si dále ukážeme, v případě obchodních společností neplatí. V působnosti statutárního orgánu činit právní úkony ve všech věcech je přitom vyjádřena **neomezená způsobilost** k právním úkonům obchodní společnosti coby osoby právnické. Z uvedené dikce je rovněž patrné, že **zákon rozlišuje** mezi statutárním orgánem určeným volně zakladatelem (ve smlouvě nebo listině) a stanoveným zákonem. O statutárním orgánu vymezeném zakladatelem můžeme hovořit např. u občanských sdružení (odborových organizací)²⁸⁴ nebo u tzv. smíšených obchodních komor.²⁸⁵ V případě obchodních společností je naopak statutární orgán vymezen **přímo zákonem**. Přitom, jak již bylo řečeno, nelze opomenout, že se jedná o orgán zřizovaný vždy obligatorně.²⁸⁶ Tato skutečnost v zásadě vyplývá již ze samotné právní konstrukce právnických osob, jak byla nastíněna v předchozích kapitolách. Na právní úpravu obsaženou v OZ rovněž navazuje ObchZ v rámci obecné úpravy **právního jednání podnikatele** (§ 13), kdy tento poněkud nadbytečně stanoví,²⁸⁷ že *“Právnická osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce.”* V této souvislosti nutno doplnit, že obdobné ustanovení nalezneme např. též již v § 20 HZ.

Z uvedené dikce ObchZ tedy vyplývá, že jednání statutárního orgánu je **přímým jednáním obchodní společnosti**, zatímco jednání zástupcem je jednáním za obchodní společnost. Jinými slovy je tedy výše uvedené pouze potvrzením toho, že obchodní společnost stejně jako jiná právnická osoba žádnou **psychickou vůli nemá** a sama nemůže ani nic konat (nic projevovat),²⁸⁸ a proto musí statutární orgán projevovat její vůli, kdežto zástupce projevuje vůli svou, avšak s právními následky pro obchodní společnost.²⁸⁹ Jiný než statutární orgán tedy přímo jednat nemůže.²⁹⁰ Tímto ovšem není pojmově vyloučeno, aby statutární orgán, resp. jeho člen, jednal za určitých okolností rovněž jako zástupce obchodní společnosti.²⁹¹ Je však nutno upozornit, že současná judikatura takovéto jednání považuje naopak za přímé jednání obchodní společnosti, když NS ČR judikoval, že...*“zmocněný člen představenstva nejedná navenek jako zástupce, nýbrž jde stále o přímé jednání – tedy o jednání za*

²⁸⁴ K tomu viz ust. § 6 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

²⁸⁵ Srov. ust. § 49 zákona č. 42/1980 Sb., o hospodářských stycích se zahraničím. Nicméně zde má tato volnost své „technické“ meze. S ohledem na skutečnost, že se tyto komory zapisují do obchodního rejstříku, jehož IT systém zná pouze označení orgánů používaná u obchodních společností (jednatel atp.), narážejí zpravidla navrhovatelé v případě svébytné terminologie (např. výbor komory) dle mé zkušenosti na negativní reakci rejstříkových soudů a návrhy na zápis těchto statutárních orgánů bývají odmítány.

²⁸⁶ Zakladatelé si tak nemohou vybrat, jestli statutární orgán zřídí či nikoliv, jako je tomu např. v případě společnosti s ručením omezeným u dozorčí rady.

²⁸⁷ Tato úprava však nemá komplexní povahu, a proto ve smyslu § 1 odst. 2 ObchZ přichází v úvahu i aplikace příslušných ustanovení OZ, zejména pak jeho ustanovení o zastoupení.

²⁸⁸ Lazar, J., Švestka, J. a kol. Občanské právo hmotné – I. Panorama, 1987, s. 125.

²⁸⁹ Čapek, K. Hospodářský zákoník a předpisy související, poznámkové znění. Orbis, 1. vyd, 1972, s. 56.

²⁹⁰ NOZ *de lege ferenda* tuto koncepci opouští. Podle návrhu bude statutární orgán jednat „za“ právnickou osobu (§ 166 NOZ, resp. nadpis celé sekce).

²⁹¹ V případě kolektivních statutárních orgánů lze dle mého názoru připustit, aby v případě společného jednání více členů byl zmocněn jeden z nich, aby v určité (specializované) věci za obchodní společnost jednal (k tomu opačně viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 1082/2005 či shodně návrh ust. § 166 odst. 2 NOZ).

*představenstvo jménem společnosti.*²⁹² Ke správnosti tohoto závěru však lze mít určité výhrady.²⁹³

Statutární orgán je tedy přeneseně řečeno **jakýmsi „údem“ obchodní společnosti** a tvoří tak část její právnické osobnosti.²⁹⁴ Pohledem na základní členění obchodních společností lze říci, že na rozdíl od kapitálových obchodních společností v obchodních společnostech osobních, zejména ve veřejné obchodní společnosti, je společník díky své intenzivní účasti (jak již bylo pojednáno) zároveň normotvorným i výkonným údem společnosti.²⁹⁵ Je třeba si dále uvědomit, že jelikož statutární orgán jako útvar neživý **nemůže nic projevovat**, jednajícím jménem obchodní společnosti bude v konečném důsledku vždy člověk.²⁹⁶ Pro zajímavost lze v této souvislosti doplnit, že rozdílnost právní percepce člověka a obchodní společnosti lze vysledovat např. v právu deliktním.²⁹⁷

Na druhou stranu nutno konstatovat, že ne každé jednání statutárního orgánu je **jednáním právnické osoby**, resp. obchodní společnosti. Jednatelská působnost statutárního orgánu je vždy **ohraňována** těmi právními úkony, ke kterým je obchodní společnost sama způsobilá.²⁹⁸ Je třeba uvést, že obchodní společnost je oprávněna a povinna nejen z právních úkonů statutárního orgánu, ale též z jeho **úkonů protiprávních**, deliktních. Obchodní společnost tedy nemůže takové jednání odmítnout, neboť nejde o jednání v zastoupení, ale o její jednání bez dalšího.²⁹⁹ Z tohoto pohledu může **vést hranice** pouze tam, kde rozlišujeme jednání „soukromé“ (jako soukromníka)³⁰⁰ a ve „funkci“ (jako člena statutárního orgánu při zařizování záležitostí společnosti ust. § 66 odst. 2 ObchZ). Ve většině případů s tímto rozlišením nebudou problémy, nicméně lze jistě najít i **otázky problematické** (v nekalé soutěži apod.). Deliktní způsobilost obchodní společnosti se však neuplatní v případě našeho trestního práva, které doposud trestní odpovědnost právnických osob nezná.³⁰¹

²⁹² Viz Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 32 Cdo 4133/2009 ze dne 25.01.2011.

²⁹³ Je otázkou jak se postavit k této právní konstrukci, kdy judikatura v zásadě rozšiřuje možnost přímého jednání obchodní společnosti ještě o jednání zmocněného člena představenstva.

²⁹⁴ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 160.

²⁹⁵ Pelikánová, I. Srovnávací právo obchodní. Veřejná obchodní společnost. ORAC, 2002, s. 104.

²⁹⁶ Knapp, V., Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II. Codex Bohemia, Praha 1998, s. 364.

²⁹⁷ Jednak obchodní společnost je deliktně způsobilá již od svého vzniku, kdežto člověk až dosažením určitého věku, jednak podle člověka se posuzuje např. zavinění obchodní společnosti, neboť tato jeho neživý organismus nedisponuje potřebnými atributy k jeho naplnění.

²⁹⁸ Statutární orgán nemůže jménem obchodní společnosti uzavřít sňatek, vykonávat volební právo či uzavřít pracovní smlouvu, kde by byla tato zaměstnancem.

²⁹⁹ Shodně též např. Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 166.

³⁰⁰ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 274.

³⁰¹ Naše trestní právo zatím nezná trestní odpovědnost právnických osob (nicméně příslušný návrh zákona jako sněmovní tisk 285 již prošel Poslaneckou sněmovnou a měl by nabýt účinnosti počátkem roku 2012).

II.1.3.1.3 Statutární zástupce

Je třeba upozornit, že vedle pojmu statutární orgán se poměrně často objevuje též označení určité osoby coby „**statutárního zástupce**“ obchodní společnosti. Oba tyto pojmy bývají přitom v praxi často zaměňovány, resp. bývají vykládány totožně. Tento pojem nakonec používá i naše platná legislativa.³⁰² Rovněž se lze s tímto pojmem setkat v odborné literatuře např. v souvislosti s osobou procesně jednající jménem právnické osoby z pověření kolektivního orgánu.³⁰³ Nejedná se však dle mého názoru, i přes toto zdánlivé obsahové překrývání, o **pojmy totožné**. Pojem statutárního „zástupce“ vychází podle mého názoru z dříve panující koncepce, že právnická osoba **nejednala přímo**,³⁰⁴ resp. neměla způsobilost sama právně jednat (svéprávnost), a tak za ni projevovala vůli odlišná osoba jako její statutární nebo jiný smluvní zástupce.³⁰⁵ Podle mého názoru jde tedy o jakési zažití nebo spíše **přežití tohoto pojmu** do současnosti bez ohledu na jeho skutečný význam. Pod pojmem „statutární“ zástupce s ohledem na souvislosti, ve kterých je zpravidla užíván, je tedy třeba **obecně rozumět** osobu oprávněnou jednat jménem právnické osoby stanovenou zákonem nebo vnitřními předpisy. Odhlédneme-li od způsobu zavazování obchodní společnosti, který je vyjádřen v sousloví statutární „zástupce“, lze mít za to, že používání tohoto pojmu v legislativě je z pohledu *lege lata* nesprávné, neboť s právnickou osobou je spjat **legislativní termín statutární orgán**, nikoliv statutární zástupce. Tím nicméně neupírám tomuto pojmu cestu tam, kde naše právo výjimečně hovoří o statutárním orgánu jako o zástupci obchodní společnosti (srov. § 21 OSŘ).

II.1.3.1.4 Vymezení statutárního orgánu obchodní společnosti

Jak již bylo uvedeno výše, ObchZ si v případě obchodních společností **vyhrazuje právo určit** (ust. § 13 odst. 2 ObchZ), kdo je statutárním orgánem obchodní společnosti (podnikatele), a to v rámci ustanovení o jednotlivých obchodních společnostech.³⁰⁶ Společenská smlouva ani stanovy, resp. společníci, na tom nemohou **princiálně nic měnit**.³⁰⁷ K uvedené koncepci dlužno podotknout, že právo určit statutární orgán obchodní společnosti mají vedle ObchZ

³⁰² Tak např. § 310 odst. 3 TŘ hovoří o výsledku „statutárního zástupce“ nebo z pozdější doby např. zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, v ust. § 8, kde v rámci údajů, které se zapisují do námořního rejstříku, je i údaj o „statutárním zástupci“ právnické osoby.

³⁰³ Ve Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní. 4. vyd. Linde, Praha 2006, s. 146.

³⁰⁴ Tato koncepce platila za první republiky u právnických osob a termín statutární zástupce se tak objevuje např. v rámci právní úpravy společnosti s ručením omezeným (srov. § 39 ZSRO).

³⁰⁵ Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. 1. díl. 2. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha 2010, s. 409.

³⁰⁶ Činí tak v ust. § 85 odst. 1, § 101 odst. 1, § 133 odst. 1 a § 191 odst. 1 ObchZ.

³⁰⁷ Akcionáři SE však mohou výčet statutárních orgánů změnit tím, že změnou stanov provedou změnu mezi monistickým a dualistickým modelem vnitřního uspořádání SE.

rovněž další právní předpisy.³⁰⁸ Přesto však lze vysledovat, že zákonodárce i některým těmto orgánům **vtiskl svoji terminologii**.³⁰⁹ Dále je v souvislosti s vymezením statutárního orgánu patrné, že ObchZ obsahuje různou úroveň smluvní svobody, co se týče vymezení toho „kdo“ bude jejím statutárním orgánem. Zatímco u osobních obchodních společností je s ohledem na jejich „osobní“ charakter určení statutárního orgánu v zásadě ponecháno na vůli zakladatelů, resp. společníků, a ObchZ nabízí pouze podpůrné řešení,³¹⁰ v kapitálových obchodních společnostech je jejich vymezení **naprosto kategorické**. Jak již bylo pojednáno výše, SE, s ohledem na svůj nadnárodní charakter, vedle toho nabízí, resp. vnáší do našeho právního řádu, ještě další koncepci.

Důvodem tohoto **rozdílného přístupu** je bezesporu skutečnost, že na rozdíl od statutárních orgánů osobních obchodních společností, statutární orgány kapitálových obchodních společností jako **profesionální aparát** realizují účel, pro který byla obchodní společnost založena a hájí oprávněné zájmy společníků, kteří zpravidla na činnosti obchodní společnosti **osobně neparticipují**. Možnost ingerence společníků do tohoto procesu se tak omezuje v zásadě pouze na valnou hromadu. Výsledkem tohoto přístupu tedy je, že zatímco statutárním orgánem osobních společností jsou v zásadě **všichni jejich společníci**, statutární orgán kapitálových společností tvoří osoby selektivně vybrané zakladateli, resp. společníky. Obecně řečeno tedy v prvním případě výběr společníka v zásadě představuje i výběr osoby tvořící statutární orgán, v případě druhém jde o zcela **nezávislý proces**.

Nesporným **specifikem statutárních orgánů** kapitálových obchodních společností je rovněž skutečnost, že musí být určen jejich počet, resp. počet jejich členů, a tento musí být po celou dobu trvání obchodní společnosti **udržován**. Rozhodná je přitom úprava obsažená v zakladatelském dokumentu. V případě společnosti akciové a SE hrají klíčovou úlohu **stanovy jako organizační dokument**, neboť zakladatelská smlouva (listina) vznikem společnosti ztrácí na praktickém významu.³¹¹ Statutární orgány samy nejsou oprávněny **stanovit počet** svých členů (srov. však čl. 39 odst. 4 NSE). Pokud **poklesne stanovený počet** členů statutárního orgánu kapitálové společnosti v důsledku zániku funkce člena nebo členů, musí být jeho stav doplněn příslušným orgánem v zákonem stanovené lhůtě (§ 194 odst. 2, resp. § 135 odst. 2 ObchZ). O tom, jak je tato povinnost významná, svědčí **dvě skutečnosti**.³¹² Za prvé pokud

³⁰⁸ V případě SE je to NSE, resp. ZSE, a v případě EHZS pak NEHZS, resp. ZEHZS.

³⁰⁹ Zde mám na mysli terminologii ZSE, který po vzoru ObchZ používá pro SE s dualistickou strukturou pojmy „představenstvo“ a „dozorčí rada“, byť nařízení o SE používá terminologii jinou (řídící orgán - *management organ* a dozorčí orgán - *administrative organ*) a zákonodárce k její změně výslovně nezmocňuje.

³¹⁰ V případě, že se společníci nedohodou jinak, jsou všichni statutárním orgánem (srov. § 85 a § 101 ObchZ).

³¹¹ Shodně též např. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 278.

³¹² V případě společnosti s ručením omezeným navíc, pokud společnost nemá žádného jednatele, může jakýkoliv její společník svolat sám valnou hromadu (§ 129 odst. 2 ObchZ). V případě akciové společnosti může, pokud není představenstvo schopno se v důsledku nedostatečného obsazení dlouhodobě usnášet, svolat valnou hromadu i jeho jednotlivý člen (§ 184a odst. 1 ObchZ).

statutární orgán nebude z tohoto důvodu schopen plnit své funkce, může prozatímně jmenovat chybějící členy soud, nebo v krajním případě dokonce rozhodnout i o zrušení společnosti s likvidací (§ 194 odst. 2 ObchZ). Tento stav může zapříčinit např. nedostatek členů představenstva k dosažení usnášenišchopnosti nebo k jednání jménem společnosti.³¹³ Za druhé, v případě společnosti akciové, pokud to ovšem dovolují stanovy a představenstvo volí valná hromada, může samo představenstvo provést **volbu chybějících členů** (kooptaci) za podmínek stanovených v ust. § 194 odst. 2 ObchZ. V případě SE může zasáhnout i dozorčí rada, resp. dočasně posílit představenstvo svým členem (čl. 39 odst. 3 NSE ve spojení s ust. § 24 ZSE). Oproti tomu počet osob ve statutárním orgánu **osobních obchodních společností** určen být nemusí (srov. § 78 a § 94 ObchZ) a je tak v zásadě limitován celkovým počtem společníků (komplementářů) a vázán existencí jejich společnického poměru.

V souvislosti s „nouzovým“ obsazováním statutárního orgánu kapitálových společností se nabízí velmi **praktická otázka**, jestli může valná hromada pro případ, že funkce člena statutárního orgánu zanikne, ustanovit *pro futuro* jeho **náhradníka**, resp. náhradní členy statutárního orgánu. Tento náhradník by se pak ujal funkce až po zániku mandátu člena statutárního orgánu, k jehož nahrazení byl ustanoven, tedy by byl ustanoven s „odkládací podmínkou“.³¹⁴ V mezidobí by pak takový náhradník byl v režimu jakési pracovní pohotovosti. Objevují se názory, že takový postup možný je³¹⁵ i názory opačné.³¹⁶ Faktem je, že ač se jedná o poměrně **závažnou otázku fungování** statutárního orgánu, zákon o této možnosti mlčí. Otázkou je, jestli záměrně či nikoliv.³¹⁷ Tento postup přitom není ani zahraniční právní úpravě cizí, umožňuje jej např. právní úprava SRN.³¹⁸ Jediné zřejmé je to, že by se tento náhradník do obchodního rejstříku nezapisoval do doby, než by „nastal jeho čas“. Podle mého názoru by bylo možno **tento postup vyloučit** v zásadě pouze v případě akciové společnosti, kde by členy představenstva volila dozorčí rada anebo pokud by byli náhradníci ustanoveni samotným představenstvem (kooptací). Nicméně by dle mého názoru měl tento postup být zakotven ve stanovách či společenské smlouvě. *De lege ferenda* je tato možnost upravena v ust. § 451 ZOK.³¹⁹ V této souvislosti se nabízí dále otázka **právní regulace** takového právního vztahu, když ObchZ dopadá pouze na orgány obchodních společností, resp. jejich členy, kterým by dotčený náhradník rozhodně nebyl (srov. § 261 odst 3 písm.f) a § 66 odst.2 ObchZ). Opět mám za to, že by bylo z hlediska právní jistoty vhodné

³¹³ Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, s. 741.

³¹⁴ Rada, I. a kol. Jednatel s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 31.

³¹⁵ Např. v Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 742.

³¹⁶ Např. v Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská společnost. ASPI, a.s., Praha 2005, s. 482 či v Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 83.

³¹⁷ ObchZ v ust. § 248 odst. 2 přitom v případě družstva možnost volby a nastoupení náhradníků přímo umožňuje.

³¹⁸ Viz § 44 GmbH a § 94, resp. § 195 AG.

³¹⁹ Toto ustanovení zní takto: „Stanovy také mohou určit volbu náhradníků, kteří nastupují na uvolněné místo člena představenstva podle stanoveného pořadí.“

upravit tuto problematiku ve stanovách či společenské smlouvě nebo v inominátní smlouvě, kterou by obchodní společnost s „náhradníkem“ pro tento účel uzavřela.

II.1.3.1.5 Jmenování anebo volba ?

Na první pohled možná marginální, ale co do terminologie procesu obsazování statutárního orgánu jistě zajímavou otázkou, je **označení aktu**, který k ustanovení určité osoby nebo osob do statutárního orgánu směřuje. V této souvislosti je třeba upozornit na dva ObchZ **používané výrazy** způsobu „ustanovení“ do funkce, a to **jmenování a volba**.³²⁰ S výrazem jmenování se setkáváme u společnosti s ručením omezeným (§ 125 odst. 1 písm. f) a 133 odst. 3 ObchZ), zatímco s volbou u společnosti akciové (např. § 187 odst. 1 písm. d) a § 194 odst. 1 ObchZ). Z obecného hlediska nutno konstatovat, že oba tyto postupy, resp. akty příslušného orgánu, mají společné to, že **směřují k obsazení statutárního orgánu**. Naopak rozdílem mezi těmito pojmy je skutečnost, jak je obsazen orgán, do jehož působnosti obsazování statutárního orgánu náleží. Tedy bez ohledu na zákonnou terminologii lze prakticky mezi těmito **pojmy rozlišovat** tak, že statutární orgán jmenuje osoba jediná (jediný společník) nebo soud a v případě vícečlenného orgánu se tento volí.³²¹ Lze v této souvislosti uzavřít, že tedy nezáleží na právní formě obchodní společnosti, ani na množství obsazovaných funkcí, ale právě na **pluralitě členů orgánu**, který o obsazení statutárního orgánu rozhoduje. V této práci budu tedy dále tam, kdy není nutno tyto způsoby rozlišovat, používat termínu „ustanovit“.

II.1.3.2 Zápis statutárního orgánu do obchodního rejstříku a jeho účinky

Obecně řečeno, se **zápis určité skutečnosti** do obchodního rejstříku děje za tím účelem, aby se stal v obchodním světě, pro nějž má velký význam, všeobecně známým.³²² **Z právního pohledu** pak zápis do obchodního rejstříku má ten význam, že se aktivují principy, s nimiž je zápis daných skutečností spojen, a které **chrání obchodní společnost** i třetí osoby.³²³ **Fakticky** je pak třeba zápisem rozumět nejen zápis dosud nezapsaného údaje, ale také

³²⁰ Viz např. ust. § 66 odst. 1 ObchZ, kde zákon zmiňuje oba způsoby. Není bez zajímavosti, že ObchZ slovo „jmenovat“ používá též v souvislosti s povinností určit znalce (např. § 59 odst. 3 či § 66a odst. 12). Jedná se však podle mého názoru o výraz nesprávný, neboť určitá osoba je jmenována znalcem pouze podle ust. § 3 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, tímto se stává osobou (znalcem) oprávněnou ke znalecké činnosti. ObchZ by tedy v tomto případě měl jednotně používat výraz např. „ustanovit“.

³²¹ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha 2004,s. 22 a 23.

³²² Benda,E. Praktický advokát.Kniha I.2.vydání.F.Strnadel a spol.Praha,1932, s. 19.

³²³ Pokorná,J.,Kovářík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009, s. 923

změna údaje již zapsaného nebo jeho výmaz. Zápisem se konečně rozumí rovněž zápis a výmaz celého subjektu.³²⁴

Určitým specifikem statutárního orgánu, které je spojeno s výkonem jeho funkce, je zákonem **předepsaná publicita**. Statutární orgán, resp. jeho členové,³²⁵ se tak u všech forem obchodních společností zapisují do obchodního rejstříku (§ 35 písm. f) ObchZ).³²⁶ Statutární orgán nebo jeho člen se samozřejmě **zapisuje do obchodního rejstříku** v rámci zápisu obchodní společnosti jako podnikatele, nikoliv samostatně. Vedle toho se doklad o jejich ustanovení **zakládá do sbírky listin** rejstříkového soudu (§ 38i odst. 1 písm. b) ve spojení s ust. § 38k ObchZ). Konečně provedený zápis a založení listiny se **zveřejňuje** v Obchodním věstníku (§ 27 odst. 4 ve spojení s ust. § 769 ObchZ).³²⁷ Tato právní úprava přitom vychází z požadavků První směrnice (srov. čl. 2),³²⁸ dle které by se mělo ...*„umožnit třetím osobám seznámit se základními listinami společnosti a s některými údaji, které se jí týkají, zejména s údaji o osobách, které jsou oprávněny společnost zavazovat.“*³²⁹

S ohledem na výše uvedené si dovoluji učinit několik málo poznámek. Předně je třeba uvést, že obchodní rejstřík je založen na **principu publicity**, který vyjadřuje také jednu z jeho základních funkcí.³³⁰ V rámci principu publicity rozlišujeme mezi publicitou **formální a materiální**. Princip materiální publicity, který bývá označován za princip veřejné víry (důvěry),³³¹ spočívá v tom, že skutečnosti zapsané v obchodním rejstříku jsou účinné *erga omnes* ode dne jejich zveřejnění (pozitivní stránka) a v pravidle formulovaném v ust. § 29 ObchZ tak, že *„Proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis v obchodním rejstříku, nemůže ten, jehož se takový zápis týká, namítat, že tento zápis neodpovídá skutečnosti“* (negativní

³²⁴ Holejšovský J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. 1.vyd. C.H.Beck,Praha 2003, s. 65.

³²⁵ Do obchodního rejstříku se v rámci zápisu této osoby rovněž zapisují: její jméno a bydliště nebo obchodní firma a sídlo, způsob, jak jménem obchodní společnosti jedná, den vzniku a zániku její funkce. Pokud je statutárním orgánem nebo jeho členem právnická osoba zapisuje se též jméno a bydliště osob, které jsou jejím statutárním orgánem nebo jeho členem. V případě funkcionářů představenstva se zapisují i údaje o jejich funkci, jejím vzniku a zániku (srov. též ust. § 191 odst. 1 ObchZ).

³²⁶ V případě monistické SE (§ 8 odst. 2 ZSE).

³²⁷ Režim i konkrétní formu zveřejnění upravuje Nařízení vlády č. 503/2000 Sb., o Obchodním věstníku. Obchodní věstník je přístupný *online* na portálu veřejné správy.

³²⁸ EU přitom zejména s ohledem na skutečnost, že oficiální informace o společnostech nejsou přeshraničně vždy snadno dostupné, připravuje propojení obchodních rejstříků jednotlivých členských států (v rámci projektu evropské *e-justice*), a to formou jednotné evropské elektronické platformy přístupné z každého členského státu. V podrobnostech odkazují na Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 89/666/EHS, 2005/56/ES a 2009/101/ES, pokud jde o propojení ústředních, obchodních a podnikových rejstříků (KOM(2011) 79 v konečném znění). Tento návrh, resp. přístup, lze dle mého názoru jen vítat.

³²⁹ Viz bod 3 Preambule První směrnice. Nutno podotknout, že tato směrnice upravuje opatření pouze ve vztahu ke společnosti s ručením omezeným a společnosti akciové, jejichž formy jsou uvedeny v čl. 1 První směrnice.

³³⁰ Shodně též např. Holejšovský J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. 1. vyd. C.H.Beck,Praha 2003, s. 55.

³³¹ K tomu viz např. Nález ÚS ČR sp. zn. IV.ÚS 285/96 ze dne 30.1.1997 (zdroj ASPI ID JUD31365CZ).

stránka). Jinými slovy je pro právní stav třetích osob rozhodující **stav zapsaný v obchodním rejstříku**, pokud jednájí v dobré víře (*bona fide*), resp. v důvěře v tento zápis.³³² Tento princip přitom působí objektivně bez ohledu na zavinění.³³³ Kdo o nesprávnosti rejstříkového zápisu věděl, nebude jednat v důvěře v zápis a tato ochrana se u něj neuplatní. Prakticky se tady může jednat např. o **statutární orgán**, který byl odvolán a bude chtít jednat jménem obchodní společnosti nebo o osobu, která byla přítomna při jeho odvolání či k němu připravovala podklady. Okruh osob ve zlé víře (*mala fide*) nelze předem samozřejmě vymežit. Samotné rozhodnutí rejstříkového soudu o výmazu údaje v obchodním rejstříku není způsobilé samo o sobě **narušit dobrou víru** třetí osoby jednající v důvěře v tento údaj.³³⁴ Samozřejmě ve všech zmiňovaných případech může jít jen o **zápisy deklaratorní**. Princip formální publicity oproti tomu znamená, že obchodní rejstřík je každému přístupný a každý proto do něj může **nahlížet** a pořizovat si z něj kopie či výpisy (§ 28 odst. 1 ObchZ). Tedy, že každý má právo **seznámit se tím**, kdo je zapsán jako statutární orgán a jak byl ustanoven.

Pro úplnost je třeba doplnit, že povinnost zápisu statutárního orgánu nebo jeho člena do obchodního rejstříku se netýká pouze okamžitého (platného) právního stavu, ale i **stavu historického**, tedy obchodní společnost je povinna navrhnout zápis zapisovaných skutečností bez ohledu na to, zdali je v době zápisu (návrhu) dotčená osoba ještě ve funkci či nikoliv.³³⁵ Pokud funkce zanikla před podáním návrhu na zápis, pak je obchodní společnost povinna v rámci zápisu historického stavu navrhnout a doložit nejen platný vznik funkce, ale rovněž údaj o zániku funkce dotčené osoby. Ve vztahu k povinnosti zápisu nastává poněkud paradoxní situace i v případě zápisu u tzv. **pokračujících funkcí**, kdy je určitá osoba „převolena“ nebo jak se často v praxi uvádí „potvrzena“ ve své funkci.³³⁶ Mám na mysli situaci, kdy na zánik funkce určité osoby bezprostředně navazuje její vznik, tedy že dotčený tzv. „pokračuje“ ve své funkci. Tato situace může typicky nastat u společnosti akciové a SE, kde je mandát členů statutárního orgánu *ex lege* časově omezen. ObchZ přitom o „potvrzení“ přímo hovoří, ale úplně v jiné souvislosti, a to v případě, kdy začne vůči statutárnímu orgánu působit překážka uvedená v ust. § 38l ObchZ. V teorii se přitom tento postup připouští v pouze případě potvrzování kooptovaných členů představenstva při dosažení pro volbu potřebného počtu hlasů.³³⁷ Soudím, že i tento zápis je **nutno provést**, resp. navrhnout, ať již z formálního důvodu, tedy že vznikla povinnost podat návrh na zápis zapisovaného údaje, neboť došlo k rozhodné skutečnosti (§ 32 odst. 3 ObchZ), a to k zániku a opětovnému vzniku funkce, nebo z důvodu mnohem podstatnějšího, kterým je **ochrana**

³³² Holejšovský J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. 1.vyd. C.H.Beck,Praha,2003, s. 57.

³³³ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Cdo 2644/99 ze dne 9.5.2000.

³³⁴ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 839/2002 ze dne 7.5.2003.

³³⁵ K tomu viz např. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 12/2003 ze dne 22.7.2003.

³³⁶ Holejšovský J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. 1.vyd. C.H.Beck,Praha 2003.

³³⁷ Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.Díl III. 1. vyd. Polygon,Praha 2002, s. 2412.

právní jistoty třetích osob např. s ohledem na posouzení možnosti uplynutí funkčního období.³³⁸

Konečně promítnutí nebo naopak nepromítnutí určité skutečnosti zápisem do obchodního rejstříku může vyvolat závažné právní následky ve vztahu k **funkci statutárního orgánu** nebo jeho člena. Zákon v této souvislosti normuje dvě situace. Prvá se týká toho, kdy je někdo **zapsán do obchodního rejstříku** a dojde ke zveřejnění tohoto zápisu v Obchodním věstníku, přičemž panují pochyby o tom, jestli při jeho ustavení **nedošlo k pochybení**.³³⁹ ObchZ v této souvislosti stanoví, že se za této situace už „nikdo“ nemůže vůči třetím osobám dovolávat porušení právních předpisů, společenské smlouvy nebo stanov při ustanovení statutárního orgánu nebo jeho člena do funkce (§ 30 odst. 1 ObchZ).³⁴⁰ Jedinou výjimkou je situace, kdy zapsaná osoba prokáže, že třetí osoba o **porušení věděla**. Zákonodárce tu má na mysli především samotnou obchodní společnost. Tato se však nemůže takového porušení dovolat, je-li na druhé straně splněna podmínka dobré víry.³⁴¹ Na druhou stranu je však třeba podotknout, že takový zápis statutárního orgánu „nekonvaliduje“ závadný postup při jeho ustanovení a nemá tedy vliv na **právní stav skutečný**.³⁴² Protiprávní stav tím přetrvává i nadále.³⁴³ Tato skutečnost může mít vliv např. na odměňování dotčené osoby nebo i na uplatnění nároku na náhradu škody. S ohledem na panující pochybnosti, lze takovéto osobě doporučit „odstoupit“, resp. nechat se opětovně zvolit do funkce, pokud tedy zájem na jejím zastávání dotčenou osobou na obou stranách stále trvá.

Druhá situace, na kterou pamatuje ObchZ, vychází ze **stavu opačného**, tj. stavu kdy byl **zamítnut návrh na povolení zápisu** statutárního orgánu nebo jeho člena do obchodního rejstříku. S tímto zamítnutím přitom ObchZ spojuje ten právní následek, že se ustanovení do funkce považuje za neplatné (*ex tunc*) (§ 30 odst. 2 ObchZ).³⁴⁴ Nejde však o specifický způsob zániku funkce statutárního orgánu, neboť dotýčný se v tomto případě statutárním orgánem **nikdy ani nestal**.³⁴⁵ Pokud však ještě nedošlo ke zveřejnění zamítavého rozhodnutí v Obchodním věstníku, může naopak namítat obchodní společnost neplatnost ustavení

³³⁸ Shodně též Holejšovský J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. 1.vyd. C.H.Beck,Praha 2003, s. 245.

³³⁹ Mám za to, že díky poměrně přísnému přístupu našich rejstříkových soudů, které mnohdy z „opatrnosti“ žádají doložení listin, které zákon ani nepředepisuje, tato situace nastává poměrně zřídka. Nicméně lze o takovéto situaci reálně uvažovat např. v případě tzv. kontumačních zápisů (viz. ust. §200db odst. 3 OSŘ), kdy nemusí dojít ani k posouzení návrhovatelem předložených listin.

³⁴⁰ Tato právní úprava přitom vychází z První směrnice (čl.9), resp. § 30 odst.1 ObchZ vznikl v důsledku transpozice této směrnice (tedy jejího původního dnes již neplatného znění č. 68/151/EHS).

³⁴¹ Plíva, S. a kol. Změny v obchodním právu, Orac, Praha 2001, s. 20.

³⁴² Osoby uvedené v ust. § 131 a §183 ObchZ tedy mohou podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady za podmínek a ve lhůtě tam uvedené (k srov. též ust. §30 odst. 1 větu poslední).

³⁴³ Shodně též např. K.Csach ve Sborníku ze setkání kateder PF ČR a SR. Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu reformy PF UK, 2007, s. 45.

³⁴⁴ Tím ovšem nejsou dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře.

³⁴⁵ Shodně též např. Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným. Právní úprava po novele. 1. vyd. Prospektrum. Praha 2001, s.152.

statutárního orgánu nebo jeho člena vůči třetím osobám, jen pokud prokáže, že **tyto osoby o neplatnosti věděly**. Přitom od zveřejnění tohoto rozhodnutí, již nemůže namítat neplatnost ustanovení do funkce nikdo. Nutno konstatovat, že v zásadě by se však, na rozdíl o první situace popsané shora, tento právní stav neměl třetích osob **vůbec dotknout**, neboť dotčená osoba v obchodním rejstříku vůbec zapsána nebude a nebude tedy ani praktický důvod s takovou osobou jednat. To samozřejmě neplatí v případě, kdy by někdo použil vůči třetí osobě jako průkaz jednatelského oprávnění „pouze“ své ustanovení do funkce, popř. kdy by někdo jednal v této souvislosti ve zlé víře, pak by právě tato ochrana dobré víry třetích osob byla zcela na místě.

II.1.3.3 Požadavky na statutární orgán

II.1.3.3.1 Povaha kritérií a jejich přezkum

Z hlediska způsobilosti k ustanovení do funkce vždy čelí statutární orgán kapitálové obchodní společnosti nebo jeho člen **subjektivním i objektivním kritériím**, neboť nikdo nemá právní nárok být statutárním orgánem, resp. se může jednat pouze o nárok v rovině morální.³⁴⁶ Tím ovšem není vyloučena možnost **prosadit ustanovení** do statutárního orgánu „vahou svých hlasů“³⁴⁷ nebo i tím, že v případě „dosazení“ do funkce bude obchodní společnost využívat znalostí a zkušeností, které by jinak neměla. Nicméně shora uvedené „skutečnosti“ mohou vždy odbourat pouze kritéria subjektivní.

Předně je nutno podotknout, že zatímco subjektivní kritéria závisí na **postojích konkrétních společníků** a nelze je tedy v zásadě vypočítat, objektivní kritéria jsou pevně stanovena zákonem nebo zakladatelským dokumentem (stanovami), a jsou proto předem **předvídatelná**. Jsem toho názoru, že znalost těchto kritérií by měl vykazovat nejen orgán povoláný k ustanovení určité osoby do funkce, ale i sám nominovaný kandidát.³⁴⁸ Jinými slovy by se obě tyto „strany“ měly o možných překážkách k výkonu funkce vzájemně informovat (srov. ust. § 46 ZOK). Zásadní rozdíl v povaze těchto kritérií lze přitom spatřovat v **právních následcích** jejich nenaplnění. Nenaplnění **subjektivních kritérií** nemůže působit na platnost ustanovení určité osoby do funkce, nicméně může v praxi přinést uplatnění určité morální sankce nebo častěji může vést k odvolání (nebo v tlak na něj) takto ustanovené osoby z funkce a směřovat tak do **interních sfér** dotčené korporace.

³⁴⁶ Shodně též např. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 281.

³⁴⁷ Shodně též např. Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 78.

³⁴⁸ V opačném případě by mohla u kandidáta či obchodní společnosti teoreticky vzniknout i povinnost k náhradě škody pro porušení obecné prevenční povinnosti (§ 415 OZ) nebo dokonce pro úmyslné jednání proti dobrým mravům (§ 424 OZ).

Naopak v případě, kdy **objektivní kritéria** bezezbytku naplněna nebudou, se dotčená osoba statutárním orgánem nebo jeho členem **nestane**, i když bylo ustanovení řádně provedeno (§ 194 odst. 7 a § 135 odst. 2 ObchZ) a rozhodnutí o jeho ustanovení je tedy nicotné.³⁴⁹ Tento závěr však vyplývá pouze pro kapitálové obchodní společnosti. V případě osobních obchodních společností je situace poněkud komplikovanější.³⁵⁰ Prakticky by tedy v tomto případě mělo dojít k **zamítnutí zápisu** této osoby do obchodního rejstříku a tím navíc i k neplatnosti ustanovení dotčené osoby do funkce *ex tunc* (§ 30 odst. 2 ObchZ). Pokud ovšem takto „ustanovená“ osoba jednala (až do zveřejnění zamítavého rozhodnutí) se třetí stranou, která byla v dobré víře, takovéto jednání (jak již bylo pojednáno) obchodní společnost zavazuje.

V této souvislosti nutno upozornit ještě na jeden právní následek nesplnění objektivních kritérií, a to v rámci **prvozápisu předběžné společnosti**. V případě, kdy nebude splňovat tato kritéria první jednatel společnosti s ručením omezeným, byla by s ohledem na tuto skutečnost společenská smlouva (zakladatelská listina) v této části neplatná a nedošlo by tak s ohledem na její povinné náležitosti (§ 110 odst. 1 písm. e) k jejímu **platnému založení**.³⁵¹ V případě akciové společnosti by se její založení z těchto důvodů na straně členů představenstva voleného zakladateli muselo **rovněž opakovat**, ač určení prvních členů statutárního orgánu není povinnou náležitostí zakladatelské smlouvy (listiny), resp. návrhu stanov, neboť toto rozhodnutí je v nich, resp. v rozhodnutí ustavující valné hromady (v případě sukcesivního založení) obsaženo (§ 171 odst. 1 ve spojitosti s § 172 odst. 3 ObchZ).³⁵² Stejně komplikace mohou nastat rovněž v případě některých forem přeměn těchto obchodních společností.³⁵³

Jak již bylo pojednáno, jelikož se statutární orgány nebo jejich členové zapisují do obchodního rejstříku, podléhá splnění podmínek pro vznik funkce **přezkumu rejstříkového soudu**. V souvislosti s povahou některých objektivních kritérií je třeba poukázat na to, že prokázat soudu určité skutečnosti (srov. § 32 odst. 2 ObchZ), které nejsou patrné např. z obchodního rejstříku či jiné evidence nebo z údajů o ustanovené osobě, je v některých případech **prakticky nemožné**.³⁵⁴ Tento problém je tak v praxi řešen prostřednictvím

³⁴⁹ Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6. vyd. C.H. Beck, Praha 2007, s. 467.

³⁵⁰ ObchZ totiž s nenaplněním kritérií počítá pouze v případě, kdy k tomu dojde za existence obchodní společnosti. Pak pro tento případ stanoví, že se tato zrušuje (§88 ods. 1 písm. h) a vnitřní odkaz § 93 odst.4), pokud se zbylí společníci nedohodnou na jejím dalším trvání. Otázku, jestli i přesto po dobu likvidace zůstává dotčený ve funkci, zákon neřeší.

³⁵¹ Např. Rada v Rada, I. a kol. Jednatel s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 15, v případě více prvních jednatelů dovozuje autor pouze „částečnou“ neplatnost společenské smlouvy.

³⁵² O založení akciové společnosti, tedy o průběhu ustavující valné hromady, resp. uzavření zakladatelské smlouvy nebo přijetí zakladatelské listiny se sepisuje notářský zápis. Zamítnutím prvozápisu akciové společnosti by se tedy musel celý tento notářský úkon opakovat.

³⁵³ Při fúzi splynutím je určení statutárního orgánu povinnou náležitostí projektu fúze (§ 70 písm. h ZOP), stejně tak jako při některých formách rozdělení je toto určení náležitostí projektu rozdělení (§ 250 písm. k ZOP).

³⁵⁴ Např. prokázání plné způsobilosti k právním úkonům.

čestných prohlášení (s různým obsahem)³⁵⁵ o tom, že překážky objektivně neexistují, a předkládaných soudu spolu s návrhem, jejichž věrohodnost posiluje navíc úředně ověřený podpis prohlašujícího. Tento postup lze i nadále doporučit.³⁵⁶ Je třeba v této souvislosti upozornit, že podání nepravdivého prohlášení však s sebou může přinést i trestněprávní sankci.³⁵⁷

II.1.3.3.2 Subjektivní kritéria

Co do **subjektivních kritérií** není orgán, který je oprávněn ustanovit statutární orgán kapitálové společnosti do funkce, ve svém rozhodnutí o nominaci, resp. v právu vybrat určitou osobu a tuto ustanovit do funkce, **ničím a priori vázán**.³⁵⁸ Zásadně ani proces výběru kandidáta do funkce a obsah informací od něj požadovaných³⁵⁹ není nikde stanoven.³⁶⁰ Záleží přitom tedy pouze na preferencích, odbornosti a vystupování toho kterého kandidáta a možných sympatiích společníků (akcionářů), popř. členů dozorčí rady, vůči jeho osobě. Zákon přitom obecně neukládá při výběru kandidáta **zachovávat profesionalitu**,³⁶¹ nicméně úmyslný výběr a ustanovení zcela nekompetentní osoby, která posléze obchodní společnost poškodí, lze považovat dle mého názoru za porušení povinnosti loajality společníků ke společnosti či dokonce za úmyslné jednání proti dobrým mravům (srov. § 424 OZ).

I přes relativní volnost výběru se však v **praxi** uplatňují určité postupy. V případě větších obchodních společností se často objevuje ten postup, že kandidát na funkci je nejprve zaměstnán v pracovním poměru na nižší řídicí pozici a pokud se „osvědčí“, je **ustanoven do statutárního orgánu**. V případě nadnárodních holdingů se pak do statutárního orgánu pravidelně ustanovuje zahraniční management, resp. jeho „vyslaní“ členové. V případě tzv. rodinných společností, lze zase předpokládat, že při výběru kandidáta **převáží i příbuzenský vztah ke společníkům**, resp. k jejich potřebné většině. Takovouto „rodinnou“ obchodní společnost (*family corporation*) přitom není pouze obchodní společnost, jejíž podíly jsou

³⁵⁵ Zákon výslovně neukládá obchodní společnosti jako jedinému účastníkovi rejstříkového řízení předkládat jakékoliv prohlášení, a tudíž ani neupravuje jeho obsah. Nicméně existence těchto prohlášení se promítla do výčtu příloh povinných formulářů (§32 odst. 1), jejichž podoba a obsah jsou uvedeny ve vyhlášce č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku.

³⁵⁶ Shodně též Holejšovský J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. 1.vyd. C.H.Beck,Praha 2003, s. 249.

³⁵⁷ Viz k tomu skutková podstata uvedená v ust. § 254 TZ (zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění).

³⁵⁸ V případě osobních obchodních společností jsou ovšem subjektivní kritéria omezena na osoby společníků, popř. na ty, kteří budou statutárním orgánem ve společenské smlouvě určeni.

³⁵⁹ KŘS (Kapitola IV. Bod 17) v této souvislosti doporučuje, aby ke jménům osob navržených k volbě do představenstva byly připojeny podrobné životopisné údaje.

³⁶⁰ V případě, kdy by ovšem kandidát vedle výkonu funkce měl vykonávat pro společnost rovněž činnost v pracovněprávním vztahu, by se uplatnila omezení stanovená v ust. § 30 odst. 1 ZP.

³⁶¹ Naopak dozorčí rada pokud je jí svěřena volba členů představenstva (§ 194 odst. 1 ObchZ) musí podle mého názoru jednat s péčí řádného hospodáře (k tomu viz ust. § 200 odst. 3, resp. § 194 odst. 5 ObchZ).

přímo vlastněny **rodinnými příslušníky**, ale také ta, kde jsou práva s nimi spojená těmito příslušníky ovládána.³⁶² Konečně rovněž v případě společníků veřejnoprávní povahy, typicky např. územních samosprávných celků, jsou do statutárního orgánu „bez dalšího“ většinou dosazováni jejich úředníci.³⁶³

Ještě zde upozorním na jednu situaci, o kterém lze uvažovat v případě, kdy volí statutární orgán valná hromada. V tomto případě totiž může složení statutárního orgánu též ovlivnit tzv. **hlasovací smlouva**,³⁶⁴ ve které se mohou společníci (akcionáři) zavázat, že budou hlasovat určitým způsobem, a to například, že se budou vzájemně volit do statutárního orgánu³⁶⁵ nebo např. že zvolí osobu v určitém právním postavení vůči jednomu ze společníků atd. Obdobná ustanovení též mnohdy bývají obsahem stanov akciových společností.³⁶⁶

II.1.3.3.3 Objektivní kritéria

Objektivní kritéria by na rozdíl od těch subjektivních měla být vždy předvídatelná, tedy jak již bylo řečeno v úvodní charakteristice, a musí tedy plynout z právního předpisu, popř. zakladatelského dokumentu či stanov. Ustanovená osoba pak zpravidla formou čestného prohlášení vůči obchodnímu rejstříku deklaruje jejich naplnění tak, aby mohla být zapsána do obchodního rejstříku.

Mezi první z těchto kritérií lze bezesporu řadit **druh osoby**, která se má stát statutárním orgánem nebo jeho členem. V českém právu v zásadě platí,³⁶⁷ že statutárním orgánem kapitálové obchodní společnosti může být pouze **osoba fyzická**.³⁶⁸ Právnícká osoba může být statutárním orgánem nebo jeho členem pouze v tom případě, že bude chybějící členy statutárního orgánu jmenovat soud postupem podle ust. § 194 odst. 2 ObchZ. Naopak v případě statutárního orgánu **osobní obchodní společnosti** tento přístup neplatí, neboť by *ad absurdum* vedl, vzhledem k nutnému propojení s poměrem společnickým, k vyloučení

³⁶² Cox,J.,Hazen,T. Corporations.2.vyd. Aspen Publishers,New York 2003,s. 24.

³⁶³ K tomu srov. § 66 odst. 8 a 10 ObchZ, kde se zákon vyrovnává s odpovědností za škodu způsobenou těmito „vyslanými“ osobami.

³⁶⁴ V našem právním řádu půjde o nepojmenovanou smlouvu podle § 269 odst. 2 ObchZ (srov. § 261 odst. 3 písm. a) ObchZ). Některé z těchto smluv legislativně označovaných jako „dohody o výkonu hlasovacích práv“ však ObchZ zakazuje, resp. je považuje za absolutně neplatné (k tomu viz § 186d).

³⁶⁵ Clark,R.C. Firemní právo.Victoria Publishing,1992, s. 931.

³⁶⁶ Toto řešení se však nejeví jako příliš rozumné a může široké veřejnosti poukazovat na poměry, které v dotčené obchodní společnosti panují, neboť stanovy se zveřejňují ve sbírce listin obchodního rejstříku (§38i odst. 1 písm. a) ObchZ).

³⁶⁷ Změnu *de lege ferenda* přináší ZOK, který účast právníckých osob ve statutárním orgánu obecně připouští.

³⁶⁸ Tento přístup prosazuje zákonodárce rovněž v případě monistické SE (ZSE v § 26), ač mu toto právo NSE v čl.47 přímo nedává.

právnických osob z účasti na osobních obchodních společnostech vůbec.³⁶⁹ Nicméně, jak již bylo řečeno, musí i přesto být ve statutárním orgánu osobní obchodní společnosti člověk, a to buď jako statutární orgán společníka-právnické osoby nebo jako jeho zmocněnec.³⁷⁰ Tedy na konci tohoto „řetězení“ musí vždy stát **fyzická osoba**.³⁷¹ Lze tedy shrnout, že v případě kapitálových obchodních společností jsou *a priori* z nominací do statutárního orgánu automaticky vyloučeni společníci mající postavení právnické osoby, resp. všechny právnické osoby vůbec.³⁷² Na druhou stranu však ObchZ nevyžaduje, aby nominovaná fyzická osoba měla státní občanství ČR nebo alespoň trvalý pobyt v tuzemsku.³⁷³ Takové zákonné omezení by naopak v případě občanů EU mohlo být shledáno jeho odporující primárnímu právu zakotvenému v SEU.

Další skupinu objektivních kritérií představují **osobní poměry fyzické osoby**, která má být do statutárního orgánu dosazena. Tato kritéria obecně řečeno pramení z **logického požadavku** toho, aby statutárním orgánem byla osoba lidsky i právně vyspělá a bezúhonná, která je způsobilá řádně hospodařit s majetkem. *In concreto* tedy zákon formuluje zvláštní požadavky, které musí tato osoba splňovat, a to jak u kapitálových, tak i u osobních obchodních společností. Tyto **požadavky** jsou přitom pro osobní obchodní společnosti formulovány v ust. § 76 odst. 2 a § 93 odst. 2 ObchZ³⁷⁴ a pro obchodní společnosti kapitálové pak v ust. § 194 odst. 7, resp. § 135 odst. 2 ObchZ.

V případě **osobních obchodních společností** tak musí společníci fyzické osoby, resp. statutární orgán, splňovat všeobecné podmínky provozování živnosti podle ust. § 6 ŽZ a nesmí být u nich dána překážka provozování živnosti podle ust. § 8 ŽZ. Ze všeobecných podmínek provozování živnosti vyplývá požadavek způsobilosti k právním úkonům a dosažení věku 18 let. Bez splnění těchto požadavků by se tedy určitá osoba nemohla stát společníkem a potažmo tedy ani statutárním orgánem. V případě, kdy by byla statutárním orgánem **právnická osoba**, musí tyto požadavky splňovat její statutární orgán nebo pověřený zástupce (§ 76 odst. 3 ObchZ).

³⁶⁹ Tedy coby společníků veřejné obchodní společnosti a společníku komanditní společnosti v postavení komplementářů.

³⁷⁰ K tomu srov. čl. 47 odst.1 NSE.

³⁷¹ Shodně též např. Holejšovský J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. 1.vyd. C.H.Beck,Praha 2003, s. 233.

³⁷² U zahraničních právnických osob se uplatní kritérium obsažené § 22 ObchZ. V případě SE se sídlem mimo ČR je její právní status dán přímo sekundárním právem EU, resp. čl. 1 odst. 3 NSE.

³⁷³ Toto však neplatilo vždy neboť ObchZ (§ 30 odst.3) ve znění účinném do 1. 7. 2005 u zahraničních osob zapisovaných jako osoby oprávněné jednat jménem podnikatele vyžadoval doklad o povolení k pobytu v ČR a tedy prakticky vázal vznik jednatelských oprávnění na doložení jejich pobytu. Jelikož však u těchto osob bylo doložení vzniku funkce podmínkou pro vydání povolení k pobytu (VC 65), byl to dokonale uzavřený bludný kruh.

³⁷⁴ Tyto požadavky byly zavedeny do ObchZ až ke dni 1.1.2001 (zákonem č. 370/2000 Sb.).

V případě obchodních **společností kapitálových** se pak jedná o kritéria vycházející ze stejných ustanovení ŽZ, a to o bezúhonnost ve smyslu ust. § 6 odst. 2 ŽZ a o neexistenci skutečnosti, která představuje překážku provozování živnosti dle § 8 ŽZ.³⁷⁵ Zákon tedy jednoznačně vychází z předpokladu, že ten, kdo upadl do konkurzu, bez ohledu na důvody, není způsobilý zajišťovat správu majetku obchodní společnosti.³⁷⁶ Nutno konstatovat, že ObchZ staví všeobecné podmínky provozování živnosti do role **určujících kritérií** pro výkon funkce ve statutárních orgánech kapitálových společností. Lze tedy shrnout, že být činnost a pojetí funkce statutárních orgánů v kapitálových a osobních obchodních společnostech se podstatně navzájem odlišují, zákon pro ně nastoluje v **zásadě stejná kritéria**.

Dále je třeba zmínit kritérium **neslučitelnosti funkcí** (*inkompatibilitu*), které ztělesňuje princip, že jedna a tatáž osoba nemůže být členem statutárního a dozorčího orgánu jedné obchodní společnosti. Je zřejmé, že toto omezení se uplatní pouze v případě **kapitálových obchodních společností**, které tyto orgány zřizují. V případě společnosti s ručením omezeným se tedy tento zákaz souběžného výkonu funkcí vztahuje pouze v případě, kdy byla zřízena dozorčí rada (§ 139 odst. 2 ObchZ). Co se týče společnosti akciové a dualistické SE, tak se toto omezení (§ 200 odst. 4 ObchZ a čl. 39 odst. 3 NSE) uplatní vždy. Určitou výjimkou je SE, kde může člen dozorčí rady dočasně „přestoupit“ do představenstva.³⁷⁷ Tento princip je však explicitně vyjádřen pouze u dozorčí rady akciové společnosti.³⁷⁸

Mezi další a jistě citelná objektivní kritéria lze řadit rovněž **překážku volitelnosti** formulovanou v ust. § 38 I ObchZ.³⁷⁹ Tento zákaz je přitom koncipován poměrně široce a postihuje tak nejen statutární orgány, ale i ostatní orgány, a to nejen obchodních společností, ale i jiných právnických osob, pokud jsou podnikateli. Proto lze pochybovat o správnosti systematického zařazení této úpravy zákonodárcem.³⁸⁰ Je třeba uvést, že tato překážka se stejně jako překážka provozování živnosti týká **nesprávného hospodaření s majetkem**, ale v tomto případě nikoliv samotného kandidáta na funkci statutárního orgánu, resp., jeho člena, ale právnické osoby, ve které kandidát vykonával funkci statutárního orgánu, jeho člena nebo jinou srovnatelnou funkci. Tedy jde o situaci, kdy dotýčný špatně

³⁷⁵ ObchZ zde přímo formuluje v ust. § 194 odst. 7 požadavek plné způsobilosti k právním úkonům a dosažení věku 18 let.

³⁷⁶ Eliáš, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde Praha, a.s., Praha 2000, s. 246.

³⁷⁷ K tomu viz čl. 39 odst. 3 NSE ve spojitosti s ust. § 24 ZSE.

³⁷⁸ Viz k tomu § 200 odst. 4 ObchZ.

³⁷⁹ Dikce tohoto ustanovení zní: „Statutárním orgánem, členem statutárního nebo jiného orgánu právnické osoby, která je podnikatelem, nemůže být ten, kdo vykonával kteroukoli ze srovnatelných funkcí v právnické osobě, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs. Totéž platí, byl-li insolvenční návrh podaný proti takové právnické osobě zamítnut pro nedostatek majetku.“

³⁸⁰ Shodně též např. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. Vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s. 296, poz. pod čarou č. 76. K tomu srov. ust. § 155 NOZ.

hospodařil nikoliv s majetkem vlastním, ale majetkem **cizí právnické osoby**.³⁸¹ Osoby, které naplňují kritéria v ust. § 38l odst. 1 ObchZ, jsou tedy dočasně diskvalifikovány z účasti v orgánech obchodních společností. Zákon však umožňuje tuto **překážku prolomit**, a to za taxativně stanovených podmínek (§ 38l odst. 5 ObchZ). Stojí za zmínku, že zákon zde výslovně neřeší, jak postupovat v případě, kdy překážka nastane za situace **předběžné společnosti**, kdy zakladatelé mají zájem dotyčného do budoucího orgánu obchodní společnosti dosadit. Lze mít za to, že v tomto případě překážka vždy odpadá, pokud je tato osoba uvedena v zakladatelském dokumentu jako budoucí statutární orgán nebo jeho člen s konstatováním existence překážky, neboť tento uzavírají všichni zakladatelé a minimální počet „hlasů“ stanovený zákonem (§ 38l odst. 5 obchZ), tak bude nahrazen souhlasem všech budoucích společníků. Konečně je nutno pro úplnost zmínit i omezení pro členy orgánů SE zvláště formulované v čl. 47 NSE, které za překážku výkonu funkce považuje rovněž rozhodnutí cizozemského orgánu, resp. příslušného orgánu členského státu EU. O tomto však bude s ohledem na povahu podrobněji pojednáno dále.

Nabízí se dále otázka, jestli je možné v případě kapitálových obchodních společností založit překážku volitelnosti, resp. určité objektivní kritérium, rovněž **společenskou smlouvou** nebo stanovami, a to např. tak že statutárním orgánem může být pouze společník nebo že kandidát musí být v určitém poměru ke společníkovi.³⁸² Nutno konstatovat, že v praxi je výskyt těchto omezení **poměrně častý**. Podle mého názoru je možné se v tomto případě domáhat u soudu vyslovení neplatnosti usnesení o ustanovení (člena) statutárního orgánu soudem postupem a za podmínek uvedených v ust. § 131 a § 183 ObchZ. Nicméně pokud by provedla takové „vadné“ ustanovení dozorčí rada, nebylo by podle mého názoru možné pro absenci právní úpravy o takovémto postupu ani uvažovat. Tím ovšem nijak nepopírám rovněž možné sankční mechanismy, které mohou poté společníci mezi sebou uplatňovat, zejména pokud by byla mezi nimi uzavřena např. již zmiňovaná hlasovací smlouva. Lze uzavřít, že **dobrá víra** třetích, tedy „nezaangažovaných“ osob, bez ohledu na výsledek možného sporu o neplatnost usnesení valné hromady, je zde v případě zápisu takové osoby do obchodního rejstříku vždy chráněna (§ 30 odst. 1 ObchZ), jak již bylo pojednáno výše.

Poslední skupinu objektivních kritérií lze považovat z mnoha pohledů za specifickou, resp. jejich charakter se váže na určitou zvláštní situaci, která běžně nenastává. Mám zde na mysli požadavky stanovené **zvláštními právními předpisy**. Může se jednat jednak o požadavky profesní, jako např. že statutárním orgánem advokátské společnosti s ručením omezeným stejně jako jejím společníkem může být pouze advokát.³⁸³ Poněkud kuriózně se tak zde vracíme ke koncepci osobní obchodní společnosti, neboť v případě, kdy advokát-jednatel

³⁸¹ Jak je patrné z dikce ust. § 38l odst. 1 ObchZ, tento směřuje výlučně k hospodaření s majetkem právnické osoby – tedy i k její ochraně. Kdyby tedy kandidát „zle“ hospodařil s majetkem jiné fyzické osoby a byl by v tomto důsledku např. prohlášen konkurs, překážka by nenastala.

³⁸² Např. v případě majetkové účasti veřejnoprávních korporací (např. obcí) či státu.

³⁸³ Srov. § 15 ZA.

přestává být společníkem, zaniká tím i jeho funkce (dle ust. § 194 odst. 7, resp. § 135 odst. 2 ObchZ).³⁸⁴ Nebo může jít též o požadavek předchozí existence **určitého kvalifikovaného právního vztahu** k obchodní společnosti.³⁸⁵

Na závěr je třeba si položit ryze praktickou otázku, a to kdo by měl **provést kontrolu** toho, jestli kandidát na funkci ve statutárním orgánu objektivní kritéria bezezbytku naplňuje. Je třeba mít na paměti, že nedostatek prověření této způsobilosti může mít např. v případě prvozápisu obchodní společnosti velmi **citelné následky**. Mám za to, že toto prověření mohou provést před „určením“ do funkce společenskou smlouvou sami budoucí společníci (zakladatelé),³⁸⁶ resp. všechny zúčastněné osoby, a v ostatních případech pak „stávající“ statutární orgán, který svolává valnou hromadu za účelem volby (člena) statutárního orgánu nebo předkládá jedinému společníkovi příslušné rozhodnutí. Prověření všech skutečností nezbytných k zápisu tak leží v zásadě na tom, kdo tento návrh podává,³⁸⁷ a není-li sám dostatečně odborně způsobilý, měl by si zajistit potřebnou odbornou pomoc.

II.1.3.4 Pojetí kolektivních statutárních orgánů

Není bez zajímavosti, že naše platné soukromé právo **pojem kolektivní orgán** nejen nedefinuje, ale dokonce ani nepoužívá.³⁸⁸ Přitom jak dále uvidíme, nejede o pojem nijak marginální. Dlužno podotknout, že o definici tohoto pojmu se *de lege ferenda* pokouší NOZ.³⁸⁹

Kolektivní statutární orgán, jak sám název napovídá, je tvořen **kolektivem osob** a vůle tohoto orgánu tak není vůlí osoby jediné, ale vychází z **individuálních vůlí jednotlivců**. Vůle kolektivního orgánu je tedy vůlí kolektivní,³⁹⁰ jejíž vyjadřování navenek určitou osobou či osobami je vyjadřováním nejen vůle tohoto orgánu, ale i vůle obchodní společnosti jako takové.³⁹¹ Oproti tomu v případě individuálního (monokratického) statutárního orgánu

³⁸⁴ Shodně též např. Čech, P. Advokátská spol. s r.o. z pohledu práva společností. Právní zpravodaj, 2006, č. 5, s. 7

³⁸⁵ K tomu srov. např. ust. § 8 ZB.

³⁸⁶ Pospíšilová, A. Právní postavení podniku. VŠ Aplikovaného práva, Praha 2003, s. 108.

³⁸⁷ V případě zmíněného prvozápisu buď všichni společníci (§ 78 a § 96 ObchZ), jednatelé (§ 112 ObchZ) nebo představenstvo (§ 175 ObchZ). Je přitom kuriózní mluvit v této souvislosti v případě kapitálových obchodních společností o „orgánech“, když tyto ještě právně neexistují, a právě řádně provedený postup v rámci zakládání obchodní společnosti vede k jejich právní konstituci.

³⁸⁸ O kolektivním orgánu se zmiňoval např. HZ v § 21 odst. 1. V našem platném právu tento pojem obsahuje pouze SŘS v ust. § 37 v rámci procesních úkonů účastníků a IZ v ust. § 326 a § 395 v rámci přičitatelnosti nepoctivého záměru dlužníkovi.

³⁸⁹ Viz dle § 154 „Právnícká osoba si tvoří orgány o jednom členu (individuální) nebo o více členech (kolektivní)“.

³⁹⁰ NOZ dále uvádí v § 158, že tento orgán „...rozhoduje o záležitostech právnícké osoby ve sboru.“.

³⁹¹ Shodně též např. Holejšovský J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. 1. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 233.

osoba, která jej představuje, je současně tímto orgánem.³⁹² Shora uvedené skutečnosti, resp. imanentní pluralita členů, již samy indikují **potřebu pravidel**, kterými by se jednotlivé „vůle“ vzájemně usměřovaly k dosažení očekávaného výsledku.

Jinými slovy, tedy z povahy kolektivního (statutárního) orgánu plyne, že by měly jeho vnitřní nebo spíše pro svou povahu „**organizační**“ **předpisy** určit, jak se vytváří jeho **jednotná vůle**.³⁹³ Lze tedy v zásadě obchodní společnosti doporučit formalizaci vzájemných vztahů uvnitř kolektivních statutárních orgánů (např. formou jednacího řádu), a to zejména v případě vystupování navenek (komunikace, koordinace), neboť ObchZ neobsahuje speciální úpravu těchto pravidel. Dikce ust. § 66. odst. 4 ObchZ přitom sama dokonce přímo nabádá, aby taková úprava byla obsažena ve společenské (zakladatelské) smlouvě nebo ve stanovách. Pouze pokud tomu tak není, obsahuje ObchZ dále v tomto ustanovení **podpůrná pravidla** pro svolávání a rozhodování statutárního orgánu.³⁹⁴ Navíc pro vyloučení pochyb zákon explicitně vylučuje aplikaci těchto pravidel na valnou hromadu (§ 66 odst. 5 ObchZ). Tato zmíněná podpůrná pravidla stanoví **obecné pravidlo usnášeníschopnosti** a potřebnou většinu hlasů pro přijetí rozhodnutí. V případě rovnosti hlasů je rozhodující hlas předsedajícího. Toto ustanovení o „rozhodujícím hlasu“ je přitom kogentní a tedy aplikovatelné na všechny kolektivní statutární orgány, pokud to zvláštní úprava nevylučuje (srov. čl. 50 odst. 2 NSE). Je však nutno doplnit, že toto ustanovení nepřiznává předsedajícímu **dva hlasy**, ale pouze stanoví, že při rovnosti hlasů je přijato rozhodnutí, pro nějž hlasoval předsedající (srov. ust. § 194 odst. 3 ObchZ).³⁹⁵

Dále je pro existenci, resp. pro **řádný výkon svěřené působnosti** za účelem tvorby „kolektivní“ vůle nutné, aby se jednotliví členové zasedání tohoto orgánu **pravidelně účastnili**. Je bezesporu povinností člena orgánu pravidelně navštěvovat zasedání orgánu a jinak být pozorný k záležitostem společnosti.³⁹⁶ Účast na zasedání kolektivního statutárního orgánu lze tedy považovat nejen za právo jeho členů, ale zejména za **jejich povinnost**.³⁹⁷ Nicméně samozřejmě mohou nastat i situace, s ohledem na předmět činnosti obchodní společnost, aktivity členů kolektivního orgánu či jiné okolnosti, kdy k přijetí určitého rozhodnutí **nebude svolání zasedání možné** nebo účelné.

Pro tento případ, pokud tuto úpravu obsahuje společenská smlouva nebo stanovy (tedy ji přijali nebo vzali na vědomí všichni společníci), umožňuje ObchZ v ust. § 66 odst. 4

³⁹² Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 442.

³⁹³ Madara, Z., a kol. Právní slovník. II. díl (P-Ž). Panorama, 1988, s. 382.

³⁹⁴ Speciální právní úpravu v případě osobních obchodních společností obsahuje ust. § 79, § 81, § 97 ObchZ. V případě orgánů kapitálových obchodních společností (jednatelé, představenstvo), je naopak uplatnění těchto pravidel fungování kolektivních orgánů poměrně široké.

³⁹⁵ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 463.

³⁹⁶ Cox, J., Hazen, T. Corporations. 2. vyd. Aspen Publishers, New York 2003, s. 187.

³⁹⁷ Shodně též např. Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H. Beck, Praha 2006, s. 750.

„připustit“ hlasování bez **současné přítomnosti** členů statutárního orgánu, a v návaznosti na to výslovně zmiňuje písemné hlasování nebo hlasování pomocí prostředků sdělovací techniky.³⁹⁸ Zákon přitom takovýto postup spojuje s **právní fikcí**, že hlasující členové jsou „přítomni“.³⁹⁹ I když zákon evidentně koncipuje toto řešení jako „krajní prostředek“ k přijímání rozhodnutí, lze tuto výslovnou úpravu jenom vítat. Tato totiž bezesporu vede ke **zvýšení akceschopnosti** kolektivního statutárního orgánu, což je jistě nesporným přínosem i pro samotnou obchodní společnost. Je však třeba doplnit, že vedle výslovné úpravy ve společenské smlouvě nebo ve stanovách, zákon **aktivaci** tohoto „vzdáleného“ způsobu rozhodování **podmiňuje souhlasem všech členů** statutárního orgánu. Je tedy nesporné, že oproti jiným rozhodnutím musí o volbě tohoto způsobu přijetí rozhodnutí panovat **jednomyslnost**. Přitom není stanoveno, zda se musí jednat o souhlas v každém jednotlivém případě či zda postačí jakési generální „ano“. V zásadě ani takovýto postup zákon nevylučuje.⁴⁰⁰ Praktický bude ten postup, že každý člen vysloví svůj souhlas **přímo v rámci hlasování**. Přitom pokud by se nesešly všechny souhlasy a vyžadoval by to zájem obchodní společnosti, bylo by nutné zasedání statutárního orgánu svolat. Shrnuji tedy, že v zásadě lze doporučit **umožnění tohoto postupu**, a to zejména formou elektronického přijímání rozhodnutí, neboť v některých situacích může být rychlé přijetí rozhodnutí v zájmu dotčené obchodní společnosti. Navíc s ohledem na absolutní převahu různých forem **elektronické komunikace** patrně ani jiné možnosti v budoucnu nebude. Je však třeba si uvědomit, že taková úprava v žádném případě **nenahrazuje pravidelná zasedání** kolektivního statutárního orgánu a nezbavuje statutární orgán povinnosti postupovat s péčí řádného hospodáře.⁴⁰¹

V kontextu této kapitoly je třeba stručně zmínit jednu **terminologickou otázku**. V případě kolektivních statutárních orgánů je třeba rozlišovat mezi termíny „**funkce**“ a „**členství**“, byť lze v širším slova smyslu těmto termínům přiřkládat **význam totožný**.⁴⁰² V určitých případech je však třeba vycházet z **užšího významu** těchto pojmů, kdy členství je svázáno s volbou člena statutárního orgánu, kdežto k funkci je třeba ještě zvolení titulárním funkcionářem na zasedání statutárního orgánu.⁴⁰³ Toto rozlišování má přitom bezesporu vedle výše uvedeného ještě celou řadu dalších souvislostí, tedy existují situace, kdy záměrně hovoříme o „funkci“. Účel tohoto rozlišování se nevyčerpává pouze možností určení okamžiku vzniku

³⁹⁸ Tedy např. emailem, SMS, telefonicky.

³⁹⁹ Shodně též např. Forejt, A. Obchodní společnosti. Prospektrum, Praha 1992, s. 31.

⁴⁰⁰ Shodně též např. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vydání. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 171.

⁴⁰¹ Shodně též např. M. Černý ve Sborníku ze setkání kateder PF ČR a SR. Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu reformy. PF UK, 2007, s. 80.

⁴⁰² ObchZ používá termínu funkce na mnoha místech (srov. např. § 36, § 66 či § 194). Je přitom zřejmé, že má na mysli členství. Naopak je to „funkce“ v užším slova smyslu, kterou ObchZ vůbec neupravuje, resp. je např. při řešení způsobu zániku funkce (např. předsedy představenstva) třeba postupovat analogicky.

⁴⁰³ K tomu srov. např. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 108/2009 ze dne 4.6.2009.

funkce a členství, ale i ve **skutečnostech zapisovaných** do obchodního rejstříku, v listinách zakládaných do sbírky listin či při vymezení způsobu jednání jménem společnosti.⁴⁰⁴

Na tomto místě bych si dovilil učinit malou poznámku k pojetí **statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným**, resp. k jeho uchopení touto disertační prací. Pokud je jednatel jediný, asi není co řešit. Jinak je ale třeba si uvědomit, že v případě označování jednatelů jednou za „kolektivní orgán“, jindy za „individuální orgán“, nejde jenom o slovní „žonglování“ s tím či oním termínem, ale o **závažnou koncepční otázku**, a to především s ohledem na žádoucí právní jistotu jak samotného jednatele, resp. jednatelů, tak i obchodní společnosti. Tak kupříkladu již zmíněná podpůrná pravidla rozhodování v kolektivních orgánech, která jsou dle mého názoru velmi důležitá tam, kde si společníci ničeho neujednali. Mají se tedy tato pravidla aplikovat,⁴⁰⁵ když se nejedná zrovna o obchodní vedení nebo si každý z jednatelů může dělat, co uzná v zájmu obchodní společnosti za vhodné? Lze se setkat s názorem, že tato podpůrná pravidla nelze pro existenci zvláštní úpravy (§ 133 a § 134 ObchZ) aplikovat.⁴⁰⁶ Existují však i názory zcela opačné.⁴⁰⁷ Jak tedy vypadá **tvorba vůle** takovéto obchodní společnosti? Další poměrně důležitou „existenční“ otázkou bude, jestli má jednatel doručovat „své“ odstoupení z funkce valné hromadě,⁴⁰⁸ nebo jestli je možné ujednat ve společenské smlouvě, že postačí doručit orgánu, jehož je členem – tedy jenom „spolujednatelům“ a dále (v této návaznosti), jestli se musí jednatelé scházet a projednat takovou rezignaci dle § 66 odst. 4 ObchZ⁴⁰⁹ čili nic. A obecně pokud jednatelé přijmou nějaké rozhodnutí **mimo obchodní vedení**, budou takovým rozhodnutím většiny vázáni všichni jednatelé či nikoliv? Otevírají se samozřejmě i mnohé jiné otázky.⁴¹⁰ Z tohoto důvodu lze řešení *de lege ferenda* v NOZ jedině vítat.⁴¹¹ Nicméně s ohledem na panující nejistotu doporučuji zakotvit podrobnou úpravu činnosti a rozhodování jednatelů ve společenské smlouvě nebo ve stanovách. Osobně mám za to, že není důvod každému z více jednatelů přičítat „samostatné“ postavení statutárního orgánu, a proto v této disertační práci považuji jednatele za orgán kolektivní.

⁴⁰⁴ V případě akciových společností se u nás téměř tradičně spojuje jejich jednání s předsedou či místopředsedou představenstva.

⁴⁰⁵ Jediným, o čem není zřejmě pochyb, je skutečnost, že jednatelé rozhodují o obchodním vedení většinou, nestanoví-li společenská smlouva jinak (§ 134 ObchZ). Toto ustanovení je přitom ještě přísnější než podpůrné pravidlo formulované § 66 odst. 4 ObchZ, neboť v případě jednatelů se jedná o většinu počítanou ze všech (k tomu srov. ust. § 194 odst. 3 ObchZ).

⁴⁰⁶ Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1992, s. 70.

⁴⁰⁷ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 164.

⁴⁰⁸ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 1201.

⁴⁰⁹ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 269.

⁴¹⁰ Například o poměrně zásadní povinnosti rozhodnout o termínu, programu a místu konání valné hromady apod.

⁴¹¹ Ust. § 154, resp. § 158 NOZ.

II.1.3.5 Působnost statutárního orgánu

II.1.3.5.1 Obchodní vedení

Pokud jde o působnost statutárního orgánu, obecně rozlišujeme právní jednání jménem obchodní společnosti (vnější působnost) a **obchodní vedení** (vnitřní působnost). I když jsou oba tyto termíny obsahově zásadně odlišné, vykazují určitou vnitřní provázanost.⁴¹² Základní rozdíl mezi obchodním vedením a právním jednáním lze tedy spatřovat v tom, že obchodní vedení **směřuje dovnitř obchodní společnosti** a týká se tak jejích vnitřních záležitostí, zatímco jednání jménem společnosti se uplatňuje zásadně navenek.

I když ObchZ s pojmem „obchodní vedení“ pracuje na mnoha místech (srov. § 85, § 97, § 134, § 192) neobsahuje tento ani jiný právní předpis⁴¹³ jeho definici. Definici obchodního vedení lze však nalézt např. v právní úpravě SRN.⁴¹⁴ Obchodní vedení přitom může být **obecně definováno** např. jako rozhodování o otázkách organizačního charakteru, technických otázkách, způsobu financování obchodních aktivit, věcech vnitřního provozu podniku, rozhodování o konkretizaci podnikatelského záměru, vedení účetnictví a výkaznictví⁴¹⁵ či mnohem obecněji jako průběžná správa obchodní společnosti a jejího podniku.⁴¹⁶ Kupříkladu NSS⁴¹⁷ tento pojem charakterizoval tak, že zahrnuje ...*“průběžnou pravidelnou správu záležitostí společnosti a jejího podniku, tzn. rozhodování o organizačních, technických, obchodních, personálních, finančních aj. otázkách běžného života“*. Lze tedy shrnout, že obchodní vedení zahrnuje záležitosti **běžné povahy zajišťované opakovaně**, kterými je realizován zapsaný předmět podnikání.⁴¹⁸ Oproti tomu pak lze postavit záležitosti týkající se podniku obchodní společnosti, které lze hodnotit jako neobvyklé či dokonce mimořádné.⁴¹⁹ Součástí obchodního vedení je bezesporu rovněž **organizace práce** zaměstnanců a s tím související normotvorba.⁴²⁰ V této souvislosti zejména v obchodních společnostech s rozvětvenější organizační strukturou bezesporu vyvstává nutnost vydání organizačního řádu jako vrcholového řádu uspořádávajícího organizační systém jako celek u obchodní společnosti coby zaměstnavatele.⁴²¹ Důležitá součástí obchodního vedení je též **povinnost**

⁴¹² Obchodní vedení sice v sobě nezahrnuje právní jednání a naopak, nicméně obchodní vedení vytváří podklady pro právní jednání obchodní společnosti, a právní jednání je zase realizací obchodního vedení navenek.

⁴¹³ S tímto pojmem logicky vzhledem ke své materii pracuje i ZSE (§ 35 násl.).

⁴¹⁴ Dle ust. § 116 odst. 1 HGB se oprávnění k obchodnímu vedení (*Geschäftsführung*) vztahuje na všechny úkony, které s sebou přináší obvyklý provoz obchodní živnosti společnosti.

⁴¹⁵ Plíva, S. Právní jednání podnikatele. Právo a podnikání, 1993, č. 8, s. 7.

⁴¹⁶ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 163.

⁴¹⁷ Viz rozhodnutí NSS ČR sp.zn. 4 Afs 24/2003 ze dne 18.3.2005.

⁴¹⁸ Eliáš, K., Bartošková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 154.

⁴¹⁹ Typickým příkladem může být např. prodej či nájem podniku (srov. § 67a ObchZ), kdy obchodní společnost v zásadě přichází o svoje „živobytí“.

⁴²⁰ Zde mám na mysli především vnitřní předpisy dle ust. § 305 a § 306 ZP.

⁴²¹ Jakubka, J. Vnitřní předpisy zaměstnavatele. ASPI, Praha 2008, s. 27.

vést účetnictví a předepsanou evidenci. Povinnost vést účetnictví se tradičně v obchodních zákonících označuje jako povinnost vést tzv. „obchodní knihy“. ⁴²²

K obchodnímu vedení lze podle mého názoru řadit také **povinnost mlčenlivosti**,⁴²³ a to bez ohledu na skutečnost, že je tato povinnost **zvlášť uvedena** mezi povinnostmi statutárního orgánu kapitálových společností (§ 194 odst. 5 ve spojení § 135 odst. 2. ObchZ a čl. 49 NSE). Mlčenlivost o důvěrných informacích tak představuje jedno z opatření náležejících do obchodního vedení a směřujících k tomu, aby obchodní společnosti **nevznikala škoda**.⁴²⁴ Povinnost mlčenlivosti zahrnuje mezi základní povinnosti statutárního orgánu rovněž právní úprava SRN.⁴²⁵ Smyslem této povinnosti je bezesporu zejména ochrana „soukromí“ obchodní společnosti⁴²⁶ a jejích obchodních zájmů. Tuto povinnost přitom nelze vztáhnout pouze vůči „třetím“ osobám, ale i vůči společníkům nebo členům jiných orgánů, pokud jim *ex lege* neplyne na poskytnutí informace nárok.⁴²⁷ Vedle toho by měl statutární orgán rovněž dbát (právní i faktickou cestou) na to, aby tuto **povinnost dodržovali** také zaměstnanci obchodní společnosti.⁴²⁸ Přičemž nejde jenom o jeho sdělení vůči zaměstnancům o povaze určité informace jako o „důvěrné“, ale i o jeho **přístup** vůči takové informaci.⁴²⁹ Projevem této ochrany přitom může být i sjednání doložky o mlčenlivosti s dotčeným zaměstnancem, a to i na dobu po ukončení zaměstnání. Vedle toho lze uvažovat zejména v případě vedoucích zaměstnanců i o konkurenční doložce jako o opatření proti „přebírání klientů“ (tzv. *non-solicitation clause*), kdy může být obchodní společnost ohrožena svými bývalými zaměstnanci ve smyslu využití obchodních informací v jejich prospěch, nebo ve prospěch osob jim blízkých.⁴³⁰

K obchodnímu vedení lze dále řadit např. i rozhodování o použití rezervního fondu, stanovení termínu a pořadu valné hromady nebo obsahu rozhodnutí mimo valnou hromadu a jiné záležitosti, které zákon ilustrativně uvádí pro zdůraznění zvláštní odpovědnosti a povinnosti statutárního orgánu k těmto výslovně uvedeným jednáním.⁴³¹ *In concreto* je však třeba mít v případě výčtu obchodním vedením dotčených záležitostí vždy na zřeteli především

⁴²² Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl. 4. vydání. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 23.

⁴²³ CGC v bodu 3.5 dokonce hovoří o této povinnosti jako „prvořadě složce“ řádného obchodního vedení.

⁴²⁴ Shodně též např. Štenglová, I. (ed.), Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám, Aleš Čeněk, Plzeň 2006, s. 179 (příspěvek J. Hejdy).

⁴²⁵ Viz § 93 odst. 1 AG. Toto ustanovení navíc výslovně vztahuje tuto povinnost i na „podnikové a obchodní tajemství“.

⁴²⁶ Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha, 2004, s. 97.

⁴²⁷ Shodně též např. Bejček, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností, Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 616.

⁴²⁸ K tomu viz doporučení uvedené ve čl. 3.5 CGC.

⁴²⁹ Shodně též i zahraniční literatura např. v Painter, R., Holmes, A. Employment Law. 7. vyd. Oxford University Press, New York 2008, s. 169.

⁴³⁰ Příspěvek Olšovská, A. v Olšovská, A. Europeizácia a transnacionalizácia pracovných vzťahov, Aleš Čeněk, Plzeň 2009, s. 163.

⁴³¹ Shodně též např. Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 164.

skutečnou činnost podniku obchodní společnosti a jeho strukturu. Dát si za cíl vyjmenovat všechny činnosti a opatření, které by mohly spadat do obchodního vedení, bude zřejmě velmi obtížné. Praktičtější proto bude k tomuto pojmu **přístupovat negativně**, tj. že do něj nespádají záležitosti svěřené zákonem nebo společenskou smlouvou (stanovami) jinému orgánu obchodní společnosti (např. udělování prokury, převod či zatížení podniku obchodní společnosti a významnější dispozice s majetkem, rozhodování o naložení s hospodářským výsledkem nebo rozhodnutí, která by měla za následek změnu společenské smlouvy nebo stanov).

V případě **kolektivních statuárních orgánů** je třeba se v této souvislosti zabývat otázkou, jestli je možné určité aspekty obchodního vedení rozdělit mezi členy, resp. jim v tomto směru udělit pověření pro určitou oblast obchodního vedení (rozdělení kompetencí). Zřejmě s ohledem na skutečnost, že již dříve byla tato možnost poměrně hojně diskutována,⁴³² tuto otázku řeší⁴³³ poslední významná Novela ObchZ, která s účinností od 1. ledna 2012 otevře cestu poměrně „široké“ **delegaci obchodního vedení** (ust. § 66d ObchZ). V návaznosti na tuto novelu tedy bude bezpochyby možné pověřit obchodním vedením (zcela nebo z části) jinou osobu, a to nejen člena statutárního orgánu nebo zaměstnance (kde se to jeví jako logické), ale i osobu stojící formálně **mimo obchodní společnost**. Novela přímo deklaruje, že tím není dotčena odpovědnost statutárního orgánu za porušení povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře a dále explicitně vyjmenovává, kterými činnostmi nelze jiného pověřit (viz ust. § 66d odst. 4 ObchZ). K uvedenému je nutno konstatovat, že zákon neřeší některé zásadní otázky jako např. podobu takového „pověření“, a dále jestli je nutno v něm taxativně vyjmenovat záležitosti, které bude mít takový „obchodní pověřenec“ na starosti apod. Rovněž se *a priori* nejeví jako rozumné, s ohledem na **závažnost takového rozhodnutí**, toto svěřovat bez „dalšího“ přímo statutárnímu orgánu. Mám za to, že by takovému rozhodnutí měla **minimálně předcházet** výslovná „licence“ v zakladatelském dokumentu, resp. stanovách. Další otázkou je, jak taková delegace bude vypadat u osobních obchodních společnostech, kde se tyto otázky *ex lege* řeší (i s ohledem na jejich zákonné ručení) pouze v okruhu společníků. Nicméně, i když osobně vnímám tuto novelu jako ryze účelovou a vyvolanou potřebou „legalizace“ již dávno zavedené praxe (která ovšem nebyla podle mého názoru teorií zpochybňována), lze očekávat, že široká (zejména podnikatelská) veřejnost tuto explicitní možnost delegace s nadšením přivítá. S tím samozřejmě vystanou i otázky, se kterými se bude muset teorie i praxe vypořádat.⁴³⁴

⁴³² Např. v Pauknerová, M., Tomášek, M. Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva. UK, 2009, s. 74 a 75.

⁴³³ ZOK v ust. § 47 umožňuje delegaci obchodního vedení poměrně širokému okruhu osob.

⁴³⁴ Kupříkladu jak se bude mít možnost této delegace k NSE, které pověřuje (jak bude pojednáno dále) řízením SE řídicí orgán nebo správní orgán (srov. čl. 39 a 43 NSE), a hlavně pak ke generálnímu řediteli monistické SE, který *ex lege* „vykonává“ obchodní vedení (§ 39 ZSE).

II.1.3.5.2 Jednatelská působnost

Jednatelská působnost patří bezesporu mezi **základní atributy** spojené s výkonem funkce statutárního orgánu a je tak jedním z jeho definičních kritérií. Principiálně řečeno tedy jednatelská působnost nemůže být od statutárního orgánu oddělena. Způsob jednání jménem obchodní společnosti volí zakladatelé již na **samém počátku** při zakládání obchodní společnosti a tento se zapisuje do obchodního rejstříku (§ 35 písm. f) ObchZ). V obecné rovině tedy zakladatelé rozhodují o tom, jakým způsobem budou jménem obchodní společnosti navazovány, měněny nebo rušeny právní vztahy. Podle tohoto rozhodnutí se členové statutárního orgánu *pro futuro* **rozdělí** na ty s vnitřní působností a ty, kteří budou vedle toho **vykonávat působnost vnější**. Záleží tedy na konsensu zakladatelů a později společníků, jestli **svěří tuto působnost** jedné osobě samostatně nebo více osobám tvořícím statutární orgán společně.⁴³⁵ Ujednání společenské smlouvy (stanov) o tom, že v některých případech jedná jménem obchodní společnosti osoba jediná a v jiných jednají dvě osoby společně, není však jako určení způsobu jednání statutárního orgánu přípustné.⁴³⁶ Principiálně by se přitom mělo jednat o **opatření obecné**, bez vztahu ke konkrétním osobám ve statutárním orgánu. Nicméně je možné připustit i určení způsobu jednání tak, že např. dva jmenovitě určené jednatelé jednají oba společně a třetí jmenovitě určený jednatel jedná samostatně.⁴³⁷ Tato možnost je asi nejlépe vyjádřena v právní úpravě akciové společnosti (viz § 191 ObchZ). Je zřejmé, že v případě jmenovitého uvedení osoby oprávněné jednat, ostatní členové statutárního orgánu jednatelskou **působnost pozbývají**. Nicméně dlužno poznamenat, že tento postup nebude **příliš praktický**, neboť při každé změně ve statutárním orgánu bude ve většině případů nutné změnit též společenskou smlouvu nebo stanov. Proto lze v případě společnosti akciové doporučit vázat v tomto případě způsob spolujednání např. na funkcionáře představenstva.

Co do **personálního vymezení** tak jednání jménem obchodní společnosti může náležet jedné nebo i více osobám (individuální nebo kolektivní jednání). Principiálně řečeno si v případě kolektivního jednání společníci obchodní společnosti zajišťují kontrolu před zneužitím jednatelského oprávnění statutárního orgánu či jeho člena a zavádějí tak tzv. **pravidlo čtyř či více očí**.⁴³⁸ Nicméně pokud tvoří statutární orgán **více osob**, zákon *a priori* předpokládá u všech forem obchodních společností, že každá z těchto osob bude oprávněna jednat jménem obchodní společnosti samostatně.⁴³⁹ Tato koncepce by měla být zachována i *de lege ferenda*

⁴³⁵ Samozřejmě v případě, že obchodní společnost vytváří monokratický statutární orgán, nelze o tomto rozhodování prakticky uvažovat.

⁴³⁶ K tomu viz např. NS ČR R I 78/20, Vážný, č. II, 1920, s. 124.

⁴³⁷ Shodně soudí např. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 271.

⁴³⁸ K tomu srov. např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 31 Odo 11/2006 ze dne 15.10.2008.

⁴³⁹ Srov. § 85, § 101, § 133 a § 191 ObchZ.

(viz ust. § 166 odst. 2 NOZ). Opačně je tomu např. v právní úpravě SRN.⁴⁴⁰ Tímto bezesporu zákon zdůrazňuje, jak **významná** je tato působnost pro členy statutárního orgánu. V praxi je nicméně dosti obvyklé, že člen statutárního orgánu může z titulu své funkce činit úkony jménem obchodní společnosti pouze **společně s dalším členem**. Na tomto místě je třeba zdůraznit, že toto opatření je určením způsobu jednání statutárního orgánu navenek jménem obchodní společnosti, který se zapisuje do obchodního rejstříku a je tak třeba jej striktně odlišovat od omezení jednatelských oprávnění (obecně v § 13 odst. 5 ObchZ), které se navíc do obchodního rejstříku nezapisuje.⁴⁴¹ Tím ovšem není vyloučeno, aby spolujednání více osob bylo stanoveno i jako omezení interní (např. ve stanovách či v rozhodnutí valné hromady) s účinky *inter partes*. Dále je třeba poznamenat, že takovéto jednání statutárního orgánu navenek nelze spojovat s jinou osobou, než je jeho člen, tj. typicky např. se zástupcem obchodní společnosti, neboť naše právní úprava **striktně rozlišuje** mezi jednáním a zastoupením (§ 13 odst.1 Obch) a kumulace obou těchto způsobů jednání není tedy **obecně přípustná**. Nelze tedy např. připustit, aby bylo ve společenské smlouvě (stanovách) stanoveno a do obchodního rejstříku zapsáno jako způsob jednání jménem obchodní společnosti jednání jednatele spolu s prokuristou⁴⁴² apod., neboť v prvním případě jde o jednání jménem obchodní společnosti, zatímco ve druhém za obchodní společnost a tato jednání směřovat nelze.⁴⁴³ Právní úprava SRN oproti tomu výslovně **umožňuje společné jednání** člena představenstva s prokuristou (§ 78 odst. 3 AG). Stanovy tak mohou určit, že konkrétní člen nebo členové představenstva jsou oprávněni k jednání za společnost společně s prokuristou (*Prokurist*). Stejně tak je tomu v SRN např. u veřejné obchodní společnosti nebo společnosti komanditní (§ 125 odst.3 v návaznosti na § 161 odst. 2 HGB).

Co do **věcného vymezení** jednatelského oprávnění, tj. v kterých věcech oprávněná osoba jedná, platí, že *implicite* je tato oprávněna k jednání **ve všech případech**. Jedná se tedy svou povahou o plné (generální) jednatelské oprávnění (srov. ust. § 20 OZ). Nicméně judikatura připouští možnost explicitního vyjádření **užšího věcného vymezení** jednání např. o okruh případů společného jednání různého počtu členů představenstva.⁴⁴⁴ Mám za to, že stanovení jakéhokoliv věcného okruhu jednání je více než problematické, a to nikoliv interně, ale naopak vůči třetím osobám, neboť i tyto tak budou „zbytečně“ vystaveny odpovědnosti za posouzení oprávněnosti určité osoby jedná (např. v rámci povahy a obsahu uzavírané smlouvy). Z tohoto důvodu se domnívám, že tento způsob věcného vymezení jednatelského oprávnění není přípustný (srov. ust. § 13 odst. 4 ObchZ, resp. čl. 10 První směrnice). Rovněž se nabízí otázka, jestli je možné rozlišit jednatelské oprávnění na ústní a písemné právní

⁴⁴⁰ Podle §78 AG pokud má představenstvo více členů, jednají tito všichni společně, pokud stanovy jednání neupraví jinak. To stejné platí i v případě společnosti s ručením omezeným (§ 35 GMBH).

⁴⁴¹ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 198/2002 ze dne 20.8.2002 (uvedeno v Štenglová,I. Přehled judikatury ve věcech obchodních závazkových vztahů.Aspi Publishing,Praha 2003,s.14).

⁴⁴² Shodně též např. Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.Díl II. 1. vyd. Polygon,Praha 2002, s. 1193.

⁴⁴³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 7 Cmo 55/99 ze dne 28.2.2000.

⁴⁴⁴ Rozhodnutí VS v Praze ze sp.zn. 7 Cmo 568/2008 ze dne 12.1.2009.

úkony, tedy např. že k jednání by byly oprávněni všichni členové představenstva a k podepisování pouze jeho předseda (srov. ust. § 243 odst. 3 ObchZ). Lze se setkat s názory pro možnost takového řešení.⁴⁴⁵ S těmito názory se plně ztotožňuji, neboť v tomto případě je hranice jednatelského oprávnění zcela jistě rozlišitelná.⁴⁴⁶

Co do formy jednání jménem obchodní společnosti rozlišujeme **jednání a podepisování**. Jednání je samozřejmě pojem mnohem širší, neboť zahrnuje veškeré jednání jejím jménem, kdežto podepisování je oproti tomu **formální akt**, který se uskutečňuje podle přísnějších pravidel.⁴⁴⁷ Tedy pouze v případě **písemného jednání** (tedy podepisování)⁴⁴⁸ zákon předepisuje, jak má být toto jednání uskutečněno.⁴⁴⁹ V případě písemných úkonů tedy oprávněná osoba nebo osoby **podepisují** jménem obchodní společnosti tak, že k její obchodní firmě připojí svůj podpis (§ 66 odst. 7 ObchZ). Hovoříme zde přitom o **plnění firemní povinnosti** obchodní společnosti, jménem které tato osoba jedná.⁴⁵⁰ Obchodní firmu je přitom nutné uvádět tak, jak byla **zapsána** do obchodního rejstříku, včetně zvoleného dodatku.⁴⁵¹ Lze přitom doporučit, aby jednající uvedl rovněž svoji **funkci** (srov. ust. § 163 NOZ), neboť řada podpisů může pro svoji nečitelnost způsobit komplikace v identifikaci jednajícího.⁴⁵² Přitom je praktické, aby byl podpis uveden přímo u obchodní firmy, nikoliv na jiném (vzdálenějším místě). Zákon nicméně pro vyloučení pochybností dále stanoví, že neuvedení obchodní firmy u podpisu jednajícího osoby nezpůsobuje **neplatnost právního úkonu** (§ 66 odst. 7 ObchZ). To však neznamená, že tím nelze přivodit jeho neurčitost. Z tohoto důvodu tedy alespoň v záhlaví dokumentu musí být uvedeno označení obchodní společnosti, jménem které dotyčný jedná.⁴⁵³ Rovněž nepřesné nebo neúplné uvedení obchodní firmy v písemném právním úkonu je **vadou projevu vůle**, která způsobuje neplatnost právního úkonu, pokud ji nelze odstranit pomocí výkladu.⁴⁵⁴ Pro úplnost nutno

⁴⁴⁵ Např. v Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 42. nebo v Bartošiková, M. Povinnosti a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností, Obchodní právo, 1998, č. 11.

⁴⁴⁶ Nicméně je třeba se tázat na logiku tohoto „opatření“, když ve většině případů postačí uzavření ústní smlouvy (srov. ust. § 46 OZ) (vyjma např. zcizování nemovitostí). Znamená to tedy, že ústní kupní smlouvu může uzavřít např. každý člen představenstva a naopak písemnou se stejným obsahem nikoliv?

⁴⁴⁷ Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. 1. díl. 2. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha 2010, s. 415.

⁴⁴⁸ ObchZ hovoří obecně o „písemných úkonech“ a nemusí tedy jít jen o právní úkony (§ 66 odst. 7).

⁴⁴⁹ Toto ustanovení se přitom nepoužije na prokuristy ani na zákonné zástupce společnosti. Jednak to vyplývá ze systematického zařazení tohoto ustanovení, a jednak jsou tato pravidla pro zástupce určena na jiném místě (srov. § 14 odst. 5 ObchZ či § 22 a § 40 odst. 3 OZ). Shodně též např. Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y. Obchodní zákoník. Komentář. Linde Praha 2006, s. 176).

⁴⁵⁰ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 165.

⁴⁵¹ Shodně též např. Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 513.

⁴⁵² Shodně též např. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vyd. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 177.

⁴⁵³ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 467.

⁴⁵⁴ Rozhodnutí NS ČR sp.zn.21 Cdo 315/2001 ze dne 22.1.2002 (obsaženo v Štenglová, I. Přehled judikatury ve věcech obchodních závazkových vztahů. Aspi Publishing, Praha 2003, s. 3).

doplnit, že vedle výše uvedeného je jednatel v případě tzv. „obchodních listin“ povinen za obchodní společnost coby podnikatele splnit její identifikační povinnost, a to alespoň v minimálním rozsahu jak je upraven v ust. § 13a ObchZ.

Je třeba dodat, že moderní doba přinesla i možnost **nahrazení podpisu** mechanickými prostředky (§ 40 odst.3 OZ) nebo podpisem elektronickým (§ 40 odst.3 OZ). Zákon však váže možnost takového podpisu pouze na případy, kdy je to obvyklé a v případě elektronického podpisu pak rovněž dotčený úkon musí být činěn elektronicky. Používání mechanických prostředků nahrazujících podpis však nelze doporučit, neboť v případě sporu bude pravost takového podpisu prakticky nemožné doložit.⁴⁵⁵

V souvislosti s jednáním jménem obchodní společnosti je třeba učinit ještě jednu praktickou poznámku. Jelikož jednatelská působnost je spojena s **účinky navenek**, tedy zpravidla vůči osobám, kterým nejsou známy poměry obchodní společnosti, je zapotřebí určitý **průkaz jednatelského oprávnění**. Lze jistě počítat s tím, že druhý účastník bude požadovat, resp. by měl požadovat, pokud je jím podnikatel,⁴⁵⁶ průkaz, že s ním jednatel je oprávněna jednat jménem obchodní společnosti. V opačném případě se jednatel vystavuje sám a dobrovolně riziku, že bude jednat s **osobou neoprávněnou** se riziky z toho plynoucími.⁴⁵⁷

Je přitom nepochybné, že statutární orgán, resp. jeho oprávněný člen, se prokazuje vůči třetím osobám **výpisem z obchodního rejstříku**. V praxi se ale často řeší otázka, jak prokázat jednatelské oprávnění, resp. v širším smyslu vznik funkce statutárního orgánu nebo jeho člena, který dosud **nebyl zapsán** do obchodního rejstříku.⁴⁵⁸ Co do zvýšení právní jistoty se nabízí řešení např. v případě sepsání **notářského zápisu** o ustanovení statutárního orgánu, neboť jeho důvěryhodnost je bezesporu vyšší než u prostého zápisu z valné hromady.⁴⁵⁹ Navíc pokud by byl o ustavení statutárního orgánu sepsán notářský zápis, je tento jako veřejná listina obdařen **presumpcí správnosti**, neboť notář je povinen osvědčit skutečný stav věci. Lze uzavřít, že bez ohledu na výše uvedené, v případě, jak již bylo pojednáno, kdy by jednatel na základě předložené listiny nakonec do obchodního rejstříku **zapsán nebyl**, resp. návrh na jeho zápis by byl zamítnut, nemohla by se obchodní společnost až do okamžiku zveřejnění zamítavého rozhodnutí **dovolávat neplatnosti** jeho volby (srov. ust. § 30 odst 1 ObchZ).

⁴⁵⁵ Shodně též např. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 273.

⁴⁵⁶ Shodně též např. Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H. Beck, Praha 2006, s. 35.

⁴⁵⁷ Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 50.

⁴⁵⁸ Tento problém nastal od 1.7.1996, kdy není podmínkou oprávnění statutárního orgánu jednat zápis do obchodního rejstříku; čistě z tohoto pohledu (právní jistoty) tedy nelze tuto změnu nijak zvlášť vítat.

⁴⁵⁹ Shodně též např. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 272.

Na závěr této kapitoly je třeba zmínit, že vedle popsané právní úpravy jednání jménem obchodní společnosti, které má výlučně hmotněprávní charakter,⁴⁶⁰ obsahují **procesněprávní předpisy** pravidla poněkud odlišná. Lze stručně zmínit především pravidla obsažená v OSŘ, který evidentně upravuje procesní jednání obchodní společnosti způsobem zcela **nezávislým na hmotněprávní úpravě**. OSŘ v ust. § 22 odst. 1 stanoví, že tvoří-li statutární orgán více fyzických osob, jedná „za“⁴⁶¹ obchodní společnost jeho předseda, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen a dále, že v téže věci může za právnickou osobu **současně jednat** jen jediná osoba. Za prvé je nutno poznamenat, že stejně jako je tomu v hmotněprávní úpravě, jednání těchto alternativně vypočtených osob představuje přímo (bez dalšího) procesní úkony obchodní společnosti jako právnické osoby.⁴⁶² Dále však se obě koncepce, pokud nebude tvořit statutární orgán osoba jediná, poněkud rozcházejí, neboť v případě kolektivního statutárního orgánu může „za“ obchodní společnost jednat **vždy pouze osoba jediná**, a to předseda tohoto orgánu nebo pověřený člen. Tedy v případě procesních úkonů obchodní společnosti je, bez ohledu na způsob jednání upravený v zakladatelském dokumentu či stanovách, okruh osob *a priori* **pevně vymezen**.⁴⁶³ Zdá se tedy, že OSŘ považuje za „skutečného“ nositele vůle obchodní společnosti, resp. jejího statutárního orgánu, pouze jeho předsedu nebo osobu „všemi“ jeho členy pověřenou (nejde o zmocnění).⁴⁶⁴

Lze mít za to, že tímto se OSŘ zřejmě snaží vyloučit případnou „**soukromou iniciativu**“ na straně toho, kdo za obchodní společnost u soudu vystupuje, resp. zřejmě vychází z toho, že u předsedy statutárního orgánu jako „nejvyššího funkcionáře“ je předem zajištěna úplná **loajalita a profesionalita**. Zároveň je třeba doplnit, že OSŘ přímo ukládá statutárnímu orgánu, který jedná za obchodní společnost, prokázat soudu **oprávnění k jednání** (§ 21 odst. 7 OSŘ). Soud je tedy povinen **vyhodnotit prostředky**, kterými tento své oprávnění prokazuje a může tedy i zpochybnit údaj o statutárním orgánu prokazovaný předloženým výpisem z obchodního rejstříku.⁴⁶⁵ Lze tedy uzavřít, že procesněprávní úprava si jde „svojí cestou“ a značně se tak odklání od hmotněprávního pojetí jednání statutárního orgánu jménem obchodní společnosti, to vše bezesporu na úkor **značné flexibility**, kterou jinak převážně dispozitivní hmotněprávní úprava poskytuje.

⁴⁶⁰ Shodně též např. Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 60.

⁴⁶¹ Tento obrat ovšem neznamená, že by se jednalo o zástupce obchodní společnosti. U uvedených osob jde tedy o jednání jménem právnické osoby (shodně též např. Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní. 4. vyd. Linde, Praha 2006 s. 146.

⁴⁶² Shodně též např. Drápal, L., Bureš, J. Občanský soudní řád I. Komentář. C. H. Beck, Praha 2009, s. 118.

⁴⁶³ Na tuto právní úpravu odkazuje i právní úprava v SŘ (§ 30). SŘS v této souvislosti odkazuje na „zvláštní zákon“ (§ 33 odst. 4).

⁴⁶⁴ Jedná se o vnitřní úkon vůči osobě v určitém právním postavení. K tomu viz např. Rozhodnutí VS v Praze ze sp.zn. 7 Cmo 74/2006 ze dne 5.9.2006.

⁴⁶⁵ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 20 Cdo 552/2006 ze dne 17.5.2006.

II.1.3.5.3 Specifické povinnosti

Vedle obchodního vedení a jednatelské působnosti náleží statutárnímu orgánu, resp. jeho členům, celá řada **dalších povinností**, které odpovídají právní formě obchodní společnosti, její interní struktuře a předmětu činnosti, jakož i povaze a požadavkům společníků. Určitý okruh těchto záležitostí směřuje **dovnitř obchodní společnosti** a představuje zákonem vymezené povinnosti (funkce) ve vztahu k ostatním orgánům, společníkům i obchodní společnosti jako takové. S ohledem na předmět této disertační práce se jeví jako zvláště důležité (v případě kapitálových obchodních společností) zejména povinnosti **k valné hromadě** jako orgánu nejvyššímu, neboť tato je jediným orgánem obchodní společnosti, který nemůže plnit své úkoly mimo svá zasedání a navíc zásadně nerozhoduje svobodně o tom, kdy se bude konat.⁴⁶⁶ Existuje tedy jako orgán pouze tehdy, pokud je řádně svolána. Mezi tyto specifické „provozní“ záležitosti tedy můžeme řadit zejména svolávání valné hromady, řízení jejího jednání a (zajištění) pořízení zápisu z valné hromady, podávání zpráv valné hromadě atd. V této souvislosti je třeba zároveň zmínit související „povinnost“ valné hromady, resp. společníků, v případě, kdy **zanikne funkce člena** statutárního orgánu, zvolit člena nového. Nicméně zde dochází k určitému řetězení, neboť jak již bylo řečeno, jelikož valná hromada o svém svolání nerozhodne, je to právě statutární orgán,⁴⁶⁷ kdo je povinen ji svolat, resp. zahájit proces „ustanovování“ nového člena, případně včetně navrzení možných kandidátů a projednání obsahu a podmínek jejich možného mandátu (angažmá). Proto pokud by představenstvo valnou hromadu nesvolalo, mohla by tak učinit i dozorčí rada,⁴⁶⁸ nebo v krajním případě i sami společníci.⁴⁶⁹ Zákon přitom pro volbu nového člena stanoví pořádkovou lhůtu tří měsíců (srov. ust. § 194 odst. 2 ObchZ). Valná hromada by tedy měla být **svolána tak**, aby tato lhůta mohla být dodržena, a to zpravidla včetně navrzení nového člena nebo členů statutárního orgánu.⁴⁷⁰ Lze se však setkat i s názorem, že tato povinnost se neuplatní v případě akciové společnosti, pokud stanovy umožňují provedení **kooptace** a tato bude v uvedené lhůtě řádně provedena, tedy v případě, kdy chybějící člen či členové budou „prozatím“ kooptováni.⁴⁷¹ S tímto nelze než souhlasit, neboť s ohledem na svůj účel i systematické zařazení je to právě kooptace, která by měla krizovou **situaci dočasně vyřešit**. Shodně lze uzavřít rovněž v případě „vyslanců“ z dozorčí rady SE (čl. 39 odst. 3 NSE). Shora uvedené specifické povinnosti statutárního orgánu samozřejmě nenastávají v případě, kdy

⁴⁶⁶ Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha 2004,s. 128.

⁴⁶⁷ Pouze v případě společnosti s ručením omezeným je oprávněn bez dalšího svolat valnou hromadu i každý společník, pokud nezbyl v obchodní společnosti žádný jednatel (§ 129 odst.2 ObchZ).

⁴⁶⁸ V případě společnosti s ručením omezeným (§ 140 ObchZ) a v případě akciové společnosti (§ 199 ObchZ), pokud to vyžadují zájmy obchodní společnosti. Mám za to, že obnovení plné funkčnosti statutárního orgánu takovým zájmem rozhodně je.

⁴⁶⁹ V případě společnosti s ručením omezeným po marném uplynutí lhůty dle §129 odst. 2 a v případě společnosti akciové pouze za pomoci soudu dle ust. § 181 odst. 3 ObchZ.

⁴⁷⁰ Shodně též např. Eliáš,K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vyd, Linde,Praha 1998, s. 423.

⁴⁷¹ V Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.Díl III. 1. vyd. Polygon,Praha 2002, s. 2409.

členy představenstva akciové společnosti a SE ustanovuje do funkce dozorčí rada. V takovémto případě je pak k dispozici naopak **značná flexibilita**, neboť pro její svolání nejsou stanoveny žádné formální požadavky. Jak plyne ze shora uvedeného, právě tato poněkud **komplikovaná procedura** může do jisté míry preferovat tento posledně zmíněný německý model.⁴⁷²

Zvláštní povinností statutárního orgánu je též svolání **mimořádné valné hromady** v případě kvalifikované ztráty (ust. § 193 ObchZ),⁴⁷³ kdy je ohrožena **majetková rovnováha** obchodní společnosti.⁴⁷⁴ Ztrátou je přitom v tomto případě myšlena nejen účetní ztráta za poslední účetní období, ale součet neuhrazených ztrát minulých let a poslední zjištěné ztráty.⁴⁷⁵ Vedle toho je statutární orgán povinen navrhnout valné hromadě způsob řešení takovéto krizové situace, kterým může být vedle zrušení obchodní společnosti např. snížení základního kapitálu, přijetí úsporných opatření⁴⁷⁶ nebo i přeměna obchodní společnosti. Ovšem v případě, kdy bude obchodní společnost v úpadku, stanoví zvláštní postup IZ.

II.1.3.5.4 Předběžná společnost

Zajímavá je rovněž problematika možné působnosti statutárního orgánu v rámci **procesu konstituování** „jeho“ obchodní společnosti. To platí zejména tam, kde půjde o osobu odlišnou od budoucích společníků, resp. zakladatelů. Působnost statutárního orgánu, resp. osob, které jsou členy (budoucího) statutárního orgánu, se tak částečně promítá i do právních vztahů v **předběžné společnosti**. Prakticky ovšem o působnost „orgánu“ v pravém smyslu slova nepůjde, neboť o tomto hovoříme až spolu se vznikem obchodní společnosti. Logicky vzato je navíc jen těžko možné jednat pro či jménem někoho, kdo ještě neexistuje, tedy nemá právní subjektivitu (srov. fikci v ust. § 64 odst. 1 ObchZ). Navíc uzavření smlouvy o odměňování statutárního orgánu není právním úkonem směřujícím ke vzniku obchodní společnosti.⁴⁷⁷ Z těchto důvodů můžeme jednání osoby, která bude v budoucím statutárním orgánu, právně chápat ve **dvou rovinách**. První představuje rovinu **obecného jednání** „kohokoliv“⁴⁷⁸ před vznikem obchodní společnosti jejím jménem v režimu ust. § 64 ObchZ,⁴⁷⁹

⁴⁷² Srov. § 84 odst. 1 AG. Tento model preferuje i NSE (srov. čl. 39).

⁴⁷³ Toto ustanovení je promítnutím požadavků Druhé směrnice (čl. 17).

⁴⁷⁴ Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 485.

⁴⁷⁵ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 2398.

⁴⁷⁶ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 935.

⁴⁷⁷ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 328/2001 ze dne 12.3.2002.

⁴⁷⁸ Shodně též např. Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 34.

⁴⁷⁹ Toto ustanovení ukládá rovněž statutárnímu orgánu povinnost notifikovat účastníkům závazkových vztahů, že obchodní společnost je zavázána z jednání zakladatelů (§ 64 odst. 3 ObchZ), ale to až po vzniku obchodní společnosti.

a druhou pak v rámci **speciálního zákonného pověření** či zmocnění⁴⁸⁰ k určitým jednáním před vznikem obchodní společnosti, která se dotýkají jejích budoucích zájmů. Co se týče pověření k jednání, ObchZ stanoví především povinnost „podepsat“ **návrh na prvozápis** do obchodního rejstříku,⁴⁸¹ a to jakožto formální akt završení procesu jejího zakládání. Je zřejmé, že **prakticky nepůjde** jen o „podpis“ či spíše o „podání“ návrhu na prvozápis, ale též o jeho vyhotovení a obstarání všech potřebných příloh a splnění všech povinností účastníka rejstříkového řízení (srov. ust. § 200a OSŘ). Pro učinění těchto úkonů poskytuje zákon budoucímu členovi statutárního orgánu hmotněprávní lhůtu, při jejímž nedodržení sice uzavřená společenská smlouva nezaniká (srov. ust. § 9 odst. 1 ZOK), nebude však již možné na základě některých podkladů návrh podat (srov. § 62 odst.1 ObchZ). Je tedy patrné, na rozdíl od roviny první, kdy je jedinou sankcí skutečnost, že se jednající stávají sami oprávněnými a povinnými z právních úkonů učiněných jménem budoucí obchodní společnosti (§ 64 odst. 1 ObchZ),⁴⁸² že v tomto případě je nesplnění povinnosti **specificky sankcionováno** i ve vztahu k zájmům (budoucí) obchodní společnosti. V této souvislosti není bez zajímavosti, že uvedené pověření má **jiné adresáty** u osobních obchodních společnostech, neboť tam podepisují návrh na zápis založené společnosti **všichni společníci** (§ 78 odst. 2 a § 96 ObchZ). Ač je tento odlišný postup bezesporu dán osobním charakterem těchto obchodních společností, zdá se na první pohled, jako by zákon nedůvěřoval jejich **vnitřnímu uspořádání** zvolenému zakladateli (kdo bude statutárním orgánem) a pro jistotu vedle uzavření společenské smlouvy vyžadoval ještě formální **stvrzení celého procesu** všemi společníky.

II.1.3.6 Omezení působnosti statutárního orgánu

Působnost statutárního orgánu obchodní společnosti není neomezená, resp. **neomezitelná**. Ani jediný společník obchodní společnosti, který je zároveň monokratickým statutárním orgánem, a kdy je tedy veškerá působnost odevzdána do „jedněch“ rukou, nemůže zásah do své působnosti jako statutárního orgánu úplně ovlivnit. Výraz „omezení“ přitom v této rovině můžeme chápat nejen jako povinnost **zdržet se určitého** jednání, ale též jako povinnost něco konat, resp. něčím se řídit. Obecným důvodem existence určitých omezení působnosti statutárního orgánu je bezesporu zájem na **ochraně zájmů obchodní společnosti**, když tuto principiálně zavazuje jakékoliv jednání statutárního orgánů, ať už je pro ni „objektivně“ prospěšné či nikoliv. Některá omezení mohou rovněž představovat doplněk k obecné **zásadě profesionality** a povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Omezení v právním smyslu

⁴⁸⁰ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha 2004,s. 153.

⁴⁸¹ Tento návrh podávají v případě společnosti s ručením omezeným všichni jednatelé (§ 112 ObchZ) a v případě společnosti akciové všichni členové představenstva (§ 175 ObchZ).

⁴⁸² Tato právní úprava přitom vychází z První směrnice (čl. 8), resp. § 64 ObchZ vznikl v důsledku transpozice této směrnice (tedy jejího původního, dnes již neplatného znění 68/151/EHS).

můžeme třídit z mnoha hledisek. Asi nejpraktičtější bude třídění podle **původce omezení**, kdy můžeme obecně hovořit o omezeních plynoucích přímo ze zákona a o omezeních z vůle jiného orgánu obchodní společnosti, popř. všech společníků, uplatněné na základě zákona nebo zakladatelského dokumentu (stanov). **Zákonná omezení** mají přitom ten charakter, že přináší statutárnímu orgánu povinnost schválení určitého zamýšleného úkonu jiným orgánem (srov. např. ust. § 66 odst. 3 či § 67a ObchZ) nebo jej přímo působnosti v určitém rozsahu (zaležitosti) zbavují (srov. např. ust. § 131a ObchZ či § 125 odst. 2 ObchZ).

Rovněž je třeba z koncepčního pohledu poznamenat, že působnost statutárního orgánu je *ipso facto* omezena existencí, resp. **působností ostatních orgánů** obchodní společnosti (společníků). Základním „omezením“ statutárního orgánu jsou tedy hranice jeho **vlastní působnosti**. Jinak je ovšem statutární orgán oprávněn **činit vše**, co může spadat do jeho působnosti bez ohledu na předmět podnikání obchodní společnosti. Tímto jeho jednáním je tedy obchodní společnost *ex lege* vázána. Ovšem i přes dikci § 20 OZ,⁴⁸³ pokud statutární orgán překročí nejen svoji působnost, ale i působnost, kterou mu dovoluje svěřit zákon, není obchodní společnost takovýmto jednáním *a contrario* vázána (srov. ust. § 13 odst. 4 ObchZ). Zákon přitom v této souvislosti nestanoví, jaký **právní osud** má takové jednání, které již obchodní společnost „neváže“. Nabízí se přitom i otázka, jestli není statutární orgán z takového jednání **zavázán sám** (§ 33 odst. 2 OZ). V případě, že se jedná o právní úkon, lze souhlasit s názorem, že tento bude patrně absolutně neplatný pro rozpor se zákonem (§ 39 OZ).⁴⁸⁴ Jisté řešení přináší *de lege ferenda* NOZ.⁴⁸⁵

II.1.3.6.1 Omezení z rozhodnutí orgánu

S ohledem na koncepci vnitřního uspořádání obchodních společností je poměrně logické, že nejvíce omezení je spojeno s existencí **valné hromady** jako nevyššího orgánu, resp. s jejími rozhodnutími (usneseními). Ve společnostech osobních jsou to pak **společníci**, kteří budou plnit její funkci. V případě **kapitálových obchodních společností** je v této souvislosti třeba upozornit na určitá specifika. Předně tedy, že působnost valné hromady nevykonává jakékoliv „shromáždění“ společníků či akcionářů, ale pouze to, které splňuje náležitosti předepsané zákonem.⁴⁸⁶ Dále pak, že usnesení valné hromady je třeba chápat jako **specifický projev vůle**, do kterého jsou transformovány projevy vůle jednotlivých společníků vyplývající z hlasovacího procesu.⁴⁸⁷ Nejedná se přitom o právní úkony,⁴⁸⁸ ale jde o právní skutečnosti

⁴⁸³ OZ hovoří v souvislosti se statutárním orgánem o právních úkonech ve všech věcech. ObchZ oproti tomu váže toto oprávnění na jeho potencionální působnost.

⁴⁸⁴ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 101.

⁴⁸⁵ Srov. § 424 NOZ.

⁴⁸⁶ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 211/2009, ze dne 24.8.2010.

⁴⁸⁷ Každý společník přitom uplatňuje vlastní vůli silou svých hlasů, výsledkem je ovšem kolektivní vůle vyjádřená většinou hlasů, která je závazná i pro jinak smýšlející nebo nepřítomné společníky.

schopné **zakládat právní vztahy** samy o osobě, a to zejména s účinky uvnitř obchodní společnosti.⁴⁸⁹ Tedy jinými slovy k jejich právním účinkům navenek je třeba právního úkonu statutárního orgánu obchodní společnosti. Rovněž je třeba zmínit další orgán, který se vyskytuje pouze u kapitálových obchodních společností a který může *ex lege* klást určitá omezení ve vztahu k působnosti statutárního orgánu, a to **dozorčí radu**, která je typickým kolektivním orgánem s významnou dozorčí působností (srov. ust. § 138 a §197 ObchZ). Nelze v této souvislosti opomenout ani správní radu v případě monistické SE, která představuje v tomto směru jakýsi „hybridní“ orgán s **řídící i kontrolní působností**, kdy se kontrolní mechanismy v zásadě uplatňují „uvnitř“, tj. v rámci hlasování v tomto orgánu (srov. čl. 48 NSE).

II.1.3.6.1.1 Omezení obchodního vedení

Možnost zásahů do obchodního vedení je, z hlediska náplně činnosti statutárního orgánu, asi **nejcitelnějším omezením**, a proto jej zákon připouští jen výjimečně (srov. ust. § 194 odst. 4 ObchZ). Nicméně určité zásahy do obchodního vedení lze podle mého názoru přesto považovat za odůvodnitelné, neboť statutární orgán by se zásadně měl **řídít pokyny** obchodní společnosti coby mandanta. Podle mého názoru však trvalým oddělením obchodního vedení od statutárního orgánu ztrácí jeho koncepce jako „statutárního orgánu“ na svém významu a tento se stává pouze **poloprázdným pojmem**. Nicméně, jak již bylo pojednáno, zásadní průlom zde přináší možnost poměrně **široké delegace** obchodního vedení, jak byla uzákoněna a jak je nakonec uvažována rovněž *de lege ferenda*.⁴⁹⁰ Je však třeba s ohledem na nadpis této kapitoly zdůraznit, že se jedná o delegaci ze „svobodné vůle“ statutárního orgánu a tato je tedy plně v jeho gesci.

Zásah do obchodního vedení může být v zásadě podle povahy jeho účinků buď **přímý nebo nepřímý**. **Přímý zásah** do obchodního vedení váže zákon na výslovnou zákonnou licenci.⁴⁹¹ Právě dikcí „...není nikdo oprávněn...“ je podtržena jeho **nedotknutelnost**, resp. koncepce explicitního zákonného dovolení ve vztahu k určité osobě, resp. orgánu. Pokud by tedy udělila valná hromada statutárnímu orgánu pokyn týkající se obchodního vedení, jednalo by se o **nicotné rozhodnutí**, které by nevyvolávalo žádné právní účinky.⁴⁹² Stejně „nicotné“

⁴⁸⁸ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 1 Odo 88/97 ze dne 17.12.1997 (v Dědič,J.,Lasák,J. Právo kapitálových obchodních společností.Přehled judikatury s komentářem.I.díl. Linde,Praha, 2010,s. 480 a s. 481).

⁴⁸⁹ Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s.208.

⁴⁹⁰ K tomu viz ust. § 47 ZOK.

⁴⁹¹ Viz ust. § 194 odst.4 ObchZ:“ *Nestanoví-li tento zákon jinak, není nikdo oprávněn dávat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti.*“ Toto ustanovení se aplikuje i na společnost s ručením omezeným (§ 135 odst. 2 ObchZ).

⁴⁹² K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 757/2005 ze dne 17.4.2007.

účinky by měl i pokyn jiné osoby nebo orgánu. Tím není samozřejmě vyloučeno, aby se statutární orgán obsahem takové „pokynu“ dobrovolně řídil. Důvodem tohoto zákazu, např. ve vztahu k valné hromadě, je bezesporu skutečnost, že statutární orgán je plně **odpovědný za výkon** své působnosti a možnost omezovat jej v této otázce, a to navíc osobami, které nemusí mít potřebné znalosti a zkušenosti, by byly s tímto **v rozporu**.⁴⁹³ Dalším důvodem je bezesporu snaha o **zamezení stavu**, který se někdy označuje jako „řízení ze zadního sedadla“,⁴⁹⁴ kdy tedy statutární orgán nebo jeho člen nebude mít *de facto* pro výkon své funkce „volné ruce“. Jedinou, u nás v tomto směru zákonem aprobovanou výjimkou,⁴⁹⁵ jsou koncernové vztahy (§ 66a ObchZ).⁴⁹⁶ Je třeba si však uvědomit, že tento závěr neplatí bezvýjimečně, neboť některá rozhodnutí valné hromady mají *implicite* vliv i na obchodní vedení obchodní společnosti.⁴⁹⁷

Další skupinou zásahů do obchodního vedení jsou **zásahy nepřímé**. ObchZ v ust. § 194 odst. 4 (§ 135 odst. 2 ObchZ) ukládá statutárnímu orgánu, resp. všem jeho členům, řídit se **zásadami a pokyny** schválenými valnou hromadou, a to za podmínky, že jsou v souladu s právními předpisy a stanovami (společenskou smlouvou). Právě stanovení těchto obecných zásad obchodního vedení by mělo vždy zůstat v působnosti valné hromady coby „nejvyššího“ orgánu.⁴⁹⁸ Podle svého **obsahu a povahy** pak takto udělené pokyny nebo zásady mohou mít na obchodní vedení *pro futuro* jistě **nezanedbatelný vliv**. V obecné rovině lze toto právo bezesporu považovat za konkretizaci přímého použití mandátní smlouvy na vztah mezi statutárním orgánem a obchodní společností,⁴⁹⁹ neboť jak bude níže podrobně popsáno, primární povinností mandátáře je **postupovat podle pokynů** mandanta a v souladu s jeho zájmy. Zákon tedy shora uvedenou dikcí v zásadě **připouští existenci** těchto pokynů a stanoví jejich právní účinky, a to jak ve vztahu ke statutárnímu orgánu, resp. jeho členům, tak i ke třetím osobám.⁵⁰⁰ Mezi pojmy „pokyn“ a „zásada“ lze přitom spatřovat rozdíl především v míře jejich **abstraktnosti**.⁵⁰¹ Podstatné zde ovšem je, že se musí jednat o pokyny nebo zásady „schválené“ valnou hromadou. Z toho lze vyvodit dva závěry. Za první, že možnost ingerence se týká **pouze valné hromady**, nikoliv společníků jako jednotlivců. Ani dozorčí rada udělovat

⁴⁹³ Shodně též např. Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s.33.

⁴⁹⁴ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 293.

⁴⁹⁵ De *lege ferenda* počítá ZOK (§ 442 odst. 3) s možností udělení pokynu představenstvu valnou hromadou, pokud toto samo o pokyn požádá.

⁴⁹⁶ V případě SRN je právní úprava těchto vztahů obsažena v § 308 a násl. AG.

⁴⁹⁷ Může se jednat např. o zrušení společnosti s likvidací či o rozhodnutí o přeměně, kdy dotčená obchodní společnost bude zanikající obchodní společností.

⁴⁹⁸ Shodně též např. Böttcher, L., Blasche S. The Limitations of the Management Board's Directive Powers in German Stock Corporations, German Law Journal, 2011, č. 5, s. 497.

⁴⁹⁹ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 2414.

⁵⁰⁰ ObchZ v ust. § 194 odst. 3 rovněž stanoví, že porušení pokynů a zásad nemá vliv na účinky jednání vůči třetím osobám.

⁵⁰¹ Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 80.

takovéto pokyny statutárnímu orgánu přímo nemůže.⁵⁰² Za druhé, že jde o pokyn nebo zásadu, které byly „schváleny“ nikoliv **připraveny či navrženy** valnou hromadou. Tedy původcem takovýchto pokynů a zásad může být jak orgán či osoba uvnitř obchodní společnosti (např. generální ředitel), tak i **externista**. Může jím být i samo představenstvo nebo někteří jeho členové. Zbývá dodat, že možností, jak nepřímo ovlivňovat obchodní vedení, bude jistě vícero, např. mohou společníci, resp. valná hromada, ovlivňovat obchodní vedení i prostřednictvím rozhodování o personálním složení statutárního orgánu⁵⁰³ či o zásadách jeho odměňování atp.

II.1.3.6.1.2 Omezení jednatelské působnosti

Jak již bylo zmíněno, i když jednatelská působnost náleží k základním atributům výkonu funkce statutárního orgánu, není tato zcela neomezená. Zákon *explicite* nezakazuje **omezit jednatelská oprávnění** statutárního orgánu v zakladatelském dokumentu, stanovách či jiném obdobném dokumentu nebo v rozhodnutí orgánů, resp. tuto možnost přímo deklaruje, a to obecně v ust. § 13 odst. 6 ObchZ⁵⁰⁴ s tím, že jakákoliv tato omezení není možno **uplatňovat** vůči třetím osobám (jsou vůči nim neúčinná), a to i kdyby byla zveřejněna. Jinými slovy takováto omezení, s ohledem na právní jistotu třetích osob, mají **pouze interní účinky** a jsou tedy závazná pouze *inter partes*. Je však nutno podotknout, že rozsah takového omezení nesmí vést k **vyloučení** jednatelského oprávnění.⁵⁰⁵ Jakákoliv **klauzule stanov** nebo společenské smlouvy vylučující jednatelskou působnost, např. tím, že ve všech věcech jedná namísto statutárního orgánu např. generální ředitel,⁵⁰⁶ by byla **absolutně neplatná**. Zákon toto pravidlo poněkud nadbytečně⁵⁰⁷ opakuje v rámci úpravy každé z forem obchodní společnosti s tím, že v rámci toho uvádí i dokument, ve kterém je takovéto omezení s vnitřními účinky přípustné.⁵⁰⁸ Nabízí se tu hned praktická otázka, jestli by povahu takového

⁵⁰² Naopak správní ráda monistické SE může výkon obchodního vedení podstatným způsobem ovlivňovat, a to prostřednictvím svého oprávnění „určovat“ orientaci činnosti SE (viz ust. § 40 odst. 1 ZSE).

⁵⁰³ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 442/2004 ze dne 29.6.2005.

⁵⁰⁴ Tato právní úprava vychází z požadavků První směrnice (čl. 10 odst. 2). Tato se však vztahuje pouze na kapitálové obchodní společnosti. Proto lze českou právní úpravu, která pro své systematické zařazení platí obecně pro všechny podnikatele - právnické osoby, považovat za „přesahující“ transpozici.

⁵⁰⁵ Např. v právní úpravě SRN je tento princip explicitně vyjádřen v ust. § 82 AG, který stanoví, že působnost představenstva zastupovat společnost nemůže být omezena. V dalším odstavci pak tento zákon stanoví výjimky, které ovšem mají pouze interní charakter a nelze je uplatňovat vůči třetím osobám.

⁵⁰⁶ Shodně též např. Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s.39.

⁵⁰⁷ Shodně též např. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s.121.

⁵⁰⁸ V případě veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti může toto omezit jen společenská smlouva (§ 85 ve spojení s ust. § 93 odst. 4 ObchZ). U společnosti s ručením omezeným může toto omezení přivodit pouze společenská smlouva, stanovy nebo valná hromada (§ 133 odst. 2 ObchZ), u společnosti

omezení mělo i případné **obdobné ujednání** ve smlouvě o výkonu funkce nebo jiném „obdobném dokumentu“ (srov. § 13 odst. 5 ObchZ). S ohledem na skutečnost, že ustanovení o jednotlivých formách obchodních společností jsou k tomuto obecnému ustanovení ve vztahu *lex specialis*, je třeba dle mého názoru tuto **možnost vyloučit**. Otázkou v této souvislosti zůstává, jak by byla posuzována situace, kdy by na úpravu ve smlouvě o výkonu funkce odkazovaly např. stanovy. V každém případě co se týče **výkladových nejasností**, bude nutné vycházet z obsahu a účelu První směrnice,⁵⁰⁹ resp. vykládat tato omezení v souladu s ní. Možnost stanovení omezení jednání za společnost pouze s interními účinky nalezneme rovněž v právu SRN.⁵¹⁰

Co je však, na rozdíl od výčtu dokumentů, které mohou jednatelské oprávnění omezovat, v **zásadě neomezené**, jsou formulace a obsah takovýchto „omezení“. Tato omezení tedy mohou mít např. formu zákazu určitého jednání nebo vazby takového jednání na splnění stanovených podmínek.⁵¹¹ Za toto omezení lze považovat i situaci, kdy je oprávnění jednat jménem obchodní společnosti vázáno na určitou právní skutečnost.⁵¹² Naopak, jak již bylo uvedeno, takovým **omezením není pokyn** určitým způsobem jednat (dle § 194 odst. 4 ObchZ).⁵¹³ Jinými slovy tedy i jednání v tomto smyslu „neoprávněného statutárního orgánu“⁵¹⁴ obchodní společnost zavazuje, a to i když o něm druhá osoba věděla. Existence dobré víry zde není rozhodující. Tím ovšem není vyloučena v konkrétním případě možná neplatnost dotčeného právního úkonu pro rozpor s dobrými mravy.⁵¹⁵ V tomto lze tedy spatřovat určitou **ochranu obchodní společnosti** např. před „spiknutím“ členů představenstva se třetími osobami.⁵¹⁶

Jak je patrné z výše uvedeného, formulace a obsah takových omezení zákon až na malé výjimky neupravuje, ale pouze **aprobuje jejich existenci** a stanoví jejich právní účinky. Z logiky věci plyne, že působení těchto omezení je **časově omezené** a tato se budou týkat pouze jednání statutárního orgánu, resp. jeho člena, pokud je ve funkci. Poté již dotčená osoba ztrácí jednatelskou působnost a není jí tudíž co omezovat.

akciové pak stanovy, rozhodnutí valné hromady nebo dozorčí rady (§ 191 odst. 2 ObchZ) a konečně u monistické SE stanovy nebo rozhodnutí správní rady (§ 39 odst. 3 ZSE).

⁵⁰⁹ K tomu bod 9 Preambule: „*Ochrana třetích osob by měla být zajištěna předpisy, které v co největší míře omezují důvody neplatnosti závazků přijatých jménem společnosti*“. Faktem však zůstává, že První směrnice zmiňuje výslovně omezení plynoucí ze stanov nebo z rozhodnutí příslušných orgánů. Jejich účel je však z Preambule zřejmý.

⁵¹⁰ Viz k tomu § 37 GmbH (omezení z vůle společníků nebo společenskou smlouvou) a § 82 AG (omezení mohou být ve stanovách, v rozhodnutí dozorčí rady, valné hromady nebo v jednacím řádu představenstva či dozorčí rady).

⁵¹¹ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009 s. 924.

⁵¹² Viz např. Rozhodnutí VS v Praze ze sp.zn. 7 Cmo 568/2008 ze dne 12.1.2009.

⁵¹³ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 2380.

⁵¹⁴ Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 49.

⁵¹⁵ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. 1. vyd. Polygon Praha 2002, s. 2381.

⁵¹⁶ Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s.39.

Zároveň je třeba zmínit, že některá omezení **formuluje rovněž sám zákon**, resp. přímo podřizuje určité úkony statutárního orgánu **souhlasu jiného orgánu** obchodní společnosti. Tak např. v případě kapitálových obchodních společností zákon předepisuje pro určité transakce např. **souhlas dozorčí rady** (srov. § 193 odst. 3 ObchZ). Účelem takového postupu je bezesporu ochrana majetku obchodní společnosti před „svévolnými zásahy“ představenstva potencionálně poškozujícími obchodní společnost,⁵¹⁷ jakož např. i dodržování nastavené obchodní strategie. V této souvislosti se nabízí otázka **platnosti právních úkonů** učiněných bez souhlasu dozorčí rady (srov. ust. § 49 ZOK). Názory právní teorie se zde rozcházejí.⁵¹⁸ Lze se na tomto místě přiklonit k názoru *K. Eliáše*, neboť dle mého názoru k tomu směřuje i eurokomformní výklad již zmíněných ustanovení ObchZ vycházejících z První směrnice (k tomu srov. též ust. § 201 odst. 4 ObchZ). Vedle souhlasu dozorčí rady se rovněž k některým majetkovým transakcím vyžaduje **souhlas valné hromady**, resp. společníků (§ 67a ObchZ), ke kterému se ještě přidává (typicky v případě *self tradingu*) např. kritérium obvyklosti (§ 196a odst. 1) či znalecké ceny (§ 196a odst. 3).

Právě poslední zmíněné omezení (§ 196a ObchZ) představuje poměrně závažnou problematiku tzv. **vnitřní obchodování**,⁵¹⁹ označovanou v teorii též jako „konflikt zájmů“ či „opatření k zachování základního kapitálu“,⁵²⁰ která se týká pouze kapitálových obchodních společností.⁵²¹ Tuto, v poslední době velmi diskutovanou právní úpravu, si přitom vyžádala **negativní zkušenost**, kdy docházelo doslova k „přelétávání“ hodnot z majetku obchodní společnosti do soukromých rukou členů jejích orgánů a osob jim blízkým.⁵²² Specifickou a více pokrokovější úpravu této problematiky pro **monistickou SE** obsahoval po krátkou dobu i ZSE.⁵²³ Konečně stojí za povšimnutí, že toto omezení v sobě vedle „zákazu“ zahrnuje ve vztahu ke statutárnímu orgánu i určitou **povinnost konat**, a to konkrétně poskytnout soudem ustanovenému znalci veškerou potřebnou **součinnost a správné údaje**, neboť v opačném případě by mohl být právní úkon vycházející z nesprávně určené znalecké hodnoty neplatný pro obcházení zákona (§ 39 OZ).⁵²⁴

⁵¹⁷ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 936.

⁵¹⁸ V Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C. H. Beck, Praha 2006, s. 737 je vyzovována absolutní neplatnost takového právního úkonu, zatímco v Eliáš, K. v Některé zákonné konstrukce k ochraně majetku akciové společnosti. XII. Karlovarské právnícké dny, Linde, Praha 2002, s. 114, spojuje právní účinky takového jednání s překročením jednatelského oprávnění představenstva dle § 191 odst. 2 ObchZ, které nemá za následek neplatnost smlouvy.

⁵¹⁹ Bartošíková, M. a kol. Základy obchodního práva. 2. vyd. Prospektum, Praha 1998, s. 87.

⁵²⁰ V Dědič, J., Štenglová, I. Čech, P. Kříž, R. Akciové společnosti. 6. vyd. C. H. Beck, Praha 2007, s. 489.

⁵²¹ Evropská předloha přitom počítá s aplikací pouze na akciovou společnost, nicméně český zákonodárce tuto vztáhl i na společnost s ručením omezeným.

⁵²² Rada, I. a kol. Jednatel s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 113.

⁵²³ K tomu srov. ust. § 33 a § 34 ZSE (ve znění účinném do 20.7.2009). Tato speciální právní úprava však odporovala dikci NSE (čl. 10) a proto byla zrušena.

⁵²⁴ K tomu např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 4356/2009 ze dne 26.10.2010.

II.1.3.6.2 Zákonná omezení

Významný průlom do působnosti statutárního orgánu přináší bezesporu zákonná omezení. Tato zákonná omezení, co do jejich účinků, lze v zásadě rozdělit na **dvě kategorie**. Zákonná omezení, která bych zařadil do první kategorie, spočívají v tom, že podstatná část působnosti statutárního orgánu přechází ze zákona od určitého okamžiku na zákonem **kvalifikovanou osobu**. Obecně řečeno se za této situace působnost statutárního orgánu mění v tom smyslu, že tento už není oprávněn činit vše, co nespadá do působnosti jiných orgánů obchodní společnosti, ale naopak je **oprávněn pouze k tomu**, co nepřešlo ze zákona na tuto jinou osobu (srov. § 13 odst. 4 ObchZ). Statutární orgán je tedy v tomto případě odstaven na jakousi pomyslnou „druhou kolej“. Druhá kategorie těchto omezení se dotýká obchodní společnosti jako takové, resp. osob jejím jménem nebo za ni jednajících, a tedy i statutárního orgánu. Tato omezení výkonu funkce *de facto* působnost statutárního neomezují, ale pouze mu **explicitně zakazují** provádět některé transakce, a to za účelem ochrany společníků nebo i třetích osob.

Nejprve ke kategorii první. ObchZ upravuje **omezení působnosti** statutárního orgánu (změnu náplně funkce), které je většinou spojeno se změnou statusu společnosti (§ 68 odst. 5 ObchZ). Tato situace typicky nastává v případě vstupu obchodní společnosti do **likvidace**.⁵²⁵ Za této situace nastupuje jako další orgán obchodní společnosti **likvidátor** (§ 71 odst. 1 ObchZ).⁵²⁶ Pokud tedy byla společnost zrušena s likvidací, vykonává statutární orgán svou působnost pouze v tom rozsahu, v jakém **nepřešla na likvidátora** (§ 72 ObchZ), tj. tedy v zásadě zejména dovnitř obchodní společnosti.⁵²⁷ Pokud došlo ke jmenování likvidátora, přechází na něj v rozsahu uvedeném v § 72 ObchZ rovněž působnost statutárního orgánu **jednat jménem společnosti**.⁵²⁸ Funkce statutárního orgánu je tedy v tomto období v zásadě **pouze čestná** (titulární).⁵²⁹ Nicméně i tak ukládá zákon statutárnímu orgánu ve vztahu k likvidaci některé **specifické povinnosti** (§ 74 odst. 1 ObchZ).

Bez ohledu na výše uvedené tedy statutární orgán i po vstupu do likvidace **setrvává ve své funkci**, a to až do jejího zániku, ke kterému dochází nejpozději ke dni výmazu obchodní společnosti z obchodního rejstříku. Obchodní společnost, resp. příslušný orgán, přitom může

⁵²⁵ Tento proces není na rozdíl od naší právní úpravy v právní úpravě SRN upraven jednotně. Pro osobní obchodní společnosti nalezneme právní úpravu v § 145 HGB. Odděleně jak pak upravena likvidace společnosti s ručením omezeným (§ 66 a násl. GmbH) a společnosti akciové (§ 264 a násl. AG).

⁵²⁶ Právní úprava SRN přitom spojuje v případě kapitálových společností funkci likvidátora především se statutárním orgánem (srov. § 66 GmbH a § 265 odst. 1 AG). V případě osobních společností pak především s jejich společníky (§ 66 HGB).

⁵²⁷ K tomu viz např. rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 271/2000 ze dne 15.2.2001.

⁵²⁸ Shodně též v právní úpravě SRN např. § 269 odst. 1 AG či § 149 HGB.

⁵²⁹ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektum, Praha 1997, s.163.

kdykoliv během likvidace **odvolat statutární orgán** a ustanovit nový.⁵³⁰ Nezřídka se přitom stává, že do funkce likvidátora, nebo jednoho z likvidátorů, bývá **ustanovena osoba**, která je statutárním orgánem nebo jeho členem. Rozhodně je to postup velmi praktický, neboť statutární orgán nebo jeho člen bývá v záležitostech obchodní společnosti mnohém **lépe zorientován**. Nicméně ani tato „dvojjednost“ právního postavení dotčené osoby na shora uvedených skutečnostech nic nemění. Pokud dojde ke **zrušení likvidace**, resp. ke zrušení rozhodnutí o zrušení obchodní společnosti (§ 68 odst. 8 ObchZ) nebo ke schválení projektu přeměny (§ 4 odst. 2 ZOP), statutární orgán *ex lege* svoji působnost **opět nabývá**. Likvidátor, který ve funkci skončil dnem účinnosti takového rozhodnutí, je povinen předat všechny dokumenty o průběhu likvidace statutárnímu orgánu (68 odst. 8 ObchZ). Zvláštní povinnosti ukládá ObchZ statutárnímu orgánu v případě, kdy likvidátor ještě nebyl jmenován nebo při zániku jeho funkce do jmenování nového, kdy jeho kompetence **dočasně „ožívá“**, avšak ale pouze co do plnění povinností spojených s likvidací obchodní společnosti (§ 68 odst. 5 ObchZ) a tuto vykonává časově omezeně pouze do nastoupení, resp. ustanovení, likvidátora nového.

Dále je pak ve vztahu k **podstatnému omezení působnosti** statutárního orgánu třeba zmínit situaci, kdy je obchodní společnost v **úpadku** ve smyslu IZ.⁵³¹ V případě insolvence tedy přechází působnost statutárního orgánu v dotčeném rozsahu na insolvenčního správce, a to *in concreto* pokud bylo vydáno **rozhodnutí o úpadku** nebo rozhodnutí insolvenčního soudu o **přechodu oprávnění** nakládat s majetkovou podstatou na insolvenčního správce (*ex lege* při prohlášení konkursu § 246 IZ). Je však třeba připomenout, že již v případě, kdy nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, je obchodní společnost, resp. v našem případě její statutární orgán, povinen **zdržet se nakládání** s majetkovou podstatou (§ 111 IZ), a to v zásadě vyjma úkonů nutných k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření. Jistě nesporným účelem tohoto opatření je přitom působit proti **morálnímu hazardu** na straně managementu.⁵³² V této souvislosti přináší určitá omezení ve vztahu k živnostenským oprávněním obchodní společnosti i ŽZ v ust. § 8. Je však třeba upozornit, že přechod působnosti statutárního orgánu na insolvenčního správce není spojen se zánikem jeho **odpovědnosti za škodu** způsobenou obchodní společností v důsledku porušení jeho povinností dle 194 odst. 6 ObchZ. Statutární orgán tak při porušení svých povinností, např. neoprávněným nakládáním s majetkem nebo majetkovými hodnotami obchodní společnosti, za škodu i nadále plně odpovídá.⁵³³ Nutno dále doplnit, že uvedená omezení podléhají

⁵³⁰ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 372/2007 ze dne 29.4.2008 (i když rozhodnutí se týká jednatele společnosti s ručením omezeným, je podle mého názoru aplikovatelné i na ostatní kapitálové společnosti).

⁵³¹ Legislativně se však nejedná o termín obsahově totožný s termínem „úpadek“ jak jej uvádí ust. § 193 odst. 1 ObchZ pro účely stanovení povinnosti statutárního orgánu kapitálové společnosti svolat valnou hromadu. Jeho totožný výklad je však samozřejmě nasnadě.

⁵³² Richter, T. Insolvenční právo. 1. vyd. ASPI, Praha 2008, s. 225.

⁵³³ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 1657/2009 ze dne 15.9.2010.

povinné publicitě a tento zásah do působnosti statutárního orgánu je tak mimo jiné patrný rovněž ze zápisu v obchodním rejstříku, resp. ze sbírky listin (srov. ust. § 38g a §38i odst. 1 písm. d) a h) ObchZ).

Kategorii druhou pak představují určitá omezení ve vztahu k obchodní společnosti a tedy potažmo i ke statutárnímu orgánu, která obsahují **zvláštní právní předpisy**. Vedle již zmíněného omezení nakládat s majetkovou podstatou (§111 IZ), tak rovněž například EŘ omezuje obchodní společnost jako povinného v možnosti nakládat se svým majetkem (srov. § 44a a § 47 odst. 4 EŘ) a tím i všechny osoby, které jsou oprávněny k těmto dispozicím.

II.1.3.7 Přenos kompetencí

Vedle zákonného přenosu kompetence statutárního orgánu nebo její části na jinou zákonem kvalifikovanou osobu, řeší teorie i praxe rovněž možnost **přenosu této kompetence** (nebo její části) na jinou osobu (zejména stojící mimo statutární orgán), buď určitým úkonem, nebo prostě fakticky, tj. v zásadě bez ohledu na právní či jiný důvod. Přitom si lze představit v zásadě **dvě situace**.

Prvou je „dočasné přenechání“ alespoň části působnosti statutárního orgánu jiné osobě na základě **pověření nebo zmocnění**. Za této situace by tedy o všech otázkách náležejících do působnosti statutárního orgánu nebo do její delegované části **rozhodovala jiná osoba**, která by se „fakticky“ vykazovala takovýmto pověřením. Podle mého názoru, ač se tyto případy v praxi často objevují, je nutno *a priori* takovou možnost odmítnout, a to především s ohledem na dikci § 66 odst. 2 ObchZ, tj. na požadavek zákona na osobní jednání statutárního orgánu nebo jeho členů. Stejný závěr pak platí i o zmocnění k výkonu funkce (k tomu srov. ust. § 161 NOZ).⁵³⁴Jedinou, zákonem nově aprobovanou, **výjimkou** z tohoto principu je již zmiňovaná Novela ObchZ, která otevřela cestu **delegaci obchodního vedení** na jinou osobu a tím (*de facto i de iure*) i přenosu nikoliv nevýznamné části působnosti statutárního orgánu na jinou osobu. V důsledku toho tedy *ad absurdum* nebude statutární orgán tím, kdo bude v tomto směru „vůlí“ obchodní společnosti vytvářet, ale bude ji maximálně plnit, resp. jednat na základě rozhodnutí jiného navenek.

Oproti shora uvedenému je však třeba dle mého názoru **připustit situaci**, kdy dojde k udělení **plné moci** třetí osobě nebo i členovi statutárního orgánu, který není samostatně oprávněn jednat jménem obchodní společnosti, a to do té míry, že se nejedná o **generální plnou moc** ke všem právním úkonům (srov. ust. § 166 odst.2 NOZ).⁵³⁵ Shodný názor zastává též

⁵³⁴ Shodně též např. Štenglová,I. Plíva,S.Tomsa,M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.11. vyd.C.H.Beck,Praha 2006, s. 743.

⁵³⁵ Shodně též např. Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon,Praha 2002, s.96.

judikatura.⁵³⁶ Tato osoba pak samozřejmě jedná jako **zmocněnec** obchodní společnosti a její povinnosti se řídí § 22 násl. OZ. Jak již bylo rozebráno v jiné kapitole, je však třeba upozornit, že judikatura poslední doby zastává názor opačný, tj. že se v případě takto „zmocněného“ člena statutárního orgánu jedná rovněž o **přímé jednání** jménem obchodní společnosti.⁵³⁷

V této souvislosti je rovněž třeba zmínit případ „obecného“ **rozšíření jednatele** působnosti např. na členy představenstva, kteří tuto jinak samostatně nemají. V praxi se nejčastěji hovoří o tzv. „pověření“.⁵³⁸ Tato koncepce tedy vychází z předpokladu, že dojde *pro futuro* k pověření určitého člena statutárního orgánu k úkonům, ke kterým by jinak sám oprávněn nebyl (k tomu srov. např. ust. § 21 OSŘ). Přitom prokázání takového pověření navenek je představitelné jak ve formě usnesení představenstva, tak ve formě zápisu z jeho zasedání. Podle mého názoru si lze jednání takto pověřeným členem statutárního orgánu představit, pokud toto umožňuje, resp. upravuje, zakladatelský dokument (stanovy). K možnosti takového postupu se rovněž příklání odborná literatura⁵³⁹ i judikatura.⁵⁴⁰

Bezesporu existují určité **přímé či nepřímé vlivy**, které umožňují běžný běh věcí u obchodní společnosti ovlivnit. Druhá situace tedy představuje **faktický stav**, kdy statutární orgán sice právně působnost má a působí ve své funkci, ale vykonává ji podle vůle, **pod vlivem nebo na příkaz jiného**, to vše bez ohledu na právní či jiný důvod. V praxi je často tento výkon funkce označován jako „formální“. Jak je tedy patrné, nejde zde o **přímé jednání** někoho jiného namísto statutárního orgánu, ale o „osobní“ jednání statutárního orgánu pod přímým či nepřímým **vlivem jiného**. Prvním příkladem této situace může být jednání statutárního orgánu ovládané (řízené) obchodní společnosti v rámci **koncernových vztahů** (§ 66a ObchZ), resp. smluvního nebo faktického koncernu.⁵⁴¹ Zákon přitom předpokládá, že právní vztahy z takového „řízení“, s ohledem na jejich očekávanou intenzitu a závažnost, bude předně upravovat ovládací smlouva (srov. ust. § 66a odst. 8 ObchZ).⁵⁴² Pokud tomu tak není, stanoví ObchZ pro obchodní společnost určité obranné mechanismy (náhrada řízením vzniklé škody apod.). Navíc v tomto případě povaha a intenzita koncernových vztahů podléhá **povinné publicitě**, neboť zpráva o propojených osobách (viz 66a odst. 9 ObchZ), kterou vypracovává statutární orgán ovládané osoby, se zakládá do sbírky listin obchodního rejstříku (viz ust. § 38i odst. 1. písm. c) ObchZ).

⁵³⁶ Viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 1082/2005 ze dne 24. 4. 2007.

⁵³⁷ Viz Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 32 Cdo 4133/2009 ze dne 25.01.2011.

⁵³⁸ Ustanovení stanov, resp. zápis v obchodním rejstříku, pak v praxi vypadá asi takto: „*Jménem společnost jedná předseda představenstva nebo jím pověřený člen představenstva*“ a *vice versa*.

⁵³⁹ Např. v Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 44.

⁵⁴⁰ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 1314/2000 ze dne 25.10.2000.

⁵⁴¹ Obdobnou právní úpravu obsahuje v případě akciové společnosti též právní úprava SRN (k tomu viz ust. § 18, resp. § 291 AG).

⁵⁴² Obsah této smlouvy, resp. povinnosti z ní plynoucí, zákon přímo nevymezuje. Naopak v případě akciové společnosti v SRN zákon přímo (pokud existuje ovládací smlouva) ukládá členům představenstva podřídit se pokynům ovládající osoby a stanoví i podmínky, kdy mohou tyto pokyny odmítnout (k tomu viz ust. § 308 AG).

Co se týče dalších možných **forem ovládní**, je třeba si uvědomit, resp. z povahy věci plyne, že tyto právo, s ohledem na poměrně širokou škálu variant, nemůže **relevantně podchytit**. Tyto případy by však měly podchytit kontrolní mechanismy obchodní společnosti. Právo si tedy neklade ambice bezezbytku **vyjmenovat** jednotlivé způsoby či případy ovládní (srov. ust. § 66a odst. 2 a 3 ObchZ), avšak pro tyto situace formuluje **obecné ochranné mechanismy**, které však poskytují určitou právní ochranu především věřitelům. Jinými slovy tedy ObchZ v zásadě podrobuje takovouto ovládající „osobu“ stejnému režimu, který se uplatní u statutárního orgánu (srov. § 66 odst. 6 ObchZ).⁵⁴³ V teorii se tato osoba označuje jako tzv. **faktický vedoucí** (*shadow director*).⁵⁴⁴ Evidentním cílem právní úpravy je zde tedy v podstatě postihnout **skutečného aktéra**, pod jehož vlivem určitá osoba, resp. statutární orgán, jedná (*anal. detentor alieno nomine*). *Ad absurdum* tímto aktérem může být i osoba v odlišném právním vztahu k obchodní společnosti, jako např. (vedoucí) zaměstnanec. Otázkou je, jak vykládat dikci „chování společnosti“, když tato se **nijak nechová**. Z logiky věci lze mít za to, že se bude jednat právě o ovlivnění chování osob, jejichž jednání je obchodní společnosti **přičítáno**.⁵⁴⁵ V této souvislosti nutno poznamenat, že není **vyložen ani souběh** tohoto ustanovení s úpravou koncernového práva (§ 66a ObchZ), jak bylo shora uvedeno, resp. někdy se hovoří o tomto ustanovení jako o součásti koncernového práva.⁵⁴⁶ Teorie však poukazuje na problematičnost tohoto řešení, kdy ručení má zajistit splnění primární povinnosti k náhradě škody, aniž by ten, kdo vůli ovlivnil, byl sám odpovědný, a je tedy chápáno jako důsledek protiprávnosti.⁵⁴⁷

Lze tedy shrnout, že k ovlivňování jednání statutárního orgánu (potažmo i obchodní společnosti) může docházet **různými způsoby**, tedy jak po právu, tak i protiprávně⁵⁴⁸ s tím, že právo se s tímto vlivem pokouší vyrovnat, resp. snížit jeho neblahé dopady, svébytnými mechanismy.

Konečně zbývá dodat, že osobami, které „podstatným způsobem“ **ovlivňují chování** obchodní společnosti, budou v praxi především **sami společníci**, kteří jsou schopni touto cestou prosadit určité rozhodnutí statutárního orgánu, typicky např. proto, že jsou většinovými společníky nebo proto, že členy statutárního orgánu jsou osoby jednající v jejich zájmu.⁵⁴⁹ Naopak menšinovým společníkům může dopomoci k tomuto vlivu např. zvýšené kvorum k přijetí rozhodnutí ve stanovách obchodní společnosti, kdy jim tato tzv.

⁵⁴³ Rovněž je třeba poukázat úpravu na § 66c ObchZ, které je však svým dopadem podstatně užší než § 66 odst.6 ObchZ a vztahuje se navíc pouze na jednání úmyslné.

⁵⁴⁴ Např. v Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vydání. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 172.

⁵⁴⁵ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 465.

⁵⁴⁶ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vyd. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 174.

⁵⁴⁷ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vyd. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 175.

⁵⁴⁸ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 466.

⁵⁴⁹ Shodně též např. Koblíha, I., Kalfus, J., Krofta, J., Kovařík, Z., Kozel, R., Pokorná, J., Svobodová, Y. Obchodní zákoník. Komentář. Linde Praha 2006, s. 176.

supermajorita ve své podstatě zajistí **negativní formu vlivu** na řízení obchodní společnosti, a to formou více či méně absolutního práva „veta“.⁵⁵⁰

II.1.3.8 Zákaz konkurence

Jako právní opatření k zajištění dostatku **loajality statutárního orgánu** k obchodní společnosti⁵⁵¹ formuluje ObchZ tzv. **zákaz konkurenčního jednání** (§ 65 ObchZ). Hned na úvod je třeba ve vztahu k mandátu statutárního orgánu poznamenat, že tento zákaz neformuje překážku ustanovení do funkce statutárního orgánu a ani v případě jeho porušení nedochází *de iure* k zániku funkce.⁵⁵² Naopak jeho vynucování leží čistě v rukou samotné obchodní společnosti.⁵⁵³ Zákaz konkurence má tedy povahu **preventivního pravidla** a snaží se tak zamezit škodě, která by takovým jednáním statutárního orgánu mohla obchodní společnosti vzniknout.⁵⁵⁴ V obecné rovině zákaz konkurence představuje **zákonný příkaz** zdržet se určitého jednání, kdy v případě jeho porušení nastávají následky předvídané zákonem (§ 65 odst. 2 ObchZ).⁵⁵⁵ Jinými slovy tento zákaz staví statutárnímu orgánu bariéry v „nepoctivém“ jednání v neprospěch obchodní společnosti a umožňuje jí napravit takto způsobenou újmu.⁵⁵⁶ Co ovšem *de lege lata* v tomto směru zcela chybí, je *explicite* vyjádřená povinnost statutárního orgánu informovat obchodní společnost, resp. příslušný orgán, o existenci konfliktu zájmů.⁵⁵⁷ *De lege ferenda* tuto povinnost zavádí ZOK (viz ust. § 58). **Poškozenou** je tedy vždy sama obchodní společnost, nikoliv její společníci. Zatímco následky porušení zákazu konkurence jsou vymezeny pro jednotlivé formy obchodních společností totožně, v právní úpravě **rozsahu tohoto zákazu** a osob, na které se vztahuje, lze vysledovat zásadní rozdíly odpovídající právní povaze jednotlivých forem obchodních společností.

⁵⁵⁰ Clark, R.C. Firemní právo. Victoria Publishing, Praha 1992, s. 933.

⁵⁵¹ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 218.

⁵⁵² Zde je však třeba upozornit na poměrně specifickou úpravu monistické SE, kdy generální ředitel, pokud poruší zákaz konkurence formulovaný v ust. §37 ZSE, je povinen „sám“ z jedné se souběžných funkcí odstoupit, a to do tří měsíců. V opačném případě jeho později nabytý mandát zaniká *ex lege* (ust. §37 odst. 3 ZSE).

⁵⁵³ Tím však není nikterak řečeno, že osoba porušující tento zákaz nebude ze své funkce odvolána nebo proti ní nebudou uplatněny jiné sankční mechanismy.

⁵⁵⁴ Petrov, J. Obecná odpovědnost členů představenstev akciových společností v česko-americko-německém srovnání. MU, Brno 2007, s. 75.

⁵⁵⁵ Vzniká právo požadovat po osobě, která zákaz porušila, vydání prospěchu z obchodu, při kterém porušila zákaz konkurence, anebo převod tomu odpovídajících práv na obchodní společnost.

⁵⁵⁶ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 102.

⁵⁵⁷ K tomu např. bod 4.3.4.CGC či KŘS kapitola III., bod C (s.15).

V případě **osobních obchodních společností** se nejedná o zákaz absolutní, ale o podmíněný zákaz určitých činností podléhající souhlasu ostatních společníků (§ 84 a §99 ObchZ).⁵⁵⁸ Tento zákaz přitom není vázán na statutární orgán, ale na osobu společníka obecně, ať už tedy je ve funkci statutárního orgánu či nikoliv. Pro tento souhlas přitom ani není předepsána žádná forma, může tedy jít i o **souhlas konkludentní**. Samozřejmě pro právní jistotu dotčeného společníka lze vždy doporučit písemnou formu, popř. též s úředně ověřenými podpisy (legalizací).⁵⁵⁹

V případě **kapitálových obchodních společností** působí zákaz konkurence⁵⁶⁰ na statutární orgány absolutně. Zákonný rozsah tohoto zákazu lze navíc pouze rozšířit,⁵⁶¹ nikoliv však omezit nebo dokonce **zcela vyloučit**.⁵⁶² Jeho omezení nebo vyloučení však může stanovit zákon.⁵⁶³ V případě společnosti s ručením omezeným lze přitom vůči statutárnímu orgánu rozšířit zákonný rozsah zákazu konkurence pouze ve společenské smlouvě nebo ve stanovách (ust. §136 odst. 1 ObchZ). V případě společnosti akciové tak mohou učinit stanovy, ale i valná hromada svým usnesením (ust. §196 odst. 1 ObchZ). Tímto zákon pouze podtrhuje zásadu **oddělitelnosti a profesionality** managementu, když omezení může formulovat i sám nejvyšší orgán. Dozorčí rada tedy takovouto kompetenci mít nemůže.⁵⁶⁴

Je třeba upozornit, že omezení a rozsah zákazu konkurence není možné **vykládat mechanicky**,⁵⁶⁵ i když je zde bezesporu výchozím **předmět podnikání** obchodní společnosti. Vždy je však třeba zkoumat konkrétní obsah konkurenční činnosti, nikoliv jen její legislativní označení, např. v živnostenském rejstříku. Není bez zajímavosti, že právní úprava v SRN v případě společnosti s ručením omezeným otázku zákazu konkurence přímo neupravuje, nicméně tato povinnost může být obecně dovozována např. z povinnosti jednatele jednat s **péčí řádného obchodníka** (§43 GMBH). Nutno dodat, že zákaz konkurence jako zásadní legislativní opatření k ochraně zájmů obchodní společnosti se uplatňuje **pouze po dobu**, kdy dotčená osoba je statutárním orgánem nebo jeho členem. Poté lze uvažovat o ochraně

⁵⁵⁸ Obdobný princip obsahuje i právní úprava v SRN (§112 a §165 HGB), její dosah je však mnohem užší, neboť nezakazuje společníkům účast ve statutárním orgánu jiné obchodní společnosti s obdobným předmětem podnikání. Shodně jako u nás zákaz konkurence neplatí pro komanditisty.

⁵⁵⁹ Shodně též např. Křetínský, D. Věcný a osobní rozsah zákazu konkurence v obchodních společnostech. Právní rozhledy, 1999, č. 6, s. 303.

⁵⁶⁰ Pro jednatele je jeho rozsah formulován v ust. § 136 ObchZ a pro představenstvo v ust. § 196 ObchZ.

⁵⁶¹ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 29 Cdo 1053/2007 ze dne 25.9.2007.

⁵⁶² Shodně též např. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 100.

⁵⁶³ Např. v případě koncernových podniků (§136 odst. 1 písm. d či §196 odst. 1 písm. d) *in fine*.

⁵⁶⁴ Oproti tomu právní úprava SRN (§88 AG) naopak přenáší veškerou působnost v této věci vůči představenstvu právě na dozorčí radu, která může ve specifických případech dokonce souhlas k jinak „konkurenčnímu“ jednání udělit. Tato koncepce nakonec odpovídá rovněž německému pojetí monistického systému.

⁵⁶⁵ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 106.

zájmů obchodní společnosti např. prostřednictvím právní úpravy ochrany obchodního tajemství (srov. ust. §17 a § 51 ObchZ).

Vedle zákazu konkurence je třeba rozlišovat **tzv. konkurenční doložku**, jako obligaci zřízenou za účelem omezení konkurenční činnosti určité osoby, a to ve sjednaném rozsahu. V našem případě tedy v zásadě půjde o osobu, která vykonává, resp. vykonávala, funkci statutárního orgánu a sledovaným obdobím bude určitá doba po ukončení této funkce. ObchZ přitom tento institut ve vztahu k osobě vykonávající funkci statutárního orgánu **neupravuje** (srov. však např. §672a ObchZ či §310 ZP). Tato doložka, která může být i součástí **smlouvy o výkonu funkce**,⁵⁶⁶ by přitom měla být sjednána pouze na **přiměřenou dobu**, její rozsah by měl být věcně odůvodnitelný⁵⁶⁷ a vzájemná práva a povinnosti by měly být v zásadě vyvážené. Jinými slovy tedy tato doložka **nesmí bránit** ve svobodném podnikání, a na straně druhé musí chránit právo obchodní společnosti (podnikatele) na **nerušené podnikání** v zavedeném podniku.⁵⁶⁸ V opačném případě by se totiž mohlo jednat o tzv. **smlouvu šněrovací** přičítící se dobrým mravům.⁵⁶⁹ Zbývá doplnit jednu podstatnou náležitost, a to že, by zároveň za dodržování sjednaných zákazů mělo být poskytováno **přiměřené vyrovnání**. V právní úpravě SRN je možnost ujednání smluvního zákazu konkurence upravena v § 74 HGB.⁵⁷⁰ Toto obecné ustanovení je přitom použitelné i pro statutární orgány společností. Ujednání o rozšíření zákazu konkurence nebo jeho vztažení i na dobu po skončení mandátu bude tedy v i SRN pravidelnou součástí jednatelských smluv (*Anstellungsvertrag*),⁵⁷¹ neboť zákonná úprava v tomto směru (§88 AG) postihuje pouze období, kdy je funkce vykonávána.

⁵⁶⁶ K tomu viz Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 32 Odo 407/2005 ze dne 13.6.2007, kde NS ČR obecně připouští možnost ujednat si konkurenční doložku v obchodní smlouvě (i bez výslovné zákonné úpravy).

⁵⁶⁷ Shodně též např. Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s.179.

⁵⁶⁸ Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 23 Cdo 4192/2008 ze dne 25.2.2011.

⁵⁶⁹ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. NS ČR R I 78/20, (Vážný, č. XXIII., 1941).

⁵⁷⁰ Zákaz konkurence musí být ujednán písemně, povinnému musí být placeno „odškodné“ a zákaz musí směřovat k ochraně oprávněných obchodních zájmů oprávněného (*Prinzipal*).

⁵⁷¹ Schmidt, K., Lutter, M. Aktiengesetz. Kommentar. I. část. 2. vyd. Kolín nad Rýnem 2010, s. 1189.

II.1.3.9 Specifika statutárních orgánů jednotlivých obchodních společností

II.1.3.9.1 Statutární orgán veřejné obchodní společnosti

Právní úprava vnitřní struktury **veřejné obchodní společnosti** vykazuje značnou míru flexibility.⁵⁷² Statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti jsou buď **všichni její společníci**, nebo pouze společníci určení společenskou smlouvou. Pokud je statutární orgán tvořen více společníky, hovoříme o něm jako o **orgánu kolektivním**.⁵⁷³ Lze se však setkat i s názory opačnými.⁵⁷⁴ Neobsahuje-li tedy společenská smlouva odlišnou úpravu, jsou statutárním orgánem **všichni společníci obchodní společnosti** (ust. §85 ObchZ), a to bez ohledu na to, jestli se jedná o osoby fyzické nebo právnické. Na obdobném principu je též založeno určení způsobu jednání statutárního orgánu jménem obchodní společnosti. Pokud je statutární orgán tvořen **více společníky**, je oprávněn jednat jménem obchodní společnosti každý společník **samostatně**, pokud neobsahuje společenská smlouva jinou úpravu způsobu jednání (ust. §85 odst. 2 ObchZ). Vymezení statutárního orgánu a způsobu jednání jménem obchodní společnosti je tedy v zásadě ponecháno na společenské smlouvě.⁵⁷⁵ Není-li pak takové úpravy, uplatní se podpůrně zákon.

Jak je patrné z výše uvedeného, vztah statutárního orgánu k této formě obchodní společnosti je vždy **svázán se vztahem společnickým**.⁵⁷⁶ Důsledkem toho mimo jiné je, že požadavky běžně kladené pouze na statutární orgán jsou vymezeny ve stejném rozsahu též pro společníky veřejné obchodní společnosti (ust. §76 odst.2 ObchZ). Osoba, která tyto **požadavky nesplňuje**, se tedy nemůže stát společníkem, natož pak statutárním orgánem. Jak je tedy patrné, důvodem tohoto omezení je skutečnost, že společník může být též statutárním orgánem, a proto musí být *ex ante* podroben stejným požadavkům.⁵⁷⁷ *De lege ferenda* se ZOK snaží tento požadavek zmírnit.⁵⁷⁸ Lze tedy shrnout, že **účast jiných osob** ve statutárním orgánu než jsou společníci, tak jak tomu bývá u kapitálových obchodních

⁵⁷² Tento fakt je dán celkově dispozitivním charakterem právní úpravy této formy obchodní společnosti tak, aby si společníci mohli záležitosti této obchodní společnosti uspořádat podle svých představ a potřeb.

⁵⁷³ Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. vydání.C.H.Beck, Praha 2003, s. 121 či Pokorná,J.,Kovařík,Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009, s. 448.

⁵⁷⁴ Např. v Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.Díl I. 1. vyd. Polygon,Praha 2002, s. 781 či Štenglová,I. Plíva,S.Tomsa,M. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.11. vyd.C.H.Beck,Praha 2006, s. 312.

⁵⁷⁵ Určení statutárního orgánu a způsobu jeho jednání přitom není ani povinnou náležitostí společenské smlouvy dle §78 odst. 1 ObchZ.

⁵⁷⁶ Shodně též např. Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s.102.

⁵⁷⁷ Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s.98.

⁵⁷⁸ Přísnější požadavky ve smyslu ŽZ stanoví §46 obecně pro všechny členy orgánů korporací, nikoliv však již pro všechny společníky veřejné obchodní společnosti, u nichž jsou požadavky mírnější (§101, resp. §112 ZOK).

společností, je zde *de iure* vyloučena. Je-li společníkem veřejné obchodní společnosti právnická osoba, vztahují se tyto požadavky na její statutární orgán či pověřeného zástupce (§76 odst.2).⁵⁷⁹ Paradoxní je, že tyto požadavky se opět uplatňují bez ohledu na to, jestli se tito **společníci-právnické osoby** statutárním orgánem skutečně stanou či nikoliv. Stojí přitom za povšimnutí, že zákon mlčky předpokládá,⁵⁸⁰ že statutárním orgánem společníka budou **osoby fyzické**. V opačném případě vzniká právní „vakuum“, které je možné odstranit jedině analogií, a to tak, že jeho funkci bude vykonávat nějaká další fyzická osoba, a to statutární orgán společníka, jeho člen nebo pověřený zástupce.⁵⁸¹

Dalším specifickým prvkem právní úpravy statutárního orgánu je, že zákon umožňuje **oddělit obchodní vedení** od statutárního orgánu.⁵⁸² Nezávisle na vymezení statutárního orgánu totiž ObchZ svěřuje obchodní vedení všem společníkům s tím, že bude vykonáváno podle **zásad** mezi těmito dohodnutých (okruhy činností jednotlivých společníků), a to buď přímo ve společenské, nebo i v **jiné smlouvě**.⁵⁸³ Přitom půjde pro svou povahu vždy o smlouvu obchodní.⁵⁸⁴ Význam těchto zásad je přitom značný, neboť jejich absence by s ohledem na stejné oprávnění všech společníků v případě **protichůdných pokynů** mohla způsobit doslova „chaos v řízení společnosti“.⁵⁸⁵ Na rozdíl od vymezení statutárního orgánu a způsobu jeho jednání tedy dohoda o obchodním vedení může stát i **mimo zakladatelský dokument**, přičemž navíc nejsou stanoveny ani žádné požadavky na její formu. S ohledem na průkaznost lze samozřejmě doporučit formu písemnou.⁵⁸⁶ Nutno tedy konstatovat, že se v tomto případě jedná o **výjimku ze zásady**, že práva a povinnosti společníků se řídí společenskou smlouvou (§79 odst. 1 ObchZ), neboť společník, jemuž **náleží obchodní vedení** (jeho určitý okruh) je povinen dbát existující dohody o obchodním vedení bez ohledu na její formu. V případě, kdy společníci zahrnou dohodu o obchodním vedení přímo **do společenské smlouvy**, mohlo by její porušení rovněž aktivovat zákonné mechanismy a společníci by se tak mohli domáhat i zrušení obchodní společnosti nebo vyloučení takového společníka z veřejné obchodní společnosti (§90 ObchZ).

⁵⁷⁹ To vše bez ohledu na to, jestli zákon upravující tuto právnickou osobu pro její „statutární orgán“ takové požadavky předepisuje. Zákon však právě v této souvislosti dává alternativu, kdy právnická osoba může vykonávat svá práva buď statutárním orgánem, nebo jinou osobou (zástupcem), která se vykáže pověřením statutárního orgánu. Možnost volby je na společníkovi, jediným požadavkem je splnění zákonných kritérií.

⁵⁸⁰ Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s.121.

⁵⁸¹ Shodně též např. Štenglová,I. Plíva,S.Tomsa,M. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.11. vyd.C.H.Beck,Praha 2006, s. 300.

⁵⁸² Obdobně též v právní úpravě SRN (§114 a §125 HGB). Již zmiňovaná Novela ObchZ tuto cestu *explicite* „otevřela“ i pro kapitálové obchodní společnosti.

⁵⁸³ Shodně též např. Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s.117.

⁵⁸⁴ Srov. §66 odst.2 a §261 odst.3 písm.a).

⁵⁸⁵ Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.Díl I. 1. vyd. Polygon,Praha 2002, s.763.

⁵⁸⁶ Shodně též např. Pokorná,J.,Kovařík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009,s.438.

Nutno konstatovat, že ve veřejných obchodních společnostech s větším počtem společníků zřejmě nebude **výkon obchodního vedení** všemi společníky příliš praktický.⁵⁸⁷ Řešením této možné „patové“ situace je dohoda společníků ve společenské smlouvě, že obchodním vedením budou zčásti nebo zcela **pověřeni jen někteří společníci** nebo dokonce jen jeden z nich. Důsledkem takové dohody je, že nepověřeni společníci obchodní vedení v uděleném rozsahu po dobu trvání pověření **pozbývají**,⁵⁸⁸ a to bez ohledu na skutečnost, zda jsou statutárním orgánem či nikoliv. Teoreticky tak může ujednáním ve společenské smlouvě⁵⁸⁹ nastat poněkud **kuriózní situace**, kdy některým společníkům bude svědčit obchodní vedení, a jiní společníci budou jednat jménem společnosti. Využití této možnosti však nebude příliš praktické, neboť jednání jménem společnosti má svůj základ právě v obchodním vedení.⁵⁹⁰

Pověření obchodním vedením přitom může být koncipováno jako **odvolatelné nebo neodvolatelné**. Je-li toto pověření koncipováno jako neodvolatelné, může být odňato pouze soudem za podmínek § 81 odst. 3 ObchZ. Samozřejmě lze k dosažení tohoto výsledku ještě uvažovat o změně klauzule o neodvolatelnosti cestou **změny společenské smlouvy**,⁵⁹¹ pokud by tato připouštěla ke své změně souhlas většiny společníků (§79 odst. 1 ObchZ). Odvolatelné obchodní vedení oproti tomu vyžaduje ke svému zrušení pouze „odvolání“ **formou dohody** ostatních společníků. S obchodním vedením ve veřejné obchodní společnosti je úzce spojena poměrně široce formulovaná **informační povinnost** (§81 ObchZ), když pověřený společník je povinen na požádání informovat ostatní společníky o „všech“ záležitostech obchodní společnosti.⁵⁹² Nepochybně tedy půjde i o informace **přesahující rámec** obchodního vedení.⁵⁹³ Paradoxně se tak může jednat i o informace týkající se např. jednání jménem obchodní společnosti, které v působnosti pověřeného společníka být ani nemusí. Informační povinnost musí dožádaný pověřený společník **splnit vůči všem** ostatním společníkům, i kdyby tito byli taktéž pověřeni obchodním vedením.

Prakticky tedy ve veřejné obchodní společnosti může existovat okruh minimálně **tří druhů společníků**, a to společník jednající jménem společnosti, společník pověřený obchodním vedením (obchodní vedoucí) a **společník bez funkce**, který se např. bude osobně podílet na činnosti obchodní společnosti a naplňovat tak její účel. Všichni tito společníci přitom musí při plnění svých povinností postupovat **s péčí řádného hospodáře** (§ 79a ObchZ).

⁵⁸⁷ Shodně též např. Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H. Beck, Praha 2006, s. 307.

⁵⁸⁸ Stejný mechanismus připouští i právní úprava SRN (§114 HGB).

⁵⁸⁹ Zákon svěřuje právní jednání a obchodní vedení do rukou všech společníků.

⁵⁹⁰ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 782.

⁵⁹¹ Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H. Beck, Praha 2006, s. 308.

⁵⁹² Obdobně tak v právu SRN může společník vyžadovat informace a nahlížet do účetních knih (§118 HGB).

⁵⁹³ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H. Beck, Praha 2003, s. 119.

Do obchodního vedení uskutečňovaného pověřeným společníkem přitom mohou všichni **společníci zasahovat**, a to svým rozhodnutím učiněným většinou hlasů. Lze předpokládat, že toto rozhodnutí bude spíše **obecné povahy** a bude tak např. vymezovat okruh těch obchodních vztahů (segment činnosti), o kterých může pověřený společník sám rozhodovat, a na straně druhé těch obchodních vztahů, které naopak již podléhají kvalifikovanému souhlasu. Samozřejmě si lze jen těžko představit, že by takové rozhodnutí předcházelo **každému kroku** pověřeného společníka. Takovým postupem by byl zcela jistě **popřen význam pověření**.⁵⁹⁴ Při tomto hlasování má každý společník jeden hlas (tzv. hlasování podle hlav).⁵⁹⁵ Společenská smlouva však i v tomto případě může stanovit něco jiného, např. počet hlasů podle výše vkladu.

Jak již bylo uvedeno, zákon obsahuje (na své poměry) poměrně podrobnou úpravu **zániku pověření** obchodním vedením (§ 81 ObchZ). Nutno konstatovat, že zánikem pověření se rovněž *ipso facto* stává příslušné ustanovení společenské smlouvy **obsoletním**. Na rozdíl od tohoto lze **přivodit zánik funkce** statutárního orgánu nebo změnu způsobu jeho jednání, vyjma jeho odstoupení, pouze **změnou společenské smlouvy** formou dohody, resp. souhlasu, všech společníků, nebo většinou hlasů, pokud takový postup společenská smlouva připouští.

Lze tedy uzavřít, že ve veřejné obchodní společnosti bude zpravidla vznikat **více druhů vzájemných právních vztahů**, které se budou vzájemně odlišovat, jak co do záležitostí, kterých se budou týkat, tak i co do společníků, kteří je budou realizovat. Jak je patrné z výše uvedeného, právní úprava vychází ze **širokého konsensu všech společníků** ohledně záležitostí fungování této obchodní společnosti a směřování jejích aktivit. Právě s ohledem na ryze osobní charakter, který je vyjádřen i v jejím vnitřním uspořádání, je pak zaujímán názor, že veřejná obchodní společnost není pro vyšší počet společníků **vhodná**.⁵⁹⁶ S tímto názorem, s ohledem na těsnou provázanost interních vztahů v této právní formě obchodní společnosti, podle mého nelze než souhlasit.

II.1.3.9.2 Statutární orgán komanditní společnosti

Statutárním orgánem komanditní společnosti jsou **pouze komplementáři**, kterým zároveň náleží obchodní vedení společnosti.⁵⁹⁷ Tento princip je odrazem jejich právního postavení v komanditní společnosti coby neomezeně **ručících společníků** a kompenzací jejich s tím

⁵⁹⁴ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 438.

⁵⁹⁵ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C. H. Beck, Praha 2003, s. 116.

⁵⁹⁶ Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem, Codex Bohemia, Praha 2000, s. 228.

⁵⁹⁷ Shodná koncepce platí rovněž v právní úpravě komanditní společnosti v SRN (§164 a §170 HGB).

spojeného „vyššího“ rizika. Je-li více komplementářů **statutárním orgánem**, lze tyto považovat za **statutární orgán kolektivní**,⁵⁹⁸ což nakonec plyne i z dikce ust. §101 ObchZ. V teorii však panují o tomto závěru pochybnosti.⁵⁹⁹ Je tedy zřejmé, že právě u komplementářů je koncentrována převážná část **operativního řízení** komanditní společnosti, jakož i jednání se třetími osobami.⁶⁰⁰ Stejně jako je tomu u veřejné obchodní společnosti, nemohou se na řízení společnosti podílet **jiné osoby**. Pokud bude komplementářů více, uplatní se u komanditní společnosti s odkazem na ust. § 93 odst. 4 ObchZ⁶⁰¹ stejné zásady jako v případě společníků veřejné obchodní společnosti (ust. §85 ObchZ) a společenská smlouva může určit, kteří komplementáři jsou **statutárním orgánem**.⁶⁰² Lze se však setkat i názorem opačným.⁶⁰³

Stejně tak i **obchodní vedení** náleží všem komplementářům a tito jej vykonávají podle zásad mezi nimi dohodnutých s tím, že společenská smlouva může pověřit obchodním vedením pouze některé komplementáře nebo jednoho z nich, který si pak dohodne s ostatními **zásady obchodního vedení**. Přitom lze doporučit dohodnutí zásad obchodního vedení **mimo společenskou smlouvu**, neboť v případě potřeby jejich operativní změny by bylo třeba též souhlasu komanditistů.⁶⁰⁴ Je však nutno uvést, že podíl na **nastavení principů fungování** komanditní společnosti během její existence samozřejmě náleží i komanditistům, neboť tito mohou svými hlasy ovlivnit rozhodnutí, kteří komplementáři budou statutárním orgánem, jakým způsobem budou jednat, jakož i kdo bude obchodním vedoucím, včetně zásad obchodního vedení (pokud budou obsaženy ve společenské smlouvě). Jedná se totiž o rozhodnutí o změně společenské smlouvy, které vyžaduje souhlas **všech společníků**, popř. většiny obou druhů společníků, stanoví-li tak společenská smlouva (§97 odst. 4 ObchZ).

Komanditisté dále mohou **ovlivňovat provoz** komanditní společnosti v rámci rozhodování o **ostatních záležitostech** (§97 odst. 2 ObchZ), a to svými hlasy společně s komplementáři ve „sboru“ společníků. I když zákon tyto ostatní záležitosti nijak blíže nedefinuje, lze je bezesporu **negativně vymezit** jako záležitosti mimo obchodní vedení, změny společenské smlouvy a udělování souhlasu se smlouvou o převodu podniku, zastavení podniku nebo jeho

⁵⁹⁸ Shodně též např. Pokorná,J.,Kovařík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009, s. 490, či Eliáš,K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vydání, Linde,Praha,1998, s. 290, či Dvořák,T. Komanditní společnost. ASPI, Praha 2004,s.171.

⁵⁹⁹ Např. Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.Díl II. 1. vyd. Polygon,Praha 2002, s. 906 či M. Bartošíková v Bartošíková,M. Statutární orgány osobních obchodních společností. Obchodní právo,2000, č.4,s. 18.

⁶⁰⁰ Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd.C.H.Beck, Praha 2003, s.147.

⁶⁰¹ Stejnou normativní konstrukci, resp. vnitřní odkaz, využívá také právní úprava komanditní společnosti v SRN (k tomu viz § 161 odst. 2 HGB).

⁶⁰² Shodně též např. Faldyna,F. a kol.Obchodní zákoník s komentářem. I. díl.Codex Bohemia,Praha 2000, s. 272.

⁶⁰³ V Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.Díl II. 1. vyd. Polygon,Praha 2002, s. 907.

⁶⁰⁴ Shodně též např. Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.Díl II. 1. vydání. Polygon,Praha 2002, s. 886.

části (ust. §97 odst.5),⁶⁰⁵ nebo naopak pozitivně jako **významnější dispozice** s majetkem, udělování prokury, schvalování řádné účetní závěrky, schvalování smlouvy o výkonu funkce nebo plnění ve prospěch statutárního orgánu atd.

Lze tedy uzavřít, že **komanditisté** nemají *ex lege* žádný zákonný vliv na obchodní vedení komanditní společnosti a nemohou jednat jako její statutární orgán. Mohou však působit na činnost společnosti **prostřednictvím svých hlasů** ve sboru společníků a spolurozhodováním o změnách společenské smlouvy tak **mohou zasahovat** též do interního uspořádání obchodního vedení a do výkonu jednatelské působnosti. Paradoxně však, pokud ovšem bude mít tato obchodní společnost pouze jednoho komplementáře, bude tento **neomezitelný** v právu obchodního vedení i v jednatelské působnosti. Tím ovšem nejsou dotčena možná **omezení** jednatelských oprávnění stanovená společenskou smlouvou.

Pro úplnost je třeba doplnit, že komanditista může jednat pouze jako **zástupce** a tedy vždy za komanditní společnost.⁶⁰⁶ Zákon přitom spojuje s jeho „nezmocněným“ jednáním jednu **zvláštní sankci** spočívající v tom, že v tomto případě se jeho právní postavení co do odpovědnosti za závazky rovná právnímu postavení komplementáře. Tedy v případě, kdy by komanditista jednal bez zmocnění, **ručil by za závazky** z takto uzavřených smluv stejně jako komplementář (§101 odst.2 ObchZ). To však samozřejmě neznamena, že by tímto zároveň získal i jeho právní postavení.⁶⁰⁷ Lze tedy uzavřít, že pro komanditní společnost je specifické, že v právním postavení komplementářů jako **výkonné složky** převažují prvky charakteristické pro společnosti osobní, zatímco na komanditisty se uplatňují spíše prvky typické pro společnosti kapitálové,⁶⁰⁸ i když tito mají zachován **reálný vliv** na činnost společnosti. Tato skutečnost se podle mého názoru odráží i v postavení a obsahu funkce statutárního orgánu, která, i přes svoji zdánlivou „nezávislost“, do značné míry **podléhá vlivu komanditistů** jako kapitálových společníků.

II.1.3.9.3 Statutární orgán společnosti s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným má zákonem upraven **řídící a kontrolní orgán**. Tato soustava se však uplatňuje pouze **fakultativně**, neboť zřízení kontrolního orgánu je až na výjimky nepovinné,⁶⁰⁹ a proto k vzájemné interakci s výkonným orgánem dochází v zásadě pouze **z vůle společníků**. Výkon funkce v orgánech této obchodní společnosti je přitom

⁶⁰⁵ Jelikož se jedná o velmi zásadní dispozici, ObchZ vyžaduje dokonce souhlas většiny komplementářů a komanditistů bez možnosti modifikace společenskou smlouvou (§97 odst. 5 ObchZ).

⁶⁰⁶ Shodně též např. Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. C.H. Beck, Praha 2006, s. 351.

⁶⁰⁷ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 869.

⁶⁰⁸ Pokorná, J. Subjekty obchodního práva, vybrané problémy. MU, Brno 1997, s. 150.

⁶⁰⁹ Srov. ust. §137 odst. 2 ObchZ. V případě právní úpravy SRN pak ust. §52 GMBH.

oddělen od práv a povinností společníků, v čemž se projevuje **kapitálová povaha této obchodní společnosti**. Právní úprava stanoví, že statutárním orgánem této obchodní společnosti ..*„je jeden nebo více jednatelů.“* (§ 133 odst. 1 ObchZ),⁶¹⁰ což již na první pohled působí poněkud zavádějícím dojmem. To se projevuje především v tom, že tato dikce našla svůj „doslovný“ odraz ve společenských smlouvách, kde se pravidelně v tomto či obdobném znění uvádí. Nicméně takové ujednání společenské smlouvy je nutné **považovat za neurčité** a tudíž neplatné (§ 37 odst. 1 OZ),⁶¹¹ neboť skutečný počet jednatelů musí být **vždy určitý**. Tento závěr potvrzuje i judikatura.⁶¹² Pokud tedy společenská smlouva neobsahuje určení počtu jednatelů, pak platí počet **prvních jednatelů**.⁶¹³ Panující pochyby se *de lege ferenda* pokouší odstranit ZOK.⁶¹⁴

Pokud je jednatel jediný, tvoří sám (monokratický) statutární orgán. V případě, že jsou jednatelé dva či je jich více, tvoří **kolektivní statutární orgán** (kolektiv jednatelů).⁶¹⁵ Lze se však setkat i s názorem, že každý jednatel společnosti tvoří samostatný statutární orgán.⁶¹⁶ K této problematice již byla učiněna poznámka na jiném místě této disertační práce. Některé cizí právní řády označují **kolektiv jednatelů** jako „představenstvo“.⁶¹⁷ Tento pojem používala rovněž prvorepubliková legislativa.⁶¹⁸ Maximální **počet jednatelů** není omezen, nicméně příliš vysoký počet jednatelů se může jevit jako problematický, a to jednak pro zvýšené finančních náklady, tak i pro osobní a **kompetenční konflikty**.⁶¹⁹ První jednatelé obchodní společnosti a způsob, kterým jednají, resp. jednali, je povinnou náležitostí společenské smlouvy. Této identifikaci prvních jednatelů lze přisuzovat **funkci zřizovací**, tedy důkazu o tom, že zakladatelé vytvořili zákonem vyžadované orgány a obsadili je fyzickými osobami splňujícími zákonná kritéria.⁶²⁰ I když tito budou nahrazeni jinými osobami, údaj o prvních jednatelích zůstává, včetně způsobu jejich jednání, po celou **dobu trvání dotčené obchodní společnosti** součástí společenské smlouvy. Další jednatelé se již ve společenské smlouvě

⁶¹⁰ Obdobnou dikci nalezneme též v ust. §6 GmbH.

⁶¹¹ Shodně též např. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 266.

⁶¹² Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 530/2008 ze dne 20.2.2009.

⁶¹³ Štenglová, J. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 458.

⁶¹⁴ K tomu viz ust. § 154 odst. 1 písm.g), kde je mezi povinné náležitosti společenské smlouvy řazeno i stanovení „počtu jednatelů“.

⁶¹⁵ Např. v Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 161 nebo ve Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 339.

⁶¹⁶ Např. Bartošíková, M. Ke svolávání valné hromady společnosti s ručením omezeným. Právní praxe a podnikání, 1995, č. 7, s. 15 nebo Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným. Právní úprava po novele. 1. vyd. Prospektrum. Praha 2001, s. 149 či Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 1192.

⁶¹⁷ V polštině „Zarząd“ v Art. 201 v Kidyba, A. Kodeks Spółek Handlowych, 2. vyd. Zakamycze, 2004, s. 849.

⁶¹⁸ ZSRO používal v nadpisu prvního titulu §15 pro jednatele též označení „představenstvo“.

⁶¹⁹ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 266.

⁶²⁰ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 176.

neuvádějí.⁶²¹ Jak plyne z výše uvedeného, v případě snížení nebo zvýšení počtu jednatelů je třeba provést změnu společenské smlouvy.⁶²² Nabízí se otázka, jaké právní následky způsobuje neuvedení **způsobu jednání** více jednatelů ve společenské smlouvě. I přes dispozitivní právní úpravu § 133 odst. 1 ObchZ mám za to, že neuvedení způsobu jednání způsobuje **neplatnost** právního úkonu (společenské smlouvy nebo její změny), neboť tuto náležitost přímo předepisuje § 110 odst. 1 písm. e) ObchZ.⁶²³ Zákon neřeší ani **funkční období** jednatelů a není-li toto omezeno, je jednatel zvolen na dobu neurčitou. Omezení funkčního období přitom může obsahovat jak společenská smlouva, tak i samotné rozhodnutí valné hromady, kterým byl jednatel ustanoven.⁶²⁴ Jsem ovšem toho názoru, že např. sjednání **neodvolatelnosti** jednatele ve společenské smlouvě není přípustné.⁶²⁵

Jednatel nebo jednatelé jsou do funkce ustanovováni **valnou hromadou**. Jinému orgánu tuto pravomoc svěřit nelze (srov. §125 odst. 1 písm.f) ObchZ). Nabízí se otázka, zda jednatelé jako kolektivní orgán volí ze svého středu **předsedu**, jak je to předepsáno u akciové společnosti (§194 odst.3 ObchZ). Pro absenci zákonného odkazu na právní úpravu akciové společnosti tato povinnost jistě nevzniká. Mám za to, že není možná úprava této funkce ve společenské smlouvě nebo stanovách,⁶²⁶ resp. že by rejstříkový soud zápis funkce „jednatel – předseda“ nejspíše **zamítl**.

Jednateli obchodní společnosti přitom mohou být jak její společníci, tak i osoby stojící mimo ni. Vztah statutárního orgánu a obchodní společnosti tedy není spojen se **vztahem společnickým**,⁶²⁷ oba tyto vztahy jsou na sobě nezávislé a mohou proto **sledovat odlišný právní osud**. Pokud je tedy jednatelem společník, jeho vztah ke společnosti vzniká, trvá a zaniká bez ohledu na výkon funkce. Existují však i výjimky.⁶²⁸

Působnost jednatelů jako „výkonné složky“⁶²⁹ obchodní společnosti je vymezena jednak pozitivně zákonem a společenskou smlouvou, a jednak negativně tak, že jednatelé vykonávají působnost v těch věcech, ve kterých není dána působnost jiných orgánů

⁶²¹ Shodně též např. Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 458.

⁶²² K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 29 Odo 269/2002 ze dne 30.10.2002; nicméně tato koncepce platila již za první republiky, k tomu např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. Rv I 1237/22 (Vážný - rozhodnutí č. 2734/1923).

⁶²³ Opačně soudí např. Dědič, J., Kunešová-Skálová, J. Společnost s ručením omezeným. Polygon, Praha 1999, s. 158.

⁶²⁴ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 1202.

⁶²⁵ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 968/2000 ze dne 11.10.2000.

⁶²⁶ Opačně soudí např. Rada, I. a kol. Jednatel s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 120.

⁶²⁷ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s. 184.

⁶²⁸ Srov. ust. § 15 odst. 5 ZA.

⁶²⁹ Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným. Právní úprava po novele. 1. vyd. Prospektrum, Praha 2001, s. 150.

společnosti, zejména pak valné hromady.⁶³⁰ Výčet kompetencí jednatele však nikdy **nelze zcela uzavřít**, neboť valná hromada si může **vyhradit rozhodování** některých záležitostí, které jí nesvěřuje zákon nebo společenská smlouva. Skutečný rozsah působnosti jednatelů se tak může měnit v souladu s pokyny (usneseními) valné hromady (ust. § 125 odst. 3 ObchZ). Kupříkladu se tedy může jednat o rozhodování o zcizování nemovitostí obchodní společnosti⁶³¹ či o nákup movitého majetku v určité pořizovací ceně.

Toto ustanovení je přitom kogentní a nelze jej ujednáním ve společenské smlouvě **vyloučit**.⁶³² Stejně tak nelze zúžit zákonem stanovenou působnost valné hromady.⁶³³ Jedinou výjimku tvoří možnost svěřit **udělování prokury** jednatelům (§125 odst.2 ObchZ). Je však třeba uvést, že tato kompetence valné hromady není příliš promyšlená a může prakticky přinést **vnitřní konflikty** (změnit organizační vztahy) mezi jednatelem a valnou hromadou a narušit tak strukturální upřádání kompetenčních vztahů.⁶³⁴

Zákon **svěřuje jednatelům** obchodní vedení a jednatelskou působnost (§133 a § 134 ObchZ). Vedle toho zákon v rámci úpravy obchodního vedení a jednání jménem obchodní společnosti obsahuje některá **dílčí pravidla**. V případě plurality jednatelů zákon k rozhodnutí o **obchodním vedení** předepisuje souhlas většiny jednatelů (absolutní většiny), pokud společenská smlouva nestanoví jinak. Paradoxně tedy zákon umožňuje svěřit rozhodnutí o obchodním vedení i každému **jednateli samostatně**. S ohledem na absenci zákonné úpravy lze v případě společnosti s ručením omezeným rovněž doporučit upravit rozdělení jednotlivých činností a částí obchodního vedení mezi jednatele ve společenské smlouvě, jakož i stanovit základní pravidla rozhodovacích postupů.⁶³⁵ V případě **jednatelského oprávnění** zákon stanoví, že pokud je jednatelů více, náleží každému jednatelem samostatné jednatelské oprávnění (§ 133 odst.1 ObchZ).⁶³⁶ Společenská smlouva nebo stanovy mohou upravit jednání více jednatelů jinak. Je však nutno upozornit, že v případě spolujednání více jednatelů může nastat problém v situaci, kdy pro „nedostatek“ jednatelů (např. v důsledku rezignace) statutární orgán jménem obchodní společnosti nebude moci vůbec jednat.

Vedle obchodního vedení a jednatelské působnosti zákon *explicite* svěřuje jednatelům celou řadu **dalších funkcí, resp. povinností**. Tyto lze přitom rozdělit na ty, které jsou vázány obecně k výkonu funkce a na ty, které se váží k určité specifické situaci. Jednatel tak např. svolává valnou hromadu a řídí její zasedání do doby zvolení předsedajícího, zajišťuje

⁶³⁰ V této souvislosti hovoříme o tzv. zbytkové působnosti statutárního orgánu.

⁶³¹ Shodně též např. Vítek, J. Neplatnost usnesení valné hromady s.r.o. Wolters Kluwer ČR, Praha 2010, s. 97.

⁶³² Shodně též např. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 267.

⁶³³ Shodně též např. Dědič, J., Lasák, J. Právo kapitálových obchodních společností. Přehled judikatury s komentářem. I. díl. Linde, Praha 2010, s. 19.

⁶³⁴ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 161.

⁶³⁵ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 626.

⁶³⁶ V případě právní úpravy SRN pak platí pravidlo opačné, tedy pokud společenská smlouva nestanoví jinak, musí jednat všichni jednatele společně (§35 GMBH).

vyhotovení zápisu z valné hromady a jeho distribuci společníkům. I v případě, kdy má společnost jednatelů více, náleží oprávnění rozhodovat o svolání valné hromady každému z jednatelů.⁶³⁷ Zákon dále ukládá jednatelům povinnost zajistit řádné vedení předepsané evidence, účetnictví a seznamu společníků. Tyto specializované činnosti bývají někdy přiřazovány k **obchodnímu vedení**. Někteří autoři to však považují za sporné.⁶³⁸ Zákon zde očividně vychází z povahy právního postavení jednatelů, kdy tito obchodní společnost co do jejího běžného provozu **fakticky ovládají** a mají tak k dispozici veškeré informace, které se jí týkají.⁶³⁹ Skutečný stav však může být i jiný. Z dikce „povinen zajistit“ (§ 135 odst. 1 ObchZ) a z logiky věci (jednatel jako obchodní vedoucí nemusí disponovat potřebnou kvalifikací), lze usuzovat, že jednatel je oprávněn **svěřit tuto agendu** i třetí osobě.⁶⁴⁰

Jednatelé jsou dále povinni **informovat** společníky o záležitostech obchodní společnosti (§135 odst. 1 *in fine*). S ohledem na to, že společníci se nutně nepodílejí na činnosti obchodní společnosti, jako je tomu u osobních obchodních společností, lze tuto povinnost jednatele **považovat za klíčovou**. Jedná se v zásadě o odraz práva společníků požadovat informace o záležitostech společnosti (ust. § 122 odst. 2 ObchZ). V této souvislosti je třeba uvést, že v případě jednočlenné společnosti s ručením omezeným má jednatel specifickou „prezenční“ povinnost, a to povinnost být na žádost jediného společníka **přítomen jeho rozhodování** v působnosti valné hromady, neboli vyslyšet, co společník rozhodl. Samozřejmě je-li osoba jednatele a společníka totožná, je tato povinnost *ipso facto* vždy splněna. Vedle toho jsou jednatelé povinni zpřístupnit společníkům **doklady společnosti** a umožnit jejich kontrolu společníky nebo jimi určeným auditorem nebo daňovým poradcem (§122 odst.2 ObchZ). Právo nahlížet a kontrolovat ve vztahu k obchodním a účetním knihám a jiným dokladům má rovněž **dozorčí rada** jako celek (pokud byla zřízena), a to nejen na valné hromadě. Další práva společníků ve vztahu k řízení a kontrole společnosti může obsahovat společenská smlouva nebo stanovы s tím, že tato mohou být vykonávána **pouze na valné hromadě** (srov. ust. § 122 odst. 1 ObchZ). Tedy i z tohoto pohledu je případný výčet možných povinností, resp. informačních povinností jednatelů, předem neuzavřený.

Lze tedy uzavřít, že v případě společnosti s ručením omezeným je, s ohledem na její kapitálovou povahu a vnitřní členění, možné vysledovat v povinnostech jednatelů a obsahu jejich mandátu a možnostech zásahů do něj jasný **odklon od koncepce** statutárního orgánu osobních obchodních společností, jak byla popsána v předchozích kapitolách. Nicméně přes právě uvedené v některých aspektech osobní prvek v této formě obchodní společnosti i **nadále přetrvává**.

⁶³⁷ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 1 Odon 2/97 ze dne 30.4.1997.

⁶³⁸ Např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 1199.

⁶³⁹ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 216.

⁶⁴⁰ Shodně též např. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 217.

II.1.3.9.4 Statutární orgán akciové společnosti

Statutárním orgánem akciové společnosti je **představenstvo** (§191 ObchZ). Jedná se přitom bezesporu o orgán kolektivní.⁶⁴¹ Představenstvo má nejméně tři členy a obligatorně volí ze svého středu **předsedu** (§194 odst.4 ObchZ).⁶⁴² Výjimkou je zde pouze jednočlenná akciová společnost, u níž postačí, aby byla členem představenstva osoba jediná (srov. ust. § 194 odst. 3 ObchZ). V této souvislosti je nutno uvést, že **volba předsedy** náleží do **výlučné působnosti** představenstva.⁶⁴³ Ani valná hromada jako nejvyšší orgán akciové společnosti tedy nemůže ustanovit člena představenstva zároveň do funkce předsedy.⁶⁴⁴ Možnost svěřit tuto volbu jinému orgánu stanovami lze rovněž vyloučit.⁶⁴⁵ Volbu předsedy představenstva přitom nelze považovat, i přes poněkud deklaratorní zákonný termín „volí“, za právo jeho členů, ale naopak za **jejich povinnost**. Tato povinnost logicky nenastává pouze v případě, kdy představenstvo není plně obsazeno, nebo je pouze jednočlenné. V praxi se však mnohdy volí rovněž jeden nebo více **místopředsedů**.⁶⁴⁶ S ohledem na skutečnost, že tyto funkce ObchZ neupravuje, musí být tyto další *a priori* „nepojmenované“, funkce zakotveny přímo **ve stanovách**. V opačném případě by měl jejich zápis rejstříkový soud zamítnout.⁶⁴⁷ Představenstvo by mělo přistoupit k **volbě funkcionářů** na své nejbližší schůzi poté, co byli jeho členové ustanoveni do funkce. V praxi se tato schůze většinou koná bezprostředně po zasedání valné hromady nebo dozorčí rady.

Předseda představenstva však (na rozdíl např. od předsedy správní rady SE),⁶⁴⁸ žádné **zvláštní pravomoci** nebo oprávnění nemá.⁶⁴⁹ Nicméně jako koordinátor činnosti představenstva, s rozhodujícím hlasem v případě rovnosti hlasů na zasedání představenstva,

⁶⁴¹ ObchZ v §191 odst.1 definuje představenstvo jako „statutární orgán, jenž řídí činnost společnosti a jedná jejím jménem.“ Není bez zajímavosti, že zákonodárce zde jaksi „obrací“, neboť u ostatní forem obchodních společností používá dikce „statutárním orgánem je.“. Chtěl snad zákonodárce říct, že představenstvo může být i něčím jiným?

⁶⁴² Právní úprava SRN naopak umožňuje bez dalšího i představenstvo jednočlenné (§76 odst.2 AG). Nicméně CGC v bodě 4.2.1 doporučuje, aby v tomto orgánu byla zachována pluralita členů.

⁶⁴³ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 2413.

⁶⁴⁴ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 3646/2008 ze dne 25.11.2008.

⁶⁴⁵ Shodně též např. Kříž, R. Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti. Codex Bohemia, Praha 1999, s. 184.

⁶⁴⁶ Shodně též např. Eliáš, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde Praha, a.s., Praha 2000, s. 242.

⁶⁴⁷ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde, Praha 2004, s. 119.

⁶⁴⁸ Srov. ust. § 29 ZSE.

⁶⁴⁹ Shodně též např. Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 743.

kde byl předsedajícím, je jistě „prvním mezi rovnými“ (*primus inter partes*).⁶⁵⁰ Předseda představenstva je rovněž osobou, která je oprávněna, bez ohledu na způsob jednání zapsaný v obchodním rejstříku, jménem obchodní společnost např. **přijmout poštu**.⁶⁵¹ Jako orgán kolektivní se představenstvo na svých rozhodnutích **usnází**.⁶⁵² Zákon vyžaduje **písemné zápisy** o průběhu zasedání představenstva a tam přijatých rozhodnutích, které podepisuje jeho předseda a zapisovatel (ust. § 195 ObchZ), jenž nemusí být členem představenstva.⁶⁵³ Vedle toho musí zápisy obsahovat jména členů, kteří **hlasovali proti** přijetí unesení nebo se hlasování zdrželi. Absence uvedení takové osoby zakládá vyvratitelnou domněnku jejího souhlasu s navrhovaným rozhodnutím (§ 195 odst. 2 ObchZ *in fine*).

Představenstvo je tradičně voleno valnou hromadou, stanovy však mohou stanovit, že představenstvo bude **voleno dozorčí radou** (§194 odst.1 ObchZ).⁶⁵⁴ Jak již bylo uvedeno, varianta, kdy je představenstvo voleno dozorčí radou, zaručuje **potřebnou pružnost** a jednoznačnou odpovědnost v systému řízení.⁶⁵⁵ **Kombinaci** obou těchto postupů, kdy by např. představenstvo volila valná hromada a odvolávala dozorčí rada, nelze dle mého názoru pro kogentnost ust. § 194 odst. 1 ObchZ připustit,⁶⁵⁶ i když by se tento postup mohl zdát v některých případech velmi praktický. Výjimečně k tomu však dojít může, a to pokud budou během funkčního období členů představenstva **změněny stanovy**.

V případě, kdy představenstvo **volí dozorčí rada**, musí stanovy obsahovat podrobný popis takového postupu (§194 odst.1 ObchZ). Stanovy by měly především určit, kdo je oprávněn **navrhovat** volbu a odvolání jednotlivých členů představenstva, pravidla komunikace s kandidáty a potřebnou většinu hlasů.⁶⁵⁷ Den účinnosti volby nemůže předcházet zániku funkce jiného člena představenstva, na jehož místo je nový kandidát zvolen.⁶⁵⁸ Jediná výjimka je připuštěna pouze v případě běhu *respira* (ust. 194 odst. 2 ObchZ). Lze se však setkat i s názorem opačným.⁶⁵⁹ V případě, že členy představenstva volí dozorčí rada, nelze se podle mého názoru **dovolávat neplatnosti** takového rozhodnutí, neboť tento postup zákon neumožňuje.⁶⁶⁰ Nicméně rejstříkový soud samozřejmě může návrh na zápis člena

⁶⁵⁰ Shodně též např. Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 149.

⁶⁵¹ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 2863/2008 ze dne 10.02.2009.

⁶⁵² podpůrně se zde uplatňuje ust. § 66 odst. 4 ObchZ

⁶⁵³ Shodně též např. Eliáš, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde Praha, a.s., Praha, 2000, s. 252

⁶⁵⁴ Tento systém se naopak uplatňuje v SRN (§84 AG). Dozorčí rada rovněž volí předsedu představenstva, je-li vícečlenné (§84 odst.2 AG).

⁶⁵⁵ Žáček, V., Kratochvíl, J. Akciová společnost – legislativa, řízení a organizační struktura. 3.vyd. Management Press, Praha 1996, s.68.

⁶⁵⁶ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde, Praha 2004, s. 55.

⁶⁵⁷ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I.díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 940.

⁶⁵⁸ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 2404.

⁶⁵⁹ V Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 742.

⁶⁶⁰ Tento názor zastává v případě představenstva družstva rovněž NS ve svém rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 896/2004 ze dne 3.2.2005 (toto rozhodnutí je však dle mého názoru aplikovatelné i na kapitálové

nebo členů představenstva **zamítnout**. V takovém případě se uplatní pravidlo obsažené v ust. § 30 odst. 2 ObchZ, o čemž již bylo pojednáno výše.

Na rozdíl od ostatních forem obchodních společností je **funkční období** člena představenstva časově omezeno na pět let. Obdobné omezení obsahuje i právní úprava SRN.⁶⁶¹ Funkční období jednotlivých členů představenstva může být přitom **různě dlouhé**.⁶⁶² Jak již bylo zmíněno, bezesporu specifickým způsobem ustanovení člena nebo členů představenstva je tzv. kooptace, tj. výjimečný postup, kdy představenstvo samo volí své členy (§194 odst.2 *in fine*). Tito náhradní členové přitom vykonávají své funkce po **omezenou dobu**, a to do příštího zasedání valné hromady. Kooptaci **nelze připustit**, pokud je představenstvo voleno dozorčí radou.⁶⁶³ Lze se však setkat i s názorem opačným.⁶⁶⁴

Obecně řečeno je těžištěm funkce představenstva výkon činností **exekutivní a správní povahy**.⁶⁶⁵ V rámci exekutivní působnosti lze v podrobnostech odkázat rovněž na klíčové funkce řízení vyjmenované v KŘS.⁶⁶⁶ Působnost představenstva, shodně jako např. u jednatelů společnosti s ručením omezeným, není vymezena **taxativně**. Zákon přitom výslovně stanoví (§192 odst.1 ObchZ), že představenstvo vykonává působnosti ve všech věcech, které nejsou svěřeny zákonem nebo (v jeho mezích) stanovami jiným orgánům akciové společnosti. Hovoříme tedy v této souvislosti o **negativní enumeraci**⁶⁶⁷ či o tzv. zbytkové působnosti.⁶⁶⁸ Toto pojetí lze přitom považovat za velice racionální, neboť jen těžko lze vyjmenovat vše, co může v životě společnosti nastat.⁶⁶⁹ Navíc toto negativní vymezení má bezesporu za cíl **zjednodušit** komplikované pozitivní vymezení vnitřní působnosti představenstva.⁶⁷⁰ Na mnoha místech pak zákon kompetence představenstva zvlášť vyjmenovává, a to především tam, kde je to organizačně potřebné nebo s ohledem na jejich **zvláštní význam**. Je třeba poznamenat, že působnost představenstva představuje, i přes nesnadné vymezení jejího konkrétního obsahu, **uzavřený výčet**, neboť, oproti společnosti s ručením omezeným, si valná hromada akciové společnosti nemůže **vyhradit rozhodování** věcí, které jí nejsou výslovně svěřeny (§187 odst. 2 ObchZ).

společnosti – shodně též autoři Dědič,J.,Lasák,J. Právo kapitálových obchodních společností.Přehled judikatury s komentářem.I.díl. Linde, Praha 2010).

⁶⁶¹ Dle ust. § 84 odst. 1 AGZ jsou voleni členové představenstva na nejvýše pět let.

⁶⁶² Shodně též Rada,I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha,2004,s. 32.

⁶⁶³ Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.Díl III. 1. vyd. Polygon,Praha 2002, s. 2411 nebo Kříž,R. Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti. Codex Bohemia,Praha 1999,s.183.

⁶⁶⁴ V Rada,I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha 2004,s. 30.

⁶⁶⁵ Eliáš,K.Akciová společnost.Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde, Praha 2000, s. 241.

⁶⁶⁶ K tomu viz kapitola VI. bod 6 (s. 30).

⁶⁶⁷ Řeháček,O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck,Praha 2010,s. 17.

⁶⁶⁸ Faldyna,F. a kol.Obchodní zákoník s komentářem. I. díl.Codex Bohemia,Praha,2000, s. 483.

⁶⁶⁹ Shodně též Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vydání.C.H.Beck, Praha 2003, s.294.

⁶⁷⁰ Kříž,R. Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti. Codex Bohemia,Praha 1999,s.127.

Předně tedy představenstvo jako výkonný orgán **řídí činnost** akciové společnosti a jedná jejím jménem. Představenstvo dále zabezpečuje obchodní vedení společnosti, řádné vedení účetnictví, předkládá valné hromadě účetní závěrku, včetně návrhu na naložení s hospodářským výsledkem a zprávu o podnikatelské činnosti akciové společnosti a o stavu jejího majetku. Náležitosti těchto zpráv jsou přitom stanoveny pouze v obecné rovině a o jejich obsahu a členění tedy rozhoduje představenstvo, nicméně tyto by měly poskytovat všechny potřebné údaje a vysvětlení, která se týkají hospodaření akciové společnosti.⁶⁷¹ Tyto zprávy, které plní vůči akcionářům funkci informační, přitom mají **nezanedbatelný význam** při rozhodování valné hromady. Je třeba si uvědomit, že jejich absence by mohla vést k neschválení předložené účetní závěrky, což by mělo za následek nejen nemožnost rozhodnout o výplatě zisku, ale např. i o přeměně akciové společnosti atd.⁶⁷² Z hlediska organizačního pak představenstvo rovněž plní pro akciovou společnost důležité funkce, neboť **svolává valnou hromadu**, resp. činí veškeré úkony směřující k jejímu řádnému svolání, včetně návrhu programu a pořadu jednání.

Co se týče výkonu obchodního vedení, toto může být **rozděleno sektorově** mezi jednotlivé členy s tím, že předseda bude pověřen koordinací činností jednotlivých členů představenstva. Nicméně ze zákonodárcem použitého výrazu „zabezpečuje“ (§192 odst. 1 ObchZ) lze vyvozovat, že není povinností statutárního orgánu vykonávat všechny související činnosti **osobně**, tedy přímo jednotlivými členy představenstva. Naopak je obvyklé, že představenstvo **pověří faktickým výkonem** části své působnosti např. ředitele nebo jiného zaměstnance akciové společnosti,⁶⁷³ který pak bude v jeho přímé řídicí působnosti. Je však otázkou, nakolik pověření osoby s mnohem nižší odpovědností (zaměstnance) je souladné s **požadavkem péče řádného hospodáře**, resp. tato „výběrová optika“ by se v případě takové delegace měla vždy uplatnit (srov. ust. § 66d odst. 2 ObchZ). Objevuje se i názor, že představenstvo může pověřit obchodním vedením též k tomu speciálně zřízený orgán.⁶⁷⁴ S ohledem na Novelu ObchZ nelze ani o možnosti takového postupu pochybovat.

K jednatelské působnosti lze uvést, že úprava **jednání představenstva** jménem akciové společnosti je velmi flexibilní, neboť nerozlišuje při výkonu této působnosti mezi funkcionáři a obvyčejnými členy, a to ani co do předmětu takového jednání (srov. např. ust. § 243 odst. 3 ObchZ). Zákon pouze podpůrně stanoví, že pokud nevyplývá ze stanov něco jiného, jedná za představenstvo navenek jménem akciové společnosti **každý člen představenstva**.⁶⁷⁵ Stanovy však toto poměrně široké jednatelské oprávnění členů představenstva většinou **modifikují**.

⁶⁷¹ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 932.

⁶⁷² Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 731.

⁶⁷³ Shodně též Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 729.

⁶⁷⁴ Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 26.

⁶⁷⁵ V právní úpravě SRN je tomu právě naopak, tedy pokud je členů představenstva více, jednájí tito společně (ust. § 78 odst. 2 ObchZ).

V praxi tak často bývá spojeno jednání navenek s funkcí předsedy⁶⁷⁶ či místopředsedy představenstva. Zbývá doplnit, že neuvedení způsobu jednání členů představenstva nezpůsobuje neplatnost stanov, neboť nejde o jejich obligatorní náležitost (srov. ust. § 173 odst. 1 písm. g) ObchZ) a uplatní se tak dispozitivní právní úprava.⁶⁷⁷

Nutno konstatovat, že výkon řídicí působnosti představenstva podléhá **dvojitě kontrole**. Představenstvo tedy podléhá nejen kontrole **valné hromady**, která je odvislá o frekvence jejího konání, ale též soustavné kontrole **dozorčí rady**, jako dalšího kolektivního orgánu akciové společnosti. Dozorčí rada dohlíží na výkon působnosti představenstva a na uskutečňování podnikatelské činnosti (§ 197 ObchZ). Její kontrolní činnost je navíc předmětem **pravidelných zpráv** podávaných na valné hromadě akciové společnosti. Stojí za povšimnutí, že pokud jsou v dozorčí radě zastoupeni i **zaměstnanci** (srov. §200 odst. 4 ObchZ), jedná se částečně i o výkon kontroly v jejich prospěch. Je přitom zřejmé, že při této kontrole budou zaměstnanci hájit zejména své postavení coby věřitelů akciové společnosti. Na tento fakt však může být nazíráno i tak, že se jedná o nepatřičné zvýhodnění zaměstnanecké věřitelské skupiny.⁶⁷⁸ Nicméně v rámci stále sílících „evropských“ trendů na poli **participace zaměstnanců** nelze o vyloučení nebo omezení tohoto práva *pro futuro* zřejmě uvažovat. Tak např. v případě SE může být účast zaměstnanců na řízení obchodní společnosti, resp. kontrole její činnosti, ve vztahu k představenstvu mnohem citelnější. Zbývá doplnit, že v rámci této kontrolní působnosti dozorčí rady, která je koncipována jako **kontrola následná**, mají členové dozorčí rady poměrně široce koncipovaná kontrolní oprávnění.⁶⁷⁹

Závěrem bych chtěl poukázat na jednu skutečnost, kterou, s ohledem na obecné zaměření předchozích kapitol, zmiňuji až nyní a která se týká **zápisu členů představenstva** do obchodního rejstříku. Lze se setkat s názorem, že členové představenstva, jejichž jednatelská působnost byla stanovami přímo nebo nepřímo vyloučena se pro poměr speciality ust. §191 odst.1 k ust. § 35 písm. f) ObchZ do obchodního rejstříku vůbec **nezapisují**.⁶⁸⁰ Tento přístup je však dle mého názoru nutno *de lege lata* odmítnout, neboť by jednak vylučoval aplikaci imanentní rejstříkové kontroly platnosti ustanovení dotčeného člena představenstva a rovněž by popíral základní **informativní funkci** obchodního rejstříku. Na stranu druhou je ovšem třeba připustit, že tento postup není v rozporu s pravidly publicity stanovenými pro

⁶⁷⁶ Shodně též např. Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 490.

⁶⁷⁷ Viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 30 Cdo 665/2006 ze dne 28.6.2007.

⁶⁷⁸ Příspěvek B. Havla ve Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reform. Sborník se setkání kateder PF ČR a SROV. UK PF, 2007, s. 135.

⁶⁷⁹ Tito jsou oprávněni nahlížet do všech dokladů a záznamů týkajících se činnosti akciové společnosti. Dále mohou kontrolovat, zda jsou účetní zápisy řádně vedeny a zda se podnikatelská činnost akciové společnosti uskutečňuje v souladu s právními předpisy, stanovami a pokyny valné hromady (ust. §197 odst.2 ObchZ).

⁶⁸⁰ V Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 74 či v Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 41.

kapitálové obchodní společnosti První směrnici. Uspokojivou odpověď na tuto otázku bude muset zřejmě nalézt až judikatura.

II.1.4 Právní úprava vztahu statutárního orgánu k obchodní společnosti

II.1.4.1 Právní povaha vztahu statutárního orgánu k obchodní společnosti

Vztah statutárního orgánu a obchodní společnosti coby právnické osoby je **vztahem právním**, jehož obsahem jsou vzájemná práva a povinnosti. Povahou se přitom jedná o specifický právní poměr svým charakterem odpovídající obligačnímu (závazkovému) vztahu.⁶⁸¹ Bezesporu jde přitom o právní vztah oboustranně zavazující (*synallagmatický*), kdy statutární orgán je povinen něco pro obchodní společnost konat (v rámci své působnosti a v předepsané kvalitě péče), a obchodní společnost je povinna mu za to platit odměnu (za podmínek stanovených zákonem a smlouvou).

Tento obligační vztah přitom vzniká v důsledku **určitých právních úkonů**. Typicky je zde ze strany obchodní společnosti nabídka (*oferta*) pro určitou osobu, aby se stala statutárním orgánem nebo jeho členem, a tato nabídka musí být uvedenou osobou **akceptována** (§43 a násl. OZ). Tato skutečnost (nominace) přitom sama o osobě nepostačuje, neboť vzniku funkce musí **předcházet rozhodnutí** příslušného orgánu obchodní společnosti nebo společníků (které ovšem právním úkonem není), resp. v rámci předběžné obchodní společnosti souhlasný projev vůle zakladatelů v zakladatelském aktu.⁶⁸² Takové rozhodnutí, popř. projev vůle založit obchodní společnost, které lze považovat za jakýsi „předpoklad“ vzniku funkce, může však mít vůči nominovanému **účinky** pouze tehdy, pokud se o něm dozvěděl, popř. mohl dozvědět.⁶⁸³ Konečně ke vzniku funkce je vedle ustanovení do funkce zapotřebí též souhlas dotčeného, což obecně vyplývá ze **zásady dobrovolnosti** výkonu funkcí. Tento princip vyvěrá rovněž ze čl. 9 odst. 1 LZPS,⁶⁸⁴ dle kterého nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám. Stojí za povšimnutí, že tato dikce LZPS není koncipována jako právo, ale spíše jako **pokyn nenutit** fyzické osoby k určité činnosti bez jejich svobodného souhlasu.⁶⁸⁵ Tohoto pokynu by se tedy měla „držet“ i obchodní společnost a

⁶⁸¹ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektum, Praha 1997, s. 167.

⁶⁸² Ve fázi před vznikem obchodní společnosti se nepochybně jedná o jednání jménem obchodní společnosti směřující k jejímu vzniku (srov. § 64 ObcZ). Nicméně toto jednání již nepodléhá následnému souhlasu valné hromady nebo společníků, neboť je odsouhlaseno přímo v rámci aktu založení obchodní společnosti.

⁶⁸³ Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C. H. Beck, Praha 2006, s. 740.

⁶⁸⁴ Právní úprava SRN v této souvislosti stanoví, že „Nikdo nesmí být nucen k určité práci...“ (viz čl. 12 Základního zákona SRN z 23.5.1949 – obsažen v Klokočka, V., Wagnerová, E. Ústavy států Evropské unie. Linde, Praha 1997).

⁶⁸⁵ Klíma, K. a kol. Komentář k Ústavě a Listině. Aleš Čeněk. Plzeň 2005, s. 672.

nikdo by tedy neměl být nucen stát se „jejím“ statutárním orgánem. I tento princip má však své výjimky.⁶⁸⁶

V této souvislosti se nabízí praktická otázka, jakou formou dochází k **akceptaci ustanovení do funkce**, když zákon tuto akceptaci explicitně nevyžaduje a není tak pro ni ani stanovena **žádná forma**. V praxi je tento souhlas v „konkludentní“ podobě **možné vyvodit** např. z procesních úkonů ustanoveného statutárního orgánu, kdy tento např. spolu s ostatními členy statutárního orgánu podává návrh na prvozápis založené obchodní společnosti do obchodního rejstříku, resp. později návrh na zápis změn v tomto orgánu.⁶⁸⁷ Rovněž je možné **dovodit** tento souhlas např. z předložení podpisového vzoru rejstříkovému soudu k založení do sbírky listin nebo z obstarání výpisu z Rejstříku trestů za tímto účelem,⁶⁸⁸ anebo jednoduše z toho, že se tak dotyčná osoba chová⁶⁸⁹ (např. sjednává nájemní smlouvu pro budoucí prostory sídla či provozovny, provádí výběr budoucích zaměstnanců apod). Nicméně asi nejprůkaznějším bude v této souvislosti **písemný souhlas** se zápisem do obchodního rejstříku, který by navíc měl být legalizován (srov. ust. § 31 odst 3. ObchZ).⁶⁹⁰ Jelikož tedy zákon nevyžaduje výslovný souhlas s ustanovením do funkce a dotčený po svém zvolení nebo jmenování uvedené listiny nepodepíše, lze mít z logiky věci za to, že se svým zvolením **nesouhlasí**. Otázkou je, zda a jak tuto skutečnost zapsat do obchodního rejstříku v rámci tzv. historického zápisu. Na stranu druhou pokud **souhlas udělen** bude, nelze jej již vzít zpět a domáhat se toho, že funkce nevznikla.⁶⁹¹ V takovém případě je tedy nutné aplikovat postup aprobovaný zákonem pro ukončení funkce. Pro vyloučení pochyb a pozdějších rozporů lze tedy doporučit, aby nominovaná osoba podepsala **prohlášení**, že s ustanovením do své funkce souhlasí. Takové prohlášení může přitom být inkorporováno např. do některého z dokumentů předkládaného rejstříkovému soudu (např. do uvedeného souhlasu se zápisem do obchodního rejstříku).

Na tomto je třeba místě předznamenat, že vztah mezi dvěma osobami, kdy jedna z nich (*principal*) dovolí jiné, aby jednala jejím jménem (*agent*), je vztahem **fiduciární povahy**.⁶⁹² Mezi obchodní společností a statutárním orgánem tak vzniká zvláštní **právní pouto** založené na nezbytném principu *důvěry (fides)*⁶⁹³ v počínání osoby, která je statutárním orgánem nebo jeho členem, a to ze strany obchodní společnosti, neboť tuto **váže veškeré jednání**

⁶⁸⁶ Zejména v případě jmenování statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti soudem podle ust. §194 odst. 2 ObchZ. I takto jmenovaný člen se však může svého nuceného mandátu zprostit, jestliže prokáže, že po něm nelze spravedlivě požadovat, aby funkci vykonával.

⁶⁸⁷ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha 2004,s. 25.

⁶⁸⁸ K tomu viz např. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 12/2003 ze dne 22.7.2003.

⁶⁸⁹ Shodně též např. Forejt,A.Obchodní společnosti.Prospektrum,Praha 1992, s. 28.

⁶⁹⁰ Legalizace slouží rejstříkovému soudu k tomu, aby vzal za prokázané, že dotyčná osoba vůli v listině obsaženou skutečně sama projevila.

⁶⁹¹ Shodně též Holejšovský J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. 1.vyd. C.H.Beck,Praha 2003, s. 242.

⁶⁹² Cox,J.,Hazen,T. Corporations.2.vyd. Aspen Publishers,New York 2003, s. 27.

⁶⁹³ Nález Ústavního soudu sp.zn. IV. ÚS 128/06 ze dne 11.11.2009.

takové osoby jako statutárního orgánu při výkonu svěřené působnosti. Jak bude dále pojednáno, zákonodárce přirovnal tento „těsný“ právní vztah ke vztahu z **mandátní smlouvy**. Zde je zároveň nutno připomenout, že ObchZ vychází z principu následné kontroly,⁶⁹⁴ a statutárnímu orgánu při výkonu jeho působnosti ruce „svazuje“ pouze výjimečně.

II.1.4.2 Právní úprava vztahu statutárního orgánu k obchodní společnosti

De lege lata je právní vztah mezi osobou, která je statutárním orgánem obchodní společnosti, nebo jeho členem, a obchodní společností **vztahem obchodněprávním** a vzájemná práva a povinnosti se řídí a posuzují dle ObchZ. Tento závěr implicitně vyplývá z ust. § 1 odst. 1 (v rámci vymezení předmětu úpravy – postavení podnikatele) a explicitně pak z ust. § 261 odst. 3 písm. f) ObchZ, které řadí závazkové vztahy mezi statutárním orgánem nebo jeho členem a obchodní společností **mezi tzv. absolutní obchody**, tedy mezi taxativně vyjmenované závazkové vztahy, které se řídí ObchZ bez ohledu na povahu jejich účastníků.

V rovině obecné přitom nelze zastírat, že **pracovat pro jiného lze různou formou** a tato práce může být předmětem různých typů smluv.⁶⁹⁵ Tedy jinými slovy pro vzájemný právní vztah mezi osobou konající určitou činnost pro osobu jinou, by bylo jistě možné nalézt **vícero smluvních typů** nebo použít i smlouvy inominátní. Nicméně ObchZ nás v ust. § 66 odst. 2 typově odkazuje na „přiměřené“ použití **obchodní smlouvy mandátní** (§566 a násl. ObchZ), pokud ze „smlouvy o výkonu funkce“ nevyplývá jiné určení práv a povinností.⁶⁹⁶ ObchZ zde tedy nabízí právní režim vztahu mezi obchodní společností a statutárním orgánem, který je **subsidiární a dispozitivní**.⁶⁹⁷ Pouze pokud ObchZ určitou otázku neupravuje, je pak nutno vycházet z ust. § 1 odst. 2 ObchZ, jak již bylo pojednáno v předchozích kapitolách. Nutno doplnit, že ZOK vychází v zásadě z koncepce obdobné.⁶⁹⁸

V teorii se objevil i názor, že vztah mezi statutárním orgánem a obchodní společností vzniká jmenováním a souhlasem statutárního orgánu s výkonem funkce, a nikoliv tedy až uzavřením

⁶⁹⁴ ObchZ obecně statutárnímu orgánu neukládá předkládat každý úkon „ke kontrole“ jinému orgánu obchodní společnosti, ale tuto povinnost váže na zákonem nebo zakladatelským dokumentem (stanovami) specifikované případy. Jak již bylo uvedeno ani dozorčí rada si *de lege* předem nemůže vyhradit udělování souhlasu ke všem úkonům statutárního orgánu.

⁶⁹⁵ Sedláček, J. Obligační právo II. Speciální ustanovení o jednotlivých typech smluvních. Právník, Brno 1946, s. 102.

⁶⁹⁶ Stojí za povšimnutí, že mandátní smlouva jako taková nepatří mezi absolutní obchodní smlouvy, jak jsou vyjmenovány v ust. §261 odst. 3 ObchZ.

⁶⁹⁷ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vyd. ASPI, Praha 2004, s. 163.

⁶⁹⁸ Podle ust. § 63 návrhu se práva a povinnosti řídí, v případě absence smlouvy o výkonu funkce nebo některého jejího ujednání, ustanoveními NOZ o příkazu.

smlouvy, a proto prakticky nemůže jít o smlouvu mandátní.⁶⁹⁹ I přes určitou logičnost tohoto závěru, je však dle mého názoru nutné ke koncepci § 66 odst. 2 ObchZ přistupovat jako k určitému „**nouzovému**“ **normativnímu řešení vymezení** vztahu mezi obchodní společností a statutárním orgánem. Zákonodárce touto dikcí spíše „přirovnává“ právní vztah mezi statutárním orgánem a společností ke vztahu z mandátní smlouvy,⁷⁰⁰ navíc s vyloučením těch ustanovení, která jsou svou povahou **s daným vztahem neslučitelná**.⁷⁰¹ Z tohoto důvodu se někdy smlouva mandátní (příkazní) označuje jako smluvní typ svou důležitostí přesahující význam jiných smluvních typů.⁷⁰² Právě pouhé „přiměřené“ použití ustanovení o mandátní smlouvě indikuje, že vztah mezi obchodní společností a „jejím“ statutárním orgánem bude **mnohem těsnější** než mezi mandantem a mandatářem. Touto dikcí navíc ObchZ nad veškerou pochybnost umožnil **odchýlení se od právní úpravy** mandátní smlouvy, neboť tato část ObchZ je jinak založena normami kogentní povahy. Je však třeba si uvědomit, že mantinely smluvní volnosti mezi stranami přesto zůstávají v **kogentních ustanoveních** zejména části druhé ObchZ (srov. např. též ust. § 194 odst. 5 ObchZ).

II.1.4.3 Právní povaha smlouvy o výkonu funkce

Jak je patrné z uvedené dikce ObchZ, právní úprava předpokládá pro úpravu vzájemného vztahu mezi statutárním orgánem a obchodní společností předně **uzavření smlouvy o výkonu funkce**. Ač v praxi toto chápání není jednotné, již z její povahy vyplývá, že nejde typově o smlouvu pracovní, neboť, jak dovozuje konstantní judikatura, nemůže být funkce statutárního orgánu vykonávána v **pracovním poměru**.⁷⁰³ Uzavření smlouvy o výkonu funkce je přitom právem stran, nikoliv jejich povinností, a nejde tak ani o **podmínku** pro výkon funkce.⁷⁰⁴ Z tohoto plyne také jedna z odlišností legislativního pojetí smlouvy o výkonu funkce a smlouvy mandátní (ve smyslu §66 odst. 2 ObchZ), která spočívá v tom, že smlouva o výkonu funkce se uplatní pouze, pokud je platně a účinně sjednána a jen po dobu své účinnosti, kdyžto smlouva mandátní se uplatní ve všech **ostatních případech**. Zatímco tedy smlouva o výkonu funkce je záležitostí smluvní svobody stran, mandátní smlouva je zde **oktrojovaným řešením**.

Přitom samotné označení smlouva o „výkonu funkce“ představuje **pouze legislativní zkratku** a není pro způsob sjednání práv a povinností určující. Tedy ani jiné označení takové smlouvy

⁶⁹⁹ Dědič, J., Kunešová-Skállová, J. Společnost s ručením omezeným. Polygon, Praha 1999, s. 415.

⁷⁰⁰ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 298.

⁷⁰¹ Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 187.

⁷⁰² Pelikánová, I., Plíva, S., Příbyl, Z., Černá, S., Vít, J., Zahradníčková, M. Obchodní právo. II. díl. CODEX. Praha 1993, s. 203.

⁷⁰³ Z poslední doby viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 4028/2009 ze dne 16.12.2010.

⁷⁰⁴ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 457.

není samo o sobě **vyloučeno**. O obsahu právního vztahu mezi obchodní společností a statutárním orgánem totiž nevypovídá jenom **označení právního úkonu**, ale především jeho obsah.⁷⁰⁵ Proto si lze představit i použití jiné nepojmenované smlouvy, např. smlouvy služební.⁷⁰⁶ Není bez zajímavosti, že právě smlouva „služební“ upravená v ABGB byla pojmově řazena k typu **smlouvy pracovní**.⁷⁰⁷ V zahraniční literatuře se pro smlouvu o výkonu funkce často používá termín „*service contract*“.⁷⁰⁸ Někdy se hovoří také o smlouvě manažerské,⁷⁰⁹ která již svým označením evokuje **řídící úroveň činnosti**, kterou upravuje. Tento pojem je však **historicky spojen** též se smlouvou doplňující to, co nebylo stanoveno aktem jmenování na místo vedoucího zaměstnance (uzavíraná podle §240 SZP).⁷¹⁰ Bez ohledu na to tedy i v tomto případě půjde *de lege lata* vždy o smlouvu nepojmenovanou, jejíž zařazení do určitého právního odvětví zaleží na posouzení jejího obsahu.⁷¹¹

Zákonodárce nevymezil **podstatné části smlouvy** o výkonu funkce, resp. tato je upravena pouze virtuálně,⁷¹² a proto lze souhlasit s názorem, že se i přes toto výstižné označení bude jednat o **variantu** mandátní smlouvy.⁷¹³ Nicméně právě smlouva o výkonu funkce je právně **aprobovaným a efektivním nástrojem**, jak upravit vzájemné vztahy mezi obchodní společností⁷¹⁴ a konkrétní osobou, která bude funkci statutárního orgánu zastávat nebo ji již zastává. Lze očekávat, že tato smlouva bude obsahovat zejména **zpřesnění práv a povinností** pro výkon funkce⁷¹⁵ a jiná zvláštní ujednání plynoucí z konkrétní povahy činnosti statutárního orgánu. Strany se přitom při sjednávání jejího obsahu mohou nepochybně inspirovat jak právní úpravou tuzemskou, tak i zahraniční. V praxi bývá obvyklé, že tato smlouva obsahuje mnohá ujednání svojí povahou charakterizující **pracovněprávní nebo obdobný vztah**, zejména co do pracovní doby, dovolené, překážek v práci, poskytování pracovních prostředků a jiných plnění typických pro **pracovní poměr**. Ani tyto tendence nelze *a priori* odmítnout, pokud neodporují kogentním ustanovením ObchZ a neovlivňují kvalitu péče, kterou je statutární orgán povinen obchodní společnosti propůjčovat.

Právě pro její, v tomto směru **nezastupitelné místo**, lze v zásadě doporučit, aby „budoucí“ podmínky výkonu funkce byly již v „prenatálním“ stádiu **projednány v rámci nominace** určité

⁷⁰⁵ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 1850/2001 ze dne 13.9.2002.

⁷⁰⁶ Eliáš,K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum. Praha 1997, s. 169.

⁷⁰⁷ Sedláček,J.Obligační právo II. Speciální ustanovení o jednotlivých typech smluvních. Právník,Brno 1946,s.101.

⁷⁰⁸ Např. v Davies,P. Principles of Modern Company Law.Sweet&Maxwell,2008, s. 381.

⁷⁰⁹ Eliáš,K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vyd, Linde,Praha 1998, s. 229.

⁷¹⁰ Kalenská,M.Manažerská smlouva v českém právním řádu. Bulletin advokacie,1999,č.5, s.7.

⁷¹¹ Kalenská,M.Manažerská smlouva v českém právním řádu. Bulletin advokacie,1999,č.5, s.8.

⁷¹² Dvořák,T. Společnost s ručením omezeným.Komplexní pohled na s.r.o.ASPI,Praha 2002,s. 291.

⁷¹³ Pelikánová,I. Komentář k obchodnímu zákoníku.2.díl.3.vydání.ASPI Publishing,Praha 2004,s.164.

⁷¹⁴ Jak podtrhuje dikce § 66 odst. 2 poslední věty, smlouva o výkonu funkce je použitelná jak pro společnosti kapitálové, tak osobní. V praxi však bude zřejmě převládat u společností kapitálových.

⁷¹⁵ Shodně též Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.Díl I. 1. vydání. Polygon,Praha 2002, s. 457.

osoby do statutárního orgánu.⁷¹⁶ Z účelu smlouvy plyne, že tato bude primárně upravovat vztahy mezi statutárním orgánem a obchodní společností v průběhu jeho **mandátu**, tedy po dobu trvání funkce statutárního orgánu. V této souvislosti se nabízí otázka, jak posoudit takovou smlouvu uzavřenou bez **časového ohraničení**. Lze se setkat i s názory, že taková smlouva je neplatná pro obcházení zákona (§ 39 OZ).⁷¹⁷ Specifická situace nastává rovněž v případě statutárního orgánu osobních obchodních společností, kdy je tato funkce **vázána na společnický poměr** a může vzniknout nebo zaniknout, když nastane některý ze zákonem aprobovaných důvodů bez ohledu na smlouvu o výkonu funkce. Proto lze doporučit jako určitou variantu, především ve vícečlenných osobních obchodních společnostech, učinit smlouvu o výkonu funkce **součástí společenské smlouvy**.⁷¹⁸ Z tohoto předpokladu dle mého názoru vychází též právní úprava obsažená v ZOK (srov. ust. §63 odst. 2).

Ke koncepci smlouvy o výkonu funkce se váže rovněž další **specifikum**, kterým je právně **kvalifikovaný souhlas** s jejím obsahem vyslovený stanoveným orgánem nebo okruhem osob. Zákon stanoví, že celý obsah smlouvy musí být schválen valnou hromadou nebo neomezeně ručícími společníky (§66 odst. 2 ObchZ). Nestačí tedy pouze udělení souhlasu k uzavření smlouvy s určitou osobou, ale je to právě **obsah smlouvy**, který musí být zkoumán a odsouhlasen. Obecným důvodem tohoto opatření je bezesporu zájem zabránit tomu, aby samy tyto osoby rozhodovaly o tom, jaká plnění mají od obchodní společnosti obdržet.⁷¹⁹

Požadavek schválení se přitom jeví jako legitimní též z toho pohledu, že osoba, která bude jménem obchodní společnosti jednat, může být rovněž **druhou smluvní stranou**.⁷²⁰ Navíc tento požadavek dává valné hromadě nebo společníkům možnost do návrhu, který bude pravidelně pocházet od statutárního orgánu, **zasahovat**, resp. zavázat statutární orgán k jeho změně.⁷²¹ Lze tedy uzavřít, že požadavek schválení je legislativním opatřením proti **střetu zájmů**, který může při vyjednávání podmínek výkonu funkce nastat a v praxi i často nastává.

Související a v praxi poměrně často diskutovanou otázkou je, zda by nepostačovalo schválení **vzorové smlouvy o výkonu funkce** s podmínkami *pro futuro* s tím, že by valná hromada schvalovala např. jen výši odměny konkrétní osoby nebo jiných benefitů. S ohledem na dikci zákona...“*smlouvu o výkonu funkce*“ se lze setkat s názory, že valná hromada neschvaluje **návrh smlouvy** a musí tedy jít o schválení uzavřené smlouvy.⁷²² Osobně mám za to, že ač zákon k takovému výkladu svádí, je tento výklad až příliš restriktivní, a lze si představit

⁷¹⁶ Shodně též např. Pospíšilová, A. Právní postavení podniku. VŠ Aplikovaného práva, Praha 2003, s. 108.

⁷¹⁷ Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným. Právní úprava po novele. 1. vyd. Prospektrum .Praha 2001, s. 167.

⁷¹⁸ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 782.

⁷¹⁹ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 459.

⁷²⁰ Patakyová, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 1. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 158.

⁷²¹ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 618.

⁷²² Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 458.

rovněž schválení smlouvy **před jejím uzavřením**.⁷²³ Jisté řešení lze spatřovat také v možnosti uzavřít smlouvu s **odkládací podmínkou** vázanou na její schválení.⁷²⁴ Mám tedy za to, že nic nebrání tomu, aby byl ke schválení předložen pouze návrh smlouvy, pokud tato bude posléze uzavřena v **nezměněné podobě**,⁷²⁵ neboť účelem sledovaným právní úpravou je v podstatě zajistit dohled příslušného orgánu nad smluvními podmínkami výkonu funkce statutárního orgánu jako takového, bez ohledu na konkrétní osobu, která tuto funkci zrovna zastává. Lze se však setkat i s názory opačnými.⁷²⁶ V případě, že se společníci nechtějí **odchylovat od standardních podmínek** výkonu funkce ve „své“ obchodní společnosti, lze tento postup považovat za praktický, neboť valná hromada nebude zatěžována „čtením“ každé nové smlouvy o výkonu funkce a navíc podmínky výkonu funkce budou pro nominovaného kandidáta **předem jasné**. Valná hromada se pak v rámci jeho osoby může zabývat např. mnohdy citelnější otázkou pravidel odměňování.

Bez ohledu na panující názory je tedy jisté pouze to, že schválení pouhého **záměru** uzavřít tuto smlouvu bez vymezení jejího obsahu zřejmě zákonnému požadavku vyhovovat nebude. Schválení této smlouvy může být i **následné**, ovšem pak by byla smlouva, včetně např. ujednání o odměně, až do **schválení platná**, ale nikoliv účinná.⁷²⁷ V takovém případě lze ujednání mezi obchodní společnostmi a statutárním orgánem považovat za uzavřené s implicitní výhradou (odkládací podmínkou) schválení ze strany příslušného orgánu.⁷²⁸ Lze uzavřít, že v praxi tedy právě **plánovaný okamžik** schválení smlouvy o výkonu funkce příslušným orgánem předznamená, jestli se bude jednat o vzor smlouvy nebo o smlouvu jako takovou.

Ve smlouvě o výkonu funkce může být stanovena rovněž **odměna za výkon funkce** a některé další náhrady. Meze se stranám, co do struktury, složek a variant odměňování v zásadě nekladou.⁷²⁹ Je však třeba upozornit, že se nejedná o **podstatnou náležitost** smlouvy o výkonu funkce, i když zahrnutí této otázky do smlouvy lze s ohledem na její účel považovat za velmi praktické.⁷³⁰ V tomto případě tedy příslušný orgán v rámci smlouvy schvaluje též **výši**

⁷²³ Shodně též např. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vydání. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 167.

⁷²⁴ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 291.

⁷²⁵ Shodně též. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 36.

⁷²⁶ Např. v Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 36.

⁷²⁷ Shodně též např. Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 123, tento názor zaujala i judikatura - k tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 3009/2007 ze dne 27.1.2009.

⁷²⁸ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 2733/2010 ze dne 17.8.2011.

⁷²⁹ Nicméně KŘS (Kapitola VI. bod 20) doporučuje, aby akciové společnosti měly stanoven postup pro určování složek odměny jednotlivých členů představenstva. Přitom žádný člen tohoto orgánu by se neměl podílet na stanovování své vlastní odměny.

⁷³⁰ ZOK v tomto směru situaci obrací neboť, pokud nebude odměna zahrnuta přímo do smlouvy o výkonu funkce, považuje se výkon funkce za bezplatný (srov. ust. §63 odst. 3 návrhu). V tomto duchu tedy principiálně ustanou rovněž diskuse ohledně alternativ stanovení možností odměňování jiným způsobem, jak je rozebírám dále.

odměny, jakož i další citlivé podmínky odměňování a náhrad, které by měly být obchodní společností poskytovány za výkon funkce. Pokud valná hromada odměnu ve smlouvě o výkonu funkce schválí, může již později přiznat plnění související s výkonem funkce pouze **nad rámec** uzavřené smlouvy o výkonu funkce nebo plnění, které tato neupravuje.⁷³¹ Shrnuji tedy, že pokud bude smlouva o výkonu funkce obsahující odměnu či jiné plnění ve prospěch statutárního orgánu schválena předepsaným způsobem, není již nutno plnění na jejím základě jakkoliv **aprobovat** (srov. §66 odst. 3 ObchZ).

V této souvislosti je třeba zmínit dvě výjimky, kdy odměňování nebo jiné plnění ve prospěch statutárního orgánu **nevyžaduje schválení valné hromady** nebo výslovné zahrnutí do smlouvy o výkonu funkce. Předně je tomu tak v případě jejich úpravy ve „vnitřním předpisu“ (§66 odst.3 ObchZ). V teorii se přitom někdy pro normy obsažené ve vnitřních předpisech používá označení „autonomní právo“.⁷³² Na první pohled se přitom zdá, že si zde zákonodárce vypůjčil **terminologii** pracovního práva. Jelikož nám ObchZ vymezení tohoto pojmu nenabízí, je otázkou, co si pod tímto pojmem vlastně představit. Někteří autoři proto považují tuto **normativní konstrukci** za nešťastnou.⁷³³ Nicméně tuto *de lege ferenda* zachovává i ZOK (ust. §65). Takovýmto vnitřním předpisem mohou být bezesporu i stanovy nebo jiný druh **vnitřního aktu** obchodní společnosti,⁷³⁴ stejně tak jako např. společenská smlouva nebo zakladatelská listina. Vyloučeno není ani obsažení těchto podmínek v „mzdovém řádu“, pokud byl schválen příslušným orgánem.⁷³⁵ Variabilita **označování dokumentů** takovéto „vnitřní“ povahy bude zcela jistě značná. Jediné, co je v této souvislosti zřejmé je to, že by se nemělo jednat o vnitřní předpis vydaný v **působnosti výkonných orgánů** obchodní společnosti.⁷³⁶ Lze tedy uzavřít, že se nebude jednat o jakýkoliv vnitřní předpis, ale pouze o ten, který byl schválen podle **stejných pravidel** jako smlouva o výkonu funkce, jinak by požadavek schválení plnění obecně postrádal smysl.⁷³⁷ Lze tedy shrnout, že v případě, kdy bude odměňování upravovat **vnitřní předpis**, nebude ve smlouvě žádné ujednání o odměně, popř. dalších plněních, ale pouze odkaz na tento vnitřní předpis jako **obligační základ** pro poskytování v něm uvedených plnění. Rovněž je třeba zmínit, že praxe občas přenechává otázku konkrétní výše odměny **na jiném orgánu** obchodní společnosti. Je však třeba upozornit, že i takové rozhodnutí, kdy konkrétní výši odměny vycházející z objektivních pravidel stanovených valnou hromadou, určí někdo jiný, je rozhodnutím o

⁷³¹ Shodně též např. Koblíha,I., Kalfus,J., Krofta,J., Kovařík,Z., Kozel,R., Pokorná,J., Svobodová,Y. Obchodní zákoník. Komentář. Linde Praha 2006,s. 175.

⁷³² Boguszak,J.,Čapek,J.,Gerloch,A. Teorie práva.ASPI,Praha 2003,s.75.

⁷³³ Např. v Dvořák,T.Veřejná obchodní společnost.ASPI Publishing,Praha 2003, s.172.

⁷³⁴ Pelikánová,I. Komentář k obchodnímu zákoníku.2.díl.3.vyd.ASPI,Praha 2004, s. 170.

⁷³⁵ Shodně též např. Dvořák,T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o.ASPI,Praha 2002, s. 290.

⁷³⁶ Shodně též např. Pokorná,J.,Kovařík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009, s. 336.

⁷³⁷ Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.Díl I. 1. vydání. Polygon,Praha 2002, s. 460.

odměňování statutárního orgánu, které přísluší valné hromadě.⁷³⁸ Konečně **druhou výjimku** ze schválení odměny statutárního orgánu představuje situace, kdy je člen statutárního orgánu ustanoven soudem postupem dle ust. §194 odst. 2 ObchZ. V tomto případě stanoví za podmínek ust. §71 odst. 6 ObchZ odměnu takového člena statutárního orgánu **příslušný soud**. Obdobný princip nalezneme rovněž v právu SRN.⁷³⁹

V kontextu předchozích kapitol je nutné rovněž doplnit, že uzavření smlouvy o výkonu funkce se statutárním orgánem **představuje výjimku** ze zákazu vstupovat s obchodní společností do obchodních vztahů plynoucích ze zákazu konkurence (srov. např. ust. § 196 odst. 3 ObchZ).⁷⁴⁰ V rámci právní úpravy vztahu mezi statutárním orgánem a obchodní společností je třeba zmínit též některé případy **obchodněprávní odpovědnosti sui generis**,⁷⁴¹ kterou ObchZ upravuje v poslední větě ust. §66 odst. 3.⁷⁴² Tato odpovědnost není zvláštní odpovědností za škodu, ale **postihuje odměňování** statutárního orgánu, resp. poskytování plnění v jeho prospěch. Jejím naplněním tak dochází k zániku závazku *ex lege*.⁷⁴³ Tuto odpovědnost činí zvláštní fakt, že je **podmíněna** porušením povinnosti statutárního orgánu v určité intenzitě nebo s určitým následkem. Takto formulovaná odpovědnost může evokovat podobnost s **odpovědností za vady**, resp. vadné plnění, kdy oprávněnému vzniká právo na slevu z ceny.⁷⁴⁴ Obě formulace obsažené v uvedeném ustanovení přitom vystihují **vadnost plnění** statutárního orgánu, a tedy i **porušení smlouvy**. Prvá přitom stanoví odpovědnost za následek bez ohledu na to, jakým protiprávním jednáním k němu došlo, druhá formuluje **subjektivní odpovědnost** statutárního orgánu za zaviněné porušení povinností. Lze se setkat i s názorem, že prvá tvoří objektivně koncipovanou **pojistku** pro případ, kdy by obchodní společnost nebyla schopna statutárnímu orgánu zavinění při porušení povinností prokázat.⁷⁴⁵ Uvedené ustanovení přitom ani v jednom případě netrvá na tom, aby se jednalo o povinnosti **uložené zákonem**. Zaviněním je přitom i v tomto případě třeba rozumět jak úmyslné jednání, tak i nedbalost. Nepříznivými **hospodářskými výsledky** je pak rozumět celkové zhoršení hospodářských výsledků obchodní společnosti, které nemusí indikovat pouze aktuálně vykázaná ztráta nebo zisk.⁷⁴⁶ Mezi jednáním statutárního orgánu a nepříznivými hospodářskými výsledky musí přitom existovat vztah **příčinné souvislosti**, stejně tak jako mezi porušením povinnosti a výkonem funkce, neboť

⁷³⁸ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 1200/2005 ze dne 31.1.2007.

⁷³⁹ Viz ust. § 85 odst. 3 AG.

⁷⁴⁰ Shodně též např. Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným. Právní úprava po novele. 1. vyd. Prospektrum. Praha 2001, s.167.

⁷⁴¹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vyd. ASPI, Praha 2004, s. 170.

⁷⁴² K posouzení uvádím dikci: „*Společnost plnění neposkytne, jestliže výkon funkce zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti, anebo při zaviněném porušení právní povinnosti v souvislosti s výkonem funkce.*“.

⁷⁴³ Plíva, S. a kol. Změny v obchodním právu, Orac, Praha 2001, s. 47.

⁷⁴⁴ Viz např. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vydání. ASPI Publishing, Praha 2004.

⁷⁴⁵ Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným. Právní úprava po novele. 1. vydání. Prospektrum. Praha 2001, s. 168.

⁷⁴⁶ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s.461.

dikci „zřejmě přispěl“ je nutno vykládat ve smyslu „nepochybně či jistě“.⁷⁴⁷ Nicméně oproti případům odpovědnosti statutárního orgánu za škodu, v tomto případě leží **důkazní břemeno** na obchodní společnosti (srov. ust. § 194 odst. 5 ObchZ).⁷⁴⁸

Na výklad účelu této zákonné konstrukce, která může citelně zasáhnout do odměňování statutárního orgánu, existují **různé názory**. Někteří autoři v ní spatřují úlohu (závazek) statutárního orgánu jako **garanta** určitého stavu obchodní společnosti, kdy rozdíl mezi oběma formulacemi je v zásadě pouze v subjektivním prvku.⁷⁴⁹ Osobně uvedenou konstrukci vnímám jako **normativní pojistku sui generis** vycházející z obsahu a povahy mandátu (funkce) a směřující k ochraně zájmů obchodní společnosti. V této souvislosti se rovněž nabízí otázka, jestli může příslušný orgán nebo společníci poskytnout plnění v těchto případech statutárnímu orgánu **dobrovolně**. Soudím, že z formulace „neposkytne“ vyplývá **přímý zákaz** takového jednání, a tedy ani vyplacení odměny v tomto případě „dobré vůle“ není možné. Lze se však setkat i s názory opačnými.⁷⁵⁰ Konečně pokud by takové plnění schvalovala dozorčí rada, byl by tento postup rovněž v rozporu s povinností péče řádného hospodáře těch jejích členů, kteří by hlasovali pro takový návrh. Rovněž tak **pokyn** udělený valnou hromadou nebo jediným společníkem ke schválení výplaty odměny statutárního orgánu by v tomto případě měla dozorčí rada odmítnout (srov. ust. § 200 odst. 3, resp. ust. § 194 odst. 4 ObchZ).

⁷⁴⁷ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 461.

⁷⁴⁸ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 336.

⁷⁴⁹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vydání. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 170.

⁷⁵⁰ V Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 290. Tento přístup rovněž zaujímá i ZOK (viz ust. § 65 odst. 2).

II.2 Obchodní společnost z pohledu pracovního práva

II.2.1 Obchodní společnost jako strana pracovněprávních vztahů

Za pracovněprávní vztahy v obecné rovině označujeme **společenské vztahy** mezi určitými subjekty, které jsou upraveny normami pracovního práva a jejichž obsahem jsou jejich vzájemná práva a povinnosti.⁷⁵¹ Jedná se tedy o právní vztahy vznikající při **výkonu závislé práce** mezi zaměstnanci a zaměstnavateli (ust. §1 ZP). Pracovněprávní vztahy obecně dělíme na **individuální a kolektivní**. Individuální pracovněprávní vztahy jsou ty vztahy, které vznikají mezi zaměstnanci a zaměstnavateli v souvislosti s účastí v pracovním procesu.⁷⁵² Za **kolektivní** pracovněprávní vztahy oproti tomu považujeme vztahy mezi „orgány“, které zastupují kolektivy zaměstnanců a jednotlivými zaměstnavateli nebo jejich sdruženími, jejichž hlavním cílem je zlepšování pracovních a mzdových podmínek zaměstnanců.⁷⁵³ V této disertační práci se s ohledem na zvolené téma budeme zabývat pracovněprávními vztahy individuálními, tedy vztahy mezi zaměstnancem a obchodní společností.

Jedním ze základních rysů obchodních společností je skutečnost, že jsou právními osobami, nikoliv toliko seskupeními společníků, a mohou tedy být rovněž **zaměstnavateli**.⁷⁵⁴ Role obchodní společnosti v tomto směru není rozhodně zanedbatelná, neboť v dnešní době patří obchodní společnosti mezi nejvýznamnější zaměstnavatele,⁷⁵⁵ čemuž tedy odpovídá i frekvence u této se vyskytujících pracovněprávních vztahů. ZP přitom charakterizuje⁷⁵⁶ zaměstnavatele jako „*právníckou nebo fyzickou osobu, která zaměstnává fyzickou osobu v pracovněprávním vztahu*“. Z uvedené dikce zákona tedy plyne, že každá obchodní společnost jako právní osoba je právně **způsobilá být zaměstnavatelem**. ZP přitom zakotvuje pracovněprávní způsobilost obchodní společnosti jako zaměstnavatele tak, že tato je oprávněna **vystupovat v pracovněprávních vztazích** svým jménem a má odpovědnost vyplývající z těchto vztahů (ust. § 7 odst. 2 ZP). V této souvislosti je však nutno poznamenat, že ZP obecně **pojem** obchodní společnost, resp. právnícké osoby, nevymezuje, nýbrž plně odkazuje na právní úpravu obsaženou v OZ (ust. §8 ZP). Na rozdíl od dřívější právní úpravy (srov. ust. § 8 SZP) ZP tedy již přímo nepřiznává zaměstnavatelům **právní subjektivitu**. Je však třeba zmínit, že obchodní společnost na rozdíl od člověka může stát pouze **na jedné straně pracovněprávních vztahů**, a to na straně zaměstnavatele (k tomu srov. ust. § 2 odst. 2 OZ). Projevem **pracovněprávní subjektivity** obchodní společnosti je tedy možnost zakládat, měnit a rušit základní pracovněprávní vztahy jakými jsou zejména pracovní poměr a dohody

⁷⁵¹ Spirit, M. a kol. Pracovní právo a právo sociálního zabezpečení v ČR. Aleš Čeněk, Plzeň 2009, s. 57.

⁷⁵² Gavlas, M. a kol. Pracovní právo. 2. vyd. MU, Brno 2004, s. 132.

⁷⁵³ Bělina, M. a kol. Pracovní právo. 4. vyd. C. H. Beck, Praha 2010, s. 427.

⁷⁵⁴ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 262.

⁷⁵⁵ Shodně též např. Pichrt J., Právo zaměstnanců na nadnárodní informace a projednání. C. H. Beck, Praha 2010, s. 12.

⁷⁵⁶ Shodně též např. Vysokajová, M., Kahle, B., Doležilek, J. Zákoník práce s komentářem. ASPI, Praha 2007, s. 28.

o pracích konaných mimo pracovní poměr (ust. §3 ZP). **Pracovní poměr** je přitom bezesporu nejdůležitějším, nejtypičtějším a v praxi nejčastěji zakládaným pracovněprávním vztahem.⁷⁵⁷ Tento právní vztah mezi obchodní společností a fyzickou osobou legislativně označovanou jako „zaměstnanec“ (viz ust. §6 ZP) se tedy zakládá zejména pracovní smlouvou, dohodou o provedení práce nebo dohodou o provedení činnosti. Nutno však konstatovat, že **výběr smluvního typu** obchodní společností jako zaměstnavatelem, je, i přes jeho v zásadě shodný předmět (činnost) s jinými právními vztahy (např. mandát, dílo), do kterých tato pravidelně vstupuje, poněkud omezen (viz ust. § 74 odst. 1, resp. § 75 a § 76 ZP). Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr jsou přitom spíše chápány jako **doplňková forma** účasti zaměstnanců na společenské práci.⁷⁵⁸

Konečně je nutno uvést, že základním **důvodem navazování** pracovněprávních vztahů obchodní společností je bezesporu potřeba zajištění provozu podniku a její podnikatelské nebo jiné činnosti. Obchodní společnost si tedy prostřednictvím uzavírání pracovněprávních vztahů zajišťuje potřebnou **pracovní sílu**. Počet zaměstnanců, které může obchodní společnost zaměstnávat, není přitom *a priori* nikterak omezen a takové rozhodnutí bude nepochybně spadat do obchodního vedení. Nicméně **určité specifikum** zde představuje EHZS, neboť toto, byť patří mezi obchodní společnosti, a tedy i disponuje plnou pracovněprávní subjektivitou, nemůže zaměstnávat více než 500 zaměstnanců. Po důvodech tohoto omezení lze jen pátrat.⁷⁵⁹

Na druhou stranu, však může obchodní společnost bez zaměstnanců⁷⁶⁰ existovat (což však neplatí ve vztahu ke statutárnímu orgánu), resp. „propuštěním“ posledního zaměstnance v obecné rovině není *ex lege* ohrožena její existence. To však opět neplatí **bez výjimky**. V některých případech⁷⁶¹ je právní koexistence obchodní společnosti a osoby vykonávající závislou práci **dokonce nutná** a zánik pracovněprávního vztahu tak může vést *ad absurdum* i ke zrušení obchodní společnosti s likvidací (srov. ust. §56 odst. 3 ve spojení s ust. § 68 odst. 6 písm. e) ObchZ), anebo ke ztrátě možnosti určitou **činnost vykonávat**. Samozřejmě založení pracovněprávního vztahu není v tomto případě rozhodně **výlučnou formou** vzniku vzájemného vztahu mezi obchodní společností a osobou vykonávající pro ni určitou činnost a do úvahy tak mohou připadat též závazkové vztahy podle části třetí ObchZ (mandátní nebo inominátní smlouva).⁷⁶² Rovněž tak mohou tyto činnosti zajišťovat společníci v rámci „osobního“ plnění povinností ze společenské smlouvy. Nicméně i přesto je nutno uzavřít, že

⁷⁵⁷ Štangová,V.,Zachariáš,J. Nad pracovněprávními vztahy.Orac,Praha 1997,s.24.

⁷⁵⁸ Hochman,J. Pracovní právo v soudní praxi.C.H.Beck/Sevt,Praha 1994,s. 192.

⁷⁵⁹ Vysvětlení přináší např. Davies,P. v Principles of modern company law.Sweet&Maxwell,2008, s.28, který vidí jako motivaci přijetí tohoto „opatření“ snahu předejít zneužití EHZS německými společnostmi za účelem vyhnutí se povinné domácí participaci zaměstnanců, která začíná právě na tomto čísle.

⁷⁶⁰ Což bude s ohledem na jejich povahu typická situace u osobních obchodních společnostech.

⁷⁶¹ Viz ust. 56 odst.3 ObchZ.

⁷⁶² Shodně též např. Pokorná,J.,Kovářík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009, s. 267.

obchodní společnost není na pracovněprávních vztazích **zcela nezávislá** a v řadě případů může mít i zrušení pracovněprávního vztahu pro ni závažné následky.

V této souvislosti je nutno zmínit, že ObchZ s **využitím zaměstnanců** *implicite* na některých místech sám počítá. Příkladem zde může být např. vedení účetnictví a předepsané evidence, kdy zákon ukládá statutárnímu orgánu tyto činnosti „zajistit“, nikoliv však je i osobně vést, což by se nakonec mohlo vymykat i **běžným předpokladům** pro výkon této funkce. Bude se tak jednat zpravidla o zaměstnance (popř. jiné osoby na základě určité smlouvy),⁷⁶³ kteří budou uvedené činnosti pro obchodní společnost vykonávat.

Obchodní společnost přitom oproti ostatním právnickým osobám vykazuje jedno **specifikum**, které je spojeno s právním režimem **předběžné společnosti**. Obchodní společnost se tedy na rozdíl od jiných právnických osob může stát stranou pracovněprávního vztahu dokonce i za období **před svým vznikem**, pokud zakladatelé nebo jiné osoby jednající jejím jménem uzavřou smlouvu na práci pro zakládanou obchodní společnost (např. pracovní smlouvu) a příslušný orgán obchodní společnosti toto jednání po jejím vzniku schválí (srov. ust. §64 ObchZ). I uzavření pracovní smlouvy, jejímž předmětem je práce pro obchodní společnost, resp. i jednání o ní, lze považovat za jednání ve věcech **souvisejících s jejím vznikem**, neboť se jedná o vytváření **materiálních podmínek** pro zahájení podnikatelské činnosti.⁷⁶⁴ Shodně též míní někteří autoři.⁷⁶⁵ Zůstává ovšem otázkou, jaký **vliv na právní postavení** zaměstnance bude mít skutečnost, že valná hromada existující obchodní společnosti navázání pracovněprávního vztahu **neschválí**, nebo kdyby *ad absurdum* obchodní společnost **vůbec nevznikla**. Při aplikaci principu stanoveného v ust. § 64 ObchZ, bude tedy z konkrétní **smlouvy zavázán** ten, kdo ji se zaměstnancem uzavřel. Nicméně s ohledem na tuto skutečnost lze rozhodně doporučit sjednat v pracovní smlouvě **odkládací podmínku** vázanou na její schválení valnou hromadou. Z právního pohledu by mohla rovněž nastat situace, kdy pokud začne obchodní společnost fakticky dotčeného zaměstnance využívat (i přes neschválení pracovní smlouvy valnou hromadou) a přitom nahradí alespoň částečně úkoly (fakticky by převzala činnost) dotčeného zakladatele, by mohlo *ex lege* dojít k **přechodu práv a povinností** z pracovněprávního vztahu na obchodní společnost (srov. §338 ZP). Paradoxně by se tak obchodní společnost mohla v tomto případě stát zaměstnavatelem i proti „své vůli“.

⁷⁶³ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 1200.

⁷⁶⁴ Viz. např. Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp.zn. 16 Co 588/94 ze dne 8.2.1995.

⁷⁶⁵ Např. Bezouška, P., Ivanco G., Pracovní právo pro zaměstnavatele. Linde, Praha 2010, s.22 či Kottbauer, A., Týč, J. Smlouvy a jiná ujednání v pracovním právu. 3. vyd. Anag, Praha 2004, s. 15.

II.2.2 Statutární orgán versus zaměstnanec ve vztahu k obchodní společnosti

Nominace a ustanovení statutárního orgánu stejně jako přijetí zaměstnance do práce vyžadují **určitou míru důvěry**, v čemž lze spatřovat základní spojitost mezi oběma jinak kvalitativně odlišnými právními poměry k obchodní společnosti. Právě takový **projev důvěry** tedy doprovází právní akt, kterým právní poměr těchto osob k obchodní společnosti vzniká. Rozdíl je však bezesporu, jak dále uvidíme, v její předpokládané **intenzitě**. Vedle toho právní vztah zaměstnance a statutárního orgánu k obchodní společnosti vykazuje určitý shodný prvek spočívající v **podřízenosti pokynům** obchodní společnosti, resp. jejích orgánů nebo společníků. Rozdílnost plynoucí z odlišného právního postavení těchto osob lze opět spatřovat v **míře takové podřízenosti**. Zaměstnanec je přitom vázán pokyny zaměstnavatele, resp. obchodní společnosti, při výkonu závislé práce (§38 ZP). S pohledu interní struktury obchodní společnosti samozřejmě bude tyto pokyny jejím jménem udělovat zpravidla statutární orgán, neboť valnou hromadu nebo dozorčí radu nelze považovat za nadřízeného ve smyslu pracovněprávní úpravy.⁷⁶⁶

Stejně tak i statutární orgán jako mandatář je **vázán svým mandátem** k obchodní společnosti, jehož obsahem je výkon jeho působnosti, nicméně tento však nelze přirovnávat k výkonu závislé práce v tom smyslu, že by statutární orgán podléhal pokynům svého „nadřízeného“. Lze říci, že statutární orgán, byť podléhá, jak již bylo pojednáno, řadě kontrolních mechanismů, je v tomto smyslu „sám sobě“ nadřízeným, resp. tuto **úroveň řízení** v tomto právním vztahu nelze podle mého názoru rozlišovat. To však neznamená, že tento není povinen za stanovených podmínek **dbát pokynů** obchodní společnosti (ust. § 657 odst. 2 ObchZ), resp. valné hromady (ust. § 194 odst. 4 ObchZ) nebo společníků.

Jak je tedy patrné, **vztah zaměstnance** k obchodní společnosti je, co se týče vázanosti pokyny, **mnohem těsnější**. Praktickým důvodem toho je především skutečnost, že zaměstnanci na rozdíl od statutárního orgánu v zásadě představují pouze **pracovní sílu** jako lidský faktor výroby či poskytování služeb, která zachází s věcnými prostředky podniku či se jinak podílí na (podnikatelské) činnosti obchodní společnosti.⁷⁶⁷ Z koncepčního pohledu lze tedy shrnout pracovněprávní úprava vychází z principu podřízenosti zaměstnance, kdyžto obchodněprávní vychází z principu rovnosti stran a tento princip se rovněž odráží i v existenci pokynů, resp. míře vázanosti těmito pokyny. A právě uvedený vztah subordinace činí z práce zaměstnance v pracovním poměru práci závislou,⁷⁶⁸ a tedy plně podléhající autoritě jiného.

Dlužno dodat, že určité pojítka mezi mandátem a pracovněprávním vztahem lze spatřovat rovněž v jejich **předmětu**, resp. ve skutečnosti, že je při nich vykonávána **určitá činnost**.

⁷⁶⁶ Shodně též např. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 289.

⁷⁶⁷ Viz Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp.zn. 16 Co 588/94 ze dne 8.2.1995.

⁷⁶⁸ Štangová, V., Zachariáš, J. Nad pracovněprávními vztahy. Orac, Praha 1997, s. 24.

Charakterizováno slovy Sedláčka tedy ..“není činnosti, která by neměla výsledku, a není výsledku bez činnosti.”⁷⁶⁹ Tedy v obou těchto případech se jedná o poskytnutí určitého **osobního výkonu**, byť v prvním případě je to pracovní energie a v druhém případě spíše soustavná činnost směřující k určitému výsledku, resp. k udržení určité minimální kvality takové činnosti ve vztahu k faktickému předmětu činnosti obchodní společnosti. Jak je patrné spojitost lze v tomto smyslu spatřovat i v požadavku na osobní výkon činnosti pro obchodní společnost neboť typickým pojmovým znakem pracovního poměru je **osobní výkon práce** zaměstnancem, který je ve výkonu práce nezastupitelný.⁷⁷⁰ Zaměstnanec tedy může konat práci pro zaměstnavatele pouze osobě. Stejně tak i výkon funkce statutárního obchodní společnosti je ryze osobní povahy (§66 odst. 2 ObchZ).

Co se týče **rozdílnosti** obou právních vztahů lze obecně konstatovat (co do právního postavení), že pracovněprávní vztah (především ve formě pracovního poměru) zabezpečuje neporovnatelně **vyšší právní ochranu** než vztah obchodněprávní, a to samozřejmě ve prospěch zaměstnance (srov. ust. § 1a ZP). V této souvislosti lze **zásadní rozdíl** obou právních vztahů vysledovat např. již ve způsobu jejich navázání. Tak např. vztah mezi zaměstnancem a obchodní společností lze založit pracovní smlouvou, na jejíž obsah jsou kladeny minimální požadavky a která nemusí být ani písemná (srov. ust. § 34 ZP). Požadavek na písemnou formu pracovní smlouvy neobsahuje, vyjma pracovní smlouvy na dobu určitou, např. ani právní úprava SRN.⁷⁷¹ Oproti tomu obligační vztah statutárního orgánu k obchodní společnosti se zakládá **ustanovením do funkce**, nikoliv uzavřením smlouvy. V případě, že uzavře statutární orgán se společností smlouvu o výkonu funkce, je vyžadována její **písemný forma** (§66 odst.2 ObchZ). Na stranu druhou zatímco statutární orgán se může s obchodní společností kdykoliv dohodnout na **pozdějším uzavření** smlouvy o výkonu funkce, uzavření pracovní smlouvy (se stejným obsahem) po dni nástupu do práce, je již jen písemným potvrzením o sjednaných pracovních podmínkách.⁷⁷² Pro zajímavost dodávám, že tento přístup není v našem právu nikterak nový.⁷⁷³

V této souvislosti je třeba zmínit, že v případě právní úpravy poměru vedoucích zaměstnanců se používalo pojmu **manažerská smlouva**, která již svým označením evokovala „řídící úroveň“ pracovního místa dotčené osoby a byla tedy obvyklá zejména v návaznosti na její

⁷⁶⁹ Sedláček, J. Obligační právo II. Speciální ustanovení o jednotlivých typech smluvních. Právník, Brno 1946, s. 102.

⁷⁷⁰ Štangová, V., Zachariáš, J. Nad pracovněprávními vztahy. Orac, Praha 1997, s. 24.

⁷⁷¹ Barancová, H., Lacko, M., Olšovská, A., Randlová, N., Škubal, J. Vysielanie zamestnancov. Aleš Čeněk, Plzeň 2008, s. 195.

⁷⁷² Shodně též např. Kottnauer, A., Týč, J. Smlouvy a jiná ujednání v pracovním právu. 3. vyd. Anag, Praha 2004, s. 49.

⁷⁷³ Dle ust. § 6 zákona č. 20/1910 ř.z. o obchodních pomocnících mohl zaměstnanec v případě ústní služební (pracovní) smlouvy žádat písemný záznam o podstatných právech a povinnostech ze služební smlouvy (služební cedulku neboli služební lístek). Přitom se nejednalo o formu uzavření smlouvy (k tomu viz. Sedláček, J. Obligační právo II. Speciální ustanovení o jednotlivých typech smluvních. Právník, Brno 1946, s. 105).

jmenování do funkce. Nutno doplnit, že tato smlouva nezakládala pracovní poměr, ale stanovila **důležité podmínky** pro výkon práce a úpravu některých záležitostí s tím souvisejících.⁷⁷⁴ Jednalo se přitom o další pracovněprávní úkon,⁷⁷⁵ neboť samotné jmenování ujednání o pracovních podmínkách samo zpravidla neobsahovalo. Obsah této smlouvy byl zaměřen především na úpravu odměňování, které bylo zpravidla výhodnější než u ostatních zaměstnanců.⁷⁷⁶

Jeden ze základních rozdílů mezi statutárním orgánem a zaměstnancem plyne z **rozsahu jednatelského oprávnění**.⁷⁷⁷ Zaměstnancovo jednatelské oprávnění je **ohraňované**, a to pracovním zařazením resp. svěřenými pracovními úkoly, které jsou vyjádřené ve vnitřních organizačních předpisech nebo jsou při jeho funkci obvyklé. Statutární orgán oproti tomu jedná jménem obchodní společnosti ve všech věcech. Tedy jednoduše řečeno statutární orgán může činit všechny právní úkony jako zaměstnanec, ale zaměstnanec opačně nikoliv. Jistý „zákonný“ projev existence tohoto principu lze spatřovat též ve vázanosti obchodní společnosti **excesem** (§ 20 odst.2 OZ a §13 odst.4 ObchZ). V případě excessu zaměstnance je jím obchodní společnost vázána pouze pokud šlo o právní úkon v rámci tzv. speciální právní subjektivity⁷⁷⁸ (resp. v rámci předmětu činnosti obchodní společnosti), kdežto jednání statutárního orgánu neváže obchodní společnost pouze, pokud tento vybočí z kolejí své potencionální působnosti. Není bez zajímavosti, že co do účinků právního jednání však tento závěr neplatil vždy, neboť např. v §21 HZ byli zaměstnanci postaveni na roveň statutárnímu orgánu.

Jak již bylo uvedeno, rozdíl mezi statutárním orgánem a zaměstnancem leží rovněž v **důsledcích jejich jednání** pro obchodní společnost. Na tomto místě si dovoluji učinit ještě několik koncepčních poznámek ve vztahu k některým aspektům **protiprávnímu jednání** zaměstnance a statutárního orgánu. Jak již bylo uvedeno na jiném místě této disertační práce, obchodní společnost jako právnická osoba má rovněž **způsobilost deliktní**. V případě její **občanskoprávní odpovědnosti** je navíc nutno zkoumat i její zavinění⁷⁷⁹ a *ipso facto* je tím založena i možnost její exkulpace.⁷⁸⁰ Jelikož však u obchodní společnosti jako právnické osoby (tj. neživého organismu) nelze zavinění zkoumat, neboť se nejedná o **subjekt nadaný psychikou**, zkoumá se toto u konkrétních osob prostřednictvím, kterými obchodní společnost jedná, resp. uskutečňuje svoji činnost. V této rovině se nachází též **rozdíl mezi**

⁷⁷⁴ Kalenská, M. Manažerská smlouva v českém právním řádu. Bulletin advokacie, 1999, č. 5, s. 7.

⁷⁷⁵ Východím zde bylo ust. §244 SZP.

⁷⁷⁶ Shodně též např. Kottbauer, A., Týč, J. Smlouvy a jiná ujednání v pracovním právu. 3. vyd. Anag, Praha 2004, s. 156.

⁷⁷⁷ Shodně též např. Lazar, J. a kol. Občianské právo hmotné, I. zväzok, 3. vyd. IURA EDITION, Bratislava 2006, s. 150.

⁷⁷⁸ Fiala, J., Hurdík, J., Korecká V., Telec, I. Lexikon – Občianské právo. II. vyd. Sagit, Ostrava 2001, s. 246.

⁷⁷⁹ OZ obecně stanoví, že odpovědnosti se zproští ten, který prokáže, že škodu nezavinil (výrazem „ten“ myšlen každý subjekt odpovědnosti za škodu, tedy i právnická osoba).

⁷⁸⁰ Společnost tedy může prokázat nedostatek zavinění na straně svých zaměstnanců nebo statutárního orgánu.

jednajícími, jakož i v jejich odpovědnosti za škodu vůči obchodní společnosti. V případě **zaměstnance** je obchodní společnosti, která zaměstnance při určité činnosti použila, *ex lege* **přičítána škoda**, kterou při své činnosti způsobil.⁷⁸¹ Nezáleží přitom ani na pozici „použitého“ zaměstnance ve vnitřní hierarchii obchodní společnosti. Je-li tedy dáno zavinění použitého zaměstnance, má se za to, že škoda byla způsobena **zaviněným protiprávním** jednáním obchodní společnosti.⁷⁸² Toto jednání přitom může spočívat jak v porušení určité právní povinnosti, tak např. i obecné prevenční povinnosti (srov. ust. §415 OZ). Důležité je pouze to hledisko, jestli na straně zaměstnance jako osoby „použité“ nedošlo k **excesu** (vybočení). Stejně hledisko se bude uplatňovat i u jiných osob v jiném režimu než zaměstnanců, které obchodní společnost použila (např. prokuristy). Na rozdíl o zaměstnance pokud **statutární orgán** při svém jednání způsobil zaviněným protiprávním jednáním škodu, považuje se tato škoda **bez dalšího** za škodu způsobenou přímo obchodní společností, neboť se jedná o **vlastní zaviněný protiprávní úkon** samotné obchodní společnosti.⁷⁸³

Jak je tedy patrné, rozdíl obou koncepcí je v tom, že v prvním případě je **přímým škůdcem** zaměstnanec, popř. jiná použitá osoba, a obchodní společnost tak odpovídá za škodu způsobenou těmito (jinými) osobami, resp. tato je jí *ex lege* přičítána. Oproti tomu v případě druhém, je jednání statutárního orgánu přímým jednáním obchodní společnosti se všemi následky z toho pro ni plynoucími (srov. ust. § 169 NOZ). Bez ohledu na to, kým byla škoda způsobena, má obchodní společnost vůči těmto osobám postih (regres), resp. tyto odpovídají obchodní společnosti za škodu takto způsobenou, a to v rozsahu zohledňujícím jejich právní vztah k ní. Přitom jakou právní úpravou se bude **uplatnění postihu** řídit, záleží rovněž na konkrétních okolnostech případu.⁷⁸⁴ Zaměstnanec tedy jako přímý škůdce obchodní společnosti **odpovídá podle ZP**, v čemž se projevuje jeho zvýšená právní ochrana, jak bylo zmíněno výše. Nutno však doplnit, že i toto pravidlo má své meze, neboť se uplatní jenom tehdy, když zaměstnanec sice poruší své povinnosti z pracovního poměru, ale přitom jedná v **mezích své pracovní náplně**. Při tom bude bezesporu nutné posuzovat, jestli tento „škůdce“ při činnosti, která vedla ke vzniku škody, sledoval z objektivního i subjektivního hlediska plnění úkolů obchodní společnosti jako zaměstnavatele, tedy zda šlo z těchto hledisek o činnost konanou pro obchodní společnost, v její prospěch či jejím zájmu.⁷⁸⁵ Přitom

⁷⁸¹ K tomu viz ust. § 420 odst. 2 OZ „Škoda je způsobena právníčkou osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena.“

⁷⁸² Shodně též např. Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2004, s. 676.

⁷⁸³ Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. I. díl. ASPI, Praha 2005, s. 365.

⁷⁸⁴ Eliáš, K. a kolektiv. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Linde, Praha 2008, s. 958.

⁷⁸⁵ Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. Komentář. 2. vyd. C.H.Beck, Praha 2009, s. 1209.

nezáleží, jestli jednající osoba jedná z podnětu jiného nebo na svůj vlastní popud.⁷⁸⁶ Opačně tedy, jedná-li zaměstnanec v **zájmů vlastním** nebo v zájmu třetí osoby, jeho jednání nelze přičítat obchodní společnosti a nastupuje jeho **přímá odpovědnost**. Pokud tedy bude zaměstnanec jednat v excesu a způsobí porušením povinností z pracovního poměru jinému (a třeba zároveň i obchodní společnosti škodu) škodu, bude zaměstnanec přímo odpovídat nejen této třetí osobě, ale případně též obchodní společnosti jako zaměstnavateli.⁷⁸⁷

Konečně, pokud by byla jednající osoba např. obecným zmocněncem, měla by obchodní společnost vůči ní tzv. následný regres v intencích §440 OZ. V případě statutárního orgánu se pak uplatní jeho odpovědnost podle principů stanovených ObchZ (ust. § 757, resp. § 373 ObchZ) a popsanych dále v této disertační práci.

⁷⁸⁶Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 1148/2002 ze dne 24.2.2003 (obsaženo v publikaci Balák,F.,Korecká,V.,Vojtek,P. Občanský zákoník s judikaturou a souvisejícími předpisy.C.H.Beck,Praha 2006,s. 362).

⁷⁸⁷Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 11 Co 28/61 (obsaženo v publikaci Balák,F.,Korecká,V.,Vojtek,P. Občanský zákoník s judikaturou a souvisejícími předpisy. C.H.Beck,Praha 2006, s. 362).

II.3 Zástupci obchodní společnosti, jejich funkce a vztah ke statutárnímu orgánu

II.3.1 Zástupci obchodní společnosti a jejich druhy

II.3.1.1 Obecné koncepční poznámky

V této kapitole disertační práce se nejprve pokusím učinit *de lege lata* stručnou charakteristiku jednotlivých druhů zástupčích oprávnění existujících u obchodní společnosti jako podnikatele a následně analyzovat právní vztah těchto zástupců k obchodní společnosti, resp. jejímu statutárnímu orgánu. Před touto charakteristikou si dovoluji učinit několik koncepčních poznámek. Při pohledu na **systematiku právní úpravy** je nutno poznamenat, že ObchZ v ust. § 13 a násl. obsahuje **zvláštní úpravu** právního jednání podnikatele, ať už se jedná o osobu fyzickou či právnickou. Nicméně jelikož nejde o právní úpravu **komplexní**, je třeba s ohledem na ust. § 1 odst. 2 ObchZ aplikovat též právní úpravu jednání obsaženou v OZ, a to v našem případě právní úpravu **zastoupení**.⁷⁸⁸ Nutno doplnit, že právní úprava obsažená v ObchZ se uplatňuje nejen v obchodněprávních vztazích, ale i v případě, že je podnikatel subjektem občanskoprávních vztahů.⁷⁸⁹ Jinými slovy se tedy tato právní úprava uplatní nejen při jednání mezi podnikateli navzájem, ale vždy při jednání obchodní společnosti navenek. Přitom toto jednání navenek jako projevování se obchodní společnosti ve „vnějším světě“ je třeba **striktně odlišovat** od procesu rozhodování obchodní společnosti, resp. tvorby její vůle, který tomuto jednání předchází a který může mít v některých případech rovněž formalizovanou podobu (srov. §66 ObchZ).⁷⁹⁰ Obecně co do možnosti jednání obchodní společnosti jako právnické osoby je třeba si na prvním místě uvědomit, že zatímco podnikatel fyzická osoba, může vždy jednat přímo sám, obchodní společnost jako osoba právnická naopak potřebuje jiného, aby jejím jménem jednal. Tímto se nutně utváří jakési **zvláštní právní pouto** mezi obchodní společností a člověkem, které by měla nakonec odrážet rovněž povaha a obsah jejich vzájemného právního vztahu.

Obchodní společnost tedy jedná buď „přímo“ prostřednictvím statutárního orgánu, anebo, jak bude pojednáno dále, **nepřímo v zastoupení** na základě zákona, smlouvy nebo z rozhodnutí státního orgánu. Na rozdíl od statutárního orgánu, který projevuje přímo vůli obchodní společnosti, však zástupce **projevuje vůli svou**, avšak s právními následky pro obchodní společnost. V praxi tak hovoříme o zákonném zástupci, zmocněnci a opatrovníkovi. Přeneseně řečeno tak v případě zastoupení může být tedy i podnik tím, kdo jedná.⁷⁹¹

⁷⁸⁸ Shodně též např. Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 48.

⁷⁸⁹ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 23 Cdo 3568/2009 ze dne 18.3.2010.

⁷⁹⁰ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 59.

⁷⁹¹ Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo. 1. díl. 2. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha 2010, s. 402.

Samozřejmě obchodní společnost může vždy jednat i více způsoby. Tento závěr však není absolutní.⁷⁹²

II.3.1.2 Plná moc v obchodě

Typická je situace, kdy za obchodní společnost jedná **zmocněnec na základě plné moci**, resp. dohody o plné moci. Využití plné moci v obchodních vztazích lze očekávat nejen co do oprávnění uzavírat jednotlivé obchody, ale tato bývá často formulována rovněž generálně a postihuje tak jednání za obchodní společnost v **širším záběru** např. při uzavírání určitých druhů obchodů atp. Jak je patrné, rozsah zmocněnčova **jednatelského oprávnění** musí přitom vyplývat přímo z **obsahu plné moci** (srov. ust. § 31 OZ). Oproti tomu v právní úpravě SRN je rozsah oprávnění plynoucí s tzv. obchodní plné moci částečně stanoven přímo zákonem (srov. ust. § 54 HGB). Logicky vzato samozřejmě v případě obchodní společnosti může být oprávnění formulováno jenom v tom rozsahu, ve kterém se tato může sama se zavazovat, resp. plná moc může být udělena pouze k těm úkonům, ke kterým je tato sama způsobilá.⁷⁹³ Na formu plné moci, která je zde jediným **průkazem jednatelského oprávnění**, a osobu zmocněnce platí obecné požadavky §22 a násl. OZ. Volba zmocněnce je v zásadě neomezená. Plná moc tedy může být udělena jak fyzické, tak i právnické osobě. Jediné, co je ve vztahu k jednající osobě podstatné je skutečnost, že se musí jednat o osobu způsobilou k právnímu úkonu, ke kterému je zmocněna. Vedle toho je zde ještě jedna podstatná okolnost, a to že zájmy zvoleného zástupce nesmí být v **rozporu se zájmy** zastoupeného (§22 odst. 2 OZ), tedy v našem případě obchodní společnosti. Je zřejmé, že zákon zde chrání zastoupeného případně i **proti jeho vůli**, přičemž se může jednat o jakoukoliv kolizi zájmů, pokud reálně existuje.⁷⁹⁴ Nezáleží přitom na tom, jestli dotčené osoby o rozporu věděly či nikoliv.⁷⁹⁵ Otázkou ale zůstává, jak bude rozpornost zájmů posuzována u zmocněnce **právnické osoby**, zřejmě bude nutné vedle objektivních kritérií přihlížet též k „vědomí“ jejího statutárního orgánu. Nutno doplnit, že pro tento druh zmocnění není obecně předepsána žádná forma, pouze pokud jde o zmocnění k více právním úkonům či k písemnému právnímu úkonu, musí být **plná moc písemná**. Nicméně písemnou formu lze s ohledem na právní jistotu stran a zvláštní povahu úkonů v rámci podnikatelské činnosti či řízení podniku **vždy doporučit**. V některých případech zákon vyžaduje rovněž legalizaci podpisu zmocnitele (srov. např. § 57 ObchZ). Pak tedy logicky vzato musí mít plná moc písemnou formu.

⁷⁹² V určitých případech může jednat jen určitá osoba (srov. §131a nebo §182 odst.2 ObchZ).

⁷⁹³ Obchodní společnost tedy nemůže udělit plnou moc např. k tomu, aby byla s touto jako zaměstnancem uzavřena pracovní smlouva atd.

⁷⁹⁴ Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanské právo hmotné. Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň 2007, s. 169.

⁷⁹⁵ Eliáš, K. a kolektiv. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Linde, Praha 2008, s. 206.

II.3.1.3 Prokura

Zvláštním druhem plné moci je **prokura** (§ 14 ObchZ). Není přitom bez zajímavosti, že se jedná o jediný druh smluvního zastoupení upravený ObchZ. V mnoha aspektech se však prokura od zmocnění plnou mocí pro svoji „obchodní“ povahou odlišuje.⁷⁹⁶ Z hlediska terminologie je pak třeba uvést, že osoba, které byla prokura udělena má své legislativní označení a nazývá se **prokuristou**. Co do svého charakteru je prokura široce koncipovaná a co do svých účinků vůči třetím **neomezitelná plná moc**, kterou může udělit pouze podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku.⁷⁹⁷ Prokuru dělíme na individuální (samostatnou) a kolektivní (hromadnou). Kriteriem zde není počet prokuristů, ale skutečnost, jestli každý z více prokuristů může jednat a podepisovat za obchodní společnost samostatně či nikoliv. Co do svého rozsahu je **zmocnění representované prokurou**, na rozdíl o zmocnění plnou mocí, zákonem vymezeno, a to tak, že zahrnuje **všechny právní úkony**, k nimž dochází při provozu podniku, a to i tehdy, pokud se k nim jinak vyžaduje zvláštní plná moc (srov. ust. §14 ObchZ).⁷⁹⁸ Zákon obsahuje pouze jediné omezení, a to co do zcizování a zatěžování **nemovitostí** prokuristou,⁷⁹⁹ které musí být v „udělení“ prokury výslovně uvedeno, resp. připuštěno.⁸⁰⁰ Věcně se tedy musí jednat o úkony, které **souvisí s provozem podniku** a které jsou pro něj obvyklé. Právě toto kritérium je zde tedy určující. Přitom nemusí jít pouze o úkony obvyklého (běžného) hospodaření, ale i ty jdoucí **mimo tento rámeček**.⁸⁰¹ Prokurista tedy v praxi může nejen zastupovat obchodní společnost při obchodní činnosti, ale může uzavírat např. pojistné a nájemní smlouvy či tuto zavazovat jako zaměstnavatele v pracovněprávních vztazích. Pokud tato činnost souvisí s provozováním podniku (realizovaným podnikatelským záměrem) může prokurista dokonce uzavřít smlouvu o převodu obchodního podílu⁸⁰² nebo dokonce založit obchodní společnost.⁸⁰³ Naopak za obvyklé nebude možné považovat např. dispozice s podnikem nebo jeho zastavení či jiné úkony, které se pro svoji povahu běžnému provozu podniku **vymykají**, nebo které zákon explicitně svěřuje do působnosti orgánu obchodní společnosti. K těmto úkonům by prokurista potřeboval **zvláštní plnou moc** a vystupoval by pak jako zmocněnec obchodní společnosti. Prokuru lze rovněž omezit vnitřními pokyny, které by měly být typicky obsaženy ve smlouvě o udělení prokury nebo v aktu udělení prokury. Tato omezení se však uplatní

⁷⁹⁶ I když je prokura zvláštním druhem smluvního zastoupení v obchodě v případech, které neřeší ObchZ na ni plně dopadá (§1 odst. 2) právní úprava zastoupení obsažená v ust. § 22 a násl. OZ.

⁷⁹⁷ Eliáš, K. Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo. 2.vyd.C.H.Beck,Praha 1997, s. 80.

⁷⁹⁸ HGB v ust. § 49 definuje oprávnění z prokury tak, že tato..*„zmocňuje ke všem druhům soudních i mimosoudních úkonů a právních úkonů, které s sebou provozování obchodní živnosti přináší.“*

⁷⁹⁹ Judikatura dovozuje, že pokud by prokurista takový úkon přesto učinil, je podnikatel z jeho jednání zavázán, ledaže by oznámil svůj nesouhlas osobě, se kterou prokurista jednal, a to bez zbytečného odkladu poté, co se o tomto překročení dozvěděl (k tomu viz Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 2207/2003 ze dne 19.1.2004).

⁸⁰⁰ Shodně též HGB v ust. § 49 s tím, že toto omezení se týká pouze pozemků.

⁸⁰¹ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 23 Cdo 2713/2009 ze dne 25.11.2009.

⁸⁰² K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 2720/2009 ze dne 28.4.2010.

⁸⁰³ Pelikánová, I.,Komentář k obchodnímu zákoníku,2.část - §56 -260,Linde, Praha 1995, s. 40.

pouze ve vztahu mezi prokuristou a obchodní společností (náhrada škody apod.) a nemají účinky vůči třetím osobám (§14 odst.3 ObchZ). Zde lze tedy sledovat jasný příklon k právnímu režimu statutárního orgánu (srov. § 13 odst. 5 ObchZ) a naopak **odklon od obecné úpravy** plné moci (srov. § 32 OZ). Vedle úkonů hmotněprávních může prokurista činit za obchodní společnost rovněž úkony procesní a může tak **jednat před soudy** (srov. §21 OSŘ) či správními orgány. Toto oprávnění je však vázáno pouze na prokuru individuální. V případě prokury kolektivní prokuristé za obchodní společnost coby účastníka řízení před soudy či správními orgány jednat nemohou.⁸⁰⁴

Co se týče vzniku prokury, tento proces se vždy, na rozdíl od zmocnění na základě plné moci, rozpadá do **dvou fází**. Prvou je samotné udělení prokury. Prokuru uděluje valná hromada (společníci) nebo statutární orgán obchodní společnosti, záleží na úpravě ve společenské smlouvě, resp. v ObchZ. Druhou fází je pak její registrace ve veřejném registru, resp. **zápis do obchodního rejstříku** v rámci zápisu obchodní společnosti (srov. § 35 ObchZ). Zápis prokuristy má tedy konstitutivní (právo tvorný) význam. Teprve tímto zápisem je tedy *de iure* proces vzniku tohoto zmocnění završen. Konečně jistým specifikem prokury je též předepsaný **způsob podepisování** prokuristy, kdy tento k obchodní firmě obchodní společnosti připojuje vedle svého podpisu též zvláštní dodatek označující prokuru (srov. § 14 odst. 5 ObchZ).⁸⁰⁵ Při neuvedení dodatku (ač je prokurista zapsán v obchodním rejstříku) bylo prve judikaturou dovozováno, že se **nejedná o podpis prokuristy**.⁸⁰⁶ Shodně též hovoří naše starší literatura.⁸⁰⁷ Předválečná judikatura přitom zastávala názor opačný.⁸⁰⁸ Toto stanovisko bylo později přehodnoceno, když VS judikoval, že *“...oprávnění prokuristy jednat na základě udělené prokury vzniká zápisem do obchodního rejstříku a není vázáno na uvedení dodatku označujícího prokuru.”*⁸⁰⁹ Tento závěr lze dle mého názoru považovat za správný. Tedy i podepisování prokuristy bez dodatku obchodní společnost zavazuje. Tím ovšem není dotčena jeho odpovědnost za porušení pravidel tohoto způsobu podepisování (např. náhrada škody apod.).

Co se týče **právního vztahu mezi prokuristou a obchodní společností**, nutno na prvním místě uvést, že tento není z důvodu udělení prokury k obchodní společnosti v **pracovněprávním vztahu**. To ovšem samozřejmě nabrání tomu, aby osoba, které byla prokura udělena a obchodní společnost, mezi sebou pracovněprávní nebo jiný obdobný vztah založili nebo aby mezi nimi tento vztah již dříve existoval.⁸¹⁰ Nicméně je třeba tento od obchodněprávního

⁸⁰⁴ Toto omezení odpovídá panující koncepci, že jednat za účastníka řízení může jednat pouze osoba jediná. Stejně omezení nakonec postihuje i kolektivní statutární orgány (k tomu srov. ust. § 21 OSŘ).

⁸⁰⁵ Shodně stanoví též právní úprava v SRN (srov. §51 HGB).

⁸⁰⁶ Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 5 Cmo 308/94 ze dne 4.4.1995.

⁸⁰⁷ Např. Lazar,J.,Švestka,J. a kol. Občanské právo hmotné – I.Panorama 1987, s. 136.

⁸⁰⁸ Rozhodnutí NS ČSR RV I. 2001/31 ze dne 8.1.1932.

⁸⁰⁹ Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 9 Cmo 873/99 ze dne 26.11.2001 (uvedeno v Štenglová,I. Přehled judikatury ve věcech obchodních závazkových vztahů.Aspi,Praha 2003, s. 16).

⁸¹⁰ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 1269/2003 ze dne 18.12.2003.

vztahu mezi prokuristou a obchodní společností **striktně rozlišovat**.⁸¹¹ Výběr příslušného smluvního typu mezi obchodní společností a prokuristou je tedy na vůli stran, nicméně jde v zásadě svou povahou o **obchodní smlouvu mandátní**.⁸¹² Zejména je-li prokurista osobou stojící mimo společnost (např. není vedoucí zaměstnanec), lze doporučit **smluvní vymezení** jeho vztahu k obchodní společnosti a způsobů komunikace s jejími vnitřními útvary s rozhodovací působností. Konečně se nabízí otázka, jestli může prokurista **delegovat** část svého oprávnění na další osobu, tj. udělit „substituční“ plnou moc. Podle mého názoru lze substituci k dílčím úkonům v daném případě připustit, ale pouze pokud k tomu bude obchodní společností **udělen souhlas**, resp. tato možnost bude uvedena v rozhodnutí o udělení prokury či ve smlouvě uzavřené s prokuristou (srov. ust. § 24 OZ).⁸¹³

II.3.1.4 Zákonné zastoupení obchodní společnosti

Poměrně frekventované je s ohledem na svoji povahu vedle zastoupení na základě plné moci **zastoupení zákonné** (zákonné jednatelské zmocnění),⁸¹⁴ kdy při splnění stanovených podmínek je jednání určité osoby jednáním obchodní společnosti i bez zvláštní plné moci.⁸¹⁵ Předně je třeba ve vztahu k právnickým osobám upozornit na **dvojkolejnost** současné právní úpravy. Zákonné zastoupení právnických osob obecně upravuje ust. § 20 odst. 2 OZ, kdy za právnickou osobu mohou činit právní úkony rovněž její **pracovníci a členové**, pokud je to stanoveno v jejích vnitřních předpisech nebo je to vzhledem k jejich pracovnímu zařazení obvyklé. Zákonné zastoupení právnické osoby podnikatele je oproti tomu zakotveno v ust. § 15 ObchZ a je vymezeno tak, že *“Kdo byl při provozování podniku pověřen určitou činností, je zmocněn ke všem úkonům, k nimž při této činnosti obvykle dochází”*. Jak je patrné z výše uvedeného, právní úprava zastoupení podnikatele, která se typicky **váže k pojmu podniku**, je *lex specialis* vůči této úpravě týkající se právnických osob obsažené v OZ, jejíž aplikace by připadala v úvahu pouze v případě absence relevantní právní úpravy v ObchZ (dle ust. § 1 odst. 2 ObchZ).⁸¹⁶ Zákonné zastoupení obchodní společnosti jako podnikatele, o kterém bude dále pojednáno, se přitom poměrně **široce uplatní** zejména tam, kde se jedná o podnik se složitější strukturou vnitřního řízení a pluralitou vnitřních organizačních útvarů.⁸¹⁷ Možný

⁸¹¹ Shodně též Eliáš, K. Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo. 2.vyd.C.H.Beck,Praha 1997, s. 81.

⁸¹² Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 2720/2009 ze dne 28.4.2010.

⁸¹³ V případě právní úpravy SRN HGB v §52 nepřipouští pouze delegaci (převoditelnost) prokury jako takové.

⁸¹⁴ Právní úprava SRN (§ 56 HGB)toto zákonné zmocnění váže *explicite* pouze na zaměstnance prodejen a veřejných skladů zboží a toto se vztahuje pouze na prodej a příjem zboží, ke kterému obvykle dochází.

⁸¹⁵ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 569/2002 ze dne 25.2.2003.

⁸¹⁶ Tato situace existovala do účinnosti (do 1.1.2001) novely ObchZ provedené zákonem č. 370/2000 Sb., kdy s ohledem na absenci úpravy vázanosti podnikatele excesem připadalo do úvahy použití právní úpravy excesu v ust. § 20 odst. 2 OZ (k tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 766/2003 ze dne 17.2.2004).

⁸¹⁷ Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 222.

počet takto jednajících „zástupců“ může přitom obchodní společnost **přímo ovlivnit** v rámci určení vnitřní struktury svého podniku a z toho vyplývajících činností, což je v souladu s principem vnitřní autonomie vůle právnických osob v zásadě plně v její gesci. Záleží tedy pouze na obchodní společnosti, jak si společenský podnik uspořádá.⁸¹⁸

Z dikce zákona vyplývá, že ke vzniku zákonného zastoupení musí být současně naplněny **dvě základní podmínky**.⁸¹⁹ Prvou je skutečnost, že konkrétní osoba byla pověřena „určitou činností“, což může zahrnovat jak vymezení **druhově tak individuální**,⁸²⁰ a to bez ohledu na obsah či formu takového pověření⁸²¹ a na skutečný poměr takto jednajícího k obchodní společnosti (pracovní, společnický či jiný). Z logiky věci plyne, že jako zákonný zástupce tedy může jednat pouze **osoba fyzická**, a to navíc pouze ta, která je plně způsobilá k právním úkonům. Dále je třeba zkoumat **obvyklost** určitého jednání ve vztahu např. k funkci (pozici), kterou dotyčná osoba skutečně zastává, i když v rámci pověření nebylo určité oprávnění výslovně zmíněno (individuálně vymezeno).⁸²² Rozhodným je zde tedy opět kritérium obvyklosti.⁸²³ Je tedy například obvyklé, že ředitel podniku může podepisovat v rámci své funkce obchodní smlouvy bez zvláštní plné moci.⁸²⁴ Obvyklost je přitom třeba posuzovat objektivně nezávisle na případném vymezení oprávnění ve vnitropodnikových normách.⁸²⁵

Druhou podmínkou je pak skutečnost, že jednání pověřené osoby musí být **činnost při provozu podniku** obchodní společnosti.⁸²⁶ Jak je tedy patrné, podmínky pro vznik tohoto zástupčího oprávnění jsou definovány **poměrně široce**. Důvodem tohoto je bezesporu skutečnost, že zastoupeným je zde obchodní společnost jeho podnikatel, který by měl jako **profesionál** postupovat a uspořádat si své vnitřní vztahy s náležitým minimem (odborné) péče. Toto oprávnění však není i přes svoji poměrně širokou formulaci nepřestupitelné. V případě, kdy by v rámci provozu podniku jednající osoba **překročila** své zákonné zmocnění (*exces*), resp. pověření udělené obchodní společností, je tímto jejím jednáním obchodní společnost vázána pouze tehdy, pokud o překročení jeho adresát (třetí osoba) nevěděl a s přihlédnutím ke všem okolnostem případu ani **vědět nemohl**. Zde je tedy kromě absence přímé vědomosti o nedostatku oprávnění vyžadován i **profesionální přístup** adresáta jednání, kdy by měl vyhodnotit všechny okolnosti případu ve vztahu ke svým předpokladům o oprávnění zástupce (např. o běžnosti věci). Tedy se posoudí i jeho schopnost si uvědomit,

⁸¹⁸ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 194.

⁸¹⁹ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 766/2003 ze dne 17.2.2004 a sp. zn. 23 Cdo 3568/2009 ze dne 18.3.2010.

⁸²⁰ Viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 317/2005 ze dne 18.4.2006.

⁸²¹ Pověření tedy může být i ústní (k tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 328/2004 ze dne 3.8.2005).

⁸²² K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 58/2004 ze dne 31.1.2005.

⁸²³ Pelikánová, I., Koblíha, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, I. díl, LINDE, Praha 1994, s. 72.

⁸²⁴ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 1455/2005 ze dne 28.3.2007.

⁸²⁵ Viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 2074/2000 ze dne 14.3.2002 a sp.zn. 23 Cdo 5181/2009 ze dne 25.1.2010.

⁸²⁶ Otázkou zůstává, je-li nutné, aby osoba, která podnik vlastní, byla rovněž podnikatelem. Lze mít s ohledem na předmět právní úpravy ObchZ za to, že v tomto případě bude třeba použít obecné úpravy obsažené v OZ.

že k překročení došlo.⁸²⁷ Zůstává však otázkou, na kolik tato právní konstrukce ochrany obchodní společnosti v případě excessu reflektuje skutečnost, že se tato právní úprava použije i ve vztazích s **nepodnikateli**,⁸²⁸ kteří nemusí nutně jednat (a v praxi zřejmě ani nebudou) s odbornou péčí, resp. profesionální obezřetností.

Jak je tedy patrné, zákon právnickou osobu, resp. obchodní společnost jako podnikatele, **chrání před účinky jednání jiných osob**, pokud existují pochybnosti o rozsahu jejich skutečného pověření a zároveň proti jednání třetích osob ve zlé víře (*mala fide*) nebo bez nutné obezřetnosti. Zbývá doplnit, že o zákonném zmocnění dle § 15 ObchZ, které svoji povahou stojí na pomezí mezi zákonným a smluvním zastoupením, a o prokuře, se někdy hovoří jako o tzv. **obchodních plných mocích** (k tomu srov. § 54 HGB).⁸²⁹ Konečně je třeba dodat, že je dle mého názoru rovněž možno připustit **udělení plné moci** výše uvedeným zákonným zástupcem další osobě (*substitutovi*), ale pouze za podmínek stanovených ve vnitřním předpise (organizačním či podpisovém řádu apod.), protože i takový postup lze považovat za formu dohody o plné moci.⁸³⁰

II.3.1.5 Vedoucí organizační složky podniku

V případě, kdy se jedná o obchodní společnost se **složitější vnitřní strukturou**, resp. dělící se na organizační jednotky (složky), hovoříme ještě o dalším druhu zákonného zmocnění, kterým je funkce **vedoucího organizační složky podniku**, resp. odštěpného závodu. Materiálně toto kritérium zřejmě nenaplní každá obchodní společnost, ale pouze ta se složitější strukturou nebo vícero oddělitelnými aktivitami, kde vedle hlavního závodu (centrály) okolnosti vyžadují zřízení **odštěpných závodů**. Nicméně podnikatelské aktivity takové obchodní společnosti nemusí zahrnovat větší území, neboť odštěpný závod nemusí být nutně **místně odloučen**.⁸³¹ Odštěpné závody přitom nemají právní subjektivitu a je tak nutno je považovat za součást podniku společnosti (srov. § 7 ObchZ).⁸³² Konečně právě ve vzniku tohoto zákonného oprávnění bývá některými autory spatřován význam odštěpného

⁸²⁷ Fiala, J., Holub, M., Bičovský, J. Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou. 10. vyd. Linde, Praha 2005, s. 48.

⁸²⁸ Je otázkou, nakolik je obdobný princip formulovaný v ust. § 20 odst. 2 OZ „benevolentnější“ k adresátovi projevu vůle osoby jednající v excessu (co do předmětu právního úkonu je však v OZ omezení na „předmět“ činnosti právnické osoby).

⁸²⁹ Pelikánová, I., Plíva, S., Přebyl, Z., Černá, S., Vít, J., Zahradníčková, M. Obchodní právo. I. díl. CODEX. Praha 1993, s. 84.

⁸³⁰ Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 51.

⁸³¹ Žáček, V., Kratochvíl, J. Akciová společnost – legislativa, řízení a organizační struktura. 3. vyd. Management Press, Praha 1996, s. 73.

⁸³² Shodně též např. Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 196.

závodu a jeho zápisu do obchodního rejstříku.⁸³³ Rozsah tohoto zákonného zmocnění je přitom koncipován **poměrně široce** a je stanoven v ust. § 13 odst 3 ObchZ, kdy je vedoucí odštěpného závodu zmocněn k „veškerým“ právním úkonům týkajícím se odštěpného závodu. Jak je tedy patrné z uvedené dikce zákona, jediné omezení zastupčího oprávnění vedoucího spočívá nikoliv v obvyklosti či povaze pověření, ale ve **faktickém rozsahu** „činnosti“ odštěpného závodu, resp. v úkonech vztahujících se k této organizační složce. Nutno však podotknout, že vedoucí nikdy nejedná **za odštěpný závod**, který nemá právní subjektivitu, ale za obchodní společnost jako podnikatele jeho jménem.⁸³⁴ Tedy uvedené právní úkony se budou *de facto* vždy týkat obchodní společnosti jako „celku“, ale jejich **předmět či účinky** by se měly vázat k existenci dotčeného odštěpného závodu (např. nájem prostor, pracovní smlouva apod.).

Zřízení funkce vedoucího odštěpného závodu přitom musí **logicky předcházet** nejprve rozhodnutí o zřízení odštěpného závodu (většinou v něm bývá obsaženo), které lze řadit do obchodního vedení a je tak v působnosti **statutárního orgánu**. Pro toto rozhodnutí, resp. pro jmenování vedoucího, přitom není žádná forma předepsána. Samozřejmě s ohledem na skutečnost, že odštěpný závod se zapisuje do obchodního rejstříku s **konstitutivními účinky** (na což je konečně vázán také vznik zákonného zastoupení),⁸³⁵ bude nutno k tomuto zápisu (návrhu) zřízení této organizační složky doložit, což *de facto* bude jistě vyžadovat **písemné vyhotovení rozhodnutí**. Vedoucím odštěpného závodu může být pouze **fyzická osoba** způsobilá k právním úkonům. Přitom lze jmenovat pouze jednu osobu, neboť odštěpný závod může mít v obchodním rejstříku zapsaného pouze **jednoho vedoucího**.⁸³⁶ To však samozřejmě nevylučuje, aby ostatní osoby s obdobným postavením jednaly v mezích zákonného či smluvního zastoupení. Lze tedy shrnout, že zápisem určité osoby jako vedoucího odštěpného závodu se tato stává z tohoto důvodu **zákonným zástupcem** obchodní společnosti,⁸³⁷ bez ohledu na její **skutečný poměr** k obchodní společnosti, resp. k její pozici v rámci organizace podniku obchodní společnosti. Trvání zákonného zastoupení určitou osobou je omezeno na **dobu jejího zápisu** jako vedoucího odštěpného závodu, popř. též odštěpného závodu, v obchodním rejstříku. Lze mít však za to, že k **zániku** tohoto „oprávnění“ dochází odvoláním vedoucího z funkce nebo zrušením odštěpného závodu, nikoliv jeho výmazem z obchodního rejstříku, který má pouze deklaratorní účinky.⁸³⁸ Opačný závěr by jistě odporoval rozumnému uspořádání vztahů mezi vedoucím a obchodní

⁸³³ Kosina,R.,Pekárek,M.,Trávníček,Z., Bartošíková,M., Zunt,V., Tomsa,. M.,Štenglová I.,Chalupa.,R., Píšek.,Z. Obchodní zákoník,komentář.Sevt,Praha 1991, s.31.

⁸³⁴ Shodně též např. Pelikánová,I.,Plíva,S.,Příbyl, Z., Černá.,S.,Vít,J., Zahradníčková.,M. Obchodní právo.I. díl. CODEX.Praha 1993, s. 87.

⁸³⁵ K tomu viz § 38f ObchZ.

⁸³⁶ Viz Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Cdo 505/99 ze dne 31.8.1999.

⁸³⁷ Tím není vyloučeno, aby vedoucí jednal před svým zápisem jako zákonný zástupce podle §15 ObchZ,resp. tento může jednat před zápisem do obchodního rejstříku pouze jako zákonný zástupce v tomto smyslu (popř. na základě široce formulované plné moci).

⁸³⁸ Bartošíková,M. O odštěpném závodu.Obchodní právo, 1995,č.5, s.2.

společností.⁸³⁹ Co se týče právního vztahu mezi obchodní společností a vedoucím, tak platí podle mého názoru to, co bylo řečeno v případě prokuristy, tedy že tento vztah není sám o sobě vztahem **pracovněprávním**, nicméně toto nebrání tomu, aby mezi vedoucím a obchodní společností pracovněprávní vztah existoval. Lze předpokládat, že v praxi tomu tak ve většině případů i bude, a to zejména s ohledem na použitý **legislativní termín** („vedoucí“), resp. panující pracovněprávní terminologii (srov. § 11 ZP), a tomuto označení odpovídající vymezení (druhu) činnosti. Přesto je však nutno mezi oběma právními vztahy a odpovědností s nimi spojenou rozlišovat. Konečně, co se týče možnosti **delegace** tohoto jednatelského oprávnění, dovozuje teorie možnost udělení plné moci substitutovi z široce formulovaného generálního oprávnění vedoucí.⁸⁴⁰ Podle mého názoru by však, podobně jako o již zmiňovaných druhů zastoupení, měla tomuto předcházet dohoda s obchodní společností, popř. by měl být souhlas uveden v aktu jmenování vedoucího do funkce. Opačný názor však zastává judikatura.⁸⁴¹

II.3.1.6 Obchodní příručí

Konečně pro úplnost dodávám, že posledním druhem „zastoupení“ obchodní společnosti je **zákonné zastoupení v její provozovně**, jak je formulováno v ust. § 16 ObchZ, kdy tuto jako podnikatele zavazuje i jednání „jiné“ osoby v její provozovně, nemohla-li třetí osoba vědět, že k tomu není jednající oprávněn. Fakticky se tak zase bude jednat pouze o **jednání osoby fyzické**, resp. k tomuto závěru se lze podle mého názoru přiklonit. Je zřejmé, že důvodem formulace tohoto zastoupení není „obdařit“ určitou osobu bez vztahu k obchodní společnosti **jednatelským oprávněním**, ale naopak zájem na ochraně třetích osob (především zákazníků), resp., jejich dobré víry. V tomto případě tedy prakticky **nejde o zastoupení** v pravém slova smyslu, ale spíše o jakousi **fikci zastoupení**,⁸⁴² neboť jednající osoba není k obchodní společnosti v žádném právním vztahu ani není k určité činnosti pověřena. Nemusí se přitom jednat pouze o jakéhosi „obchodního příručího“, ale též o osobu, která je v provozovně **protiprávně** a svůj vztah k obchodní společnosti pouze úmyslně předstírá. Proto zákon zcela oprávněně při formulaci této fikce klade **důraz na obezřetnost** osoby (zákazníka) v provozovně, neboť obchodní společnost je tímto jednáním vázána pouze pokud dotyčný nemohl vědět, že jednající v provozovně k tomu není ve skutečnosti oprávněn.

⁸³⁹ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 100.

⁸⁴⁰ Např. Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000, s. 51.

⁸⁴¹ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 1428/2006 ze dne 19.2.2008.

⁸⁴² Eliáš, K. Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo. 2. vyd. C.H.Beck, Praha 1997, s. 79.

II.3.2 Právní povaha vztahu mezi zástupci obchodní společnosti a statutárním orgánem

Mezi funkcí (mandátem) statutárního orgánu a právní postavením zástupce obchodní společnosti panují **zásadní rozdíly**, což se nakonec odráží i v jejich vzájemných vztazích. Nejedná se tedy v žádném případě o pojmy **obsahově totožné**. Jak již bylo uvedeno, jediným důvodem toho rozhodně není pouze způsob zavazování, kdy se v případě statutárního orgánu *de lege lata* jedná o přímé jednání obchodní společnosti, kdyžto v případě zástupce tento vždy jedná za obchodní společnost, ani rozsah jednatelského oprávnění, povinná publicita, resp. povaha zápisu do obchodního rejstříku, či okamžik vzniku jednatelského oprávnění. Zásadní rozdíl je především v **obsahu a právním zakotvení** (řídící) působnosti těchto osob, která leží ve **vnitřní sféře** obchodní společnosti a která může být spojená i s nutností jednat navenek.⁸⁴³ Samozřejmě se zde jeví jako nutné z tohoto důvodu rozlišovat mezi jednotlivými druhy zastoupení, a to zejména v návaznosti na jejich svázanost s podnikem obchodní společnosti, resp. s jejich **organizačním zařazením**.

Zatímco ve **vnitřním uspořádání** obchodních společností je statutární orgán jedním ze zákonem upravených orgánů se stanovenou působností, zástupce jako osoba stojí mimo toto uspořádání a tedy i mimo vzájemné **kompetenční vztahy**. Právní povaha činnosti zástupce přitom tedy, na rozdíl od jejího zákonem definovaného rozsahu zástupčího oprávnění, vždy spočívá na **smluvním základě** (je závislá na vůli stran) a od jeho obsahu se odvíjí i její práva a povinnosti. Pokud se při vymezení tohoto vztahu, s ohledem na povahu právní úpravy, zaměříme na jednotlivé **druhy zastoupení** při provozu podniku a tedy upravené v ObchZ (jak byly charakterizovány v předchozím pojednání),⁸⁴⁴ jsou tyto vždy vázány na určitý **okruh činnosti**, která představuje realizaci předmětu podnikání obchodní společnosti, popř. na interní vztahy s tím bezprostředně související. Naopak koncepce a působnost **statutárního orgánu** se nevyčerpává pouze předmětem podnikání obchodní společnosti (srov. též ust. §20 OZ, resp. § 13 odst. 4 ObchZ) a tato bývá (na rozdíl od rozsahu zastoupení) s ohledem na výkonnou povahu tohoto orgánu ve vztahu k ostatním orgánům vymezena v **zásadě negativně**.

Co do právní povahy vztahů zástupců obchodní společnosti musíme předně rozlišovat **zaměstnance**, jejichž práva a povinnosti jsou vymezeny ZP a případně též pracovní či jinou smlouvou, a kteří v rámci **sjednaného druhu práce** činí rovněž právní úkony jako zákonní zástupci obchodní společnosti, popř. též jako vedoucí odštěpných závodů či prokuristé.

⁸⁴³ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 23 Cdo 2713/2009 ze dne 25.11.2009.

⁸⁴⁴ S ohledem na zaměření této kapitoly zde úmyslně odhlížím od jednání na základě plné moci, které jsem v předchozím pojednání uvedl pouze pro úplnost, neboť se nejedná o specifický způsob zavazování obchodní společnosti jako podnikatele. Právní vztahy mezi jednajícími na základě plné moci (pokud toto není duplicitním k zákonnému zmocnění) a obchodní společností se měly řídit OZ.

Jinými slovy je tedy **zastoupení spoutáno** s jejich pracovněprávním vztahem k obchodní společnosti. Tímto je ve vztahu ke statutárnímu orgánu determinován též obsah vzájemných práv a povinností. Statutární orgán tedy vůči zaměstnancům vykonává práva a povinnosti zaměstnavatele v rozsahu §38 ZP a zaměstnanci v tam stanoveném rozsahu a způsobem vykonávají práci. Tito zástupci jsou tak ke statutárnímu orgánu **v postavení subordince**, kdy tento je oprávněn a v zásadě také povinen je svými pokyny řídit, těmto stanovovat a ukládat pracovní úkoly a kontrolovat jejich práci. Samozřejmě v případě podniků s **více zaměstnanci**, resp., s košatější organizační strukturou, vykonává statutární orgán tuto působnost v rámci dané organizační struktury zpravidla **vůči vedoucím zaměstnancům**, které má ve své přímé řídicí působnosti (srov. ust. §73 odst. 3 ZP) a kteří dále řídí ostatní zaměstnance.

Nabízí se ovšem otázka úpravy vzájemných práv a povinností v případě, kdy (vedoucí) zaměstnanci jsou **zároveň prokuristy** nebo vedoucími odštěpných závodů. Jak již bylo uvedeno výše, mám za to, že jejich vztah k obchodní společnosti a tedy potažmo i ke statutárnímu orgánu se bude, co se týče **pravidel výkonu** jednatelského oprávnění, řídit obsahem uzavřené smlouvy inominátního charakteru a v případě její absence pak přiměřeně ustanoveními o obchodní smlouvě mandátní (§566 a násl. ObchZ). K uzavření takové mandátní smlouvy by přitom došlo **okamžikem akceptace** jmenování do funkce, resp. aktu udělení prokury, což by bylo dovršeno zápisem dotčené osoby do obchodního rejstříku (tedy vznikem zástupčího oprávnění). To samé v zásadě platí též v případě **druhé kategorie** osob, a to zástupců „nezaměstnanců“, jejichž vztah k obchodní společnosti a potažmo též k jejímu statutárnímu orgánu se bude řídit pouze **uzavřenou smlouvou**. V těchto případech je tedy zástupce vázán při výkonu zástupčího oprávnění **pokyny** obchodní společnosti (srov. ust. § 567 ObchZ), resp., jejího **statutárního orgánu**, má vůči němu informační povinnost a tomuto je povinen „zvláště“ skládat účty ze své zástupčí činnosti (bez ohledu na své možné pracovněprávní či jiné angažmá).

Dále je však třeba doplnit, že v případě, kdy není povinnost těchto osob jednat za obchodní společnost **spjata se sjednaným druhem práce** nebo nebyla sjednaná v jiné smlouvě (např. mandátní), je realizace zástupčího oprávnění pouze **právem a nikoliv povinností** jednající osoby. Tedy zatímco jednání zástupců za obchodní společnost je svým charakterem **dobrovolné** a je spjaté pouze s obsahem jejich obligace, statutární orgán pověřený řízením obchodní společnosti (obchodním vedením) je k jednání jménem obchodní společnosti v **zásadě povinen**. Možno tedy uzavřít, že lze považovat za povinnost statutárního orgánu (zejména v rámci péče řádného hospodáře) smluvně jménem obchodní společnosti **právní vztah k zástupcům vymezit** tak, aby bylo zcela zřejmé, jestli jsou tito k určitému jednání povinni či nikoliv a jestli tedy jsou zájmy obchodní společnosti dostatečně chráněny. Jiným případem ovšem je v praxi poměrně **častá situace**, kdy jsou zástupci (zejména vedoucí odštěpných závodů a prokuristé) ustanovováni pouze „do zásoby“, resp. pro případ absence jiné osoby oprávněné obchodní společnost zastupovat. V tomto případě by mělo být naopak

povinností statutárního orgánu režim fungování těchto zástupců **dostatečně smluvně ošetřit** (zejména omezit jejich jednání pouze na stanovené případy, interní kontrasignaci apod.).

Dále je třeba doplnit, že pokud by došlo k **porušení právních povinností** jednajících osobou tedy např. z uzavřené mandátní smlouvy, je pro vyvození případných následků rozhodná právní úprava obsažená v ObchZ. Pokud by ovšem např. prokurista byl zároveň i zaměstnancem, bude v této souvislosti vždy třeba **rozlišovat druh povinnosti**, která byla porušena, ve vztahu k pozici (funkci) dotčené osoby (např. ředitele).⁸⁴⁵ V podstatě to stejné bude platit např. i o vedoucím odštěpného závodu. V případě prokury je nutno ještě doplnit jedno specifikum, že přímý vztah mezi statutárním orgánem a prokuristou se **posiluje v případě**, kdy mu bylo svěřeno rozhodování o udělení prokury. V případě, kdy má tuto působnost valná hromada, jeho **opatření vůči prokuristovi** by nebyla přímo účinná (odvolání, omezení prokury), a tento by musel v případě nutnosti odvolání prokuristy na něj nejprve „žalovat“, resp. svolat valnou hromadu, aby např. dosáhl potřebného organizačního opatření.

Konečně je, co se týče **právní kontinuity**, nutno ještě upozornit na odlišný osud popisovaných oprávnění v případě **transformací podniku** obchodní společnosti. V případě převodu (přechodu podniku/části podniku) nebo v případě, kdy dojde k převodu podniku nebo přeměně obchodní společnosti fúzí nebo rozdělením, lze mít za to, že **přechází smluvní zástupci i zákonní zástupci** na právního nástupce obchodní společnosti.⁸⁴⁶ Tento závěr lze vyvodit z dikce ust. § 33b odst. 2 OZ, resp. ve vztahu k zaměstnancům pak explicitně v ust. §338 ZP. Naopak statutární orgán, jehož vazba k obchodní společnosti je **jiné povahy**, na nástupnický subjekt „nepřechází“ a jeho právní postavení tím není nikterak dotčeno a trvá po dobu existence obchodní společnosti (pokud nebude jeho mandát ukončen). To ovšem neznamená, že tento nemůže např. ukončit svůj mandát a „přestoupit“ dobrovolně k právnímu nástupci.

II.3.3 Možnosti souběhu jednání a jeho nové perspektivy

V teorii a praxi se řeší možný **souběh jednání statutárního orgánu a zastoupení** tam, kde je určitá osoba jak členem statutárního orgánu, tak zákonným zástupcem (např. ředitelem). V obecné poloze lze tuto problematiku rozdělit na **dvě roviny**. Prvou je možnost souběhu funkce statutárního orgánu nebo jeho člena a zákonného zastoupení za situace, kdy tato „jediná osoba“ je oprávněna **samostatně jednat** jménem obchodní společnosti. V tomto

⁸⁴⁵ To ovšem nevyklučuje, jde-li skutečně o vedoucího pracovníka, povinnost v obou těchto funkcích hájit oprávněné zájmy zaměstnavatele/obchodní společnosti a řádně hospodařit s jejím majetkem (§301 ZP).

⁸⁴⁶ Shodně též např. Eliáš, K. Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo. 2.vyd.C.H.Beck, Praha 1997, s. 85.

případě lze mít za to, že toto jednání je přičitatelné obchodní společnosti bez dalšího a možnost souběhu se zákonným zastoupením je tedy *de facto* a *de iure* **vyloučena**, neboť jednání statutárního orgánu (tedy samotné obchodní společnosti) **konzumuje jednatelské oprávnění** plynoucí ze zákonného zastoupení.⁸⁴⁷ Příkladem zde může být třeba jednání člena představenstva oprávněného jednat samostatně a též osoby jako obchodního ředitele.

Dále může nastat situace **poněkud odlišná**, kdy by dotyčný za stejné situace nebyl oprávněn jednat jménem obchodní společnosti sám, ale společně s jiným členem statutárního orgánu. Tato situace se tedy samozřejmě nedotýká obchodních společností s monokratickým statutárním orgánem. Osobně mám za to, že za určitých podmínek lze **možnost zastoupení** i v tomto případě obecně připustit.⁸⁴⁸ V konkrétním případě však bude **nutné přihlížet** k rozsahu takového zastupčího oprávnění (druhu práce/pověření) a k objektivní existenci rozporu se zájmy obchodní společnosti (srov.ust. § 22 odst 2 OZ). Nicméně zastávám názor, že souběh v tomto případě **vyloučen není**, a tedy i jednání takovéto osoby jako zákonného zástupce bude obchodní společnost zavazovat.

Není přitom bez zajímavosti v této souvislosti pohlédnout do **aplikační praxe soudů**. Z judikatury opřené především o výklad gramatický vyplýval nejprve názor, že i jednání určité osoby, která jako člen statutárního orgánu není sama oprávněna jednat jménem podnikatele, může zavazovat podnikatele právě z titulu **zákonného zastoupení**, a to dokonce i tehdy, pokud právní úkon činí dotčená osoba jako člen statutárního orgánu, neboť zákonné zastoupení má před jednáním statutárního orgánu **přednost**.⁸⁴⁹ S touto argumentací, resp. závěrem, se plně ztotožňuji. Posléze však NS ČR dospěl na základě teleologického, logického a systematického výkladu k **závěru zcela opačnému**, a to že osoba, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu právnické osoby, nemůže být **současně zákonným zástupcem** této osoby.⁸⁵⁰ Byť je judikatura NS ČR z poslední doby opřena o řadu pádných argumentů, nabízí se mimo jiné i **otázka praktičnosti** takového závěru. Z mého pohledu lze jenom těžko **hledat souvislost** mezi zákonným zastoupením, které se váže k běžnému provozu podniku a výkonem působnosti člena statutárního orgánu, který je primární výkonnou složkou, byť se bez ohledu na použitou argumentaci a způsob výkladu jedno s druhým **faktický překrývá**. Problém dle mého názoru netkví ve vnějším oprávnění, resp. ve střetu jednatelských oprávnění, jejichž zákonné vymezení sledují jiný účel, ale v překrývání **vnitřní působnosti**, kdy působnost člena statutárního orgánu se kryje s popisem

⁸⁴⁷ Mám za to, že jednak tento závěr plyne z logiky věci, a jednak jej lze dovozovat i s dikce § 13 odst.1 ObchZ, a navíc i s porovnání působností (rozsahu oprávnění) spojených s funkcí statutárního orgánu (§13 odst.4 ObchZ) a zákonného zástupce (§15 ObchZ). Faktem však zůstává, že naše pozitivní právo explicitně možnosti souběhu neřeší.

⁸⁴⁸ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 96.

⁸⁴⁹ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 1455/2005.

⁸⁵⁰ Rozhodnutí NS ČR (velký senát) sp.zn. 31 Odo 11/2006 ze dne 15.10.2008, a dále sp.zn. 23 Cdo 3894/2007 ze dne 30.10.2009 a sp.zn. 29 Cdo 2008/2007 ze dne 23.6.2009.

práce např. generálního ředitele.⁸⁵¹ Tedy jinými slovy, kde je u téže osoby pro určitý okruh záležitostí podniku obchodní společnosti dán poměr jeden, nemůže existovat druhý.⁸⁵² Ovšem pokud tuto možnost **souběžného výkonu** dvou, co do obsahu téměř shodných funkcí (např. jednatele a ředitele) obecně připustíme, jeví se **nelogické** tuto osobu v „nižší“ funkci (ředitele) **zbavit žádoucího zástupčího oprávnění** (reflektujícího např. vykonávanou část obchodního vedení). Paradoxně v případě, kdy by uvedené funkce zastávaly **různé osoby**, problém by najednou zcela zmizel a pokud by byl dotčený „najednou“ ustanoven do funkce nebo by ve funkci uzavřel pracovní smlouvu, opět by tu byl zpět? Proto je třeba podle mého názoru i možnost zákonného zastoupení obchodní společnosti statutárním orgánem, který je zároveň např. vedoucím zaměstnancem, připustit.⁸⁵³ Navíc je na místě se ptát, jak by tato současná argumentace NS ČR obstála před **ochranářskými principy** První směrnice (čl.9 a čl.10.).⁸⁵⁴

Na závěr k této problematice zbývá dodat, že poslední **legislativní počín**, resp. Novela ObchZ, zřejmě (i když podle mého názoru sleduje jiný účel), **přinesla nutný posun**. Ustanovení ObchZ (§66d) nově **umožňuje statutárnímu orgánu**, aby pověřil obchodním vedením nebo jeho částí jinou osobu, kterou může být i zaměstnanec obchodní společnosti, který je zároveň statutárním orgánem. Tímto se zdá shora nastíněný **problém vyřešen**, neboť zákon výslovně připouští, aby obchodní vedení, resp., jeho část vykonával zaměstnanec, který je statutárním orgánem, tedy jinými slovy řečeno i **nepřímo připouští**, aby zaměstnanec (který např. nemůže jednat sám jménem obchodní společnosti), rozhodoval v rámci pověření obchodním vedením, resp. **rovněž činil právní úkony** v tomto rozsahu (z titulu pověření částí obchodního vedení) za obchodní společnost.

Lze tedy uzavřít, že za těchto okolností již dle mého názoru nemá **současná judikatura**, resp. výkladový trend, v aplikační praxi místo, neboť v opačném případě by nebylo možné v řadě případů uvedené ustanovení, resp. pověření obchodním vedením, v praxi vůbec realizovat.

⁸⁵¹ Z jiného pohledu rovněž KŘS uvádí v Kapitole VI. bodě 8, že „Oddělení funkce generálního ředitele a předsedy představenstva by se mělo považovat za součást „nejlepší praxe“...“.

⁸⁵² Srov. např. Bejček, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností, Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 622.

⁸⁵³ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 47.

⁸⁵⁴ Viz k tomu též bod 9 preambule První směrnice: „Ochrana třetích osob by měla být zajištěna předpisy, které v co největší míře omezují důvody neplatnosti závazků přijatých jménem společnosti.“

II.4 Některá specifika statutárních orgánů v nadnárodních obchodních společnostech

II.4.1 Pojetí statutárního orgánu v EHZS

Na prvním místě je třeba učinit z **koncepčního hlediska** jednu poznámku, a to že na rozdíl od ostatních obchodních společností lze *de lege lata* v případě EHZS předpokládat v zásadě **dva modely právního jednání**, a to v závislosti na volbě, resp. právní úpravě, každého členského státu (čl. 1 NEHZS), která se použije na EHZS se sídlem na jeho území. Pokud dotčený členský stát stanoví, že EHZS má **právní subjektivitu**, bude toto přímo vystupovat ve vztahu ke třetím osobám svým k tomu určeným orgánem. V případě, kdy EHZS **nebude právnickou osobou**, bude určený orgán jednat vždy **za sdružení**. Nicméně navzdory tomuto rozlišování samotné NEHZS vnímá jednatele jako **zástupce sdružení** při jednání navenek se třetími osobami.⁸⁵⁵ Tuto koncepci nakonec přináší *de lege ferenda* rovněž návrh nového občanského zákoníku.⁸⁵⁶

Jak již bylo uvedeno v úvodní charakteristice je EHZS co charakteru své činnosti a způsobilosti značně odlišné **od pojetí tuzemských obchodních společností** a jeho účel spíše odpovídá sdružení právnických osob ve smyslu občanského zákoníku,⁸⁵⁷ tedy společnosti práva občanského.⁸⁵⁸ Tento fakt se tak odráží též v jeho **vnitřní struktuře**, která je poměrně jednoduchá a ponechána potřebám jeho členů, resp. úpravě ve **smlouvě o sdružení**. Proto právní úprava EHZS vykazuje značnou míru **smluvní svobody** co do možnosti uspořádat a měnit jeho vnitřní poměry, resp. organizaci, a to podle představ zakladatelů, resp. členů. Nicméně jistý mantinel přece jen představuje skutečnost, že co do vnitřních poměrů a ručení jeho členů je EHZS připodobňováno k veřejné obchodní společnosti, jejíž právní úprava se použije subsidiárně (§1 a §7 ZEHZS).

Jak již bylo uvedeno NEHZS ve čl. 16 stanoví, že obligatorním **orgánem sdružení** jsou jeho členové jednající společně a jednatel (*manager*) nebo **jednatelé** (*managers*). Společně jednající členové, jak plyne z logiky věci, přitom budou **orgánem nejvyšším**.⁸⁵⁹ Vedle toho může smlouva o sdružení upravit i **další orgány**, pokud zároveň určí jejich pravomoci. Může se přitom jednat např. o dozorčí radu jako kontrolní orgán nebo o funkci

⁸⁵⁵ Shodně též např. Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 472.

⁸⁵⁶ K tomu srov. §166 návrhu, resp. nadpis celé sekce.

⁸⁵⁷ EHZS má na rozdíl od smlouvy o sdružení upravené v ust. § 829 a násl. OZ právní způsobilost; tím se podobá zájmovému sdružení právnických osob (§20f a násl. OZ), i když jeho členové nemusí být pouze osoby právnické.

⁸⁵⁸ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 324.

⁸⁵⁹ Shodně též např. Dvořák, T. Evropské hospodářské zájmové sdružení. ASPI, Praha 2006, s. 148.

prezidenta.⁸⁶⁰ Z dikce NEHZS je tedy zřejmé, že jednatelskou působnost ve smyslu **statutárního orgánu**⁸⁶¹ bude vykonávat jeden nebo více jednatelů, kteří budou tvořit jakýsi „jednatelský orgán“. EHZS přitom zastupuje⁸⁶² vůči třetím osobám pouze jednatel nebo **každý z jednatelů**. Z toho plyne, že jednatele tedy *de facto* nelze považovat za statutární orgán, ale spíše za **zákonného zástupce EHZS**.⁸⁶³ Jeho nezastupitelnou funkci přitom posiluje skutečnost, že ani smlouva o sdružení ani jednomyslné rozhodnutí členů nemohou **rozšířit jednatelské oprávnění** i na jiné orgány. NEHZS přitom předpokládá (čl. 20) samostatné jednatelské oprávnění pro každého z více jednatelů, pokud nebude smlouva o sdružení obsahovat **zavazování sdružení** více jednatele společně. V případě EHZS platí, co do omezení jednatelských oprávnění, obdobná pravidla jako u ostatních obchodních společností, tedy jakákoliv **omezení jednatelů** smlouvou nebo z rozhodnutí členů jsou vůči třetím osobám neúčinná, i když byla zveřejněna.⁸⁶⁴ Oproti tomu jiné důsledky bude mít pro EHZS jednání jednatele jeho jménem, kterým tento **překročil předmět činnosti** sdružení, kdy platí (čl. 20), že pokud EHZS třetí osobě prokáže, že o takovém překročení věděla nebo s ohledem na okolnosti měla vědět, není sdružení z tokového jednání vázáno. Toto pravidlo odpovídá požadavku čl. 10 První směrnice resp. dikci ust. § 20 OZ. Paradoxně však u ostatních obchodních společností se **uplatní přísnější pravidlo** formulované v ust. § 13 odst. 4 ObchZ, kdy je obchodní společnost vázána i jednáním překračujícím rozsah předmětu podnikání, pokud se nejedná o jednání, kterým statutární orgán překročil působnost, kterou mu svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon. Jak je tedy patrné, EHZS se tímto výrazně odlišuje od ostatních obchodních společností. Jinými slovy ustanovení obecně platné pro ostatní obchodní společnosti tak nebude možné použít.⁸⁶⁵ Nabízí se zde dále otázka, jaké právní následky bude mít jednání jednatele, které bude překračovat „speciální“ **právní způsobilost** sdružení, resp. zákazy formulované ve čl. 3 odst. 2 NEHZS. Na první pohled lze mít za to, že k takovému jednání **nebude sdružení způsobilé ex lege** a tedy takové jednání nebude sdružení ani zavazovat, a to bez ohledu na vědomí třetí osoby. Vedle toho, byť NEHZS takovéto účinky s porušením „zákazu“ přímo nespojuje neplatnost, lze toto považovat za jednání *contra legem* (rov. ust. § 39 OZ). Nicméně si lze představit i takový výklad, že toto jednání je pro sdružení závazné avšak pro porušování NEHZS může být sdružení **zrušeno s likvidací** jak předvídá čl. 32 odst.1 NEHZS. Konečný verdikt zde může s ohledem na povahu právní úpravy přinést pouze ESD.

⁸⁶⁰ Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. I. vyd. Bova Polygon, Praha 2004, s.100.

⁸⁶¹ NEHZS, ostatně stejně jako celé právo EU, přitom pojem „statutární orgán“ nepoužívá, oproti tomu ZEHZS zřejmě s ohledem na tradiční terminologii s tímto pojmem i přes tento fakt operuje (srov. §3 odst.4).

⁸⁶² Jak již bylo řečeno NEHZS se přidržuje ve čl. 20 termínu „zastupuje“ (*represent /act on behalf of*), tedy vychází z pojetí, kdy jednatel je považován za „zástupce“ sdružení.

⁸⁶³ Dvořák, T. Evropské hospodářské zájmové sdružení. ASPI, Praha 2006, s.155.

⁸⁶⁴ NEHZS tedy jako sekundární právní norma EU kopíruje požadavky První směrnice.

⁸⁶⁵ Shodně též např. Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. I. vydání. Bova Polygon, Praha 2004, s.77.

Co do **právních poměrů a odpovědnosti jednatelů** se na EHZS nahlíží jako na společnost s ručením omezeným.⁸⁶⁶ NEHZS taxativně nevyjmenovává **působnost jednatelů**, ale pouze stanoví, že tito jsou výkonným orgánem,⁸⁶⁷ resp. řídí (*manage*) sdružení (čl. 19) a ukládá jim zajistit porady členů k přijetí jejich rozhodnutí (čl. 17) a informovat členy o záležitostech sdružení a umožnit jim seznámení s účetními knihami a doklady (čl. 18). ZEHZS k tomu přidává ještě povinnost zabezpečovat řádné vedení účetnictví a předkládání řádné účetní závěrky členům (srov. §9). Jednatelé tak budou bezesporu zabezpečovat též **obchodní vedení sdružení**.⁸⁶⁸ Pravomoci jednatelů, stejně jako podmínky jejich jmenování a odvolání by měla podrobněji stanovit smlouva o sdružení jako základní organizační dokument nebo jednomyslné rozhodnutí členů.

Jednatel je **jmenován** rozhodnutím členů nebo ve smlouvě o sdružení. Identifikační údaje každého jednatele, vznik a zánik jejich funkce a způsob jednání se zapisují do obchodního rejstříku a zveřejňují v Obchodním věstníku. Jednatелеm může být osoba fyzická, pokud členský stát neumožní pro EHZS registrované na jeho území, aby byla jednatelem i **osoba právnická**. Tato však musí určit jednoho nebo více svých zástupců z řad fyzických osob a tento se zapíše do obchodního rejstříku a odpovědnost takového zástupce je stejná, jako kdyby byl **sám jednatelem**. ZEHZS umožňuje, aby byla jednatelem i právnická osoba (§8) a pro tuto stanoví podmínky dle požadavků NEHZS, tj. musí být „před“ jmenováním ustanoven jeden nebo více zástupců, kteří vykonávají funkci jednatele jejím jménem. Z logiky věci plyne, že vedle tohoto zástupce bude za případnou škodu odpovědná též samotná právnická osoba, která je jednatelem.⁸⁶⁹

Stojí dále za povšimnutí, že s ohledem na nadnárodní povahu EHZS dále klade NEHZS na osobu jednatele nebo zástupce jednatele **poměrně široká omezení** (čl. 19). Jednatelem tak nemůže být osoba, která podle práva státu, kde se zdržuje, nebo státu sídla sdružení nebo na základě rozhodnutí soudu nebo správního orgánu „jakéhokoliv“ členského státu, nesmí být členem správního nebo řídicího orgánu společnosti, nesmí řídit podnik nebo nesmí dokonce přímo působit jako jednatel EHZS. Je tedy patrné, že **překážky výkonu funkce** jednatele jsou zde mnohem širší, než je tomu u společnosti s ručením omezeným. ZEHZS k tomu navíc požaduje, aby jednatel **splňoval i kritéria** kladená na jednatele společnosti s ručením omezeným. Právní úprava společnosti s ručením omezeným se proto použije rovněž pro výkon funkce jednatele a jeho odpovědnost (§8). Na jednatele se použijí rovněž ustanovení § 66 ObchZ⁸⁷⁰ upravující jeho právní vztah k EHZS a možnost **odstoupení z funkce**. Je však třeba upozornit, že ohledně odstoupení z funkce se tato pravidla uplatní pouze v těch

⁸⁶⁶ Tuto analogii nakonec zavádí sám ZEHZS (§ 8).

⁸⁶⁷ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 468.

⁸⁶⁸ Shodně též např. Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. I. vyd. Bova Polygon, Praha 2004, s. 102.

⁸⁶⁹ Shodně např. Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. I. vyd. Bova Polygon, Praha 2004, s. 103.

⁸⁷⁰ Shodně též např. Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. I. vyd. Bova Polygon, Praha 2004, s. 104.

případech, kdy smlouva o sdružení nebo jednomyslné rozhodnutí členů nebudou obsahovat odchylnou úpravu (čl. 19).

II.4.2 Pojetí statutárního orgánu v SE

II.4.2.1 Obecná charakteristika právní úpravy

Na úvod podotýkám, že **systematika právní úpravy** SE je mnohem komplikovanější než je tomu u EHVS, i když z koncepčního hlediska vykazuje bezesporu shodné prvky. Právní úprava **vnitřní struktury** SE podobně jako další základní otázky jejího fungování je obsažena přímo v **jejím statutu**, resp. v NSE, a to v Hlavě III ve člancích 38 až 60.⁸⁷¹ Zákonodárce členského státu může do vnitřní struktury **zasahovat** pouze tam, kde mu k tomu dává NSE **přímé zmocnění**. V ostatních otázkách, které NSE vůbec neřeší, se na SE a tedy i její vnitřní poměry použije vnitrostátní právo členského státu sídla SE aplikovatelné na **akciové společnosti**. Zvláštní postavení z hlediska hierarchie právní úpravy mají **stanovy SE** tam, kde jim NSE svěřuje úpravu určitých otázek, neboť v takovém případě mají **přednost před zákonem** (čl. 9 odst. 1 písm. b). Nutno konstatovat, že takové právní síly zakladatelské dokumenty tuzemských obchodních společností **nikdy nedosahují** a jejich obsah *contra legem* naopak může vyvolat i jejich zrušení s likvidací (srov. §68a ObchZ) nebo v případě přeměny dle ZOP i zamítnutí zápisu přeměny do obchodního rejstříku. Tato hierarchie právních norem bezesporu přináší akcionářům určitou míru **autonomie a flexibility**, jakož i právní jistoty v případě přesunu sídla do jiné jurisdikce v rámci EU, resp. EHP.

Jak již bylo uvedeno v rámci obecné charakteristiky NSE přineslo do většiny právních řádů členských států novinku⁸⁷² spočívající v **možnosti volby uspořádání orgánů** monistického (*one-tier system*)⁸⁷³ nebo dualistického systému (*two-tier system*), tak jak bude co nejlépe vyhovovat zakladatelům SE.⁸⁷⁴ Možnost této volby navíc zůstává zachována akcionářům SE po celou dobu její existence. Tato skutečnost bývá řazena mezi jednu z četných **předností SE**.⁸⁷⁵ Je zjevné, že toto „alternativní“ řešení **reflektuje spor** mezi těmito dvěma koncepcemi převládajícími v různých členských státech.⁸⁷⁶ V této souvislosti stojí rovněž za zmínku, že při srovnání s právní úpravou ostatních otázek fungování SE obsaženou v NSE je ohledně problematiky **vnitřního uspořádání** ponecháno členským **stále nejvíce flexibility**. Tento

⁸⁷¹ Dualistickému systému jsou věnovány čl. 39 až 42 oddílu prvního a monistickému systému pak čl. 43 až 45 oddílu druhého, poslední články zařazené v oddíle třetím pak obsahují pravidla společná pro oba systémy.

⁸⁷² Rovněž v právní úpravě SRN se jedná o nový model řízení a správy (k tomu viz např. předmluva k CGC).

⁸⁷³ Tento model je běžný zejména v anglosaských zemích, Francii a Itálii.

⁸⁷⁴ V tuzemsku s touto možností volby počítá *de lege ferenda* ZOK (§403 a § 463).

⁸⁷⁵ Dědič, J., Čech, P. Evropská akciová společnost. 1.vyd. Bova, Praha 2006, s. 299.

⁸⁷⁶ Shodně např. Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R. Evropské právo. 3.vyd.C.H.Beck, Praha 2006, s. 651.

závěr nakonec dokládá i skutečnost, že v hlavě třetí NSE existuje poměrně malá část ustanovení, do nichž by nemohly členské státy alespoň nějakým způsobem zasáhnout. Z hlediska právní úpravy ČR, v mezích daných NSE, obsahuje ZSE v Hlavě VI. v ust. §23 až §44 právní **úpravu vnitřního uspořádání** SE, přičemž převážná část těchto ustanovení je věnována právě systému monistickému, který je *de lege lata* pro právní úpravu tuzemských obchodních společností zcela cizí a přijetí potřebných opatření se tak logicky jeví jako nezbytné. Obdobně učinil např. i zákonodárce SRN,⁸⁷⁷ slovenský⁸⁷⁸ či polský.⁸⁷⁹

V návaznosti na členění orgánů SE podle volby vnitřního uspořádání, NSE obsahuje v Oddíle třetím **pravidla společná** pro oba modely uspořádání SE. Jedná se především o úpravu délky funkčních období, možnost opětovné volby a překážku volby některých osob, mlčenlivost a rozhodování v orgánech. Lze obecně konstatovat, že tato společná pravidla v zásadě odpovídají právní úpravě stanovené pro dualistický systém v ČR, s tím, že obsahují určité odchylky, jeho je třeba maximální délka funkčního období těchto orgánů, možnost vyloučení jejich opětovného zvolení apod. Není bez zajímavosti, že NSE rovněž zmiňuje otázku **členství právnických osob** v orgánech SE, s tím, že tuto možnost mohou **dovolovat stanovy**, ale pouze pokud právní předpisy vztahující se na akciové společnosti v členském státě, ve kterém se nachází sídlo SE, účast právnických osob umožňují.⁸⁸⁰

II.4.2.2 Obecné odchylky od právní úpravy ČR

Na prvním místě je třeba upozornit, bez ohledu na zvolený model, na několik zásadních obecných odchylek právní úpravy SE od právní úpravy tuzemské akciové společnosti. Předně je třeba zmínit **délku funkčního období**. NSE stanoví pevně maximální délku trvání mandátu členů statutárního orgánu SE, která nesmí přesahovat šest let. Maximální délku mandátu členů statutárního orgánu by přitom měly upravovat stanovy SE, ne však delší než šest let. Opětovné jmenování členů na dobu stanovenou ve stanovách je NSE výslovně umožňuje, pokud toto stanovy nevylučují nebo neomezuje. Stanovy zde tedy mohou i v rozporu s vnitrostátním právem sídla SE opětovné účasti členů v příslušném orgánu zabránit.

Další významná odchylka je stanovena v čl. 47 odst. 2 písm. b) NSE, který stanoví, že **členem (statutárního) orgánu SE ani zástupcem**⁸⁸¹ člena nesmí být osoba, která není způsobilá být členem odpovídajícího orgánu akciové společnosti řídicí se právem členského státu v

⁸⁷⁷ K tomu viz ust. § 20 a násl. německého prováděcího zákona

⁸⁷⁸ K tomu viz ust. § 20 a násl. slovenského prováděcího zákona.

⁸⁷⁹ K tomu viz ust. čl. 23 a násl. polského prováděcího zákona.

⁸⁸⁰ S ohledem na kogentní úpravu ust. § 194 odst. 7 ObchZ však stanovy SE se sídlem v ČR tuto možnost mít nebudou. Účast právnických osob ve správní radě přitom ZSE v ust. § 26 explicitně vylučuje.

⁸⁸¹ Tímto zástupcem je patrně zamýšlen pouze zástupce člena právnické osoby, pokud ji jako člena právo členského státu a stanovy připouští.

důsledku soudního nebo správního rozhodnutí vydaného **v tomto členském státě**. Toto omezení se přitom uplatní **vedle existujících omezení** pro členy představenstva akciové společnosti, jak již byly popsány na jiném místě této disertační práce.⁸⁸²

Co se týčí vzájemných kompetenčních vztahů, nutno zmínit další výjimku, kterou je faktické **oslabení působnosti dozorčí rady** vůči představenstvu. NSE sice obsahuje zmocnění členského státu stanovit **minimální okruh jednání** (vedle těch uvedených ve stanovách), které musí v dualistickém systému schválit řídicímu orgánu dozorčí orgán. Jelikož však tuzemský zákonodárce tak neučinil a NSE obsahuje pouze zmocnění nikoliv odkaz na národní právo, kontrolní působnost dozorčí rady v ust. § 193 odst. 2 ObchZ a ust. § 191 odst. 2 ObchZ, kdy rozhodnutím dozorčí rady lze omezit právo představenstva jednat, se nepoužijí.⁸⁸³ Tento přístup je přitom ve srovnání se zahraničními právními úpravami ojedinělý.⁸⁸⁴ Rozsah působnosti dozorčí rady SE v ČR tak zůstává pouze v **gesci zakladatelů** popř. akcionářů SE.

Nelze opomenout rovněž významnou odchylku, kterou přináší čl. 49 NSE, který explicitně rozšiřuje **povinnost mlčenlivosti** orgánu SE i na po dobu ukončení mandátu. Oproti tomu povinnost mlčenlivosti členů představenstva dle ust. §194 odst. 5 ObchZ, je zásadně uplatnitelná pouze **po dobu trvání mandátu**. NSE přitom tuto dobu ohraničuje obdobím, kdy by šíření těchto informací mohlo **poškodit zájmy** společnosti. Jedinou výjimkou pro jejich „vyzrazení“ je situace, kdy by poskytnutí takové informace bylo ve veřejném zájmu. Konečně NSE rovněž ve čl. 50 stanoví určité odchylky v **usnášeníšchopnosti** (minimálním kvoru) a rozhodování v (statutárních) orgánu SE, přičemž zvláštní úloha je zde svěřena opět stanovám, které mohou vždy obsahovat **odchylnou úpravu**, a to i nad rámec ObchZ. Nebude tak vždy možno aplikovat jinak kogentní úpravu § 66 ObchZ, kdy v případě **rovnosti hlasů** je rozhodující hlas předsedajícího. V případě rovnosti hlasů sice NSE (čl.50 odst. 2) dává předsedovi každého orgánu rozhodující hlas, stanovy však mohou stanovit jinak.

II.4.2.3 Statutární orgán v dualistickém modelu

Právní úprava dualistického systému je oproti ostatní materii NSE poměrně strohá a upravuje vedle valné hromady a jako další orgány **řídicí orgán** (*management organ*)⁸⁸⁵ a **dozorčí orgán** (*administrative organ*). Členské státy mohou ve vztahu k SE přijmout potřebná opatření,

⁸⁸² Rejstříkový soud tedy bude povinen respektovat zákazy vydané cizími orgány, resp. si vyžádat o dotyčné osoby alespoň prohlášení o tom, že takové rozhodnutí neexistuje.

⁸⁸³ Např. slovenský prováděcí zákon stanoví v ust. § 21 odst. 2 možnost dozorčí rady vyhradit si souhlas k určitým jednáním představenstva, a tato tak není závislá pouze na znění stanov. Shodně to platí i v právní úpravě SRN (viz ust. § 19 německého prováděcího zákona)

⁸⁸⁴ Např. slovenský prováděcí zákon v ust. § 21, rakouský prováděcí zákon v ust. § 37 nebo německý prováděcí zákon v ust. § 19

⁸⁸⁵ Z pohledu terminologie ZSE, který po vzoru ObchZ používá pro SE s dualistickou strukturou pojem „představenstvo“, se tedy bude jednat o statutární orgán.

pouze za podmínky, že neexistují předpisy členského státu o dualistickém systému pro akciové společnosti se sídlem na jeho území. Tato zásada v podstatě **chrání dualistickou strukturu** proti zavádění odlišných pravidel pro SE, než které zná vnitrostátní právo u dualistických akciových společností,⁸⁸⁶ a tím tedy i před případným **nerovným zacházením** s SE. V případě ČR bude tedy nutno použít právní úpravy pro akciové společnosti obsažené v ObchZ⁸⁸⁷ všude tam, kde nebude **zvláštní právní úpravy**. Nařízení ve čl. 39 přímo stanovuje **působnost řídicího orgánu**, a to tak, že řídicí orgán odpovídá za řízení SE.⁸⁸⁸ Za určitých podmínek přitom umožňuje členským státům **přenést tuto odpovědnost** řídicího orgánů na generálního ředitele nebo generální ředitele (*managing directors*), ale pouze pokud jde o běžné každodenní vedení obchodní společnosti (*current management*). Podmínkou této delegace je ovšem existence obdobné národní právní úpravy v příslušném členském státě. Tuzemský zákonodárce tedy tuto možnost **využít nemohl**.⁸⁸⁹ Generální ředitelé tuzemských SE s dualistickou strukturou tak budou v postavení **pouhých zaměstnanců**, nikoliv tedy výkonného orgánu této obchodní společnosti.

Je patrné, že **řídicí orgán** je tedy v současné terminologii koncipován jako orgán, jemuž je svěřeno zabezpečování obchodního vedení SE (*managing*). Přitom je zřejmé, že tato dikce NSE stanoví působnost řídicího orgánu **jako výhradní**. Proto lze *ad absurdum* dovozovat, že nikdo jiný nebude oprávněn tomuto orgánu udělovat **závazné pokyny** týkající se řízení obchodní společnosti.⁸⁹⁰ Výjimkou by zde mohly být pouze případy aprobované přímo NSE. V tomto ohledu lze zmínit čl. 48, kdy NSE přímo dovoluje, aby určité druhy jednání schvalovala dozorčí rada anebo právní úpravu plynoucí např. z koncernového práva použitelného na akciové společnosti, resp. SE (tedy ust. §66a ObchZ). V případě možnosti „ingerence“ dozorčí rady však je třeba upozornit na **existující oslabení** působností dozorčí rady vůči představenstvu, jak již bylo popsáno výše.

Z hlediska **obsazování řídicího orgánu** NSE stanoví, že člena nebo členy řídicího orgánu jmenuje a odvolává **dozorčí orgán**. NSE tedy ve čl. 39 zakotvuje tzv. německý model dualistického systému řízení SE, podle něhož členy představenstva SE jmenuje a odvolává dozorčí rada. Nicméně první členové představenstva stejně jako je tomu u členů dozorčí rady, mohou však být **určeni stanovami**. V této souvislosti je však umožněno členským státům vyžadovat nebo umožnit, aby ve stanovách bylo uvedeno, že člena nebo členy řídicího orgánu jmenuje a odvolává **valná hromada**, a to za stejných podmínek, jaké platí pro akciové společnosti se sídlem na jeho území. Z hlediska naší právní úpravy ZSE umožňuje

⁸⁸⁶ Shodně též např. Petr, M. Evropská společnost – 2. část. Právní rozhledy, 2005, č. 3. s. 107.

⁸⁸⁷ V případě některých druhů akciových společností upravených též zvláštními zákony, bude nutné v návaznosti na čl. 10 NSE zohlednit i jejich požadavky.

⁸⁸⁸ Angl. znění NSE (čl. 39) „*The management shall be responsible for managing SE.*“ Německé znění: „*Das Leitungsorgan führt die Geschäfte der SE in eigener Verantwortung.*“

⁸⁸⁹ Shodně též Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská společnost. 1. vyd. ASPI, Praha 2005, s. 520, pozn. pod čarou č. 962.

⁸⁹⁰ Shodně též např. Sirotková, J. Organizační struktura evropské společnosti. E-Právo Magazín. 2007. č. 3, s. 56.

(nikoliv ovšem požaduje), jelikož naše právní úprava primárně vychází z tohoto modelu řízení a správy společností, aby **stanovy SE určily**, že členy představenstva dualistické SE volí a odvolává **valná hromada**. Ustanovení o volbě členů orgánů SE zaměstnanci tím nejsou dotčena. Cílem výše uvedeného je tedy, aby stejně jako je tomu v českém akciovém právu, byla možná volba členů řídicího orgánu **oběma způsoby**.⁸⁹¹ Lze tedy shrnout, že pokud není ve stanovách SE žádná úprava týkající se volby členů představenstva, uplatní se **přímo model stanovený NSE** a valná hromada bude volit pouze členy dozorčí rady a ta poté zvolí členy představenstva SE. Výjimka v tomto ohledu se uplatní pouze v případě, pokud budou určovat členy představenstva přímo stanovy dle čl. 40 odst. 2 NSE a později v případě volby člena nebo členů představenstva zaměstnanci.

Ohledně **minimálního a maximálního počtu členů** představenstva nestanoví NSE přímo žádná omezení. To stejně platí i ohledně pravidel pro jeho stanovení. I když v tomto ohledu obsahuje NSE odkaz na stanovy SE, umožňuje členským státům stanovit jejich **nejnižší nebo nejvyšší počet**. Členský stát tedy může do jisté míry omezit smluvní volnost akcionářů stanovit počet členů řídicího orgánu, ovšem pouze jeho nejnižším a nejvyšším počtem. Zákon této možnosti nevyužil⁸⁹² a na počty členů představenstva SE se tedy **nepoužijí ani limity** stanovené ObchZ.⁸⁹³ V této souvislosti tedy může být představenstvo SE v zásadě i **jednočlenné**.⁸⁹⁴ Je třeba mít na paměti, že tímto nejsou dotčeny požadavky stanovené pro určité oblasti podnikání zvláštními právními předpisy, jak bylo pojednáno v rámci obecné charakteristiky právních forem obchodních společností. Co do **určitosti počtu členů** je rovněž novinkou, že stanovy SE nemusí uvádět přímo počet členů představenstva SE, ale postačí, když uvedou **pravidla** pro stanovení tohoto počtu. Tento postup přímo umožňuje čl. 39 odst. 4 NSE, které požaduje buď stanovení počtu členů anebo pravidel pro jeho stanovení. Co do obsahu těchto pravidel mají akcionáři v zásadě volnou ruku a tato by mohla tedy být založena na určení konkrétního počtu valnou hromadou, dozorčí radou či nakonec i **představenstvem samotným**. Stejně tak může být určení počtu členů představenstva vázáno i na ekonomických ukazatelích podnikání SE. Co se týče dalších požadavků na složení a činnost představenstva, kdy NSE nestanoví zvláštní úpravu, bude nutné aplikovat příslušná ustanovení ObchZ.

Nutno zmínit, že NSE přináší pro náš právní řád jednu **zásadní „novinku“**, neboť umožňuje **dozorčí radě**, aby jmenovala jednoho ze svých členů, aby jednal jako člen představenstva⁸⁹⁵ v případě, že toto místo **není obsazeno**. Tato působnost přitom přísluší dozorčí radě i tehdy,

⁸⁹¹ Podobné řešení nalezneme také v § 20 odst. 1 slovenského prováděcího zákona.

⁸⁹² Podobně tak slovenský a rakouský zákonodárce.

⁸⁹³ Shodně též např. Petr, M. Evropská společnost – 2. část. Právní rozhledy. 2005. č. 3. s. 108.

⁸⁹⁴ Nahlédnutím do obchodního rejstříku lze snadno zjistit kolik „českých SE“ ihned této možnosti využilo.

⁸⁹⁵ Použitý výraz „jednal“ jako člen řídicího orgánu, je ovšem poněkud zavádějící. Jen těžko lze představit, že tento člen by opravdu činil právní úkony jménem SE. NSE zřejmě v této souvislosti nemá na mysli ani tak jednání navenek jako spíš „vykonávání“ určité funkce. Z tohoto pojetí nakonec také vychází ZSE v § 24.

pokud by členy představenstva jinak volila valná hromada.⁸⁹⁶ Pokud dozorčí rada tento postup zvolí, po tuto dobu se *ex lege* **pozastavují** (suspendují) funkce dotčené osoby jako člena dozorčí rady. Tímto je respektován princip **neslučitelností funkcí** stanovený NSE. NSE navíc členským státům umožňuje, aby stanovily **časový limit** pro takovýto „dočasný“ výkon funkce. V této souvislosti ZSE obsahuje omezení doby, kdy může člen dozorčí rady určený dozorčí radou vykonávat funkci člena představenstva, a to pouze do doby konání nejbližšího jednání orgánu, do jehož působnosti náleží volba či jmenování nového člena představenstva,⁸⁹⁷ přičemž tento orgán je povinen na nejbližším jednání zvolit či jmenovat nového člena představenstva. Pokud tak tento orgán neučiní, oprávnění člena dozorčí rady vykonávat funkci člena představenstva **tímto dnem zaniká**. Bylo by přitom zřejmě proti smyslu NSE, aby dozorčí rada mohla po zániku mandátu v dozorčí radě, **opětovně pověřit** jiného svého člena prozatímním výkonem funkce. Jelikož v případě **zániku funkce** náhradního člena může dojít k ohrožení akceschopnosti představenstva ZSE umožňuje, aby podmínky stanovených ObchZ v ust. § 194 odst. 2 jmenoval **chybějícího člena soud**. Oproti tomu např. slovenský prováděcí zákon⁸⁹⁸ nebo německý prováděcí zákon⁸⁹⁹ zvolily koncepci poněkud odlišnou. Nutno doplnit, že by v případě volby tohoto postupu by mělo po přijetí příslušného rozhodnutí dozorčí rady dojít v souladu s ust. § 8 ZSE k **provedení zápisu** této skutečnosti do obchodního rejstříku s poznámkou, že výkon této funkce je **pouze dočasný**.

II.4.2.4 Statutární orgán v monistickém modelu

V případě, kdy stanovy SE upravují **monistický systém**, bude mít SE vedle valné hromady pouze **správní orgán** (správní radu). S tímto modelem se lze setkat např. ve Francii a v dalších zemích, které se řídily jejím vzorem jako je Švýcarsko, Maroko apod.⁹⁰⁰ V našem právním prostředí se s tímto modelem **můžeme setkat** u obecně prospěšné společnosti, byť tuto pro její specifickou povahu nelze považovat za společnost (korporaci).⁹⁰¹ Tento model v sobě tedy **spojuje funkci** řídicího a kontrolního orgánu v dualistickém systému. Lze přitom

⁸⁹⁶ Shodně též Dvořák, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. První vydání. Praha. ASPI, a.s., 2005, s. 520 pozn. pod čarou č. 963.

⁸⁹⁷ Z logiky věci však plyne, že tato pravomoc bude mít své využití spíše v případě, kdy bude jmenovat členy představenstva valná hromada. Jeví se totiž nadbytečné, aby dozorčí rada pověřila jednoho ze svých členů a poté se opět scházela k volbě nového člena představenstva. Pokud by navíc na této další schůzi nového člena nezvolila, pověření by zaniklo. Jisté opodstatnění by tento postup mohl mít pouze v případě, kdy by mohla být zcela ochromena akceschopnost představenstva (např. pokud by bylo jednočlenné).

⁸⁹⁸ V ust. § 20 stanoví pevnou dobu jednoho roku, po kterou může pověřený člen dozorčí rady dočasně funkci vykonávat (pokud do té doby nezvolí příslušný orgán jinou osobu). Nezáleží tedy přímo na tom, kdy se sejde příslušný orgán. Zároveň však nestanoví přímo pravomoc soudu rozhodnout o jmenování chybějícího člena.

⁸⁹⁹ Ust. § 15 stanoví, že toto pověření musí být předem časově ohraničeno a nesmí nikdy přesahovat dobu jednoho roku.

⁹⁰⁰ Pelikánová, I., Plíva, S., Příbýl, Z., Černá, S., Vít, J., Zahradníčková, M. *Obchodní právo*. I. díl. CODEX. Praha 1993, s. 218.

⁹⁰¹ Dvořák, T. *Obecně prospěšná společnost*. Praha. ASPI, 2004, s. 5.

souhlasit s názorem, že se nebude jednat o permanentní sborový orgán.⁹⁰² Podobně jako je tomu u řídicího a kontrolního orgánu dualistické struktury, je NSE z hlediska složení, zásad fungování jakož i některých dalších otázek týkajících se tohoto orgánu **velmi strohé**.⁹⁰³

Z hlediska **působnosti správní rady** NSE ve čl. 43 odst. 1 stanoví, že tento řídí (*manage*) SE. Zároveň umožňuje členským státům stanovit, že generální ředitel nebo generální ředitelé odpovídají za běžné každodenní vedení společnosti (*day-to-day management*) za stejných podmínek, jaké platí pro akciové společnosti se sídlem na jeho území. V případě tuzemska se bude vycházet z úpravy monistického systému obsažené v ZSE. Podobně tomu je i na Slovensku,⁹⁰⁴ v Polsku⁹⁰⁵ či v SRN.⁹⁰⁶

Česká právní úprava přitom kombinuje známé **subsystémy monistického modelu** řízení, a umožňuje tedy jak aplikaci **klasického systému**, který spojuje funkci předsedy správní rady a tzv. generálního ředitele, kdy je tento rovněž statutárním orgánem a je oprávněn k obchodnímu vedení obchodní společnosti tak i tzv. **odděleného systému**,⁹⁰⁷ který oproti tomu striktně odděluje obě funkce, tj. funkci předsedy správní rady a generálního ředitele, kdy **statutárním orgánem** a oprávněným k obchodnímu vedení je pouze **generální ředitel**.⁹⁰⁸ Předseda správní rady pak plní spíše funkci reprezentační a koordinační.⁹⁰⁹ Není bez zajímavosti, že mezi oběma subsystémy **volí samotná správní rada**. Tento fakt tedy poskytuje SE dostatečnou míru flexibility, neboť ji umožňuje poměrně **pružně zvolit** takový model řízení, které bude nejvíce vyhovovat jejím aktuálním potřebám.⁹¹⁰

Správní rada je tedy oprávněna na základě ust. § 35 odst. 2 ZSE určit, jestli bude jí volený předseda rovněž zastávat funkci generálního ředitele⁹¹¹ nebo vedle něj jmenuje rovněž generálního ředitele. Veřejnosti přitom bude rozhodnutí správní rady patrné zřejmě až ze **zápisu v obchodním rejstříku** (srov. ust. § 8 odst. 2 ZSE). I při volbě tohoto subsystému však ZSE ponechává správní radě působnost v otázkách **koncepčního řízení SE**.⁹¹² Její působnost je tedy **vymezena negativně**, stejně jako je tomu u představenstva akciové společnosti.⁹¹³ Správní rada tak sice nemůže zasahovat do běžného obchodního vedení SE

⁹⁰² Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská společnost. 1. vyd. ASPI, Praha 2005, s. 553.

⁹⁰³ Umožňuje však ve čl. 43 odst. 4 členským státům ve vztahu k SE přijmout potřebná opatření, to vše ovšem za podmínky, že neexistují-li předpisy členského státu o monistickém systému s ohledem na akciové společnosti se sídlem na jeho území.

⁹⁰⁴ K tomu viz ust. § 22 a násl. slovenského prováděcího zákona.

⁹⁰⁵ K tomu viz ust. čl. 22 násl. polského prováděcího zákona.

⁹⁰⁶ K tomu viz ust. § 20 násl. německého prováděcího zákona.

⁹⁰⁷ Sirotková, J. Organizační struktura evropské společnosti. E-Právo Magazín. 2007. č. 3, s. 57.

⁹⁰⁸ Tzv. CEO – Chief Executive Officer.

⁹⁰⁹ Tento druhý subsystém uspořádání správní rady se nejvíce blíží pojetí dozorčí rady v dualistickém systému.

⁹¹⁰ Shodně např. Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská společnost. 1. vyd. ASPI, a.s., Praha 2005, s. 545.

⁹¹¹ Půjde tedy o „předsedu-generálního ředitele“.

⁹¹² V ust. § 40 ZSE. V souladu s tímto ustanovením správní rada určuje orientaci činnosti SE a dohlíží na její realizaci.

⁹¹³ Shodně též např. Hejda, J. Evropská společnost – I. Právní rádce, 2005, č. 9., s. 11.

ani udělovat orgánu pověřenému obchodní vedením žádné pokyny, může však přesto určitým způsobem **ovlivňovat řízení SE** (co do jeho koncepce), a zabývat se kteroukoli zásadní otázkou významnou pro její „dobré“ fungování. Tím může *de facto* bezesporu do obchodního vedení **významně zasahovat**.⁹¹⁴ Tedy tento systém zapojuje nevykonné členy správní rady do záležitostí SE a dává jim tím podíl na její správě i obchodním vedení.⁹¹⁵

Koncepce **statutárního orgánu** monistické SE je poněkud odlišná od jeho tradičního chápání v našem právu, neboť tato nemá **pouze jeden** statutární orgán. Důvodem tohoto přístupu je zřejmě již sama skutečnost, že NSE, resp. celé právo EU, tento **pojem nepoužívá**. Kdo je tedy „statutárním“ orgánem upravuje ZSE v návaznosti na zvolený submodel.

ZSE v ust. § 26 odst. 2 stanoví, že správní rada je „statutárním“ orgánem SE, resp. že je vybavena **stejným rozsahem** jednatelského oprávnění. *De iure* je tedy postavena statutárnímu orgánu na roveň a může tak jednat jménem SE navenek **ve všech věcech** (srov. ust. § 40 odst. 2 ZSE). Ve vztahu k třetím osobám je tak SE vázána jednáním správní rady, i když překročí předmět podnikání dotčené SE. Jak již bylo uvedeno na jiném místě, výjimkou je pouze jednání, které **překračuje působnost**, kterou správní radě svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon.⁹¹⁶ Zákon dále v ust. § 40 odst. 2 poněkud „nadbytečně“ stanoví, že **omezení** jednatelského oprávnění správní rady vyplývající z rozhodnutí orgánů SE není možno uplatňovat vůči třetím osobám, i když byla zveřejněna.⁹¹⁷ Není bez zajímavosti, že přitom na rozdíl od ust. § 13 odst. 5 ObchZ tohoto ZSE zmiňuje pouze omezení plynoucí z rozhodnutí orgánů SE, nikoliv např. ze stanov. Nabízí se tak otázka, jestli i tato omezení by měla **vliv vůči třetím osobám**. V návaznosti na čl. 10 odst. 2 První směrnice (srov. čl. 9 odst. 2 NSE) se bude nutně přiklonit k názoru,⁹¹⁸ že i tato omezení by měla mít v případě monistické SE **stejný režim**.

Dále je třeba poznamenat, že ZSE neřeší jednu poměrně zásadní otázku, a to zda li členové správní rady **mohou jednat jménem SE** každý samostatně nebo pouze všichni společně. Jistá odpověď by mohla zaznít pouze v případě předsedy zastávajícího rovněž **funkci generálního ředitele**.⁹¹⁹ Nezbyvá tedy, než s odkazem na ust. § 4 odst. 2 ZSE aplikovat ust. § 191 odst. 1

⁹¹⁴ Shodně též např. Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 29.

⁹¹⁵ Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. 1.vyd. BOVA POLYGON, Praha 2004, s. 166.

⁹¹⁶ V této souvislosti lze uvažovat pouze o kolizi s působností valné hromady plynoucí se ZSE nebo NSE.

⁹¹⁷ Podle mého názoru, stejně jako u rozsahu jednatelského oprávnění a úpravy excesu speciálně pro monistickou SE, je tato právní úprava duplicitní, neboť se na SE jako právnickou osobu podnikatele, resp. obchodní společnost, budou vztahovat obecná ustanovení OZ a ObchZ (jak o nich již bylo pojednáno).

⁹¹⁸ V Dědič, J., Čech, P. Evropská akciová společnost. 1. vydání. BOVA POLYGON, Praha 2006, s. 335.

⁹¹⁹ Tento má ovšem coby statutární orgán zakotvenu samostatnou působnost; v tomto případě by šlo o jednání za správní radu jako orgán kolektivní, které by podléhalo jejímu souhlasu.

ObchZ a dovozovat obdobné pravidlo, které by se uplatnilo u představenstva akciové společnosti.⁹²⁰

Statutárním orgánem SE je dále **generální ředitel**,⁹²¹ který zároveň vykonává obchodní vedení SE. Funkce generálního ředitele je koncipována jako **monokratický statutární orgán**,⁹²² který vykonává svou působnost v rámci předmětu podnikání SE, s výjimkou působnosti, kterou NSE, ZSE nebo ObchZ výslovně přiznává valné hromadě a správní radě jako celku. Stanovy nebo rozhodnutí správní rady mohou přitom působnost generálního ředitele **omezovat**. Tato omezení však jsou vůči třetím osobám neúčinná. Generální ředitel je jmenován a odvoláván **správní radou**. Valná hromada tedy nemůže jeho volbu přímo nijak ovlivnit. Nepřímo by si však mohla jeho volbu vynutit např. prostřednictvím změny členů správní rady. Jak již bylo uvedeno, je tato funkce buď funkcí zcela **samostatnou**, nebo spojenou s **funkcí předsedy správní rady**. Nutno podotknout, že ZSE oproti koncepci panující v dualistickém systému, zavádí právo generálního ředitele **na odškodnění**, pokud dojde k odvolání bez vážného důvodu. Toto právo se nicméně neuplatní v případě, že byl generální ředitel současně předsedou správní rady.

V případě, že bude zvolen model generálního **ředitele-předsedy** správní rady, se nabízí otázka, jestli jeho odvoláním z funkce ve správní radě **zaniká** i jeho funkce generálního ředitele. S ohledem na skutečnost, že tyto funkce jsou **spolu spjaty**, lze konstatovat, že tato skutečnost zánik funkce generálního ředitele opravdu přivodí. Jinak by tomu ovšem bylo v případě, kdy by tuto funkci (delegovaného generálního ředitele) zastával jiný člen správní rady. Zbývá doplnit, že správní rada může mít na výkon funkce generálního ředitele rovněž **vliv motivační**, neboť určuje jeho odměnu. Zřejmě pro vyloučení „pochybností“ ZSE explicitně stanoví, že postavení generálního ředitele jako statutárního orgánu se řídí § 66 ObchZ a dalšími ustanoveními o orgánech akciové společnosti. *De lege lata* tedy generální ředitel není z titulu této funkce zaměstnancem obchodní společnosti, ale pouze jejím orgánem.

Je třeba zmínit, že ZSE rovněž upravuje institut tzv. **delegovaného generálního ředitele**, jehož pozice by měla odpovídat pozici ředitele generálního, a tento je rovněž **statutárním orgánem**, resp. je osobou se **stejným rozsahem** jednatelského oprávnění vůči třetím osobám (srov. ust. § 26 odst. 2 ZSE). Delegovaným generálním ředitelem je fyzická osoba **pověřená asistencí generálnímu řediteli**, která je jmenována na jeho návrh správní radou. Funkci delegovaného generálního ředitele může však zastávat **i několik fyzických osob**. Jak je patrné, funkce tohoto orgánu je tedy více méně koncipována jak **pomocná**.⁹²³

⁹²⁰ Při absenci úpravy ve stanovách budou tedy oprávnění členové správní rady jednat samostatně.

⁹²¹ Např. anglické znění NSE používá pojmu „*managing director*“ čemuž by spíše odpovídal překlad „výkonný ředitel“.

⁹²² Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská společnost. 1.vyd. ASPI, Praha 2005, s. 555.

⁹²³ Shodně též např. Hejda, J. Evropská společnost – I. Právní rádce, 2005, č.9., s. 11.

Správní rada přitom v dohodě s generálním ředitelem určuje **rozsah působnosti** svěřené delegovanému generálnímu řediteli a **dobu trvání** jeho funkce. Je třeba podotknout, že delegovanému generálnímu řediteli lze svěřit pouze působnost, kterou má generální ředitel, a to buď její část (např. sektorově) nebo celou. S ohledem na skutečnost, že úloha delegovaného generálního ředitele je v rovině „asistenční“, generální ředitel o takto **svěřenou působnost** zřejmě nepřichází, ale vykonává ji spolu s delegovanými generálními řediteli. Takto stanovený rozsah působnosti delegovaného generálního ředitele lze nicméně chápat spíše jako **omezení s účinky pouze interními**, neboť tento má *ex lege* jednatelskou působnost statutárního orgánu.

ZSE **omezil počet** delegovaných ředitelů na pět,⁹²⁴ přičemž jejich konkrétní maximální počet do tohoto limitu by měly **určovat stanovy**. Správní rada přitom má na delegovaného generálního ředitele přímý motivační vliv, neboť stejně jako u generálního ředitele **určuje jeho odměnu**. V praxi však lze očekávat, že tuto odměnu bude **navrhovat** právě generální ředitel. I přes tuto možnost „ovlivňování“ však existuje určitý **mantinel vztahu** mezi delegovaným generálním ředitelem a správní radou, neboť tato jej **může odvolat** pouze na návrh generálního ředitele. Druhou pojistkou je, stejně jako je tomu u generálního ředitele, že jestliže dojde k jeho odvolání bez vážného důvodu, vzniká delegovanému generálnímu řediteli **právo na odškodnění**. Nutno dodat, že pokud bude jmenováno **více generálních ředitelů**, nabízí se opět otázka, jestli může každý z nich vykonávat sám celou působnost ve stejné věci nebo se vyžaduje **rozhodnutí většinové**. Jelikož se jedná o samostatné orgány,⁹²⁵ lze se přiklonit k tomu, že každý z nich může rozhodovat samostatně, leda by správní rada v **pověření neurčila jinak**.⁹²⁶ Konečně zbývá doplnit, že ani delegovaní generální ředitelé nemají postavení zaměstnanců a jejich právní vztah k SE se rovněž řídí § 66 ObchZ a dalšími ustanoveními o orgánech akciové společnosti.

⁹²⁴ Např. slovenský prováděcí zákon má odlišnou úpravu (výkonný ředitel apod.).

⁹²⁵ Shodně též např. Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská společnost. 1.vyd. ASPI, Praha 2005, s. 560.

⁹²⁶ Jiné řešení zvolil např. slovenský prováděcí zákon v ust. § 29 odst. 2, který vyžaduje ve věcech obchodního vedení rozhodnutí většinové, pokud stanovy SE nevyžadují vyšší počet hlasů.

III Zvláštní část

III.1 Statutární orgán jako mandatář, resp. obchodní společnost jako mandant

III.1.1 Vznik mandátu statutárního orgánu v kapitálové obchodní společnosti

Vznik a existence mandátu statutárního orgánu v **kapitálové obchodní společnosti** jsou vázány na vznik jeho **funkce a setrvání v ní**. Na rozdíl tedy od vzniku mandátní smlouvy (§566 ObchZ) dochází ke vzniku mandátu (funkce), resp. k subsidiárnímu (přiměřenému) použití ustanovení o mandátní smlouvě (§ 66 odst.2 ObchZ), již samotným **okamžikem akceptace** ustanovení do funkce statutárního orgánu nebo jeho člena dotčenou osobou. Logickou podmínkou toho je samozřejmě rovněž současná existence obchodní společnosti, resp. mandanta. Jak již bylo uvedeno, pouze v některých případech ObchZ ukládá **před vznikem** obchodní společnosti „budoucímu“ statutárnímu orgánu, aby něco pro (budoucí) obchodní společnost učinil. V tomto specifickém případě lze teoreticky hovořit o přiměřeném použití mandátní smlouvy (srov. též ust. § 261 odst. 3 písm. a) ObchZ) již po jeho určení v zakladatelském dokumentu nebo ustanovení v rámci probíhajícího „procesu zakládání“. Nutno doplnit, že v některých případech je však toto **zákoně pověření** koncipováno pro širší okruh „zakladatelských pomocníků“ resp. nesměruje adresně pouze na budoucí statutární orgán jako takový, a je tak spojeno s jiným jeho (budoucím) poměrem k zakládané obchodní společnosti (např. společnickým).

Z **formálního hlediska** musí být rozhodnutí o ustanovení do funkce samozřejmě vydáno k tomu příslušným orgánem a musí obsahovat zákonem předepsané náležitosti (srov. ust. § 188 a § 201 ObchZ). Přitom v zásadě nezáleží na tom, jak bylo např. rozhodnutí valné hromady označeno, ale na tom, co je jeho **skutečným obsahem**.⁹²⁷

Ke vzniku mandátu musí být vedle **řádného ustanovení** určité osoby statutárním orgánem nebo jeho členem, resp. projevení souhlasu s ním, naplněna rovněž **objektivní kritéria** kladená *ex lege* na vznik funkce, jak byla popsána v jiné kapitole této disertační práce. Přezkum naplnění těchto kritérií poté provádí rejstříkový soud v rámci zápisu určité osoby jako (člena) statutárního orgánu do obchodního rejstříku. Účinky (ne) provedení tohoto zápisu na funkci, resp. mandát, dotčené osoby byly rovněž popsány v obecné části této disertační práce.

V této souvislosti stojí za zmínku, že **dřívější legislativní koncepce** podmiňovala vznik jednatelského oprávnění statutárního orgánu další skutečností, kterou byl jeho **zápis do**

⁹²⁷ K tomu srov. např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 258/2005 ze dne 14.12.2005.

obchodního rejstříku,⁹²⁸ což v praxi téměř znemožňovalo **řádné fungování** obchodních společností při změnách statutárního orgánu nebo v jeho složení.⁹²⁹ V důsledku toho docházelo k **paradoxním situacím** a chybné praxi, kdy např. i ve vztahu k obchodnímu rejstříku musel jednat ten, kdo byl zapsán, i když jeho funkce již dávno zanikla.⁹³⁰ Zákon tedy prakticky **oddělil statutární orgán** od jeho jednatelského oprávnění, a to až do okamžiku jeho zápisu do obchodního rejstříku. Objevil se v této souvislosti i extrémní výklad,⁹³¹ že v podstatě v mezidobí mezi skončením funkce, resp. ustanovením do funkce, a zápisem do obchodního rejstříku, obchodní společnost **neměla „žádný statutární orgán“**.⁹³² Dnes tato koncepce vzniku jednatelského (zástupčího) oprávnění **přetrvává** např. u vedoucího organizační složky či prokuristy, i když s jinými konotacemi, jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách.

Nutno v této souvislosti doplnit, že funkce, resp. mandát, statutárního orgánu nebo jeho členů vzniká *de lege lata* **zápisem do obchodního rejstříku** pouze tehdy, pokud jsou tito **určeni** zakladatelským dokumentem.⁹³³ V tomto případě vzniká funkce až **prvozápisem** obchodní společnosti do obchodního rejstříku, čímž je vlastně dovršen celý proces jejího právního konstituování.⁹³⁴ Tento **zvláštní způsob** ustanovení do funkce, resp. vzniku mandátu, se však **vyčerpává** zápisem obchodní společnosti do obchodního rejstříku. Další členy již nelze takto (před) určit, neboť by se jednalo o zasahování do kompetencí zákonem upravených nebo společenskou smlouvou povolaných orgánů obchodní společnosti.⁹³⁵

Ve vztahu ke vzniku mandátu je třeba rovněž rozlišovat **platnost ustanovení** do funkce (kdy jsou splněny všechny podmínky) a její účinnost, tj. je kdy dotýčný oprávněn a povinen mandát vykonávat (tj. např. od určitého dne), resp. kterým dnem byl **do funkce ustanoven**. S ohledem na to, že podmínka účinnosti nemusí nastat ve stejný okamžik jako podmínka platnosti, lze přitom vázat i vznik mandátu např. na **odkládací podmínku** nebo stanovit pozdější dobu jeho vzniku.⁹³⁶ Toto „časové“ rozlišování v případě akciové společnosti nakonec v obecné rovině používá i ObchZ (§ 173 odst. 2). To stejné samozřejmě platí i u **zániku funkce** člena statutárního orgánu. Mám zde v obou případech na mysli zejména

⁹²⁸ Před 1.7. 1996 ObchZ v § 13 odst. 2 vázal jednatelské oprávnění statutárního orgánu na zápis do obchodního rejstříku.

⁹²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 142/1996 ze dne 25.3.1996 (zdroj ASPI).

⁹³⁰ Nesprávnost této rejstříkové praxe potvrdil i VS v Praze ve svém Rozhodnutí sp.zn. 7 Cmo 92/96-88 ze dne 9.5.1996, když uznal, že ve vztahu k rejstříkovému soudu má účinky jednání nových jednatelů již ode dne jejich jmenování.

⁹³¹ Resp. bohužel doslovný. Srov. § 13 odst.2 ObchZ (ve znění činném do 1.7.1996).

⁹³² Viz např. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku.2.díl.3.Linde,Praha 1995, s.85.

⁹³³ Zvláštním případem je též přeměna obchodní společnosti např. rozdělením odštěpením se vznikem nové obchodní společnosti, kdy vzniká i funkce jejího statutárního orgánu.

⁹³⁴ Eliáš, K. a kolektiv. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Linde, Praha 2008, s. 185.

⁹³⁵ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 169.

⁹³⁶ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 1168/2001 ze dne 19.7.2002.

poměrně **frekventované situace**, kdy je statutární orgán např. ustanoven k určitému pozdějšímu dni s ohledem na den odvolání nebo rezignace jeho předchůdce atd.

Shrnuji tedy, že mandát statutárního orgánu nebo jeho člena vzniká nejdříve okamžikem jeho **ustanovení do funkce** nebo v jiný pozdější den, ke kterému byl tento ustanoven. Ve vztahu k dotčenému má ustanovení účinky, jakmile se o **něm dozvěděl** nebo mohl dozvědět. Ani smlouva o výkonu funkce **sama o sobě** právní vztah určité osoby jako statutárního orgánu k obchodní společnosti **nezakládá**. Tato skutečnost ovšem nevylučuje, aby byla tato smlouva uzavřena i před vznikem funkce,⁹³⁷ a to například s odkládací podmínkou vázanou na okamžik ustanovení do funkce. **Zpětné ustanovení** do funkce, resp. zpětná účinnost takového rozhodnutí, je podle mého názoru nepřípustná. V tomto případě lze dovozovat **neplatnost** takového rozhodnutí pro jeho zjevný rozpor se zákonem.⁹³⁸

Za **mimořádné způsoby** vzniku funkce (mandátu), které z tohoto důvodu mohou mít pouze „přechodný“ význam, lze považovat **kooptaci** v představenstvu akciové společnosti a **prozatímní volbu** v případě dualistické SE, kdy orgánem, který je *ex lege* oprávněn ustanovit člena představenstva je dozorčí rada. Dalším zvláštním způsobem je bezesporu jmenování chybějícího člena statutárního orgánu **soudem** (§194 ObchZ). Toto však může nastat pouze na návrh a za **krizové situace**, kdy statutární orgán není schopen plni své funkce a mohlo by tak v případě nejmenování chybějícího člena dojít k rozhodnutí soudu o zrušení obchodní společnosti s likvidací v řízení zahájeném i bez návrhu.⁹³⁹

III.1.2 Zánik mandátu statutárního orgánu v kapitálové obchodní společnosti

Mandát statutárního orgánu nebo jeho člena končí spolu se **zánikem jeho funkce**. Zákon v této souvislosti nikomu **nestanoví povinnost** vykonávat funkci po určitou dobu ani neukládá obchodní společnosti někoho ve funkci po určitou **dobu trpět**.⁹⁴⁰ Výjimkou je pouze již zmiňované ust. §194 odst.2 ObchZ, kdy člen statutárního orgánu jmenovaný soudem se nemůže své funkce **sám vzdát**, ale musí požádat soud o odvolání z funkce, nelze-li na něm **spravedlivě požadovat**, aby funkci dále vykonával. I při tomto postupu tedy zákon připouští zproštění „nechtěného“ mandátu při splnění stanovených podmínek.

Zatímco ke vzniku funkce a tedy i mandátu (člena) statutárního orgánu musí dojít na základě **konsensu stran**, k jeho zániku se jejich vzájemná **vůle již nevyžaduje**, ba dokonce k tomu může dojít i bez jakékoliv projevené vůle (např. na základě právní události). Co se týče

⁹³⁷ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha 2004, s. 36.

⁹³⁸ Shodně též např. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným.Komplexní pohled na s.r.o.ASPI,Praha,2002, s. 281.

⁹³⁹ Srov. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 124/2008 ze dne 9.10.2008.

⁹⁴⁰ Výjimkou je zde pouze člen dozorčí rady volený zaměstnanci (viz §66 odst. 1 ObchZ).

existence mandátu, nezáleží přitom na skutečnosti, kdy byl dotyčný z obchodního rejstříku vymazán, neboť tento zápis má pouze deklaratorní povahu.

Důvody zániku funkce ve své podstatě kopírují konstrukce obecných institutů vyvolávajících zánik závazků.⁹⁴¹ V první řadě může funkce zaniknout v důsledku **právního úkonu** člena statutárního orgánu nebo rozhodnutí příslušného orgánu obchodní společnosti. Vedle toho funkce (mandát) zaniká i na základě jiných **právních skutečností**. Způsob skončení funkce lze obecně odlišovat jak podle příčin, které jej přivozují, tak např. v okamžiku zániku funkce.

V této souvislosti se nabízí otázka, jestli není možné **sjednat podmínky skončení funkce** rovněž ve smlouvě o výkonu funkce. Podle mého názoru to možné není, neboť by byl takovýto postup *contra legem* (srov. ust. § 66 ObchZ). Tato skutečnost nicméně obecně nebrání tomu, aby si strany takto dohodly (s případnou rezignací nebo odvoláním spojenou) kompenzaci pokrývající újmu za předčasné, resp. svévolné, ukončení mandátu.⁹⁴² Tato by však nemohla být statutárnímu orgánu poskytnuta v případě, že by byly důvodem odvolání skutečnosti stanovené ust. § 66 odst. 3 ObchZ. Není bez zajímavosti, že v případě monistické SE zákon dokonce povinnost SE k úhradě **kompenzace** za určitých podmínek stanoví (viz § 38 ZSE). Je rovněž třeba doplnit, že zánikem mandátu statutárního orgánu nezaniká i jeho případná odpovědnost za škodu či naopak jeho nárok na odměnu za řádný výkon funkce.⁹⁴³

Jeden z nejfrekventovanějších způsobů zániku mandátu představuje **odstoupení (rezignace)** z funkce (člena) statutárního orgánu obchodní společnosti.⁹⁴⁴ Tuto možnost *explicite* upravuje ust. § 66 odst.1 ObchZ, které stanoví, že osoba, která je statutárním orgánem nebo jeho členem může ze své funkce odstoupit. V tomto způsobu skončení mandátu se přitom promítá zásada **dobrovolnosti výkonu funkcí**, resp. zákaz, že nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám (čl. 9 odst. 1 LZPS). Ze systematického hlediska je přitom tato úprava k obecným pravidlům odstoupení od smlouvy (§344 ObchZ) v obchodních závazkových vztazích v poměru speciality. Projev vůle obsahující odstoupení z funkce přitom musí **být doručen**, resp. oznámen orgánu, který dotčenou osobu zvolil nebo jmenoval, resp. orgánu, jehož je členem (viz dále). Pro toto oznámení není **forma předepsána**, mám však za to, že bude s ohledem na právní jistotu a způsob doručování nutné zvolit formu písemnou.⁹⁴⁵ Dotčený orgán se přitom o rezignaci **zpravidla dozví** tak, že projednání oznámení o odstoupení je uvedeno v pozvánce na jednání příslušného orgánu nebo v případě valné hromady v oznámení o jejím konání.⁹⁴⁶ Poněkud problematičtým

⁹⁴¹ Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s. 296.

⁹⁴² Shodně též Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.Díl II. 1. vydání. Polygon,Praha,2002, s. 1201.

⁹⁴³ Shodně též Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.Díl III. 1. vydání. Polygon,Praha 2002, s. 2409.

⁹⁴⁴ Ustanovení je univerzální pro všechny orgány obchodních společností, ať už se jedná o orgány zákonem upravené či nikoliv.

⁹⁴⁵ Shodně též např. Pelikánová,I. Komentář k obchodnímu zákoníku.2.díl.3.vydání.ASPI,Praha 2004, s. 162.

⁹⁴⁶Shodně též např. Dědič,J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.Díl I. 1. vyd. Polygon,Praha 2002,s.445.

bodem této konstrukce je ale skutečnost, že (jak již bylo uvedeno) orgán obchodní společnosti není způsobilým subjektem práva, jemuž by bylo **možno doručit** oznámení např. prostřednictvím provozovatele poštovních služeb. Jediným řešením této situace tedy může být doručení oznámení v písemné formě **obchodní společnosti**, o jejíž orgán jde.⁹⁴⁷

K tomu, aby oznámení vyvolalo zamýšlené **právní účinky**, musí být doručeno **povolanému orgánu**, a to alternativně buď orgánu, jehož je dotčený členem nebo orgánu, který jej zvolil nebo jmenoval (ust. §66 odst. 1 ObchZ). Zákon v tomto směru ponechává volbu adresáta na zakladatelském dokumentu, resp. stanovách, s tím že v případě absence této autonomie právní úprava preferuje „orgán ustavující“. Oznámení orgánu, jehož je dotčený členem, nicméně bude zřejmě žádoucí u akciových společností⁹⁴⁸ s větším počtem akcionářů, a to zejména s ohledem na periodicitu svolávání valných hromad. Právě tato skutečnost jednoznačně preferuje německý model volby členů představenstva akciové společnosti, resp. též SE. Nutno poznamenat, že v případě monokratických statutárních orgánů je ovšem prvá možnost **pojmově vyloučena**. V případě jednočlenné obchodní společnosti, kde je statutárním orgánem společník, jsou *ipso facto* vyloučeny obě.

Zákon přitom nespojuje zánik mandátu (funkce) se samotným doručením rezignace, ale až s jejím **projednáním**. Tento pojem však není v ObchZ nijak vymezen (srov. např. ust. § 278 odst. 3 ZP). Nicméně se projednáním **může rozumět** např. vzetí odstoupení na vědomí a zaujetí stanoviska v tom směru, jestli obchodní společnost nemá vůči odstupujícímu nějaké nároky.⁹⁴⁹ Do doby projednání doručené rezignace příslušným orgánem tedy statutární orgán **zůstává ve své funkci**, resp. jeho mandát i nadále trvá, pokud samozřejmě nedojde k jeho zániku z jiného důvodu (např. odvoláním).

Zákon přitom dotčenému orgánu **ukládá povinnost projednat** odstoupení na nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení z funkce dozvěděl. Společenská smlouva či stanovy však mohou obsahovat i lhůtu jinou,⁹⁵⁰ resp. kratší. Výkon funkce a tedy i mandát končí dnem skutečného **projednání rezignace**. Vedle toho však zákon spojuje stejné právní účinky i se situací, kdy projednáno být mělo, ale z jakýchkoliv důvodů k **tomu nedošlo**, tedy *in concreto* se dnem, kdy se projednání **mělo uskutečnit**. Paradoxně tedy k zániku mandátu statutárního orgánů na rozdíl od jeho vzniku postačí pouhé **svolání dotčeného orgánu**, i když jeho členové se skončením osoby ve funkci nesouhlasí, rezignaci neprojednají, příslušný orgán nebude usnášeníschopný nebo se dokonce **vůbec nesejde**. Tento mechanismus tedy poskytuje odstoupivšímu statutárnímu orgánu, resp. jeho členovi, **ochranu proti**

⁹⁴⁷ K tomu viz Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 2863/2008 ze dne 10.02.2009.

⁹⁴⁸ Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C. H. Beck, Praha 2006, s. 232.

⁹⁴⁹ Forejt, A. Obchodní společnosti. Prospektrum, Praha 1992, s. 29.

⁹⁵⁰ Barošiková, M., Štenglová I. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1992, s. 68.

nečinnosti,⁹⁵¹ či nevoli dotčeného orgánu. V případě, kdy by si statutární orgán svoji podanou rezignaci „rozmyslel“ lze uvažovat i o možnosti zpět vzetí **rezignace**, avšak pouze s výslovným souhlasem příslušného orgánu obchodní společnosti.⁹⁵² Toto musí být samozřejmě učiněno před zánikem funkce, resp. projednáním rezignace. Zákon rovněž reaguje na situaci, kdy dotčená osoba oznámí svoji rezignaci až na **jednání příslušného orgánu**, např. v reakci na tam projednávané záležitosti. Pak mohou nastat dvě situace. Pokud orgán na svém zasedání projedná rezignaci bez „dalšího“, výkon funkce končí uplynutím **dvou měsíců** po takovéto „osobní“ rezignaci. Druhá situace předpokládá, že odstupující statutární orgán učiní na zasedání dotčeného orgánu návrh (žádost) na „jiný okamžik“ skončení funkce. Pokud tento návrh dotčený orgán schválí, pak jeho funkce končí **navrženým dnem**, tj. nejdříve dnem, kdy k této „dohodě“ došlo. Důvodem tohoto opatření je snaha zákonodárce **ochránit obchodní společnost** před situací, kdy by statutární orgán nebo jeho člen skončil doslova „ze dne na den“.⁹⁵³

Mezi další a rovněž časté způsoby zániku funkce (mandátu) statutárního orgánu nebo jeho člena lze řadit jeho **odvolání z funkce** k tomu povolaným orgánem, kterým je valná hromada,⁹⁵⁴ popř. dozorčí rada (správní rada SE). V případě, kdy nebyl odvolaný člen zasedání příslušného orgánu přítomen, je vůči němu **odvolání účinné** až okamžikem, kdy se o něm dozví.⁹⁵⁵ Lze se však setkat i s názorem, že je tímto okamžikem chvíle, kdy bylo o odvolání rozhodnuto.⁹⁵⁶ Podle mého názoru lze povinnost **doručení odvolání** vyvodit nejen přiměřeným použitím právní úpravy mandátní smlouvy (§574 odst.2 ObchZ), ale též z obecné zásady doručování hmotněprávních úkonů. V tomto ohledu tedy v zásadě postačí, aby se odvolání dostalo do **dispoziční sféry** jeho adresáta, resp. dotčeného člena statutárního orgánu. Pro odvolání z funkce přítom nemusí existovat žádný **kvalifikovaný důvod**,⁹⁵⁷ resp. může k němu dojít i **bezdůvodně** nebo pro jakýkoliv důvod.⁹⁵⁸ Je evidentní, že jakékoliv ujednání o omezení důvodů k ukončení funkce odvoláním ve společenské smlouvě nebo ve stanovách by bylo neplatné pro rozpor se zákonem. Jako jedinou možností „omezení“ odvolatelnosti se prakticky jeví stanovení **odlišného počtu hlasů** pro odvolání členů

⁹⁵¹ Shodně též např. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vydání. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 163

⁹⁵² Shodně též např. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 285.

⁹⁵³ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 181/2003 ze dne 23.9.2003.

⁹⁵⁴ Paradoxně i v případě prvních členů statutárního orgánu určených společenskou smlouvou.

⁹⁵⁵ Shodně též Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 57.

⁹⁵⁶ Např. v Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 161

⁹⁵⁷ V právní úpravě SRN lze odvolání jednatele vázat ve společenské smlouvě na závažné důvody, kterými jsou zejména hrubé porušení povinností nebo nezpůsobilost k řádnému obchodnímu vedení (viz ust. §38 GMBH). V případě akciové společnosti musí vždy existovat důvod pro odvolání člena nebo členů představenstva. Tyto důvody jsou demonstrativně vypočítány v zákoně (viz k tomu §84 odst.3 AG).

⁹⁵⁸ Toto však neplatí bezvýhradně, jak judikoval ESD ve věci C – 232/09 *Dita Danosa*. V případě, kdy zvláštní předpis stanoví zvláštní ochranu určité osoby (např. těhotné), je na tuto v případě odvolání třeba pohlížet jako na zaměstnance, resp. tuto nelze pro tento důvod odvolat.

statutárního orgánu ve společenské smlouvě nebo ve stanovách. Jinou situací by ovšem např. bylo, kdyby společníci uzavřeli mezi sebou **dohodu** o výkonu hlasovacích práv, ukládající jim v tomto případě společné hlasování. Zbývá dodat, že nejčastější **příčinou odvolání** bude bezesporu porušení právních povinností při výkonu funkce nebo zásad stanovených valnou hromadou. V praxi jí budou i špatné hospodářské výsledky podniku.

Mezi další obecné způsoby zániku závazkových vztahů, resp. funkce statutárního orgánu, bývá zejména teorií **řazena dohoda** (§ 572 odst. 2 OZ).⁹⁵⁹ Nabízí se otázka, jestli tento tradiční způsob ukončení závazku lze skutečně vztáhnout i na mandát statutárního orgánu. V této souvislosti je třeba si zejména klást otázku, který orgán by jménem obchodní společnosti takovou **dohodu uzavíral**. Jak již bylo uvedeno, dikce § 66 odst. 1 ObchZ upravuje možnost skončení funkce statutárního orgánu, který rezignoval **přímo na zasedání** příslušného orgánu, též k jinému okamžiku než stanoví zákon, pokud se na tom statutární orgán a dotčený orgán „dohodnou“, resp. pokud dotčený orgán na návrh odstupujícího schválí „jiný okamžik“ zániku jeho funkce. Pokud k rezignaci dojde a **nepadne návrh** tohoto jiného okamžiku nebo tento nebude schválen, platí, že funkce *ex lege* zaniká až uplynutím dvou měsíců. Zákon tedy předpokládá, že tuto „dohodu“ bude jménem obchodní společnosti **uzavírat právě příslušný orgán**. Pokud jím bude např. představenstvo, problém zjevně nevzniká, ale v případě jiného orgánu je zřejmě nutno mít za to, že tomuto zákonem jednatelské oprávnění *ad hoc* propůjčuje, resp. jeho souhlas způsobuje zákonem předvídané účinky. Je zřejmé, že tato „dohoda“ by měla být pojata v **zápisu z jednání** příslušného orgánu. Shora uvedené se mě přitom jeví jako jediný případ, kdy lze hovořit o **uplatnění tohoto institutu** při ukončování mandátu statutárního orgánu.⁹⁶⁰ Jiná situace ovšem nastává v případě statutárního orgánu osobní obchodní společnosti, jak bude popsáno dále.

Další a poněkud **netradiční způsob** ukončení funkce statutárního orgánu, který se zmiňuje v naší odborné literatuře,⁹⁶¹ je **výpověď**, a to za podmínek sjednaných ve společenské smlouvě, popř. stanovených zákonem (§ 582 OZ). Tato možnost je však některými autory pro specifickou úpravu ukončení funkce statutárního orgánu naopak **striktně odmítána**.⁹⁶² Osobně mám za to, že tento institut nelze v případě ukončení funkce statutárního orgánu použít (srov. však § 575 ObchZ). Podanou výpověď by tedy bylo možné podle mého názoru posuzovat pouze jako **rezignaci**.

Dalším specifickým a v praxi se vyskytujícím způsobem zániku funkce je **rozhodnutí soudu**. Nicméně je třeba si uvědomit, že příslušný soud může statutární orgán odvolat, pouze pokud

⁹⁵⁹ Např. v Holejšovský J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. 1.vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 244, v Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2.vyd. Linde, Praha 2004, s. 34 či v Bartošíková, M. Povinnosti a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností, Obchodní právo, 1998, č. 11.

⁹⁶⁰ Shodně též např. Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným Prospektrum, Praha 1997, s. 172.

⁹⁶¹ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 173.

⁹⁶² V Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 1203 a též totožně v Dědič, J., Kunešová-Skálová, J. Společnost s ručením omezeným. Polygon, Praha 1999, s. 425.

jej **jmenoval**, a to postupem upraveným v ust. §194 odst.2 ObchZ. Specifickým způsobem zániku mandátu bude rovněž např. nahrazení kooptovaného člena představenstva členem řádně zvoleným valnou hromadou (§194 odst.2 ObchZ *in fine*).

Dále může funkce statutárního orgánu zaniknout i z **jiných důvodů** než je úkon určité osoby, nebo orgánu. Typickým důvodem může být např. plynutí času v případě, kdy je pro statutární orgán určeno **funkční období** (ust. § 578 OZ). Zde lze spatřovat jasný rozdíl mezi **konceptí trvání mandátu** statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným (EHZS) a společnosti akciové, resp. SE. Zatímco jednatelé mohou být ustanoveni na **neomezeně dlouhou dobu**,⁹⁶³ členové představenstva mají funkční období stanové ve stanovách a **omezené zákonem** horní hranicí pěti let, resp. v případě SE šesti let. **Funkční období** přitom musí být upraveno pro všechny členy představenstva stejně.⁹⁶⁴ Funkční období je třeba **odlišovat** od doby, na kterou byla určitá osoba zvolena, a kterou lze označit jako „volební období“.⁹⁶⁵ Důvody pro určení volebního období mohou být různé, nejčastěji však jimi budou zřejmě **důvody provozní**. Z logiky věci přitom plyne, že volební období nemůže být delší než funkční období⁹⁶⁶ a je to tedy právě funkční období, které stanovuje pevně jeho možný **časový rámeček**.

Není bez zajímavosti, že uplynutím funkčního období, pokud není na místo stávajícího člena zvolen členy nový, statutární orgán akciové společnosti ve své funkci bez dalšího nekončí, nýbrž začíná běžet dodatečná tříměsíční lhůta čili **respiro**,⁹⁶⁷ o niž se výkon funkce dosluhujícího člena **automaticky prodlužuje** a teprve až jejím uplynutím končí funkce statutárního orgánu. Tato koncepce očividně **vychází vstříc** situaci, kdy valná hromada obchodní společnosti nebude svolána v době expirace volebního období člena statutárního orgánu, nebude usnášeníschopná nebo navrženého kandidáta prostě nezvolí. Zbývá doplnit, že běh času bude příčinou **zániku funkce** rovněž v případě, kdy vznikne statutárnímu orgánu překážka výkonu funkce podle ust. § 381 ObchZ a **marně uplyne lhůta** k potvrzení dotyčného ve funkci.

Zřejmě v praxi nikoliv úplně častým způsobem zániku mandátu bude **smrt osoby** ve funkci statutárního orgánu. Zákon však tento důvod zániku funkce dokonce *explicite* zmiňuje v ust. § 194 odst. 2 ObchZ. Nutno konstatovat, že tento důvod zániku funkce **plně koresponduje** s

⁹⁶³ To však nevylučuje omezit trvání funkce přímo v rámci aktu ustanovení do funkce, společenskou smlouvou nebo stanovami, a to jak časově, tak i jinak např. trváním společnického poměru.

⁹⁶⁴ Shodně též např. Pokorná,J.,Kovařík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009, s. 940.

⁹⁶⁵ Např. v Pokorná,J.,Kovařík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009, s. 940.

⁹⁶⁶ Výjimkou je *respiro*.

⁹⁶⁷ Eliáš,K.,Bartošíková,M.,Pokorná,J., a kol. Kurs obchodního práva. Právníké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003, s. 297.

osobní povahou mandátu.⁹⁶⁸ V této „souvislosti“ nutno doplnit, že poměrně častým způsobem zániku mandátu bude i **zánik obchodní společnosti** samotné, ke kterému dochází jejím výmazem z obchodního rejstříku. Součástí rozhodnutí o výmazu obchodní společnosti bude tedy i rozhodnutí o výmazu statutárního orgánu nebo jeho členů.⁹⁶⁹

Konečně poměrně častým důvodem zániku funkce bude rovněž **ztráta objektivních kritérií** pro výkon funkce (srov. §194 odst. 7 ObchZ).⁹⁷⁰ Asi nejunikátnějším způsobem zániku funkce bude sám zákon (tedy bez spojitosti s nějakou kvalifikovanou skutečností).⁹⁷¹

III.1.3 Mandát v osobních obchodních společnostech

Právní poměry ve veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti jsou od poměrů ve společnostech kapitálových, co do vzniku a trvání mandátu statutárního orgánu, výrazně odlišné a vykazují i některá další specifika, jak již bylo popsáno v předchozích kapitolách. Důvod těchto odlišností spočívá zejména v **osobním charakteru** těchto obchodních společností, resp. v přímé osobní vazbě společníků na obchodní společnost, a tedy i v tom, že funkce statutárního orgánu je spjatá s **oměrem společnickým**. Toto dokresluje skutečnost, že vůle těchto obchodních společností v zásadě vždy vzniká transformačním procesem z vůle samotných společníků a existuje zde tedy **přímý vztah** mezi vůlí společníků a vůlí obchodní společnosti.⁹⁷² Přitom asi nejvíce zřejmá je tato skutečnost ve veřejné obchodní společnosti. V případě společnosti komanditní je situace poněkud odlišná v tom směru, že komanditisté jako společníci s kapitálovou účastí jsou z výkonu funkce statutárního orgánu *a priori* vyloučeni a jejich vůle tak vůli této obchodní společnosti přímo netvoří.

Pro vznik mandátu (funkce) statutárního orgánu musí tedy být dotčena osoba společníkem a jeho **trvání je vázáno** na setrvání v tomto poměru, resp. v určitém právním postavení (komplementáře). Obdobně specifické jsou i možnosti ukončení mandátu statutárního orgánu. Z logiky věci plyne, že pro veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost se nepoužije universální ust. §66 ObchZ upravující odstoupení z funkce (člena) statutárního orgánu,⁹⁷³ ale nastupuje **zvláštní právní úprava** obsažená v ust. §85 a §101, resp. §93 odst. 4

⁹⁶⁸ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde, Praha 2004, s. 62.

⁹⁶⁹ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde, Praha 2004, s. 65.

⁹⁷⁰ Shodně též např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 30 Cdo 570/2007 ze dne 16.4.2008 (toto rozhodnutí se týká jednatele společnosti s ručením omezeným, nicméně mám za to že jej lze obecně vztáhnout na statutární orgány akciové společnosti i SE).

⁹⁷¹ Příkladem může být již zmiňovaná novela ObchZ provedená zákonem č. 142/1996, která (čl. II. bod 11.), která stanovila zánik funkce statutárního orgánu uplynutím 31.12.1996, pokud do té doby tento nesplňoval stanovené požadavky pro výkon funkce.

⁹⁷² Pelikánová, I. Srovnávací právo obchodní. Veřejná obchodní společnost. ORAC, Praha 2002, s. 103

⁹⁷³ Shodně též např. Kosina, R., Pekárek, M., Trávníček, Z., Bartošíková, M., Zunt, V., Tomsa, M., Štenglová I., Chalupa, R., Píšek, Z. Obchodní zákoník, komentář. Sevt, Praha 1991, s. 118.

ObchZ, která je tedy k obecné právně úpravě v poměru *lex specialis*. Tento fakt konečně plyne rovněž z toho, že společníci nejsou pro výkon funkce voleni nebo jmenováni, ale **pověřeni** zákonem nebo společenskou smlouvou.⁹⁷⁴ Ke změně v osobě, která je statutárním orgánem, tedy vždy dochází na **základě změny společenské smlouvy**.⁹⁷⁵

V případech, kdy společenská smlouva nepověřuje pouze některého společníka nebo některé společníky výkonem funkce statutárním orgánem, stává se určitá osoba **statutárním orgánem** v okamžiku vzniku obchodní společnosti nebo přistoupení k ní (změnou společenské smlouvy) a v této **funkci setrvává** nejdéle do okamžiku zániku obchodní společnosti, resp. její účasti coby společníka. Tento stav může mít jak **charakter dočasný**, tj. než se společníci **dohodnou na pověření** určitého společníka nebo společníků výkonem funkce statutárního orgánu, tak i **dlouhodobý**, kdy se tito např. nebudou schopni se na tomto „zúžení“ dohodnout.⁹⁷⁶ Prakticky tedy může k zániku funkce (mandátu) statutárního orgánu dojít i za trvání účasti společníka v obchodní společnosti, ale pouze **dohodou všech** společníků nebo rozhodnutím o změně společenské smlouvy, kdy bude výkonem funkce pověřen jiný společník nebo společníci. V tomto případě přestává být dotčený společník statutárním orgánem okamžikem **účinnosti změny** společenské smlouvy.⁹⁷⁷

Jelikož je i výkon funkce (mandát) v osobních obchodních společnostech založen na zásadě **dobrovolnosti** zákon umožňuje společníkovi **zprostit** se jejího výkonu zvláštním postupem uvedeným v ust. §85 odst.3 ObchZ,⁹⁷⁸ a to bez ohledu na to, jak byl dotčený do funkce statutárního orgánu určen. Nicméně zákon, zřejmě ve snaze **zabránit situaci**, kdy by obchodní společnost neměla **žádný statutární orgán**, na tomto místě rovněž stanoví, že pokud odstoupil společník, který byl jediným statutárním orgánem, stávají se ode dne účinnosti této změny **ex lege statutárním orgánem** všichni „ostatní“ společníci. Nutno poznamenat, že aplikace tohoto pravidla může vést i ke **kuriózní situaci**, např. v případě dvojčlenné obchodní společnosti, kde druhý společník, který dříve odstoupil z funkce, se v důsledku odstoupení prvního společníka statutárním orgánem opět stává a pokud znovu odstoupí, nastupuje na jeho místo opět první společník. Zákon tedy v tomto směru **nereflektuje důvody** ukončení funkce statutárního orgánu a v některých případech tak jeho aplikace může vést i v „bludný kruh“.⁹⁷⁹ Po formální stránce je rovněž nutno upozornit, že

⁹⁷⁴ Shodně též Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. C.H. Beck, Praha 2006, s. 313.

⁹⁷⁵ Shodně též Bartošíková, M. Statutární orgány osobních obchodních společností. Obchodní právo, 2000, č. 4, s. 18.

⁹⁷⁶ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 449.

⁹⁷⁷ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 782.

⁹⁷⁸ Tento postup je pro svou povahu v zásadě obdobný odstoupení dle ust. § 66 odst. 1 ObchZ. Nicméně odstoupení musí být doručeno všem společníkům i obchodní společnosti a je účinné uplynutím jednoho měsíce od jeho doručení. Možnost modifikace této lhůty zákon nepřipouští (tím ovšem samozřejmě není vyloučeno dosáhnout ukončení funkce např. dohodou společníků).

⁹⁷⁹ Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H. Beck, Praha 2006, s. 313.

všechny právní úkony týkající se změny ve statutárním orgánu musí mít **písemnou formu** s úředně ověřenými podpisy, neboť se vždy jedná o změnu společenské smlouvy (viz ust. § 63 ObchZ), resp. tyto, jako je tomu např. odstoupení z funkce, tuto změnu *ex lege* vyvolají.⁹⁸⁰ Lze tedy uzavřít, že koncepce vzniku, resp. osudu, mandátu statutárního orgánu je v osobních obchodních společnostech značně odlišná od mandátu v kapitálových obchodních společnostech, což dokládá i skutečnost, že tento vzniká v případě absence odlišné dohody *ex lege* spolu s účastí společníka (komplementáře) na obchodní společnosti, resp. proces vzniku mandátu není vždy oddělený od procesu nabytí majetkové účasti (podílu), jak je tomu u kapitálových obchodních společností.

III.1.4 Obsah a povaha mandátu statutárního orgánu

Předmět mandátní smlouvy vymezuje ust. §566 ObchZ⁹⁸¹ takto: „*Mandátní smlouvou se zavazuje mandatář, že pro mandanta na jeho účet zařídí za úplaty určitou obchodní záležitost uskutečněním právních úkonů jménem mandanta nebo uskutečněním jiné činnosti, a mandant se zavazuje zaplatit mu za to úplatu.*“

Na prvním místě je nutno poznamenat, že obchodní smlouva mandátní, jak je zřejmé již z uvedené dikce „...uskutečněním...“, je co do své podstaty **smlouvou o vynaložení úsilí** nikoliv smlouvou o výsledku.⁹⁸² K tomu srov. např. NOZ.⁹⁸³ Je však nutno přiznat, že v případě mandátu statutárního orgánu, právní úprava mandátní smlouvy přece jenom doznává **určitých modifikací**. Objevují se dokonce i názory, že závazek (mandát) statutárního orgánu má „výsledčný charakter“, když ukládá chování vedoucí k určitému stavu obchodní společnosti.⁹⁸⁴ K tomuto pojetí některými dikcemi nakonec nabádá i sám ObchZ.⁹⁸⁵

V našem případě je **obsahem mandátu** výkon působnosti statutárního orgánu, jejíž mantinely, resp. obsah, stanoví sám zákon, ať už negativním výčtem nebo tím, že výkon určité činnosti statutárnímu orgánu přímo uloží. Dále je třeba zmínit v rámci dikce „... uskutečněním právních úkonů jménem mandanta...“ tu odlišnost, že statutární orgán **jedná jménem** obchodní společnosti jako mandanta, kdyžto mandatář vždy „za“ mandanta. Někdy právě v jednatelském oprávnění bývá spatřován jeden z **hlavních úkolů** statutárního

⁹⁸⁰ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 784.

⁹⁸¹ Ač se jedná bezesporu o základní ustanovení (srov. §263 odst.2 ObchZ), zákon toto označení v případě smlouvy mandátní neobsahuje. Je otázkou, jestli by nebylo pro vyloučení pochyb toto označení do ObchZ doplnit (shodně též např. Marek, K. Obchodněprávní smlouvy. MÚ, Brno 2002, s. 190.).

⁹⁸² Marek, K. Smluvní typy druhé hlavy třetí části obchodního zákoníku. MÚ Brno, 2. vydání, Brno 1998, s. 218.

⁹⁸³ V ust. § 2402 „*Příkazní smlouvou se příkazník zavazuje obstarat záležitost příkazce.*“

⁹⁸⁴ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 3. vydání. ASPI, Praha 2004, s. 170.

⁹⁸⁵ Jedná se především o zánik práva na odměnu v případech uvedených v ust. §66 odst. 3 ObchZ.

orgánu.⁹⁸⁶ Někteří autoři naopak připodobňují výkon působnosti statutárního orgánu spíše k „uskutečňování jiné činnosti“ jménem mandanta.⁹⁸⁷

Jak již bylo popsáno, obsahem mandátu statutárního orgánu, a to bez ohledu na případné ujednání ve smlouvě o výkonu funkce, je jednat **osobně a profesionálně**. Slovem „jednat“ přitom nemám na mysli **činit právní úkony**, ale spíše „činit se“ pro obchodní společnost v obecném slova smyslu. Jinými slovy je hlavní úkolem statutárního orgánu zajistit po všech stránkách **prosperitu obchodní společnosti** a tomu odpovídající přiměřený zisk.⁹⁸⁸ Statutární orgán by měl tedy opatřovat pro obchodní společnost obchody, v čemž lze spatřovat jakýsi aktivní prvek jeho činnosti⁹⁸⁹ a dále by neměl činit zájmům obchodní společnosti **žádné příkoří**, v čemž lze spatřovat zase prvek pasivní. Statutární orgán by tak měl nechat vždy **stranou své osobní zájmy** a respektovat ve všech záležitostech obchodní společnosti jen její prospěch a neměl by tak kupříkladu ani sám využívat obchodních možností, které se jí naskytou.⁹⁹⁰ Obecně řečeno, tedy s principem profesionality úzce souvisí povinnost statutárního orgánu řídit obchodní společnost a činit potřebné (právní) úkony zásadně **z vlastní iniciativy**.⁹⁹¹ Vedle toho by výkon působnosti měl reflektovat i zájmy akcionářů a zaměstnanců, tedy by měl vést k udržitelnému **vytváření hodnot** (*sustainable creation of value*).⁹⁹² Z toho rovněž plyne, že v případě, kdy statutární orgán určitou činností pověří jinou osobu, nese tento vůči obchodní společnosti a společníkům odpovědnost za její řádný výkon.⁹⁹³

Dále je obsahem mandátu výkon působnosti statutárního orgánu v určité **předepsané kvalitě**, resp. standardu péče, tedy v našem případě **péče řádného hospodáře**.⁹⁹⁴ Tuto kvalitu péče ukládá přímo ObchZ statutárním orgánům osobních (§ 79a) i kapitálových obchodních společností (§ 194 odst. 5). Právě požadavek určitého standardu péče, co do své podstaty, představuje **právní propojení** (*legal link*) mezi vlastnictvím a managementem.⁹⁹⁵ Stojí za povšimnutí, že podpůrná ustanovení o smlouvě mandátní naopak po mandatáři vyžadují postupovat **s odbornou péčí** (§567 ObchZ), tedy s péčí, resp. s odbornou

⁹⁸⁶ Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s.41.

⁹⁸⁷ Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde, Praha 2004, s. 164.

⁹⁸⁸ Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o.ASPI, Praha 2002, s. 270.

⁹⁸⁹ Shodně též např. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o.ASPI, Praha 2002, s. 288.

⁹⁹⁰ K tomu viz Rozhodnutí BGH sp. zn. II ZR 246/84 ze dne 22.9.1985. Rozhodnutí se týká jednatele, nicméně mám za to, že jej lze vztáhnout na statutární orgány obecně.

⁹⁹¹ Shodně též např. Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 22.

⁹⁹² Viz bod 4.1.1.CGC.

⁹⁹³ Shodně též např. Štenglová, I. Plíva, S.Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.11. vyd.C.H.Beck, Praha 2006, s. 729.

⁹⁹⁴ Právní úprava SRN používá v případě společnosti s ručením omezeným pojmu „*péče řádného obchodníka*“ (§43 GMBH) a v případě akciové společnosti pak pojmu „*péče řádného a svědomitého manažera*“ (§ 93 AG).

⁹⁹⁵ Berle, A., Means, G. The Modern Corporation & Private property.9. vyd.Transaction Publishers, 2010, s. 196.

vyspělosti,⁹⁹⁶ kterou zpravidla vyvíjí osoba, jejímž předmětem podnikání je zařizování takové záležitosti. Míra takové péče mandátáře přitom může vyplynout i z **obchodních zvyklostí**.⁹⁹⁷

Péči řádného hospodáře lze přitom **definovat** např. jako...*“takovou péči, s jakou by hospodář, který je vybaven potřebnými znalostmi a dovednostmi a chová se odpovědně a svědomitě, pečoval o svůj vlastní majetek.”*⁹⁹⁸ Bez ohledu na vymezení tohoto pojmu je zřejmé, že jde o syntézu prvku **objektivních a subjektivních**, včetně obsahu, kvality a účinků vlastního rozhodnutí.⁹⁹⁹ Pokud má statutární orgán určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti je povinen tyto „v rámci svých možností“ **rovněž využívat**.¹⁰⁰⁰ Tato úroveň péče tedy zahrnuje v případě nedostatku odborné znalosti také povinnost **zajistit posouzení** daného případu osobou, která potřebné odborné znalosti má.¹⁰⁰¹ Stojí za povšimnutí, že ObchZ dříve obsahoval požadavek „náležité péče“, který naopak požadavek odborné kvalifikace při plnění povinností vůbec nezahrnoval.¹⁰⁰² Vrátime-li se opět k péči řádného hospodáře, lze z této rovněž dovozovat, že poté, co je dotýčný ustanoven do funkce, resp. s tím udělil souhlas, se již nemůže dovolávat **své neznalosti** záležitostí, které spadají do jeho působnosti (tomu viz ust. § 161 NOZ). Jak je patrné, péče řádného hospodáře (i odborná péče mandátáře), v sobě zahrnují **presumpci kompetentnosti** (kvalifikace), což znamená, že nekompetentní výkon představuje porušení závazku, i kdyby byl maximálním z hlediska subjektivních možností mandátáře.¹⁰⁰³ Nicméně podle mého názoru lze mezi oběma pojmy věcně vysledovat rozdíl, a to ani tak v jimi deklarované kvalitě péče, jako spíše v očekávané **komplexnosti či hloubce péče**.

Zatímco **odborná péče** mandátáře by měla být užší a tím i odbornější, co do rozsahu činností, péče řádného hospodáře, vzhledem k širokému spektru otázek náležejících do působnosti statutárního orgánu, bude zahrnovat činnosti řídicí, organizační a konečně též výkonné, přičemž jejich výsledek by měl vždy vyhovět i **požadavku odborné péče**.¹⁰⁰⁴ Péči řádného hospodáře by přitom měl statutární orgán **vykonávat řádně**. Tato „řádnost“ výkonu péče ovšem nemůže být spatřována ve výsledku, ale v tom, v jaké kvalitě či intenzitě byla působnost **skutečně vykonávaná**. Paradoxní by byla např. situace, kdy by statutární orgán odpovídal za výsledek zvoleného postupu v případě, kdy by byla sama aplikovaná právní

⁹⁹⁶ Marek, K. Smluvní typy druhé hlavy třetí části obchodního zákoníku. MÚ Brno, 2. vyd, Brno 1998, s. 220.

⁹⁹⁷ Kopáč, L., Obchodní kontrakty. II. díl. Prospektrum. Praha, 1994, s. 495.

⁹⁹⁸ V Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C. H. Beck, Praha 2006, s. 745.

⁹⁹⁹ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 947.

¹⁰⁰⁰ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 1262/2006 ze dne 30.7.2008 (NSČR tuto povinnost dovodil z obecného požadavku náležité péče dle ust. § 194 odst. 5 ObchZ).

¹⁰⁰¹ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. 1. vydání. Polygon, Praha, 2002, s. 2417.

¹⁰⁰² Bartošíková, M. Statutární orgány osobních obchodních společností. Obchodní právo, 2000, č. 4, s. 19

¹⁰⁰³ Pelikánová, I., Plíva, S., Příbyl, Z., Černá, S., Vít, J., Zahradníčková, M. Obchodní právo. II. díl. CODEX. Praha 1993, s. 206.

¹⁰⁰⁴ Shodně též Štenglová, I. (ed.), Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám, Aleš Čeněk, Plzeň 2006, s. 179 (příspěvek J. Hejdy).

norma nebo její výklad nejasné.¹⁰⁰⁵ Stejně tak statutární orgán nemůže odpovídat za výsledek určitého obchodu nebo plnění smlouvy, resp. za to, že se obchodní společnost při svém podnikání nesečkala s úspěchem. Jiná je ovšem situace, když určitou **instrukci** dává statutárnímu orgánu sám zákon (srov. např. §181 ObchZ). Uvedená kritéria by přitom měla postihovat veškerou činnost statutárního orgánu, nejen tedy např. obchodní vedení nebo evidenci majetku.

Vedle potřebné úrovně péče by měl statutární orgán zachovávat rovněž **povinnost loajality**,¹⁰⁰⁶ což lze vyvodit z přiměřeného použití ust. § 567 odst. 2 ObchZ,¹⁰⁰⁷ jakož i z dalších povinností statutárního orgánu (mlčenlivost, konkurence), které lze chápat jako **bližší konkretizaci** této obecné povinnosti.¹⁰⁰⁸

Jak již bylo uvedeno, výkon funkce statutárního orgánu je závazkem **osobní povahy** (§66 odst. 2 ObchZ). Statutární orgán tedy může vykonávat mandát, resp. svoji působnost, pouze osobně. Není bez zajímavosti, že oproti tomu mandátní smlouva nemá *ex lege* osobní charakter.¹⁰⁰⁹ Mandatář tedy na rozdíl od statutárního orgánu nemusí zařizovat záležitosti osobně, pokud se k tomu přímo nezavázal (§568 ObchZ). Nicméně, i když si strany mandátní smlouvy sjednají **osobní zařizování** určité záležitosti a mandatář k tomuto použije jiného, nebude považováno toto zařizování za neplatné.¹⁰¹⁰ V případě statutárního orgánu by se však v tomto případě principiálně (vynechávám otázku zastoupení) jednalo o jednání **někoho jiného**, které by se obchodní společnosti nepřičítalo, resp. by tuto bez dalšího nezavazovalo (srov. ust. § 33 OZ). **Logika požadavku** na osobní jednání statutárního orgánu pramení jednak z povahy jeho mandátu, jako generálního jednatele a správce majetku, a jednak ze samotného faktu, že tento byl do své funkce ustanoven pro **určité své vlastnosti**, které byly před tím společníky zkoumány a pokud by tento mohl „pověřit“ výkonem funkce jinou osobu, postup takového osobního výběru by **postrádal na významu**. Stejně tak se tento argument uplatní i ve vztahu objektivním kritériím, jak bylo již pojednáno. V praxi se nicméně objevuje požadavek na **zastupitelnost** člena statutárního orgánu zejména v okamžiku, kdy tento nemůže svoji funkci vykonávat pro **přechodnou překážku** na jeho straně (k tomu srov. ust. § 166 odst. 2 NOZ). V případě, kdy by byl tímto dočasným zástupcem jiný člen orgánu obchodní společnosti, mám za to, že by bylo vhodné tuto *de lege ferenda*

¹⁰⁰⁵ Podrobněji viz např. Eliáš, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde Praha, a.s., Praha 2000, s. 269 a násl.

¹⁰⁰⁶ Shodně též např. Bejček, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností, Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 615.

¹⁰⁰⁷ Shodně též Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 2417 či Petrov, J. Obecná odpovědnost členů představenstev akciových společností v česko-americko-německém srovnání. MU, Brno 2007, s. 55.

¹⁰⁰⁸ Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 103.

¹⁰⁰⁹ Shodně též např. Marek, K. Smluvní typy druhé hlavy třetí části obchodního zákoníku. MÚ, 2. vyd., Brno 1998, s. 220.

¹⁰¹⁰ Marek, K. Obchodněprávní smlouvy. MÚ, Brno 2002, s. 192.

připustit. Na druhou stranu je však třeba si v této souvislosti uvědomit, že i tuto překážku zákon umožňuje překlenout, resp. se na tuto předem připravit, např. možností úpravy přijímání rozhodnutí mimo zasedání statutárního orgánu (§66 odst. 4 ObchZ), snížením kvora usnášeníschopnosti ve stanovách,¹⁰¹¹ nebo v případě akciové společnosti i zavedením kooptace.

Je rovněž třeba zmínit, že s mandátem statutárního orgánu je spojena i jeho povinnost **osobní účasti na zasedání** valné hromady, nebrání-li mu v tom vážné důvody.¹⁰¹² I když tuto povinnost zákon přímo nestanoví (srov. ust. § 132 odst. 2, resp. § 190 odst. 2 ObchZ), lze tuto dovodit z jiných ustanovení ObchZ, jako je např. povinnost podávat potřebná vysvětlení i jen jednotlivým akcionářům nebo řídit valnou hromadu do doby zvolení předsedajícího.¹⁰¹³ Navíc by bylo jistě **rozporu s povinností péče řádného hospodáře**, aby se v případě přijetí rozhodnutí týkajícího se jeho působnosti statutární orgán dovolával toho, že mu např. určitý pokyn nebyl znám.¹⁰¹⁴ Tuto povinnost konečně mohou explicitně upravit též stanovy či společenská smlouva. Konečně nutno konstatovat, že shora uvedené se neuplatní v případě, že bude statutárním orgánem osoba právnická, která *de facto* „osobně“ jednat nemůže. Tato situace může *de lege lata* nastat pouze v případě osobních obchodních společností. Nicméně v tomto případě nebude výkon funkce statutárního orgánu svým charakterem nikdy výkonem osobním (srov. např. ust. § 76 odst. 3 ObchZ).

V rámci ustanovení o mandátní smlouvě stanoví ust. § 567 odst. 2 ObchZ, že: „*Činnost, ke které se mandatář zavázal je povinen uskutečňovat podle pokynů mandanta a v souladu s jeho zájmy, které mandatář zná nebo musí znát.*“ Jak je patrné z této dikce, zájem mandanta je tedy **rozhodující** a musí existovat objektivně. Pouhé přesvědčení mandatáře o tom, že v zájmu mandanta jedná, samo o sobě nepostačí.¹⁰¹⁵ Jak již bylo uvedeno, statutárnímu orgánu je uložena povinnost **řídit se pokyny** valné hromady a jednat podle zásad touto schválených. V případě, kdy pokyny schválené valnou hromadou budou „nevhodné“, je povinnost statutárního orgánu **modifikována** v tom smyslu, že tento by měl valnou hromadu na jejich **nevhodnost upozornit** a vznést protest (§188 odst.2 ObchZ),¹⁰¹⁶ a to zejména tam, kde hrozí obchodní společnosti bezprostřední újma. Tento postup odpovídá též hledisku péče řádného hospodáře. Lze mít za to, že v případě kolektivního statutárního orgánu postačí, když tak učiní alespoň jeden jeho člen. Mám za to, že stejný postup by se měl aplikovat i v případě pokynů, které jdou proti stanovám nebo i v případě pokynů protiprávních (§194 odst. 4 ObchZ) s tím rozdílem, že statutární orgán sdělí valné hromadě,

¹⁰¹¹ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha 2004, s. 95.

¹⁰¹² K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 3009/2007 ze dne 27.1.2009 (rozhodnutí NS ČR se týká členů představenstva, mám však za to, že je aplikovatelné i na společnost s určením omezeným i SE).

¹⁰¹³ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha,2004,s. 143.

¹⁰¹⁴ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha 2004,s. 87.

¹⁰¹⁵ Raban, P. Obchodní zákoník.2.vydání.Eurounion, s.r.o.,Praha 2002, s. 639.

¹⁰¹⁶ Shodně též např. Eliáš, K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vydání, Linde,Praha,1998, s. 424.

v čem spatřuje jejich protiprávnost, a dále že tyto **pokyny neprovede**. V této souvislosti je třeba uvést, že náplní mandátu statutárního orgánu je rovněž povinnost respektovat **vnitřní omezení** jednateckých oprávnění obsažená ve společenské smlouvě (stanovách), v rozhodnutí valné hromady nebo dozorčí rady,¹⁰¹⁷ a to bez ohledu na jejich uplatnitelnost vůči třetím osobám. Mezi taková omezení nutno tedy přednostně řadit povinnost dodržovat stanovený **způsob jednání jménem obchodní společnosti**, neboť obchodní společnost váže jedině úkon, který byl učiněn zapsaným způsobem.¹⁰¹⁸ Porušení uvedených omezení lze považovat za **závažné porušení povinností** statutárního orgánu, neboť se jedná o jednání jdoucí proti vůli obchodní společnosti, resp. příslušného orgánu.

Na závěr této kapitoly si dovoluji upozornit na jednu **závažnou otázku**, která se objevila v souvislosti s jednateckým oprávněním statutárního orgánu, resp. s **ochranou zájmů obchodní společnosti** jako právnické osoby. V teorii a praxi se objevila otázka aplikace pravidla upraveného v ust. § 22 odst. 2 OZ v rámci zastoupení na základě plné moci (tedy že zastupovat jiného nemůže ten, jehož zájmy jsou v **rozporu se zájmy** zastoupeného) i na **vztahy mezi statutárním orgánem** a obchodní společností. I když je zřejmé, že se v tomto případě nejedná o zastoupení, objevují se názory, že **analogická aplikace** je možná.¹⁰¹⁹ Lze se samozřejmě setkat i s názory opačnými.¹⁰²⁰ Obecně vzato tento výkladový trend podporuje i judikatura, když NS ČR dovedl, že analogicky k ust. §14 odst.2 SZP, **nemůže statutární orgán** jednat jménem obchodní společnosti, když jsou jeho **zájmy v rozporu se zájmy obchodní společnosti**, neboť ...*“rozdílnost zájmů smluvních stran při sjednávání pracovní smlouvy „zpravidla“ vylučuje, aby „za“ organizaci (zaměstnavatele) sjednala a podepsala tatáž osoba.“*¹⁰²¹ Podle názoru NS ČR navíc pokud nemá obchodní společnost takto způsobilý statutární orgán, měl by jí být soudem **ustanoven opatrovník** (k tomu srov. ust. § 167 odst. 2, resp. § 430 NOZ).

Přijetí tohoto pravidla by podle mého názoru *ad absurdum* znamenalo, že by statutární orgán, je-li ve své funkci osamocen,¹⁰²² nemohl s obchodní společností prakticky **uzavírat žádné smlouvy**, když i „zastupování“ druhé strany při uzavírání smluv může být považováno za imanentně v zájmech rozporné¹⁰²³ a tedy i *contra legem* (srov. ust. § 430 odst. 3 NOZ). Odhlížím teď od ochranných principů formulovaných ObchZ např. v rámci zákazu

¹⁰¹⁷ Shodně též např. Bartošíková, M. Povinnosti a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností, Obchodní právo, 1998, č. 11.

¹⁰¹⁸ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. Wolters Kluwer ČR, Praha 2009, s. 923.

¹⁰¹⁹ Viz např. Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. I. díl. ASPI, Praha 2005, s. 224. nebo v Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 113, pozn. pod čarou č. 180.

¹⁰²⁰ Např. v Kopáč, L. Příručka obchodního práva, Prospektrum, Praha, 1992, s. 55.

¹⁰²¹ Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 21 Cdo 11/98 ze dne 17.11.1998 publikovaný pod R 63/99 (uvedeno v Štenglová, I. Přehled judikatury ve věcech obchodních závazkových vztahů. Aspi Publishing, Praha 2003, s. 8).

¹⁰²² Zpravidla půjde o jednočlenné kapitálové společnosti s monokratickým statutárním orgánem.

¹⁰²³ Srov. Eliáš, K. a kolektiv. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Linde, Praha 2008, s. 205.

konkurence, kdy statutární orgán (ust. §196 odst. 1 písm a) ObchZ) nesmí vstupovat s obchodní společností do obchodních vztahů.¹⁰²⁴

Zbývá doplnit, že shora uvedené závěry se promítají i do **procesního jednání** jménem právnické osoby (podnikatele), kdy podle konstantní judikatury fyzická osoba, která je statutárním orgánem nemá právo procesně jednat jménem této právnické osoby ve sporu, který s ní vede (srov. ust. §21 odst. 4 ObchZ).¹⁰²⁵ Nutno uzavřít, že podle mého názoru tyto výkladové tendence nejsou ve všech případech založeny na platném právu, neboť analogii mezi zastoupením a jednáním jménem obchodní společnosti lze jen **těžko hledat**. Nicméně lze v této souvislosti doporučit věnovat v praxi pozornost možným, resp. existujícím střetům zájmů, a to zejména z hlediska potřebné právní jistoty a v případě pochyb se pro „jistotu“ těmito **vhodnými opatřeními** vyvarovat. Nicméně zůstává nedorěšena otázka, jaká opatření by měla přijmout v praxi se hojně vyskytující kapitálová obchodní společnost s jediným společníkem a např. jednatelem v „těže“ osobě.

III.1.5 Práva a povinnosti obchodní společnosti jako mandanta a jejich výkon

III.1.5.1 Úvodní koncepční poznámky

Na úvod této kapitoly učiním několik koncepčních poznámek ke skutečnostem, které podle mého názoru **formují podstatu vztahu** obchodní společnosti a jejího statutárního orgánu, resp. povahu souvisejících majetkových i nemajetkových povinností obchodní společnosti, jakož i podmínky jejich plnění. Je nesporné, že obsah právního vztahu mezi statutárním orgánem a obchodní společností je determinován skutečností, že obchodní společnost (ač nadána právní subjektivitou a autonomií) není schopna, co do své podstaty (jako fiktivní osoba), se sama **starat se o svůj majetek a zajišťovat jeho správu** a rozmnožení.¹⁰²⁶ Navíc obchodní společnost jako každá jiná právnická osoba, i když má právní osobnost,¹⁰²⁷ **nemůže jednat sama**, ale jedná prostřednictvím jiného, resp. člověka. Obchodní společnost je tedy nucena realizovat svá práva (potřeby) prostřednictvím **soustavy orgánů**, které jsou její **organickou součástí**. Vzájemnou propojenost této soustavy k ochraně zájmů obchodní společnosti zákonodárce zdůrazňuje jednak stanovením **komunikačního minima** a jednak povinností strpět určité úkony při výkonu působnosti orgánu, resp. podrobit se stanovené kontrole. Jistě **zvláštní postavení** mezi těmito interními opatřeními má kvalifikovaný souhlas s určitým jednáním statutárního orgánu, které se projevuje navenek. Tento souhlas tak

¹⁰²⁴ ObchZ však přímo pro tento případ stanoví výjimku (srov. §194 odst. 3 ObchZ).

¹⁰²⁵ K tomu např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn.2 Cdon 680/97 ze dne 30.6.1999.

¹⁰²⁶ Eliáš,K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum , Praha 1997, s. 176.

¹⁰²⁷ Srov. §118 NOZ.

představuje jakousi **poslední bariéru** k ochraně zájmů obchodní společnosti ve vnějším světě.

Naopak osoba, která je **statutárním orgánem** obchodní společnosti nebo jeho členem má svoji vlastní právní osobnost a proto může jednat buď sama za sebe a s důsledky pro sebe (soukromě),¹⁰²⁸ nebo s důsledky pro obchodní společnost (vyjímám zde zastoupení). Obojí je přitom jednáním (projevem vůle) člověka jako fyzické osoby, ale v druhém případě je tento projev vyžadován v určité **kvalifikované formě a podobě stanovené zákonem** nebo v jeho rámci zakladatelským dokumentem (stanovami). Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, nastávají v praxi i situace, a to nikoliv ojediněle, kdy statutární orgán **jedná za sebe i za obchodní společnost** současně, resp. absence projevu vůle jedné ze „stran“ by nutně vedla k neuzavření smlouvy (např. o výkonu funkce).

Vrátíme-li se zpět k **nastolenému tématu**, nutno předeslat, že vedle mandatorních ustanovení zákona, zakladatelského dokumentu, korektivu dobrých mravů a zásad poctivého obchodního styku, ObchZ v ust. § 66 odst. 2 ponechává vymezení vzájemných práv a tedy i povinností (oprávnění) obchodní společnosti vůči statutárnímu orgánu v **režimu smluvní volnosti**. Jak již bylo uvedeno, pouze pokud si strany neujednají jinak, použijí se poněkud „obecná“ ustanovení o **smlouvě mandátní**. S ohledem na specifické kontury postavení statutárního orgánu v interní struktuře podniku, rozsah jeho oprávnění a jeho vztah k obchodní společnosti, lze tuto subsidiární zákonnou úpravu považovat pouze za jakési **právní minimum** či základní rámeček vzájemných vztahů.

S ohledem na výše uvedené lze tedy rozhodně doporučit obsáhnout podrobná ujednání o vzájemných právech a povinnostech, včetně interakce a komunikace mezi orgány, ve **smlouvě o výkonu funkce**, popř. ve stanovách. Nicméně bez ohledu na případné, takto sjednané povinnosti, lze konstatovat, že základní povinností obchodní společnosti je vytvořit statutárnímu orgánu veškeré **předpoklady pro výkon mandátu**. Tyto lze tedy považovat za minimální součinnost, kterou je obchodní společnost jako mandant vždy povinna poskytovat.

III.1.5.2 Povinnosti obchodní společnosti ve vztahu ke statutárnímu orgánu

Mezi **základní povinnosti** obchodní společnosti ve vztahu ke statutárnímu orgánu lze bezesporu řadit povinnost umožnit statutárnímu orgánu **výkon jeho působnosti**. Typicky, v případě výkonu jednatelské působnosti (pokud nepůjde o monokratický statutární orgán), musí být podle zakladatelského dokumentu či stanov upraven způsob jednání tak, aby byl v běžném obchodním styku **realizovatelný**, popř. musí být v případě spolujednání v tomto

¹⁰²⁸ V omezenější míře např. též pro manžela.

orgánu dostupný potřebný počet osob.¹⁰²⁹ Lze mít za to, že bez „běžné dostupnosti“ tohoto oprávnění nebude moci statutární orgán zavazovat obchodní společnost, resp. ani realizovat obchodní vedení jeho vnější složku své působnosti a vykonávat tak své **základní funkce**. *Ad absurdum* lze v každém případě v této souvislosti asi za **absolutní předpoklad** považovat odstranění situace, kdy by se jednalo o statutární orgán obsazený jediným členem jednající „více“ osobami.¹⁰³⁰ Zbývá doplnit, že obchodní společnost je rovněž povinna zajistit zápis dotčeného člena statutárního orgánu do obchodního rejstříku, a to bez zbytečného odkladu po jeho ustanovení tak, aby mohl řádně prokázat existenci svého mandátu veřejnosti.

Mezi další práva, která náleží statutárnímu orgánu, patří bezesporu **právo na informace**. Toto právo patří mezi základní předpoklady, které jsou nutné k výkonu mandátu statutárního orgánu, neboť pro neznalost poměru obchodní společnosti nebo jejich oprávněných zájmů, by nebylo možné **profesionálně funkci vykonávat**. Na druhou stranu zde jako paradoxní působí skutečnost, že většinu informací získává statutární orgán sám **ze své vlastní každodenní činnosti**. Nicméně zásadní informace pro výkon mandátu může statutární orgán získat zejména na **valné hromadě** obchodní společnosti. S tímto se pak logicky pojí jeho oprávnění účastnit se celého jednání valné hromady bez vztahu k jeho případnému společnickému poměru. Lze mít tedy za to, že dostatek informací je bezesporu výsledkem **aktivní spolupráce** statutárního orgánu a ostatních orgánů obchodní společnosti.¹⁰³¹ Bez ohledu na informační povinnost obchodní společnosti mám za to, že statutární orgán je povinen se vždy ptát, resp. neustále se informovat o aktivitách „své“ obchodní společnosti, neboť jinak stejně jako *“Strážný, který usne na svém stanovišti, nepředstavuje žádný přínos pro společnost, o jejíž ochranu má pečovat.”*¹⁰³²

Mezi základní povinnosti obchodní společnosti **majetkové povahy** náleží bezesporu povinnost platit statutárnímu orgánu **odměnu za výkon jeho funkce**.¹⁰³³ Toto platí i v případě, kdy obchodní společnost nevykáže žádný zisk nebo i tehdy, když zisk bude vytvořen, ale z vůle valné hromady nebude rozdělen mezi společníky ani nebude vyplácena tantiéma. Pro sjednání výše odměny přitom nejsou stanovena žádná obecně **závazná pravidla** a ani její jednotlivé složky tedy nejsou nikde blíže definovány (srov. ust. §64 ZOK). Oproti tomu jsou např. v právní úpravě SRN v případě akciové společnosti stanovena poměrně přísná kritéria.¹⁰³⁴ Nicméně přesto lze doporučit, aby byla odměna **pravidelně**

¹⁰²⁹ Mám zde na mysli např. případy společného jednání čtyř jednatelů (všech členů představenstva), nebo případy společného jednání s (druhým) členem, který se v ČR vůbec nevyskytuje apod.

¹⁰³⁰ V tomto případě by muselo ihned dojít k ustanovení zbývajících členů statutárního orgánu nebo k změně způsobu jednání.

¹⁰³¹ Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha 2004,s. 173.

¹⁰³² Fleischer,A.,Hazard,G.,Klipperová,M. Pokušení správních rad. Victoria Publishing, Praha 1996, s.79.

¹⁰³³ ObchZ v rámci úpravy smlouvy mandátní přitom používá pojem úplata, kdyžto právní úprava obchodních společností hovoří o „odměně“ či „odměňování“.

¹⁰³⁴ V případě akciové společnosti (§87 AG) musí dozorčí rada přihlížet k obsahu povinností dotčeného člena představenstva, stavu společnosti a k mnoha dalším kritériím a navíc odměna nesmí přesahovat standard

revidována a odpovídala **osobnímu výkonu** dotčeného člena, ekonomické situaci, výkonnosti a výhledům podniku, resp. podnikatelské činnosti obchodní společnosti.¹⁰³⁵ V této souvislosti se jeví jako praktické, aby odměna statutárního orgánu měla **pevnou a pohyblivou složku**,¹⁰³⁶ kdy pohyblivá složka by byla vázána právě např. na ekonomické ukazatele. Stojí rovněž za povšimnutí, že zákon určuje, kdo schvaluje odměnu, ale již neurčuje, kdo výši odměny v konkrétním případě stanoví, resp. navrhne.¹⁰³⁷ V praxi lze očekávat, že to bude právě statutární orgán, popř. dozorčí rada. Přitom není nutné, aby dotčený orgán vždy schvaloval **určitou výši odměny**, ale tento může schválit rovněž objektivní pravidla pro její určení nebo též rozhodnout, že podle schválených pravidel určí výši odměny jiný orgán společnosti.¹⁰³⁸ Je nutno v této souvislosti konstatovat, že schválení odměny příslušným orgánem **nelze považovat za jeho povinnost**, resp. nevzniká „nárok“ statutárního orgánu na „kladné rozhodnutí“. Jinými slovy tedy neschválení odměny **není porušením povinnosti** obchodní společností a nevzniká tak ani její odpovědnost za případnou škodu.¹⁰³⁹

Nutno podotknout, že právě **strategie odměňování** náleží mezi základní motivační nástroje v rukou obchodní společnosti, resp. společníků. Tedy např. nízkou fixní odměnou a naopak vysokými „prémii“, lze činnost statutárního orgánu do značné **míry ovlivňovat**. Občas se považuje tato strategie za **substitut kontroly** plnění povinností managementu, zejména tam, kde je společnická základna rozptýlená.¹⁰⁴⁰ Zákon přitom v této souvislosti stanoví pro obchodní společnost jednu zásadní právní pojistku, kterou je schválení odměny nebo i jiných plnění k tomu příslušným orgánem, a který tedy provede i konečnou revizi její výše, neboť její vyplacení již bude nepochybně v rukou managementu. Pokud by si statutární orgán sám přiznal a poté vyplatil odměnu nebo jiné benefity, které by nebyly řádně schváleny, půjde na jeho straně o **bezdůvodné obohacení** (viz ust. §451 OZ) a toto jednání může být navíc kvalifikováno rovněž jako trestný čin zpronevěry.¹⁰⁴¹

V rámci různých právních situací, které mohou po dobu výkonu funkce statutárního orgánu nebo jeho člena nastat, se v této souvislosti nabízí otázka nároku na odměnu v období **likvidace obchodní společnosti** nebo od rozhodnutí o úpadku, kdy tento pozbude většinu

bez konkrétního odůvodnění. Vedle toho může dozorčí rada za určitých okolností odměnu i snížit na přiměřenou výši.

¹⁰³⁵ K tomu viz např. bod 4.2.2 CGC.

¹⁰³⁶ Shodně též např. Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 115 nebo bod 4.2.2 CGC.

¹⁰³⁷ Výjimkou je pouze statutární orgán jmenovaný soudem (srov. § 194 odst.2 ObchZ).

¹⁰³⁸ Shodně též Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 455.

¹⁰³⁹ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn.29 Cdo 2733/2010 ze dne 17.8.2011.

¹⁰⁴⁰ Kraakman, R., Armour, J., Davies, P., Enriques, L., Hansmann, H., Hertig, G., Hopt, K., Kanda, H., Rock, E. The Anatomy of Corporate Law, 2. vyd. Oxford University Press 2009, s.75.

¹⁰⁴¹ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 8 Tdo 1411/2008 ze dne 19.11.2008.

své působnosti.¹⁰⁴² S ohledem na důvody vzniku této situace a zejména na zákaz formulovaný v ust. § 66 odst. 3 ObchZ, lze očekávat, že takovému členu statutárního orgánu odměna z titulu takového „výkonu“ funkce poskytována nebude. Zvláštní situace ohledně odměňování nastává rovněž v případě, kdy je chybějící člen kooptován. Mám za to, že v tomto případě mu nemůže představenstvo zároveň určit odměnu, neboť by tento postup byl *contra legem* (§66 odst.3 ObchZ), a kooptovanému členovi tak náleží pouze odměna obvyklá, nedohodne-li se s obchodní společností později jinak.

Konečně v případě, kdy nebyla **odměna sjednána**, náleží statutárnímu orgánu **odměna (úplata) obvyklá** v době uzavření smlouvy (§571 ObchZ.).¹⁰⁴³ Tento závěr lze dovodit rovněž ze skutečnosti, že pojmovým znakem mandátní smlouvy je také úplatnost (srov. ust. §566 odst. 2 ObchZ).¹⁰⁴⁴ Např. ve Velké Británii platí **princip opačný**, kdy úplatnost musí založit stanovy nebo valná hromada svým rozhodnutím (srov. též ust. § 63 odst. 3 ZOK).¹⁰⁴⁵ Při **stanovení výše** takovéto obvyklé odměny je přitom třeba přihlížet ve vztahu k dotčenému statutárnímu orgánu k **subjektivním i objektivním faktorům**. Mezi faktory objektivní lze řadit postavení obchodní společnosti na trhu, resp. její velikost a předmět činnosti, a mezi faktory subjektivní pak např. skutečnou činnost vykonávanou dotčenou osobou,¹⁰⁴⁶ její rozsah a kvalitu. Odměna, na kterou vzniká statutárnímu orgánu nárok ze zákona, přitom **nepodléhá schválení** valné hromady,¹⁰⁴⁷ neboť tímto postupem by byl popřen zákonný důvod tohoto nároku.

Výjimku z úplatnosti výkonu funkce statutárního orgánu by mohlo přinést ujednání mezi statutárním orgánem a obchodní společností o tom, že výkon funkce bude **bezplatný**. Objevují se i názory, že by bezplatnost výkonu funkce mohlo založit ujednání stanov nebo společenské smlouvy, že výkon funkce v orgánech obchodní společnosti **je čestný**.¹⁰⁴⁸ Ač je tento závěr poměrně logický, mám za to, že tato „dohoda“ musí být mezi stranami **uzavřena výslovně**, tj. musí být obsažena např. ve smlouvě o výkonu funkce. Stejný závěr lze dle mého názoru vyslovit i v případě, že o bezplatnosti výkonu funkce **rozhodne valná hromada**. Samozřejmě i po sjednání bezplatnosti může valná hromada statutárnímu orgánu odměnu „dobrovolně“ poskytnout např. jednorázově¹⁰⁴⁹ za určité období nebo po splnění nějakého

¹⁰⁴² Předválečná judikatura dospěla k názoru, že odměna jednateli nenáleží (k tomu viz rozhodnutí NS ČR sp.zn. Rv I 1832/30 ze dne 9.12.1931 (Vážný rozhodnutí č. 11243/1931).

¹⁰⁴³ K tomu viz např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 2507/2003 ze dne 28.04.2004.

¹⁰⁴⁴ K tomu viz Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 994/2005 ze dne 31.01.2007, kde NS ČR dovozuje úplatnost mandátní smlouvy jednak z vymezení povinnosti mandátáře (zařídít za úplatu určitou obchodní záležitost), jednak z vymezení povinnosti mandanta (za vyřízení záležitosti zaplatit).

¹⁰⁴⁵ Davies,P. Principles of Modern Company Law.Sweet&Maxwell,2008, s.381

¹⁰⁴⁶ Řeháček,O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck,Praha 2010, s.111.

¹⁰⁴⁷ K tomu viz Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 994/2005 ze dne 31.01.2007.

¹⁰⁴⁸ Eliáš,K.Akciová společnost.Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde Praha, a.s.,Praha 2000, s. 255.

¹⁰⁴⁹ Dvořák,T. Společnost s ručením omezeným.Komplexní pohled na s.r.o.ASPI,Praha 2002, s. 289.

úkolu. Jako jiná možnost bezplatnosti výkonu funkce se v odborné literatuře uvádí¹⁰⁵⁰ též **vzdání se práva** statutárního orgánu na odměnu za výkon mandátu (srov. však ust. § 574 OZ). Lze mít za to, že v praxi bude časté **ujednání o bezplatnosti** výkonu funkce zejména u osobních obchodních společností nebo obchodních společností s jediným společníkem, který je zároveň statutárním orgánem. Stejný přístup lze v praxi vysledovat i u malých a středních společností s ručením omezeným, kde jsou společníci zároveň jednateli nebo tam, kde **těžiště činnosti** osoby tvořící statutární orgán spočívá v (odborné) činnosti vykonávané v pracovněprávním vztahu (např. výkonu u svobodných povolání).¹⁰⁵¹

Vedle práva na odměnu má statutární orgán právo na **náhradu nákladů** nutně nebo účelně vynaložených v rámci výkonu mandátu (§572 ObchZ). Nic přitom nebrání tomu, aby náhrada takovýchto nákladů byla **paušalizována** nebo zahrnuta v úplatě za výkon funkce.¹⁰⁵² Tento postup lze považovat ohledně náhrady běžných nákladů za velmi praktický. Vedle toho v případě, kdy by měl statutární orgán vynaložit za obchodní společnost značné náklady, může tento požádat i o poskytnutí zálohy (§571 ObchZ). Toto „plnění“ je tak třeba považovat za výjimku z obecného požadavku na aprobaci příslušným orgánem, která je ospravedlnitelná právě tímto **vážným důvodem**. Takové záloha však nemůže být nástrojem obcházení zákona,¹⁰⁵³ tj. neměla by být použita na úhradu odměny statutárního orgánu, která nabyla řádně schválena.

V praxi se vyplácí statutárnímu orgánu ještě **další plnění** jako např. plnění při **skončení funkce**, které se v praxi často označuje jako „odchodné“,¹⁰⁵⁴ či je-li důvod na straně společnosti, též jako „odškodnění“.¹⁰⁵⁵ Prakticky tedy záleží nejen na pojmosloví zúčastněných stran, ale též na obsahu takového práva. Jedná se přitom svoji povahou o plnění zcela **dobrovolná**, která mohou být založená **pouze obligacně**. Jedinou výjimku představuje právo (delegovaného) generálního ředitele **na odškodnění** za odvolání z funkce bez „vážného“ důvodu (viz ust. § 38 ZSE).

Stojí za zmínku, že v případě „bohatýrského“ odchodného se pro takové plnění vžil termín **tzv. zlatý padák**, který neměl povahu ani odměny ani tantiémy. Je třeba poznamenat, že v tomto ani shora uvedených případech nejde v zásadě o žádné **právní unikum**, ale o jakési „modifikované odstupné“,¹⁰⁵⁶ a to nikoliv jak je chápáno §355 ObchZ, ale spíš pohledem ZP, kde má odstupné formu jednorázového příspěvku při skončení pracovního poměru bez

¹⁰⁵⁰ Např. v Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde, Praha 2004, s. 165.

¹⁰⁵¹ Shodně též např. Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde, Praha 2004, s. 164.

¹⁰⁵² Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 449.

¹⁰⁵³ Shodně též např. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 461.

¹⁰⁵⁴ Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde, Praha 2004, s. 37.

¹⁰⁵⁵ Dědič, J., Kunešová-Skálová, J. Společnost s ručením omezeným. Polygon, Praha 1999, s. 423.

¹⁰⁵⁶ Shodně též např. Eliáš, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde, Praha 2000, s. 256.

zavinění zaměstnance, který slouží jako kompenzace za ztrátu zaměstnání.¹⁰⁵⁷ V uvedených případech se tak obsahově může jednat např. o určitou **finanční kompenzaci** poskytnutou statutárnímu orgánu za újmu způsobenou tím, že původně stanovená doba výkonu funkce nebyla dodržena.¹⁰⁵⁸ Výše takové kompenzace by měla vždy být **odůvodnitelná**.¹⁰⁵⁹ Odchodné přitom většinou v praxi odpovídá buď době, o kterou bylo angažmá dotčeného zkráceno, nebo je určitým násobkem jeho měsíční odměny, popř. jde o kombinaci obou těchto faktorů. Jistou formou kompenzace v praxi bývá rovněž přenechání služebního automobilu, počítače nebo jiné hodnoty. Samozřejmě i pro taková plnění je třeba **získat souhlas** příslušného orgánu, pokud toto nebylo obsaženo ve **smlouvě o výkonu funkce** (srov. § 66 odst. 3 ObchZ).

Je třeba upozornit, že pokud by měl statutární orgán obdržet **opravdu „zlatý“ padák**, tj. kompenzaci ve výši např. několikaleté odměny, mohlo by být takové odchodné považováno ze sjednané v rozporu s dobrými mravy (ust. §3 OZ), resp. za odporující zásadám poctivého obchodního styku (ust. § 265 ObchZ). Není bez zajímavosti, že **důvody sjednání** nepřiměřeně vysokého odchodného mohou být různé. Jedním z nich může být i snaha statutárního orgánu o upevnění pozice, kdy by obchodní společnost v případě ukončení jeho funkce rozhodnutím příslušného orgánu, např. jinak než pro závažné porušení povinností, musela zaplatit právě toto **nemalé odchodné**,¹⁰⁶⁰ jakkoliv smluvně označováno.

Posledním případem možných nárokových plnění ve prospěch statutárního orgánu jsou plnění související s dodržováním zákazu **konkurenčního jednání**, resp. konkurenční doložky. Zde je ovšem třeba rozlišovat mezi **dvěma situacemi**. Prvou je situace, kdy obchodní společnost se statutárním orgánem za úplatu ujedná **rozšíření zákazu konkurence** nad zákonný rozsah. Druhou pak obdobné ujednání směřující do doby **po zániku mandátu**. Obě tato plnění lze v zásadě připustit. Ovšem i zde musí panovat určitá ochranná pravidla, a to jednak na straně obchodní společnosti (viz ust. §66 odst.3 ObchZ) a jednak na straně zavázaného člena, kdy by tato omezení neměla rozhodně vést k téměř úplné ztrátě jeho hospodářské samostatnosti.¹⁰⁶¹

Společným **kriteriem platnosti** takovýchto ujednání inominátní povahy,¹⁰⁶² ať již budou zahrnuta do smlouvy o výkonu funkce nebo písemně ujednána jinde, je bezesporu jejich určitost, poctivost¹⁰⁶³ a soulad se zásadami poctivého obchodního styku a dobrými mravy.

¹⁰⁵⁷ Hochman, J. Pracovní právo v soudní praxi. C.H. Beck/Sevt, Praha 1994, s. 67.

¹⁰⁵⁸ Kalenská, M. Manažerská smlouva v českém právním řádu. Bulletin advokacie, 1999, č. 5, s. 13.

¹⁰⁵⁹ Např. CGC v bodě 4.2.3. v tomto směru stanoví, že tato nesmí přesáhnout odměnu za dobu dvou let a nesmí kompenzovat delší období než na které byla uzavřena smlouva. Zároveň obsahuje pravidla jejího konkrétního výpočtu.

¹⁰⁶⁰ Davies, P. Principles of Modern Company Law. Sweet & Maxwell, 2008, s. 392.

¹⁰⁶¹ Eliáš, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde Praha, a.s., Praha 2000, s. 261.

¹⁰⁶² Půjde o právní vztah řídicí se ObchZ (§269 odst. 1 ObchZ).

Konečně mezi většinou nenárokové formy „úplaty“ za výkon funkce lze řadit též různé formy **naturálních plnění**. Toto plnění mohou mít různou formu a podobu jako např. možnost využívat mobilní telefon, počítač nebo automobil rovněž k osobní potřebě atp.¹⁰⁶⁴ Poměrně časté je v poslední době též plnění ve formě úhrady pojištění za škody způsobené výkonem funkce přímo obchodní společností.

III.1.5.3 Práva obchodní společnosti ve vztahu ke statutárnímu orgánu

Práva obchodní společnosti jsou v zásadě **zrcadlovým odrazem** povinností statutárního orgánu. Mezi základní práva obchodní společnosti lze řadit **právo kontroly** nad činností jejích orgánů, resp. v našem případě jednotlivých osob vykonávajících funkci statutárního orgánu. Jak již bylo řečeno, stejně tak jako obchodní společnost nemůže sama jednat, nemůže ani **sama nic kontrolovat**, a proto musí být vybavena příslušnými kontrolními mechanismy, resp. orgány s *a priori* odlišnými kompetencemi. Orgánem povoláním ke kontrole činnosti statutárního orgánu je především **dozorčí rada**, popř. u monistické SE správní rada jako celek. Kontrolní zjištění si samozřejmě tato nemůže nechat „sama pro sebe“. Naopak výsledky kontrolní činnosti a případná zjištění je povinna dozorčí rada sdělovat valné hromadě, kterou je dokonce oprávněna v krajním případě sama svolat a žádat o udělení slova (viz ust. § 199 ObchZ). Význam dozorčí rady lze spatřovat zejména tam, kde se společníci na aktivitách obchodní společnosti přímo nepodílejí či tam, kde je vyvíjena odborně náročná činnost či provozován větší počet živností.¹⁰⁶⁵ V případě tzv. německého modelu se postavení dozorčí rady **výrazně posiluje**, neboť tato má přímý **vliv na výkon mandátu** členy představenstva, resp. na jeho trvání a odměňování. Kontrolní pravomoci dozorčí rady lze rozšířit i ujednáním ve společenské smlouvě, resp. stanovách, stejně tak, jako stanovit podrobná pravidla součinnosti členů statutárního orgánu.¹⁰⁶⁶ Zbývá doplnit, že v případě absence dozorčí rady, vykonávají právo kontroly pouze sami společníci, a to zejména prostřednictvím práva na informace a možnosti nahlížení a kontroly obsahu dokumentů obchodní společnosti (srov. ust. § 122 ObchZ). Konečně určitým stupněm kontroly prochází výkon působnosti statutárního orgánu též v rámci **interakce** mezi jeho jednotlivými členy, jakož i v důsledku povinnosti dosažení určitého kvora pro přijetí rozhodnutí či kontrasignace (spolupodpisu).

¹⁰⁶³ Jen těžko si lze představit jako poctivé odstupné případ, kdy by statutární orgán např. poškodil dobré jméno obchodní společnosti.

¹⁰⁶⁴ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 449.

¹⁰⁶⁵ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s. 220.

¹⁰⁶⁶ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s. 220.

Dalším právem obchodní společnosti je právo na **náhradu škody** způsobené v důsledku porušení právních povinností statutárním orgánem, a to jak škody skutečné, tak i ušlého zisku. Oba tyto nároky jsou přitom vůči sobě autonomní.¹⁰⁶⁷ Samotný pojem „porušení právní povinnosti“ je přitom obecný a jeho obsahem je prostě **jiné chování** než to, které bylo předmětem povinnosti.¹⁰⁶⁸ Odpovědnost statutárního orgánu je přitom ObchZ¹⁰⁶⁹ konstruována jako **objektivní a neomezená**, resp. neomezitelná. Obdobnou koncepci nalezneme rovněž v právu SRN.¹⁰⁷⁰ Toto v zásadě koresponduje s obecnou koncepcí náhrady škody v ObchZ (ust. §373 a násl. ObchZ), která se použije podpůrně (viz ust. § 757 ObchZ). K odpovědnosti statutárního orgánu za škodu tedy postačí pouze **porušení povinnosti**, a to jak prostým konáním, tak i konáním bez potřebného stupně profesionality, nebo opomenutím, vznik škody a příčinná souvislost. Existence ani intenzita **zavinění** se nezkoumá (srov. však ust. § 66 odst. 3 ObchZ, resp. též ust. § 65 odst. 2 ZOK). Z teoretického hlediska právě **koncepce** objektivní odpovědnosti přináší společenské hodnocení lidského chování, které vyznělo negativně, přičemž její funkci lze spatřovat v **preventivně-výchovném působení**.¹⁰⁷¹

Přitom nerozhoduje ani skutečnost, jestli byla funkce vykonávána **za odměnu** či nikoliv či jak byl dotčený jinak za svoji činnost honorován. Soud nemůže výši škody ani snížit (srov. ust. § 450 OZ). Konečně jakékoliv **ujednání** mezi statutárním orgánem a obchodní společností o omezení nebo vyloučení odpovědnosti za škodu nebo takové ustanovení společenské smlouvy nebo stanov je *ex lege* neplatné (§ 194 odst. 5 ObchZ).¹⁰⁷² S ohledem na obecný princip vyjádřený v §386 ObchZ¹⁰⁷³ je tato úprava považována některými autory za nadbytečnou.¹⁰⁷⁴ Odpovědnost za škodu je přitom navíc v případě **kolektivního statutárního orgánu** koncipována jako společná a nerozdílná (solidární) (srov. §383 ObchZ).

Zákon v souvislosti s postavením statutárního orgánu, zřejmě jako opatření proto možnému **konfliktu zájmů** škůdce a poškozeného, opravňuje (zmocňuje) k podání žaloby na náhradu škody (*ut singuli*) proti statutárnímu orgánu nebo jeho členovi rovněž společníka obchodní

¹⁰⁶⁷ Eliáš, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde Praha, a.s., Praha 2000, s. 272.

¹⁰⁶⁸ Knappová, M. Povinnost a odpovědnost v občanském právu. EUROLEX BOHEMIA, Praha, 2003, s. 247

¹⁰⁶⁹ K tomu viz §261 a §757 ObchZ.

¹⁰⁷⁰ Viz ust. § 93 odst. 2 AG či §43 GMBH, kde je dokonce v nadpisu uvedeno „ručení jednatelů“.

¹⁰⁷¹ Macur, J. Odpovědnost a zavinění v občanském právu. UJEP, Brno 1980, s. 138 (názor J. Eliáše).

¹⁰⁷² Toto koresponduje s obecným principem vyjádřeným v ust. § 386 odst. 1 ObchZ.

¹⁰⁷³ Nicméně Novela ObchZ (ust. § 386) tento od počátku ObchZ fungující princip zcela stírá, když explicitně umožňuje nejen náhradu škody omezit, ale dokonce se tohoto práva zcela vzdát, a to i před porušením povinnosti. Výjimkou zůstává pouze případ, kdy je škoda způsobena „úmyslně“. Tedy tato Novela nepřímou ukládá v případě smluvní modifikace náhrady škody účastníkům nově (v obchodních vztazích konečně poněkud paradoxně) zkoumat i úmysl jednajícího.

¹⁰⁷⁴ Např. v Eliáš, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde Praha, a.s., Praha 2000, s. 273.

společnosti nebo dozorčí radu.¹⁰⁷⁵ Jak již bylo uvedeno v jiné kapitole, jedná se v tomto případě o zvláštní případy **zákonného zastoupení ad hoc**. Vedle toho lze v rozšíření počtu osob oprávněných jednat za obchodní společnost, tedy prosazujících její zájmy, spatřovat snahu zákonodárce o **posílení právní jistoty**, resp. oprávněných zájmů, škodou dotčené obchodní společnosti. Proto je rovněž *ex lege* vyloučeno, aby za obchodní společnost či jejím jménem v takto zahájeném řízení činila **procesní úkony jiná osoba** než společník nebo osoba jím zmocněná. Jinými slovy tímto legislativním „opatřením“ zákonodárce **znemožnil dispozici** se sporem osobě (např. zpětvzetí), která by mohla mít na jeho výsledku jiný zájem, tedy zde především statutárním orgánem samotným. Tímto by měla být obchodní společnost uchráněna **paradoxním situacím**, kdy by např. žalovaný jednatel, který porušil své povinnosti, chtěl vzít žalobu na náhradu škody jménem obchodní společnosti zpět.¹⁰⁷⁶

Nelze přitom pojmově ani vyloučit možnost **zajištění závazku** k náhradě škody sjednáním **smluvní pokuty** pro případ porušení určité povinnosti statutárním orgánem. Je však třeba upozornit, že v případě, kdy by byla smluvní pokuta sjednána jako paušalizovaná náhrada škody, by bylo ovšem nutné takové ujednání považovat za **absolutně neplatné** pro rozpor se zákonem (srov. §194 odst.5 ObchZ).¹⁰⁷⁷ Nabízí se však otázka, jestli takové ujednání způsobuje neplatnost smluvní pokuty jako celku nebo jenom tohoto ujednání.¹⁰⁷⁸ Lze mít za to, že neplaností by bylo postiženo pouze toto ujednání.

Konečně je třeba zmínit, že existují i případy, kdy statutární orgán za **škodu neodpovídá**. Jde o případ, kdy tento jednal na „**pokyn**“ **valné hromady** (§194 odst.5 ObchZ),¹⁰⁷⁹ který nebyl *contra legem* nebo naopak, kdy **nejednal** pro nedostatek souhlasu nebo zákaz dozorčí rady (§201 odst. 4 ObchZ). Nutno doplnit, že s odpovědností za škodu je úzce spjatá také zákonná konstrukce omezeného **ručení za závazky** obchodní společnosti odpovědnými členy statutárního orgánu kapitálových obchodních společností (viz ust. § 194 odst. 6 ObchZ). Nutnou podmínkou vzniku tohoto zákoného ručení je ovšem **prokázání předpokladů** odpovědnosti statutárního orgánu za škodu způsobenou obchodní společností.¹⁰⁸⁰

¹⁰⁷⁵ Viz ust. § 82a, § 131a a § 182 ObchZ.

¹⁰⁷⁶ Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným. Právní úprava po novele. 1. vyd. Prospektrum. Praha 2001, s. 160.

¹⁰⁷⁷ Shodně též např. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 292.

¹⁰⁷⁸ Tuto otázku si kladou např. i autoři Rada, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2. vyd. Linde, Praha 2004, s. 179, ale ponechávají tuto bohužel bez odpovědi.

¹⁰⁷⁹ Naopak je tomu v případě právní úpravy SRN. Podle ust. § 43 GmbH nezaniká povinnost jednatelů k náhradě škody, i když jednali v souladu s unesením společníků, pokud je náhrada škody nezbytná k uspokojení věřitelů společnosti. Nicméně mám za to, že toto ustanovení směřuje jako zvláštní normativní konstrukce spíše k ochraně věřitelů, než k obecnému připsání odpovědnosti jednatelů jednajících v důsledku pokynu společníků.

¹⁰⁸⁰ Např. Rozhodnutí NS ČR sp.zn.29 Cdo 4824/2007 ze dne 20.10.2009.

Pokud statutární orgán obchodní společnosti **škodu způsobí**, je záležitostí dotčené obchodní společnosti, resp. příslušného orgánu nebo společníků, jestli škodu budou po dotčeném členu statutárního orgánu uplatňovat, resp. zda podají žalobu na náhradu škody způsobené porušením povinností v jeho funkci. Takovéto rozhodnutí může mít i své **morální důvody**.¹⁰⁸¹ Povinnost obchodní společnosti k náhradě škody způsobené třetím osobám tímto jejím „rozhodnutím“ není samozřejmě dotčena. Společnost tak může svůj **úmysl projevit** prostou nečinností¹⁰⁸² nebo i uplatněním odpovědnosti vůči dalším osobám pro jejich nečinnost. V praxi se lze setkat také s institutem **absolutoria**, které je v zásadě projevem vůle směřujícím ke statutárnímu orgánu, jehož účelem je konstatování, že při výkonu funkce nezpůsobil obchodní společnosti škodu, anebo že jsou všechny jeho úkony pro obchodní společnost schváleny. Pokud statutární orgán škodu způsobil, pak je obsahem absolutoria konstatování, že obchodní společnost nárok na její **náhradu neuplatní**. Prakticky bude absolutorium udělováno např. v rámci projednávání doručené rezignace.¹⁰⁸³ Absolutorium bude mít v praxi **formou usnesení** valné hromady nebo též dozorčí rady. Nabízí se zde ovšem otázka, jaký **právní význam** těmto rozhodnutím přisuzovat. V případě valné hromady lze navíc udělení absolutoria považovat za **nicotné**, neboť tato otázka nespadá do její působnosti.¹⁰⁸⁴ Ve vztahu ke společníkům lze konstatovat, že je bude vázat takové rozhodnutí valné hromady, bude-li řádně přijato.¹⁰⁸⁵ Lze se přitom setkat i s názorem, že se v tomto případě jedná o zánik závazku **prominutím dluhu** (§ 574 OZ).¹⁰⁸⁶ Jsem ovšem toho názoru, že závaznost absolutoria pro obchodní společnost může vyvolat **pouze dohoda** nebo jednostranný právní úkon učiněný k tomu oprávněnou osobou, která bude v praxi jednat právě na pokyn příslušného orgánu, resp. podle obsahu jeho rozhodnutí. Nicméně, jak již bylo uvedeno, i pro případ absolutoria zákon vylučuje **negativní dopad** tohoto postupu (rozhodnutí) do majetkové sféry věřitelů,¹⁰⁸⁷ když v ust. § 194 odst. 6 ObchZ zakládá i v tomto případě ručení členů statutárního orgánu za závazky obchodní společnosti.

¹⁰⁸¹ Např. již zmiňovanou bezplatnost výkonu funkce, nebo zvláštní zásluhy.

¹⁰⁸² Shodně též např. Bejček, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností, Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 619.

¹⁰⁸³ Forejt, A. Obchodní společnosti. Prospektrum, Praha 1992, s. 29.

¹⁰⁸⁴ K tomu srov. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 540/2004 ze dne 27.4.2005.

¹⁰⁸⁵ Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vydání. C.H.Beck, Praha 2003, s. 300.

¹⁰⁸⁶ Např. Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 180.

¹⁰⁸⁷ Eliáš, K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vyd, Linde, Praha 1998, s. 424.

III.2 Statutární orgán jako zaměstnanec

III.2.1 Role

Na úvod této kapitoly je nutné učinit malý exkurs do **pojetí role statutárního orgánu a zaměstnance** v rámci obchodní společnosti. O povaze a obsahu mandátu statutárního orgánu a jeho vztahu k obchodní společnosti již bylo pojednáno v předchozích kapitolách, zbývá tedy **popsat jeho roli**. Zaměřme se nyní dovnitř podniku obchodní společnosti. Statutární orgán, tedy jedinec, který vykonává stanovenou působnost je orgánem (pozicí) v organizační struktuře obchodní společnosti, od které se nutně očekává přijímání manažerských rozhodnutí a správa podniku na **nejvyšší úrovni řízení** a tento je tak odpovědný přímo nejvyššímu orgánu obchodní společnosti. Tomuto odpovídá rovněž právní koncepce jako (objektivní) odpovědnosti a očekávaný obligační rámec jeho vztahu k obchodní společnosti. S touto vizí by nakonec taky k přijetí mandátu měla dotčená osoba přistupovat. Tento jedinec mnohdy zastává rovněž **úlohu funkcionáře** statutárního orgánu, jehož je členem, ze které mohou plynout další povinnosti především organizačního charakteru, ale též např. vůči zaměstnancům (srov. ust. § 166 odst. 3 NOZ). Nezáleží přitom na předmětu a charakteru činnosti obchodní společnosti a dokonce ani na tom, jestli tato vůbec nějakou činnost vykonává.¹⁰⁸⁸ Potřebu jeho role přitom *ipso facto* vyvolává existence obchodní společnosti jako takové a jeho role je tedy nejen nedotknutelná, ale též **nevyhnutelná**. Role statutárního orgánu je tedy v zásadě nezastupitelná a obchodní společnost by bez něj nemohla vůbec existovat. Lze tedy shrnout, že existence statutárního orgánu je tedy **nutnou součástí** existence obchodní společnosti jako právnické osoby. Ve vztahu k „podřízeným“ je statutární orgán jakýsi „*primus inter partes*“, neboť jeho vůle je tedy i **vůlí obchodní společnosti**. Na stranu druhou jeho role nevyžaduje, aby fakticky naplňoval předmět činnosti obchodní společnosti svojí **vlastní prací**.

Role zaměstnance je oproti tomu jiná a vychází principiálně z toho, že zde existuje nějaká jiná „vyšší moc“, které se při své činnosti po dobu pracovní doby podřizuje (viz ust. § 2 ZP) a která mu poskytuje potřebné výrobní prostředky a místo k práci. Principiálně tedy mohou zaměstnanci vykonávat jakoukoliv činnost pouze v **roli podřízené** (subordinaci). Zaměstnanec tedy principiálně nejedná z vůle své (svévolně), ale z vůle jiného (obchodní společnosti), které se za úplatu (mzdu) a dalších podmínek **dobrovolně podřizuje**. Tomu je nakonec uzpůsobena i konstrukce jeho odpovědnosti, resp. proto je posílena jeho právní ochrana (nově *explicite* v ust. § 1a ZP). Přitom právě na **činnosti a struktuře** podniku obchodní společnosti záleží, jaké **pozice a další stupně řízení** tento vyžaduje. Konkrétní zařazení v rámci daného podniku tedy není předem dáno (jako je tomu u statutárního

¹⁰⁸⁸ Ponechávám nyní stranou možnou sankci hrozící „spící“ obchodní společnosti v podobě možnosti zrušení soudem pro nečinnost (viz ust. § 68 odst. 6 ObchZ).

orgánu), ale odvíjí od pracovního zařazení zaměstnance, resp. ze smlouvy s obchodní společností (sjednaného druhu práce). Toto zařazení se samozřejmě může posléze rovněž změnit v rovině vertikální i horizontální. Nutno zmínit, že spolu s „kariérním postupem“ (vedoucího) zaměstnance, resp. se změnou úrovně řízení, na kterou je zařazen, přiměřeně stoupá rovněž jeho odpovědnost (srov. § 302 ZP) a objevuje se i možnost jeho „sesazení“, resp. ztráty této vyšší pozice (srov. § 73 ZP), to vše samozřejmě nikoliv jako u statutárního orgánu, ale pouze v rámci mantinelů daných pracovněprávní úpravou. Konečně skutečností, která vyvolává potřebu **existence zaměstnance**, není tedy existence obchodní společnosti jako takové, ale provoz jejího podniku, resp. povaha (podnikatelské) činnost obchodní společnosti.

V rámci porovnávání obou rolí je třeba pro úplnost uvést, že obě tyto role přece jen vykazují jeden **silný spojovací prvek**, a to je imanentní povinnost **dbát příkazů**. V rovině teoretické pak právě slovo příkaz „...*velmi silně naznačuje, že zde existuje relativně stabilní hierarchická struktura organizace lidí...a ten kdo uděluje příkazy...tu zaujímá velmi výjimečné postavení*“.¹⁰⁸⁹ Tedy právě tato skutečnost poukazuje na existenci obchodní společnosti, coby organizované entity, kde obě tyto role představují nutný prvek vzájemné interakce a komunikace mezi jednotlivými složkami jejího podniku (osobní a řídicí). V **rovině právní** však tyto příkazy mají v případě statutárního orgánu jinou podobu, zákonem aprobovaný obsah a způsobují jiné právní účinky,¹⁰⁹⁰ jak bylo popsáno v jiné kapitole této disertační práce. V případě zaměstnance se může jednat o příkazy obecné i konkrétní a jejich limitem je pouze návaznost na výkon sjednaného druhu práce.

Jak je patrné z výše uvedeného, každý z uvedených jedinců má při svém působení pro obchodní společnost **zcela jinou roli** a z toho plynoucí práva a povinnosti, které tuto determinují a odrážejí se i v charakteru právní úpravy, která tyto vztahy upravuje.

Pokud bychom **uvedené pojetí rolí** v rámci obchodní společnosti brali absolutně, pak by bylo možné *ad absurdum* konstatovat, že souběh obou rolí není **pojmově vůbec možný**, resp. že se tyto **vzájemně vylučují** a statutární orgán tak *in concreto* nikdy nenaplní definici pojmu závislé práce jak je podána v ust. §2 ZP. I bez tohoto závěru mám za to, že čím více stoupá organizační zařazení dotčeného zaměstnance (dochází zároveň k faktickému překrývání činností), tím více **stoupají pochybnosti** o možnosti takového souběhu.

¹⁰⁸⁹ Hart, H. Pojem práva, Prostor, Praha 2004, s.34 a s.35.

¹⁰⁹⁰ Právě z míry vázanosti pokyny společnosti dovozuje judikatura v SRN, že mezi statutárním orgánem při výkonu funkce a společností nejde o smlouvu pracovní (viz např. Rozhodnutí BGH sp. zn. II ZR 126/52 ze dne 11.7.1953).

Nicméně tento závěr je zřejmě, s ohledem na praktičnost možného dvojího „uplatnění“ téže osoby, nutné *de lege lata* vyloučit, resp. **značně relativizovat**. K tomu rovněž bezpochyby směřuje též Novela, která k explicitnímu **připuštění souběhu** přistoupila poměrně přímočaře, a to přidáním ust. § 67d do ObchZ.¹⁰⁹¹

III.2.2 Statutární orgán zaměstnancem

Typickým předpokladem pro to, aby se určitý člověk stal **zaměstnancem** je uzavření pracovní smlouvy. Naše právo nevyklučuje, aby statutární orgán uzavřel se „svou“ obchodní společností pracovní smlouvu, tedy, aby byl jednatel či člen představenstva rovněž zaměstnancem.¹⁰⁹² Rovněž není pojmově vyloučeno, aby statutární orgán uzavřel pracovní smlouvu s jiným subjektem,¹⁰⁹³ než je dotčená obchodní společnost. Nicméně je zde třeba mít na zřeteli porušení zákazu konkurence a právní důsledky z toho plynoucí (§65 ObchZ). ObchZ se dokonce o této možnosti v rámci jedné obchodní společnosti přímo **zmiňuje** (srov. §196 odst.3 ObchZ). Tento souběh má ale podle mého názoru své právní **opodstatnění pouze** tam, kde určitou činnost pro obchodní společnost pokrývá i výkon závislé práce,¹⁰⁹⁴ a kde tedy *de iure* pro povahu takové činnosti nastává paralelní existence **vícero právních vztahů** vedle sebe. Tyto právní vztahy, i když jsou od sebe odděleny, mohou být smluvně či jinak vzájemně podmíněny nebo mohou i fakticky splývat.¹⁰⁹⁵

Nutná **koexistence** mandátu a pracovněprávního vztahu není přitom jenom hypotetická, ale v některých případech **dokonce musí nastat**. Tak např. v případě dozorčí rady akciové společnosti je za určitých okolností podmínkou členství pracovní poměr k obchodní společnosti (srov. §200 ObchZ).

Nezbytnou podmínkou toho, aby mohl být statutární orgán zaměstnancem a mohlo se tedy v jeho případě vůbec jednat o „souběh“ dvou odlišných právních poměrů je ta skutečnost, že předmětem pracovněprávního vztahu **bude jiná činnost**, než je činnost statutárního orgánu.¹⁰⁹⁶ V opačném případě nelze takovýto souběh připustit, resp. se o něj ani jednat

¹⁰⁹¹ Což byl podle mého názoru jediný její účel. Otázkou je, jestli může zákon zhojit případnou logickou či faktickou nemožnost souběhu (rolí), v tomto případě zejména u managementu, jejím výslovným „připuštěním“.

¹⁰⁹² Shodně např. Bartošíková, M. a kol. Základy obchodního práva. 2 vyd. Prospektrum, Praha 1998, s. 85 a s. 120.

¹⁰⁹³ V případě účasti vyslanců veřejnoprávních subjektů ve statutárním orgánu se dokonce tento poměr předpokládá (srov. např. §66 odst. 10 ObchZ); úplně přitom vynechávám skutečnost, že v případě nadnárodních skupin společností (koncernů) je požadavek na pracovní poměr vyslaného „jednatele“ k řídicí osobě rovněž obvyklý.

¹⁰⁹⁴ Shodně též např. Barancová H. Výkon závislé práce ve vztahu ke zmluvným typům pracovního a obchodního práva. Bulletin advokacie, 1999, č. 5, s. 17.

¹⁰⁹⁵ Forejt, A. Obchodní společnosti. Prospektrum, Praha 1992, s. 29.

¹⁰⁹⁶ Shodně též např. Bejček, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností, Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 622.

nebude, neboť obchodněprávní vztah „vytlačí“ vztah pracovněprávní (k tomu srov. ust. § 261 odst. 3 písm. f) ObchZ).¹⁰⁹⁷ Jádrem problému tedy spočívá ve **vymezení činnosti**, která je předmětem pracovněprávního vztahu ve vztahu k obsahu mandátu statutárního orgánu. Zamysleme se nyní hlouběji nad důvody **(ne)přípustnosti** tohoto „souběhu“.

VS v Praze jako první v této souvislosti judikoval,¹⁰⁹⁸ že „*činnost statutárního orgánu (popřípadě jeho člena, jde-li o kolektivní orgán) nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem. Funkce statutárního orgánu společnosti totiž není druhem práce ve smyslu ustanovení 29 odst. 1 písm. a) zák. práce¹⁰⁹⁹ a vznik a zánik tohoto právního vztahu není upraven pracovněprávními předpisy a řídí se obsahem společenské smlouvy.*“

V návaznosti na to (dnes již konstantní) judikatura váže svůj **závěr o nepřípustnosti** výkonu funkce v pracovněprávním vztahu na skutečnost, že výkon funkce statutárního orgánu **není druhem práce** podle ZP nebo náplní pracovního poměru. Stejně tak hovoří i odborná literatura.¹¹⁰⁰ Když odhlédnu od skutečnosti, že pracovním poměr je jistě nejdůležitějším, ale pouze **jedním z druhů** pracovněprávního vztahu, mám k tomuto závěru jisté výhrady. Pro úplnost dodávám, že odborná literatura dovozuje, že tento souběh u statutárního orgánu osobních obchodních společností není „vůbec“ možný, neboť společníci jsou *ex lege* povinni podílet se na veškeré činnosti obchodní společnosti a sjednání pracovněprávního vztahu se společníkem (statutárním orgánem) by bylo možno chápat jako **obcházení zákona**.¹¹⁰¹ Jelikož je právě toto postavení společníků pro tyto obchodní společnosti typické, lze s tímto závěrem více méně souhlasit.¹¹⁰²

Mé výhrady spočívají především v tom, že podle mého názoru nelze na neplatnost pracovního poměru **nahlížet pouze formálně**, tedy podle toho co je „napsáno“ v pracovní nebo obdobné smlouvě (tedy např. „jednatel“), ale naopak je třeba zkoumat, co je **skutečným předmětem** tohoto poměru. Tedy pokud např. jednatel uzavře s obchodní společností pracovní smlouvu, ve které je druh práce popsán jak shora uvedeno, není tato smlouva **automaticky neplatná**,¹¹⁰³ ale je podle mého názoru nutné zkoumat skutečný

¹⁰⁹⁷ Tento závěr je však veskrze obecný a vztahuje se pouze k předmětu právní úpravy daného vztahu. Jak judikoval ESD ve věci C – 232/09 *Dita Danosa* v případě, kdy zvláštní předpis stanoví zvláštní ochranu určité osoby (v tomto případě těhotné), je nutno na ni pohlížet tak, že náleží do okruhu osob chráněných tímto předpisem, tj. že má bez pohledu na skutečnost, že je členem statutárního orgánu, vždy právní postavení zaměstnance.

¹⁰⁹⁸ Viz Rozhodnutí VS v Praze sp.zn.6 Cdo 108/1992 ze dne 21.4.1993 (zdroj ASPI JUD4927CZ).

¹⁰⁹⁹ *De lege lata* se jedná o ustanovení §34 odst.1 písm.a) ZP.

¹¹⁰⁰ Např. v Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. C.H.Beck, Praha 2006, s. 458.

¹¹⁰¹ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vydání. Polygon, Praha 2002, s. 448.

¹¹⁰² Shodně též např. Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2.díl. 3.vydání. ASPI Publishing, Praha 2004, s. 165.

¹¹⁰³ Shodně též např. Bárta, J. Jednatelé a členové představenstev, Právník, 1996, č. 7.

obsah jeho práce pro obchodní společnost. Pokud by tedy tento vykonával práci vedoucího dílny a osobně se podílel na její činnosti, došlo by *de lege* pouze k **upřesnění druhu práce** na činnost, která již neplatnost jeho pracovního poměru nezpůsobuje. Tedy uzavírám, že samotné uvedení druhu práce v pracovní smlouvě může být rovněž považováno za formální označení pozice, jejíž náplň může být zcela jiná a o **neplatnosti** pracovního poměru tedy není nutno vůbec hovořit. V tomto smyslu bych si tedy odůvodnění VS v Praze dovolil korigovat, resp. doplnit.

Co se týče nastolené problematiky, nutno možnost **právních dopadů** nastalého „souběhu“ rozdělit na dva případy, které se odlišují co **právního osudu** dřívějšího pracovního poměru. V prvním případě jde o situaci, kdy uzavře statutární orgán pracovní smlouvu na pozici, se kterou **není souběh přípustný**. Tuto situaci lze vyhodnotit jednoznačně tak, že pracovní poměr nevznikl a práva a povinnosti statutárního orgánu se řídí pouze již popsaným režimem ObchZ. Druhou situací může představovat skutečnost, že zaměstnanec, aniž rozvázal pracovní poměr (např. vedoucího zaměstnance), se stane statutárním orgánem. Zastávám názor, že v tomto případě pracovníprávní vztah **nezaniká**, ale je po dobu trvání mandátu jaksi „suspendován“¹¹⁰⁴ a jeho po zániku se opět obnovuje.¹¹⁰⁵ Určitou inspirací by zde mohla být koncepce „spícího pracovního poměru“ formulovaná v právu SRN (viz dále). Ideálním by samozřejmě bylo, kdyby dotčený nebo obchodní společnost ukončili v tomto případě pracovní poměr některým ze způsobů aprobovaných ZP (§48 ZP), popř. že by byl tento jmenován nebo zvolen s odkládací podmínkou vázanou na zánik jeho pracovního poměru. Alternativou by mohla být též změna pracovní smlouvy na druh práce, který s mandátem nekoliduje.

Objevuje se rovněž názor, že souběh členství v představenstvu a pracovní pozicí ředitele obchodní společnosti nebo jiného vedoucího zaměstnance lze **připustit za podmínky**, že ve vnitřních předpisech je přesně rozlišena jeho činnost v obou pozicích,¹¹⁰⁶ nebo že vedoucího zaměstnance lze pověřit i určitou oblastí obchodního vedení.¹¹⁰⁷ Jak jsem již uvedl v jiných souvislostech v předchozích kapitolách této disertační práce, s ohledem na Novelu ObchZ, resp. zákonnou aprobaci delegace obchodního vedení i souběhu s tím souvisejícího, lze diskuzi o možnostech souběhu v těchto případech *de lege lata* zřejmě považovat za bezpředmětné.

¹¹⁰⁴ Není bez zajímavosti, že v případě (zástupců) zaměstnanců – členů dozorčí rady, ZP považuje výkon jejich mandátu za překážku na straně zaměstnance v „obecném“ zájmu (viz. ust. § 203 odst. 2 ZP), kdy zaměstnanci přísluší „pracovní volno“ s náhradou mzdy.

¹¹⁰⁵ Shodně též např. Řeháček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010, s. 124.

¹¹⁰⁶ Štenglová, I. Plíva, S. Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vyd. C.H.Beck, Praha 2006, s. 729.

¹¹⁰⁷ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 2348.

III.2.3 Možné kombinace mandátu a pracovněprávního vztahu

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, souběh mandátu statutárního orgánu a pracovněprávního vztahu není **pojmově vyloučen**. Vždy je si třeba ovšem uvědomit, že pokud je statutární orgán zaměstnancem, má **dvojitý právní postavení**. Jednak je zaměstnancem a jednak statutárním orgánem zaměstnavatele. Zatímco tedy jako zaměstnanec nepřesáhne svojí působností meze pracovního poměru (svého zařazení), v roli statutárního orgánu může principiálně vše, co není svěřeno do působnosti jiných orgánů obchodní společnosti.

Výskyt souběhu je v praktickém životě **zcela běžným jevem**, což dokládají nejen početná rozhodnutí soudů různých instancí, ale i odborná literatura. Pro svoji povahu se však tento vyskytuje spíše u funkce **vedoucích zaměstnanců**. Je však třeba upozornit, že ZP používá pojem vedoucí zaměstnanec nejednotně (srov. §11 odst. 4 a §73 ZP). Alternativy vymezení tohoto pojmu nakonec přináší i odborná literatura.¹¹⁰⁸ S ohledem na to je tedy vždy třeba rovněž přihlížet ke **skutečnému obsahu** (předmětu) práce dotčené osoby, jakož i k charakteru daného pracovního místa a jeho pozici v organizační struktuře podniku.

Variabilita ekonomického života v tomto směru nezná mezí. Stejně lze konstatovat též o označování těchto „vedoucích“ funkcí. Tyto (manažerské) funkce se v praxi nazývají různě, třeba jako finanční ředitel, provozní ředitel,¹¹⁰⁹ ekonomický náměstek,¹¹¹⁰ obchodní tajemník atp. Jak jsem již uvedl, vždy je třeba odhlédnout od označení pozice (druhu práce) v pracovní smlouvě nebo interním organizačním předpise a zaměřit se na **skutečný obsah** (pracovního) poměru.

Pokud je předmětem činnosti těchto osob pouze **řízení a organizace práce**, mám za to, že je u nich souběh vyloučen. Lze si ale představit například souběh mandátu statutárního orgánu s pozicí hlavního účetního obchodní společnosti nebo¹¹¹¹ vedoucího ekonoma.¹¹¹² Naopak v případě statutárního orgánu - ředitele provozovny, pokud naplní jeho práce je organizace práce, zajišťování zákazníků, materiálu na opravy a starost o ekonomiku provozovny, tento

¹¹⁰⁸ Např. návrh zákona o pracovním poměru v práci P. Bezoušky definuje v ust. § 2 vedoucího zaměstnance jako...*„zaměstnanec, který je na základě svého postavení oprávněn činit důležitá rozhodnutí nebo tvorbu takových rozhodnutí významným způsobem ovlivňovat a má proto vliv zejména na strukturu, jednání a rozvoj zaměstnavatele nebo jeho části.“* (v Bezouška,P. Vyhledky do budoucnosti pracovního práva,Aleš Čeněk, Plzeň, 2009, s.88).

¹¹⁰⁹ Rada,I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha 2004,s. 39.

¹¹¹⁰ Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným. Právní úprava po novele. 1. vyd.Prospektrum.Praha 2001,s.169.

¹¹¹¹ Eliáš,K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vyd, Linde, Praha 1998.

¹¹¹² Faldyna,F. a kol.Obchodní zákoník s komentářem. I. díl.Codex Bohemia,Praha 2000, s. 187.

tuto činnost v pracovním poměru vykonávat nemůže.¹¹¹³ Funkce statutárního orgánu se pojmově neslučuje ani s „funkcí“ prokuristy.¹¹¹⁴

K problému v rámci souběhu tedy **nedochází** očividně pouze tam, kde statutární orgán pro obchodní společnost jako „řadový“ zaměstnanec vykonává fyzickou (manuální) práci, nebo jinou odbornou práci, jejíž **náplní není řízení** obchodní společnosti nebo organizace jejich vnitřních záležitostí (projektant, programátor atp.) v jakémkoliv slova smyslu.

Nutno rovněž doplnit, že právně „možná“ kombinace obou právních poměrů může být upravena i ve **smlouvě jediné**, jejíž jednotlivá ustanovení se pak budou posuzovat podle právního režimu odpovídajícího jejich povaze. S ohledem na zásadu, že „to, co není zakázáno, je dovoleno“ lze principiálně odmítnout takový postup, kdy bez ohledu na **klasifikaci závazků** v takové smlouvě upravených byly ty, které neodpovídají zásadám pracovněprávních vztahů považovány *ipso facto* za neplatné.¹¹¹⁵ V našem případě by se tedy jednalo o **smlouvu smíšenou**, a to pracovněprávní, obchodněprávní, popř. občanskoprávní.

Nutno uzavřít, že s ohledem na **Novelu ObchZ**, která aprobejuje **možnost delegace** obchodního vedení na zaměstnance, který může být i statutárním orgánem - tedy pokud chceme tuto normu aplikovat „bez dalšího“ (jak bylo výše pojednáno), není nutné již *de lege lata* (od 1.1.2012) zkoumat *a priori* logickou přípustnost takového souběhu, ale postačí „neformální“ akt delegace obchodního vedení nebo jeho části na určitého člena statutárního orgánu a souběh je *ex lege* aprobován (viz ust. § 66d odst. 1 ObchZ). Jak již jsem uvedl na jiném místě, lze říci, že tím byl účel Novely bohužel zřejmě naplněn.

Jinými slovy je nyní již výčet možných pracovních pozic obchodních vedoucích – členů statutárního orgánu v **zásadě neomezený**. Nicméně mám za to, jak již bylo shora uvedeno, že tato delegace „doplní“, resp. spíše potvrdí, předmět činnosti zejména manažerů na vedoucích pozicích. Zbývá poznamenat, že jedinou významnou změnou je v této souvislosti skutečnost, že **odměňování (mzdu)** těchto „pracovněprávních“ manažerů bude již napříště schvalovat, resp. určovat, valná hromada nebo dozorčí rada (srov. ust. § 67d odst. 3 ObchZ). Toto opatření se rozhodně jeví, s ohledem na možný **faktický rozsah** kompetencí těchto osob (obdobný funkci statutárního orgánu) a na panující rizika obcházení schvalování odměny příslušným orgánem,¹¹¹⁶ jako rozhodně přínosné.

¹¹¹³ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 26 Cdo 781/2005 ze dne 18.11.2005.

¹¹¹⁴ Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997, s. 169.

¹¹¹⁵ Kalenská, M. Manažerská smlouva v českém právním řádu. Bulletin advokacie, 1999, č. 5, s. 9.

¹¹¹⁶ V praxi dochází poměrně často k situacím, kdy např. generální, obchodní a výrobní ředitelé, kteří jsou zároveň ve statutárním orgánu, si (účelově) vyplácejí převážnou část svého „honoráře“ právě jako mzdu či prémii z titulu pracovního poměru a tedy bez schválení příslušného orgánu.

IV Zhodnocení pojetí problematiky právem EU, komparace s právem SRN a popis vlastního řešení

IV.1 Právní úprava EU

Jak již bylo uvedeno, právo EU tvoří integrální **součást práva společností**. Zde bych odkázal na podrobný rozbor této problematiky v příslušných kapitolách této disertační práce (SE,EHZS). Zajímavostí však zůstává, že právo EU v obecné rovině **problematiku orgánů společností** a jejich členů neupravuje, ale pouze obsahuje dílčí ochranné mechanismy ve prospěch mimo stojících „třetích“ osob. Z tohoto pohledu tedy můžeme naši právní úpravu obsaženou v ust. §66 ObchZ vnímat jako **ryze českou zkušenost**.¹¹¹⁷

V souvislosti s předmětem této disertační práce si dovoluji dále stručně pojednat o **První směrnici**. Cílem této směrnice (tzv. směrnice o publicitě či směrnici publikační), kterou byla v podstatě **zahájena nová etapa** vývoje práva společností, bylo zajistit základní ochranu zájmů třetích osob, resp. posílit pomocí vně uvedených **ochranných mechanismů** právní jistotu ve vztazích mezi (obchodními) společnostmi a jejich společníky, jakož i společnostmi a třetími osobami.¹¹¹⁸ Cílem této právní úpravy tedy je, aby právě tyto třetí osoby měly možnost získat takové **informace**, ze kterých si lze utvořit **adekvátní obraz** o dotčené společnosti.¹¹¹⁹ Tato směrnice přitom dopadá na typické kapitálové společnosti, se kterými se lze setkat v národním právu členských států a jejichž právní formy jsou **taxativně uvedeny** (v národních jazycích) v jejím prvním článku. Ve vztahu ke „statutárním“ orgánům pak směrnice předepisuje povinnou publicitu (čl.2 písm.d), upravuje účinky jednání před vznikem společnosti (čl. 8) a konečně zakotvuje poměrné zásadní princip **neomezitelnosti jednání** jménem společnosti navenek (čl.10).¹¹²⁰ Nutno poznamenat, že ČR byla povinna tuto směrnici aplikovat pouze na společnost akciovou a na společnost s ručením omezeným,¹¹²¹ nicméně některá její ustanovení byla nakonec aplikována na mnohem **širší okruh osob** (viz např. ust. §13 ObchZ). Stejně tak učinila nakonec i většina členských států.¹¹²² Lze tedy shrnout, že význam První směrnice je spatřován především v tom, že tato upravuje minimální požadavky publicity základních údajů o společnostech a jejich orgánech,

¹¹¹⁷ Shodně též Pelikánová,I. Komentář k obchodnímu zákoníku.2.díl.3.vyd.ASPI Publishing,Praha 2004, s. 161.

¹¹¹⁸ Pokorná, J. Neplatnost obchodní společnosti podle První směrnice Rady Evropských společenství a české právo. Obchodní právo,1999,č.3, s. 4.

¹¹¹⁹ Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R. Evropské právo. 3.vyd.C.H.Beck, Praha 2006, s. 648.

¹¹²⁰ Shodně též Pokorná,J., Kovařík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář.I.díl. Wolters Kluwer,Praha 2009, s. 923.

¹¹²¹ V případě SRN pak směrnice zmiňuje též komanditní společnost na akcie (*die Kommanditgesellschaft auf Aktien*).

¹¹²² Dědič, J. Základy evropského práva společností se zřetelem na jeho význam pro činnost notáře po vstupu ČR do EU – 1.část. Ad notam,2004,č.6, s. 173.

zakladatelských a účetních dokumentů, předepisuje náležitosti obchodních listin a konečně, že upravuje limity jednání „orgánů“ jménem společnosti před i po jejím vzniku. Není bez zajímavosti, že NSE „pro jistotu“ dokonce na První směrnici přímo odkazuje (čl. 12), a to v otázkách vzniku SE, tj. zápisu požadovaných údajů do příslušného rejstříku členského státu, v němž bude mít SE své sídlo. Vedle toho lze zmínit rovněž **Dvanáctou směrnici**, která, i když má v zásadě povolovací charakter,¹¹²³ předepisuje (čl.5) povinnou písemnou formu smluv uzavíraných mezi jediným společníkem a společností, tj. v našem případě se její požadavky uplatní zejména tam, kde tento bude i statutárním orgánem (srov. ust. § 132 odst. 3 ObchZ).

Co se týče problematiky statutárních orgánů, nelze (vedle již **existujících směrnic**) nezmínit i návrhy dalších směrnic. Jedná se především o **návrh Páté směrnice** (tzv. direktiva o struktuře), která měla být právním **nástrojem sblížení** právních úprav akciové společnosti v jednotlivých členských státech.¹¹²⁴ Tato směrnice měla harmonizovat vnitřní uspořádání akciových společností a jednotně upravit otázku spolurozhodování zaměstnanců. Zásadní problém při přípravě této směrnice přitom ztělesňoval právě **preferovaný model** vnitřního uspořádání, kterým je model dualistický (německý model), a který předpokládá vedle valné hromady coby vrcholového orgánu, ještě existenci dvou dalších, a to představenstva jako orgánu řídicího a dozorčí rady jako orgánu dohlížejícího na funkci řídicího orgánu. Toto koncepční pojetí je ovšem vlastním pouze právním řádům některých členských států a narazilo tak na odpor ostatních členských států, jejichž právní úprava vychází z principu **monistického uspořádání** s jedním řídicím orgánem (Anglie, Irsko). Na počátku roku 2004 byl tedy poslední pozměněný návrh směrnice rozhodnutím Komise stažen.¹¹²⁵ Nutno doplnit, že diskuse ohledně návrhu této směrnice **se rovněž promítly** do příprav návrhu NSE.¹¹²⁶

Z pramenů sekundárního práva společností je rovněž nutné zmínit **doporučení**, byť tato nemají závazný charakter.¹¹²⁷ Jedná se např. o doporučení Komise¹¹²⁸ týkající se odpovídajícího **režimu odměňování** členů orgánů nebo o doporučení směřující k posílení role členů orgánů, které nemají výkonnou pravomoc. Tato doporučení přitom směřují k dílčímu zlepšení řízení a správy akciových společností, jejichž akcie byly přijaty k obchodování na regulovaném trhu EU. Doporučení ohledně odměňování členů orgánů směřuje zejména k zajištění transparentnosti odměňování, k úpravě akcionářské kontroly nad politikou

¹¹²³ Tato umožňuje jedincům zakládat (v určité formě) ve všech členských státech jednočlenné společnosti (k tomu viz např. Sdělení Komise o zjednodušeném podnikatelském prostředí pro společnosti v oblasti práva obchodních společností, účetnictví a auditu ze dne 10.7.2007 (KOM (2007) 394 s. 5).

¹¹²⁴ Kanda, A. Evropská akciová společnost (Societas Europea) – věčná vize nebo blízká realita? Právník. CXXXII,č.8, s.629.

¹¹²⁵ Pokorná,J.,Kovařík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009, s. 260.

¹¹²⁶ Kanda, A. Problematika sblížení národních právních norem členských států Evropských společenství v oblasti práva obchodních společností.Právník,1992,č.5, s. 415.

¹¹²⁷ Důležitým faktorem u doporučení je skutečnost, že řada z nich zpravidla později přechází v závaznou úpravu ve směrnících.

¹¹²⁸ Ze dne 14. 12. 2004 o podpoře vhodného systému odměňování členů správních orgánů společností kótovaných na burze (2004/913/ES).

odměňování apod. Druhé doporučení o roli neexekutivních členů orgánů společností směřuje k zajištění dostatečné korporátní kontroly nad činností těchto společností a k její nezávislosti.

IV.2 Komparace s právní úpravou SRN

Porovnání dílčích rozdílů v českém a německém právu společností bylo provedeno pro větší přehlednost v rámci jednotlivých kapitol této disertační práce, a to zejména se zaměřením na relevantní rozdíly dotýkající se právní úpravy statutárního orgánu. Co se týče právní úpravy vzájemného vztahu mezi (obchodní) společností a statutárním orgánem, vykazuje právní úprava SRN určitá specifika, o který se dále stručně zmíním. Z tohoto pojednání přitom vylučuji osobní společnosti, neboť tyto nemají v právním řádu SRN postavení právnických osob, resp. nedisponují právní subjektivitou (jedná se o tzv. *society*). Tyto společnosti tedy nevytvářejí žádné orgány (tedy ani statutární) a mohou tak jednat navenek pouze prostřednictvím svých společníků.

Právní koncepce vztahu statutárního orgánu a společnosti v SRN rozlišuje v zásadě **dvě roviny**.¹¹²⁹ Prvou tvoří vztahy (práva a povinnosti) vznikající v rámci ustanovení, trvání a zániku funkce statutárního orgánu, které se vždy řídí **příslušným zákonem** upravujícím danou formu obchodní společnosti (AG, GMBH). Druhou rovinu pak představují další práva a povinnosti týkající se **podmínek výkonu mandátu**, které zase obecně vymezuje BGB. V teorii se v prvním případě hovoří o tzv. *Bestellung*, tedy aktu ustanovení do funkce, a v druhém případě o tzv. *Anstellung*, tedy o aktu „najmutí“ statutárního orgánu. Tato rozlišování má i svůj **právní význam**, neboť v případě odvolání statutárního orgánu z funkce automaticky nezaniká jeho „najmutí“, resp. založený smluvní vztah ke společnosti. Tuto skutečnost lze dovozovat rovněž z toho, že tento právní vztah může být založen nejen s příslušnou společností, ale rovněž s jiným subjektem, např. s řídicí osobou v rámci holdingu.¹¹³⁰ Právní úprava SRN přitom nezná smlouvu o výkonu funkce v našem pojetí, ale tzv. smlouvu jmenovací či jednatelskou (*Anstellungsvertrag*), která je považována za smlouvu o obstarání obchodů, resp. záležitostí (*Geschäftsbesorgungsvertrag*), a na kterou se vztahují ustanovení **služební smlouvy** (*Dienstvertrag*)¹¹³¹ a dále vybraná ustanovení o smlouvě příkazní (*Auftrag*). O této smlouvě bude dále hovořit jako o smlouvě jednatelské. Jednatelská smlouva přitom není, i přes svoji obsahovou blízkost, v právu SRN považována za **smlouvu pracovní**. Není bez zajímavosti, že argumenty pro tento závěr spočívají v tom, že statutární orgán není vázán

¹¹²⁹ K tomuto např. Rozhodnutí BGH sp. zn. II ZR 146/02 ze dne 28.10.2002.

¹¹³⁰ Schmidt, K. Lutter, M. Aktiengesetz. Kommentar. I. část. 2. vyd. Kolín nad Rýnem 2010, s. 1136.

¹¹³¹ Služební smlouva (§611 až §630 BGB) přitom představuje obligaci, kterou se jedna strana zavazuje k poskytování určité služby (typicky nezávislého charakteru) a druhá strana k poskytnutí odměny. Pro úplnost dodávám, že druhem služební smlouvy je rovněž smlouva pracovní (*Arbeitsvertrag*).

pokyny společnosti, ale naopak vytváří její vůli.¹¹³² Lze tedy konstatovat, že koncepce právní úpravy SRN vychází z tohoto, že statutární orgán není zaměstnancem.

Jak již bylo řečeno, k uzavření jednatelské smlouvy nedochází samotným aktem jmenování, a proto je nutné tuto „jako další krok“ uzavřít vždy zvlášť. K tomu je třeba uvést, že se právní úprava SRN striktně vyhýbá tomu, aby statutární orgán uzavíral jednatelskou **smlouvu sám se sebou** (*Selbstkontrahierung*). Proto v případě společnosti akciové tuto uzavírá jejím jménem dozorčí rada (§ 112 AG) a v případě společnosti s ručením omezeným pak valná hromada (§46 GMBH).¹¹³³ Tyto jinak „nejednatelské“ orgány tedy pro tento případ toto oprávnění nabývají. Zajímavostí rovněž je, že pro tuto smlouvu není předepsána **písemná forma** a k jejímu uzavření tak může dojít i ústně. Nicméně s ohledem na právní jistotu stran se jeví její konkludentní uzavírání jako výjimečné.¹¹³⁴ Obsah této smlouvy přitom není (až na zákonné limity), stejně jako je tomu u smlouvy o výkonu funkce, zákonem stanoven, a proto je její obsah záležitostí **smluvní volnosti**. Lze tedy očekávat, že jejím **pravidelným obsahem** budou zpravidla otázky odměňování a podrobnější úprava vzájemných práv a povinností nad zákonný rámec nebo tato bude obsahovat jejich upřesnění. V této souvislosti je nutno poznamenat, že v případě, kdy byla smlouva uzavřena konkludentně, nebo bez ujednání o výši odměny, má statutární orgán nárok na **odměnu obvyklou** (§ 612 odst. 1 BGB).¹¹³⁵

Jak již bylo řečeno, co se týče **trvání smlouvy**, nemá na tuto vliv případné skončení funkce statutárního orgánu. V případě společnosti akciové nicméně (zřejmě z tohoto důvodu), zákon omezuje možnou dobu uzavření jednatelské smlouvy **na pět let** (§84 odst. 1 AG), což ostatně koresponduje s maximální délkou funkčního období statutárního orgánu. V této souvislosti lze očekávat, že právě případné rozhodnutí o odvolání statutárního orgánu z funkce bude pravidelně obsahovat též výpověď této smlouvy.

Jednatelskou smlouvu je tedy nutné, nebude-li dosaženo dohody, vypovědět zvlášť v řádné výpovědní době (§622 BGB) nebo mimořádně z důležitého důvodu bez dodržení výpovědní doby (§626 odst. 1 BGB). **Důležitý důvod** (*wichtiger Grund*) je přitom obecně legislativně vymezen (§ 314 odst. 1 BGB), a to tak, že je dán, pokud při zohlednění všech okolností případu a při zvážení relevantních zájmů obou stran nelze očekávat pokračování vztahu vzniklého z jednatelské smlouvy do uplynutí výpovědní doby, resp. do skončení smlouvy. Tento důležitý důvod přitom **nemusí odpovídat** důležitému důvodu pro odvolání statutárního orgánu (§84 odst. 3 AG), nicméně lze mít za to, že důvod k mimořádné výpovědi bude vždy představovat důvod k odvolání, a zpravidla tomu tak bude i opačně.¹¹³⁶

¹¹³² K tomu viz Rozhodnutí BGH sp. zn. II ZR 126/52 ze dne 11.7.1953.

¹¹³³ Shodně též např. Baumbach,A.,Hueck, A.GmbHG. C.H.Beck, Mnichov 2010, s. 1037.

¹¹³⁴ Baumbach,A.,Hueck, A.GmbHG. C.H.Beck, Mnichov 2010, s. 702.

¹¹³⁵ Shodně též např. Schmidt,K.,Lutter,M. Aktiengesetz.Kommentar.I. část. 2.vyd. Kolín nad Rýnem 2010, s. 1138.

¹¹³⁶ Müller, W., Rödder, T. Beck'sches Handbuch der AG. 2. vyd.C. H. Beck, Mnichov 2009, s. 512.

Podání výpovědi je rovněž **časově omezeno** a tuto je povinna podat dozorčí rada do dvou týdnů ode dne, kdy se o rozhodné skutečnosti dozvěděla (§626 BGB). V případě společnosti s ručením omezeným, kde je možno uzavřít jednatelskou smlouvu na **neurčitou dobu**, není k odvolání jednatele nutný žádný důvod. Nicméně společenská smlouva může odvolání jednatele omezit na **závažné důvody**, za které se považuje především hrubé porušení povinností nebo nezpůsobilost k řádnému obchodnímu vedení (§38 odst. 2 GMBH). Nicméně stejně, jako je tomu o společnosti akciové, odvoláním jednatelská smlouva jednatele nezaniká. Jak je zřejmé z podaného výkladu, asi nejpraktičtější postup bude podmínit trvání jednatelské smlouvy trváním funkce dotčené osoby.¹¹³⁷

Právní úprava SRN umožňuje, aby se statutárním orgánem stal **zaměstnanec společnosti**. V tomto směru právo rozlišuje **dvě situace**. Prvou představuje skutečnost, že jmenovací smlouva byla uzavřena písemně. V tomto případě pracovní poměr zaměstnance **zaniká**, pokud si strany před tím výslovně neujednají jinak.¹¹³⁸ Druhá situace nastává v případě uzavření ústní jednatelské smlouvy. Zde k zániku pracovního poměru nedochází a tento trvá i nadále jako tzv. **spící pracovněprávní vztah** (*ruhendes Arbeitsverhältnis*).¹¹³⁹ Jak nakonec plyne z použité terminologie, po zániku funkce statutárního orgánu se tedy jeho pracovní poměr „probouzí“, resp. ožívá. Zbývá dodat, že za první situace pak v případě odvolání nemá bývalý statutární orgán **nárok na další zaměstnání** či jinou pozici u společnosti.¹¹⁴⁰ Samozřejmě strany se mohou v tomto případě nebo pro tento případ ve jmenovací smlouvě dohodnout i jinak.

Jak je patrné ze shora uvedeného, statutárním orgánem tedy může **být i zaměstnanec**, ale pouze ve spícím pracovněprávním vztahu. V případě, kdyby se mělo jednat o aktivní pracovní poměr, se pak vyžaduje, aby byl okruh činností dotčené osoby v obou vztazích **jednoznačně oddělitelný**.¹¹⁴¹ Tento závěr konečně potvrzuje rovněž shora uvedený princip, kdy v případě uzavření písemné *Anstellungsvertrag* pracovní poměr „nadobro“ zaniká, resp. tato se tak považuje, přeneseně řečeno, za „nástroj“ písemného ukončení pracovněprávního vztahu bez nároku na další pracovní zařazení v budoucnu (tedy se tímto *de facto* vylučuje možnost souběhu). Tato koncepce zřejmě vychází i z toho, že výkonná pravomoc statutárního orgánu zahrnuje především reálnou autoritu a odpovědnost za všechny podřízené úrovně

¹¹³⁷ Tuto možnost potvrdil i BGH ve svém rozhodnutí ze dne 29.5.1989 (NJW, 1989, s.2683), když označil za přípustnou klauzuli ve smlouvě, že v případě odvolání statutárního orgánu z funkce dochází automaticky k ukončení jednatelské smlouvy.

¹¹³⁸ Baumbach, A., Hueck, A. GmbHG. C.H. Beck, Mnichov 2010, s.705.

¹¹³⁹ Baumbach, A., Hueck, A. GmbHG. C.H. Beck, Mnichov 2010, s.706.

¹¹⁴⁰ Toto stanovisko (pro společnost s ručením omezeným) zaujal BGH ve svém rozhodnutí sp.zn. II ZR 266/08 ze dne 11.10.2010.

¹¹⁴¹ K tomu viz např. Rozhodnutí BAG sp. zn. 6 AZR 1045/06 (NJW, 2008, č. 14, s. 1019) ze dne 25. 10. 2007.

hierarchické řídicí struktury, a proto např. členové představenstva nemohou být vedoucími nižších organizačních jednotek nebo nižších stupňů řízení.¹¹⁴²

Lze tedy uzavřít, že rovněž v právní úpravě SRN existují určité otázky, na které musela až teorie a rozhodovací praxe soudů najít, resp. stále hledá, uspokojivou odpověď. Nicméně lze mít za to, že tato, i co do možnosti souběhu, je s naší právní úpravou v **zásadě konzistentní**. Podstatným rozdílem, který přispívá ke zvýšené ochraně zájmů společnosti, je zejména uzavírání jednatelské smlouvy (finální kontrola jejího obsahu) jiným orgánem společnosti, který je vybaven kontrolní pravomocí. Na stranu druhou a bezesporu k ochraně zájmů statutární orgánu slouží princip oddělitelnosti existence jednatelské smlouvy od trvání funkce, což dle mého názoru zvyšuje jeho právní a sociální jistotu, zejména v případě neočekávaného odvolání. Nicméně i tak právo SRN umožňuje stranám ujednat si podmínky skončení dotčeného právního poměru ke společnosti v zásadě podle jejich představ.

Konečně jako pozitivní vnímám skutečnost, že právo SRN **striktně rozlišuje** vztah plynoucí z výkonu funkce statutárního orgánu (jednatelské smlouvy) a pracovněprávní vztah, kdy vychází z odlišné reflexe obou těchto vztahů a v zásadě umožňuje jejich souběh pouze v odůvodněných případech nebo v případě, kdy je pracovněprávní vztah dočasně odsunut na druhou kolej (usne). Tomu nakonec odpovídá na straně jedné koncepce vědomého (a písemného) uzavření jednatelské smlouvy logicky nahrazující předchozí vztah jiné kvality (pracovněprávní vztah), a na straně druhé, v případě absence ujednání (projevené vůle stran) koncepce jeho přetrvání v neaktivní (spící) podobě do chvíle, než bude dotčený jedinec opět navrácen k (běžné) závislé práci.

IV.3 Možné náměty de lege ferenda

Předně mám za to, že by se měla naše právní úprava z pohledu *lege ferenda* vyrovnat s možnými **konturami souběhu** pracovněprávního vztahu a vztahu obchodněprávního.¹¹⁴³ Netvrdím, že by si pozitivní právo (viz např. Novela ObchZ), resp. jeho výklad, jak bylo pojednáno v této disertaci, nenašlo svoji cestu, ale jak je patrné, právní jistota stran a zejména praxe po nějakém **explicitním řešení** rozhodně volá. Přitom si nemyslím, že by mělo (mít) pracovní právo ambici nějakým způsobem **chránit právní postavení** (člena) statutárního orgánu obchodní společnosti, neboť se principiálně jedná o funkci zcela dobrovolnou, která by měla být přijata po náležité rozvaze a se vším „uvědoměním.“ V

¹¹⁴² Žáček, V., Kratochvíl, J. Akciová společnost – legislativa, řízení a organizační struktura. 3. vyd. Management Press, Praha 1996, s. 55.

¹¹⁴³ Řešení tohoto problému pouze teorií, resp. judikaturou, se nejeví, s ohledem na nutnou právní jistotu v těchto vztazích, jako dostatečné, a to nejen pro pluralitu na toto téma existujících názorů, ale též pro (v poslední době) poměrně časté změny výkladových stanovisek vyšších soudů.

tomto směru lze souhlasit s právní koncepcí SRN,¹¹⁴⁴ kdy písemná smlouva o výkonu funkce v **zásadě vytlačuje** existující pracovněprávní vztah. Samozřejmě se v této souvislosti nutně očekává, že smlouva bude obsahovat rovněž „pracovní podmínky“ statutárního orgánu, včetně např. poskytnutí (pracovních) prostředků, doby pobytu v „úřadu“, dovolené a dále zejména odstupného pro případ předčasného ukončení mandátu ze strany obchodní společnosti. *A priori* ani není vyloučeno, aby taková smlouva řešila „budoucí“ pracovní zařazení odvolaného statutárního orgánu v rámci obchodní společnosti, popř. holdingu. Nicméně, jak již bylo uvedeno na více místech této disertace, toto je a mělo by zůstat věcí smluvních stran.

Naopak, co by zde v této souvislosti mělo být chráněno, je **postavení zaměstnance**, který se stal rovněž statutárním orgánem,¹¹⁴⁵ a který může být z této funkce rovněž kdykoliv odvolán. Mám za to, že by jistý přínos mohla mít novela ZP, která by **souběh** pracovněprávního a obchodněprávního vztahu, resp. spíše jeho možný rozsah, výslovně řešila.¹¹⁴⁶ Jako řešení by zde mohlo být zavedení institutu „spícího“ pracovního poměru při výkonu mandátu statutárního orgánu, jako je tomu např. v SRN. V tomto případě by tedy výkon mandátu mohl **tvorit překážku** v práci na straně zaměstnance s nárokem na „pracovní“ volno, a to v zájmu nikoliv obecném (srov. ust. § 203 odst. 2 ZP), ale přímo v zájmu obchodní společnosti. Otázku odměňování (náhrady mzdy) by pak, s ohledem na povahu této překážky, měla řešit (manažerská) smlouva, a to v rámci kompenzace odměny za výkon funkce.

Právě v této souvislosti se jeví jako žádoucí zavést právní úpravu **manažerské smlouvy**, kdy nositel práv a povinností z „mandátní smlouvy“ bude zároveň v pracovním poměru k obchodní společnosti. Tuto smlouvu by přitom uzavírali především vedoucí zaměstnanci, a to zejména s ohledem na jejich vyšší míru samostatnosti a nižší míru podřízenosti.¹¹⁴⁷ Volání po této úpravě není nakonec ojedinělé.¹¹⁴⁸ Je třeba připomenout, že v dnešní době je pojem manažerská smlouva používán nejednotně, tato nemá žádný právní ekvivalent, a zůstává tak smlouvou **nepojmenovanou**, popř. smíšenou. Předmětem navrhované právní úpravy manažerské smlouvy by bylo především „souběžné“ řešení práv a povinností plynoucích z obou druhů právních vztahů (tj. spícího i aktivního) a jejich **případné provázání**. Tím by *implicite* došlo rovněž aprobování možnosti souběhu, resp. by byla poskytnuta

¹¹⁴⁴ Tím ovšem netvrdím, že souhlasím se zavedením tohoto principu též v našem právním prostředí. Mám za to, že i v tomto případě by měl být, např. pracovní poměr, řádně (dohodou či jinak) ukončen.

¹¹⁴⁵ Je si třeba rovněž uvědomit jak k tomu v případě zaměstnance dochází. Tento jeho „kariéerní“ postup mnohdy totiž nevyvolávají (jenom) jeho vlastní ambice, ale vede k němu také prosté (na)plnění představ, resp. pokynů, „nadrizených“(v tomto případě zejména majoritních společníků nebo jiných ovládajících osob).

¹¹⁴⁶ Nikoliv však pouze účelově (ve vztahu k manažerům) jak to činí Novela ObchZ.

¹¹⁴⁷ Barancová H. Výkon závislej práce vo vztahu ke zmluvným typom pracovného a obchodného práva. Bulletin advokacie, 1999, č. 5, s. 19.

¹¹⁴⁸ Obecné zavedení tohoto institutu navrhuje např. i Kalenská, M. Manažerská smlouva v českém právním řádu. Bulletin advokacie, 1999, č. 5, s. 14.

„zaměstnanci“ potřebná „sociální“ jistota na dobu po ukončení mandátu. Dále by tato úprava samozřejmě řešila otázky odměňování a kompenzací, které lze v této souvislosti považovat za klíčové. Tato smlouva by tedy vedle obchodněprávního vztahu tolerovala např. „spící“ pracovněprávní vztah, což by konečně odpovídalo **skutečnému postavení** dotčené osoby rámci podniku. Zároveň by právní úprava manažerské smlouvy mohla zbavovat obchodní společnost povinnosti hradit některé kompenzace související s ukončením výkonu závislé práce dotčeného (např. v důsledku odvolání pro porušení povinnosti při výkonu funkce)¹¹⁴⁹ a přibližovat tak, alespoň po stránce finanční, odpovědnost „manažera“ blíže ke kritériím obchodněprávním. Zároveň by bylo vhodné umožnit stranám v této smlouvě sjednat možnost skončení pracovního poměru spolu se zánikem mandátu statutárního orgánu, a to nejen jako např. rozvazovací podmínku, ale jednostranným úkonem obchodní společnosti a tím *de facto* rozšířit taxativní výčet možností skončení pracovního poměru uvedený v ZP (srov. ust. § 48).

Co se týče dalších problémů popisovaných touto disertační prací, jeví se jako nezbytné zavést, s ohledem na nutnost zajištění žádoucí akceschopnosti statutárního orgánu, **funkci náhradníka** člena statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti, resp. jeho právní zakotvení, a to ve **dvojím smyslu**. Jednak by se mělo jednat o osobu, která automaticky **zaplňuje mandát**, resp. nastoupí na místo člena, kterému jeho mandát zanikl (tedy zákonem umožnit jeho ustanovení) a jednak o osobu, která by „dočasně“ zastoupila místo chybějícího člena tohoto orgánu, než bude moci být tento řádně ustanoven (tedy jako alternativu k prvnímu). Přitom v druhém případě lze jako určité „vnesené“ řešení v tomto směru považovat **možnost vyslání** člena jiného orgánu, resp. dozorčí rady, do představenstva dualistické SE. Tedy minimálně by se měla právní **úprava novelizovat** v tom smyslu, že toto vyslání bude možné u všech kapitálových společností s dozorčí radou. Co se týče tohoto „dočasného“ náhradníka, mělo by být podle mého názoru (když už je umožněna úplná delegace obchodního vedení – viz Novela ObchZ), možné s tímto uzavřít smlouvu o výkonu funkce (která by řešila vzájemná práva a povinnosti) *pro futuro* s tím, že i vztah mezi tímto a obchodní společností by byl absolutním obchodem (řídil by se pouze ObchZ).

Námětem na budoucí právní úpravu by mohlo být rovněž zavedení možnosti **„spolujednání“** statutárního orgánu a např. prokuristy, jako zástupce obchodní společnosti, resp. i zápisu takového jednání do obchodního rejstříku. Jak již bylo uvedeno, tuto právní úpravu zná např. právo společností v SRN. Volání po aprobaci tohoto „způsobu“ nepřímého jednání obchodní společnosti se objevuje též v odborné literatuře.¹¹⁵⁰

¹¹⁴⁹ V tomto případě by se mohlo jednat o možnost výpovědi bez uvedení důvodu. Pokud by v tomto důsledku byl ukončen pracovní poměr, např. výpovědí nebo dohodou, nepříslušela by manažerovi žádná kompenzace.

¹¹⁵⁰ Např. ve Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002, s. 272.

Konečně, i co do „formalit“, lze *de lege ferenda* doporučit určité změny např. (pro vyloučení pochyb) spojit se souhlasem se zápisem statutárního orgánu do obchodního rejstříku (§31 odst. 3 ObchZ) rovněž jeho souhlas s ustanovením do funkce, či z čistě praktického hlediska umožnit v ObchZ v rámci zápisu do obchodního rejstříku možnost zapsat rovněž údaj o okamžiku (hodině), kdy skončila funkce (člena) statutárního orgánu.¹¹⁵¹

¹¹⁵¹ V praxi bývají o tomto okamžiku vedeny mezi stranami „zbytečné“ spory. Rovněž by tím byla posílena právní jistota nového statutárního orgánu v případě, že by se ihned po svém ustanovení aktivně ujal svého mandátu.

V Zhodnocení výsledků, doporučení na pokračování a metodika práce

Tato disertační práce si neklade za cíl vyčerpávajícím způsobem popsat celý obsah ani veškeré právní aspekty tak obšírného **konglomerátu práv a povinností**, jakým je zcela nepochybně mandát statutárního orgánu obchodní společnosti, ale zaměřit se, s ohledem na jeho právní vymezení v rámci jednotlivých právních forem obchodních společností, pouze na ty z nich, které jej právně **nejvíce charakterizují** a jsou v současné době diskutovány.

Z podané charakteristiky osobních obchodních společností vyplývá, že tyto se od obchodních společností kapitálových, co do **konceptu statutárního orgánu**, v mnohém odlišují. Tato skutečnost nachází svůj odraz v pozitivním právu, kdy je statutární orgán **osobní obchodní společnosti** v zásadě pouze jedním z „formálních“ článků řídicí struktury a právní úprava tak logicky předpokládá jeho obsazení všemi osobně ručícími společníky. Svěření exekutivní role pouze do rukou některých společníků vždy předpokládá jejich kvalifikovaný **vzájemných konsensus**, který nachází odraz ve společenské smlouvě obchodní společnosti. Na tomto pojetí nelze v zásadě nic měnit, neboť v tomto principu se **odráží osobní ručení** společníků těchto obchodních společností za její závazky a tím konečně i zvýšená míra rizika, které tito společníci podstupují, resp. dobrovolně přijímají. Obsazení statutárního orgánu pouze některými společníky je tak plně odvislé od jejich vzájemných vztahů a **důvěry**, kterou v sebe navzájem vkládají. V zásadě tedy i **požadavek profesionality** zde nemusí být nutně spojen pouze s funkcí statutárního orgánu, neboť ten je obecně spjat s obchodní společností jako podnikatelem a tím i s její činností osobně vykonávanou společníky. Proto lze v zásadě očekávat, že **podmínky výkonu funkce** statutárního orgánu v osobní obchodní společnosti budou obsaženy přímo ve společenské smlouvě představující **smluvní základ** vzájemných práv a povinností společníků, a to bez ohledu na to, kteří z nich funkci statutárního orgánu za „dané situace“ zastávají. Právě z uvedených důvodů se lze dle mé zkušenosti ve většině případů v praxi setkat s tím, že jsou statutárním orgánem těchto osobních obchodních společností vždy všichni jejich neomezeně ručící společníci. Navíc je třeba podotknout, že typicky právě osobní obchodní společnosti pravidelně **nevykonávají svoji činnost** prostřednictvím třetích osob, tedy zejména zaměstnanců a nevznikají tak v souvislosti s jejich existencí ani zásadní **pracovněprávní otázky**. Uzavírám tedy, že veškeré právní otázky související s existencí a činností těchto obchodních společností v zásadě zůstávají na úrovni poměru společnického, resp. spadají do právních vztahů angažovaných společníků.

V případě obchodních **společností kapitálových** lze vysledovat naopak obrat k **profesionalizaci** jejich reprezentantů, k formalizaci interních postupů, a tím i k jejich zpřísněné odpovědnosti. V zásadě tito reprezentanti vytvářejí **profesionální aparát** zcela nezávislý na konkrétních společnicích dané obchodní společnosti, který skládá „své“ účty valné hromadě, coby jejich formalizovanému seskupení, popř. průběžně též dozorcí radě,

jako zvláštnímu kontrolnímu orgánu. Kapitálové obchodní společnosti tak až na výjimky vytvářejí **složitější vnitřní strukturu** založenou na vzájemných kompetenčních vztazích jednotlivých orgánů, včetně doprovodného omezení jednatelského oprávnění v rámci úkonů mimo běžný obchodní styk, a to zpravidla souhlasem orgánu kontrolního (dozorčí rady) nebo nejvyššího (valné hromady). V tomto se nepochybně projevuje **kapitálový prvek** těchto obchodních společností, kdy společníci již zpravidla nedozorují činnost „své“ obchodní společnosti a ponechávají tak závažnější otázky její správy a podnikatelské činnosti na zavedených omezeních a kontrolních mechanismech. Právní reglementace statutárních orgánů těchto forem obchodních společností tak vykazuje mnohem **kogentnější prvky**, a to zejména, co do působnosti a povinností členů těchto orgánů s tím, že v některých případech je odchylná úprava dovolena v zakladatelském dokumentu nebo ve stanovách, a tedy závisí opět na konsensu relevantního kvora všech společníků.

Co se týče vymezení práv a povinností (členů) statutárního orgánu těchto obchodních společností, lze jednoznačně doporučit jejich úpravu ve **smlouvě o výkonu funkce**, nebo v jiné obdobné smlouvě podléhající souhlasu orgánu, který statutární orgán do funkce ustanovuje. Jak je patrné z podaného rozboru problematiky, právní vztah mezi statutárním orgánem a obchodní společností, tedy vzájemná práva a povinnosti, si mohou strany sjednat v **zásadě libovolně** tak, aby tyto odpovídaly jejich potřebám a potřebné angažovanosti statutárního orgánu v činnosti obchodní společnosti. Jediný **mantinel** zde tvoří kogentní právní normy, jakož i nutnost **udržení kvality péče**, kterou je statutární orgán *ex lege* povinen obchodní společnosti propůjčovat. Pravidelně bude obsah takové smlouvy determinován předmětem podnikatelské činnosti dotčené obchodní společnosti, velikostí jejího podniku, počtem osob ve statutárním orgánu, jakož i představám zejména zahraničních společníků, kteří v praxi přenášejí tuto úpravu ze „své“ země.

Jelikož neexistuje žádná **vzorová smlouva** o výkonu funkce, praxe přináší celou řadu **obsahových variant** těchto smluv, které svědčí nejen o variabilitě podmínek výkonu funkce v různých podnicích, ale i o potřebě různé úrovně právní ochrany stran napříč podnikatelským spektrem.

Nadnárodní obchodní společnosti, které jsou popsány v této disertační práci, jsou upraveny sekundárními právními akty EU (benefitujícími z práva primárního) a tedy jejich právní úprava ponechává národním zákonodárcům pouze minimální možnost ingerence. V důsledku toho tyto „evropské formy“ obchodních společností poskytují jejich zakladatelům z jednotlivých členských států možnost **odpoutat se od tradičních právních forem** vytvořených národními právními řády. Tento fakt se projevuje mimo jiné v možnosti volby jejich vnitřního uspořádání a tedy i změn vnitřních kompetenčních vztahů, a to podle aktuálních potřeb a představ společníků. Tuto skutečnost lze tedy ve vztahu k rozvoji a podpoře podnikání napříč EU rozhodně přivítat. Tato „autonomie“ má mimo jiné přinést ve své podstatě „jednotný“ **model vnitřního uspořádání** těchto „evropských společností“, a to

bez ohledu na panující právní úpravu ve členském státě jejich (budoucího) sídla. V tomto důsledku si tedy jejich zakladatelé, resp. společníci, mohou nastavit vnitřní strukturu v rámci evropské úpravy v zásadě **podle svých potřeb** bez ohledu na členský stát, který si jako budoucí sídlo své evropské korporace zvolí. Tuto „výhodu“ bezesporu ocení např. nadnárodní skupiny společností, kdy si tyto díky tomu mohou nastavit např. jednotnou správu, resp. model řízení u dceřiných společností situovaných v jednotlivých členských státech EU. Nicméně, jak je patrné z podaného rozboru problematiky, hierarchie na tyto právní formy obchodních společností použitelných právních norem může způsobovat potíže s výkladem některých kompetenčních vztahů. Proto lze v této souvislosti rozhodně doporučit věnovat zvýšenou pozornost **obsahu jejich zakladatelských dokumentů** a vyvarovat se tak překážkám ve fungování těchto obchodních společností, které může rozdílný výklad na ně aplikovatelného práva vyvolat.

Konečně, co se týče možných pracovněprávních a obchodněprávních **aspektů výkonu funkce** (člena) statutárního orgánu, jak vyplynulo z podaného rozboru jednotlivých otázek, vznikají v teorii i praxi **mnohé problémy**, u kterých je, právě z hlediska nezbytné právní jistoty dotčených osob, nutno hledat **uspokojivá řešení**. Přitom se nejedná jako „rozumné“ bez dalšího připustit paralelní existenci pracovněprávního vztahu na vrcholových (vedoucích) úrovních řízení a vztahu obchodněprávního (mandátu), neboť tímto se mimo jiné *de facto* stírá „očividně přísnější“ povaha právní úpravy mandátu a zejména s tím spojené odpovědnosti, resp. do této bezdůvodně pronikají ochranné prvky pracovního práva. Nicméně praxe po **aktivním hledání řešení** tohoto problému i nadále volá, a to především ve snaze zajistit manažerům alespoň minimální jistoty v sociální oblasti. Proto jsem se pokusil navrhnout v této disertaci určitá normativní řešení.

Při výběru jednotlivých kapitol této disertační práce jsem se nechal **inspirovat** jak svými teoretickými znalostmi v oboru obchodního a pracovního práva, tak i zkušenostmi při jejich uvádění v život, to vše s přihlédnutím k otázkám, které jsem si často v této souvislosti kladl a které nejsou dle mého názoru doposud na odborné úrovni **uspokojivě vyřešeny**. Zároveň je podle mého názoru, s ohledem na neustále bující ekonomický život a vzájemnou interakci různých právních forem obchodních společností, včetně supranacionálních entit, a pro tyto činných osob, tato problematika v dnešní době stále více aktuální. Tato problematika tedy je z mého pohledu stále živá a je předmětem nejen celé řady **odborných diskusí**, ale i soudních rozhodnutí a legislativních návrhů.

Tato disertační práce byla zpracována zejména za použití **metody** popisně rozborové s přihlédnutím ke koncepci naší dřívější obchodněprávní úpravy, jakož i k připravovaným návrhům nových právních předpisů a relevantní judikatuře. Zároveň bylo využito metody komparatistické, kdy jsem provedl porovnání právní úpravy ČR s právní úpravou SRN a s právními předpisy EU, včetně harmonizace českého právního řádu provedené v souladu s

relevantními směrnici regulujícími právo společností. Rovněž byly použity další metody vědecké práce, a to dedukce, indukce, analýza a syntéza.

Mám za to, že tato disertační práce přináší pro případné čtenáře **komplexní a odborné informace** vztahující se k výkonu mandátu (členů) statutárních orgánů, jakož i k některým obchodněprávním a pracovněprávním souvislostem. Právě dílčím propletením s pracovněprávní problematikou si kladu za cíl poukázat na určité nutné, i když mnohdy přehlížené, souvislosti s reglementací individuálního pracovního práva.

Některé části této disertační práce byly jako **ucelená odborná pojednání publikovány** nebo přijaty k publikaci v **odborných časopisech** (odkazují zde na publikace níže).

S ohledem na jistě zcela nevyčerpané téma této disertační práce rozhodně doporučuji, aby tato tematika byla ještě podrobněji rozpracovaná, a to např. v monografii nebo jiné odborné publikaci.

Proto na samý závěr stejně tak, jak učinil Sokrates perem Platóna ve své rozpravě k *Thrasymachovi a Glaukónovi* v Knize druhé (viz motto disertační práce), si i autor této disertace **klade za další cíl** své vědecké práce dané téma podrobněji rozpracovat a s výsledky seznámit odbornou i širší veřejnost, neboť nyní je jistě ve své vědeckém bádání na samém počátku.

VI Summary

In general the chosen topic of the dissertation is the performance of positions (functions/offices) of members of statutory bodies (organs) in commercial (business) companies with the respect to the Labour and the Commercial Law. As is apparent from the topic the dissertation primarily focuses at Commercial and Labour law issues connected with the performance of positions of statutory bodies in commercial companies in the Czech Republic. Besides traditional “domestic” companies the dissertation deals with the special features of supranational companies which may be established (formed) throughout the EU upon legal conditions, which are uniformly determined in relevant EU regulations. The aim of such uniform regulation is to enable businessmen from various member states to operate their businesses throughout EU by the means of such “EU types” of companies in lieu of a forming of traditional forms of commercial companies that are regulated strictly by the national law and may therefore appear cumbersome for the activities of foreign businessmen. Apart from the commercial and EU legal point of view the dissertation offers the Labour law insight into the matter.

In the Czech Republic the legal regulation of commercial companies which are considered as legal persons (entities) differs from the regulation of other legal entities. This approach is given due to the fact that each commercial company is regarded as a businessman even though it is actually engaged in non profit activities. In other words to a commercial company is attributed “business status” regardless its actual activity. This approach supports also connection of used words “commercial” “company”, which represents a group formed for the purpose of doing business (commerce).

The overwhelming part of regulation of commercial companies is included in the Commercial Code and in case of supranational companies furthermore in EU regulations and special accompanying Acts adopted by each member state. This two “rail” legal regulation of the “same” brings serious theoretical and practical problems that require an in depth legal analyse to propose reasonable solution. The dissertation offers interpretation of particular rules depending on their legal force and proposes possible solutions so that the problems that might occur shall be satisfactory solved and possible obstacles removed.

It is to be stressed at the beginning that the phrase “statutory body” does not have a common meaning, or better expressed it is only a Czech legal term not recognized in such a respect in the other EU member states. The EU wide comprehension of the term does not exist and its legal characteristic is not subject to any EU legally binding act. The import of the term statutory body and its legal reflection is due to this fact a “single” Czech experience.

Generally under this term is to be understood each corporate body (organ) that is determined in the “instrument of constitution” or better expressed in a founding deed or

statutes depending on the type of a commercial company. In the Czech law conception is a statutory body a person (individual statutory body) or group of people (collective statutory body), who has a capacity to represent the company externally – to sign and to act in the name of a particular commercial company. For that reason pursuant to the Czech law it is always necessary to determine “who” is a statutory body in the founding document or statutes. The Commercial Code or other special law provides only subsidiary rules. Such a person or people shall be recorded as well as their subsequent removals and appointments in the Commercial Register.

From the other view the difference between the statutory body and other corporate body consists in quite strict personal prerequisites that a candidate to appointment to a statutory body must meet and that are subject to inspection while a newly appointed person is being recorded in the Commercial Register. It is to be added that a statutory body, notwithstanding his designation in particular member state, is mostly charged also with further tasks linked to the representation of the company as its business governance, property management or other administrative activities. and Due to the fact that the powers incumbent upon the statutory body are decisive for its course of activities, property management and proper operation of company’s business the Commercial Code includes special restrictions in order to allow supervision of other non executive bodies upon the company proper management.

Finally the dissertation analyses the relationship between the statutory body and the company itself, inclusive of employees working for the company and other people, who are entitled to represent the company externally. The special chapters of this dissertation are dedicated to the matter of concurrence of position of statutory body with an employment or other similar relationship, in a view of legal feasibility and internal or external aspects of such a concurrence.

VII Zusammenfassung

Thema dieser Dissertationsarbeit ist die Problematik der Amtsausübung des Mitglieds des statutarischen Organs in Handelsgesellschaften, bzw. deren diesbezügliche handels- und arbeitsrechtlichen Aspekte. Wie bereits aus dem Titel der Dissertationsarbeit hervorgeht, ist diese vorzugsweise auf die handels- und arbeitsrechtlichen Fragen in Verbindung mit der Amtsausübung in den statutarischen Organen der Handelsgesellschaften der Tschechischen Republik ausgerichtet. Neben den traditionellen „inländischen“ Gesellschaften behandelt diese Dissertationsarbeit spezifische Merkmale von übernationalen Gesellschaften, die in der Europäischen Union auf der rechtlichen Grundlage gegründet werden können, die durch entsprechende EU – Verfügungen einheitlich festgelegt ist. Das Ziel einer derartigen unifizierten rechtlichen Regelung besteht darin, Unternehmern aus verschiedenen Mitgliedsstaaten quer durch die EU mittels dieser „EU Formen“ von Gesellschaften Unternehmungen zu ermöglichen, und zwar anstelle von lediglich nach nationalem Recht gegründeten traditionellen Handelsgesellschaftsformen, die für Aktivitäten ausländischer Unternehmen beschränkt anmuten können. Aus dem Blickwinkel des Rechts und Handelsrechts der EU befasst sich diese Dissertationsarbeit mit dem Thema auch unter arbeitsrechtlichen Aspekten.

Die rechtliche Regelung von Handelsgesellschaften in der Tschechischen Republik, die als juristische Personen gelten, unterscheidet sich signifikant von der Rechtsregelung sonstiger Formen juristischer Personen. Dieses Konzept ermöglicht vor allem der Sachverhalt, dass jede Handelsgesellschaft als Unternehmer gilt, auch wenn sie sich real mit nicht gewinnbringender Tätigkeit befasst. Da heißt, der Handelsgesellschaft kommt ungeachtet ihres tatsächlichen Aufgabenbereichs der „unternehmerische Status“ zu. Dieses Konzept reflektiert schließlich auch die Wortverbindung „Handelsgesellschaft“, die ihrem Wesen nach eine zwecks unternehmerischer Tätigkeit (Handel) formierte Gruppe von Personen darstellt.

Der überwiegende Teil der rechtlichen Regelung von Handelsgesellschaften ist im Handelsgesetzbuch und im Falle übernationaler Gesellschaften außerdem auch in EU-Verordnungen und in separaten, von jedem Mitgliedsstaat verabschiedeten Begleitgesetzen enthalten. Diese „Zweigleisigkeit“ der rechtlichen Regelung von „ein und demselben“ birgt dabei ernste theoretische und praktische Probleme bei der Anwendung in sich, die eine eingehende juristische Analyse erfordern, um eine realisierbare Lösung zu finden. Diese Dissertationsarbeit befasst sich gleichfalls mit der Interpretation einzelner Rechtsnormen angesichts ihrer juristischen Kraft und beschreibt mögliche Konzepte, um die gegebene Situation befriedigend zu lösen ggf. eventuelle Hindernisse bei der Anwendung zu überbrücken.

Hervorzuheben ist ebenfalls, dass der Wortverbindung „statutarisches Organ“ keine allgemeine Bedeutung zukommt, oder besser gesagt, es sich nur um einen tschechischen legislativen Terminus handelt, der analog von keinen anderen Mitgliedsstaaten benutzt wird. Auf EU – Ebene ist dieser Terminus ebenfalls nicht gebräuchlich und dessen Inhalt wird hier von keinem verbindlichen Rechtsdokument der EU eingegrenzt. Die Bedeutung des legislativen Begriffs „statutarisches Organ“ und dessen juristische Reflexion sind eben deshalb eine „rein“ tschechische Erfahrung. Allgemein kann jedoch unter diesem Begriff das Organ der Gesellschaft verstanden werden, das im „Gründungsdokument“ oder besser in der Gründungsurkunde (Vertrag) oder in der Satzung festgelegt ist, jeweils abhängig von der Form der betreffenden Handelsgesellschaft. Im Konzept des tschechischen Rechts ist das statutarische Organ jene Person (individuelles statutarisches Organ) oder sind es jene Personen (kollektives statutarisches Organ), die zuständig sind, die Gesellschaft nach außen zu repräsentieren – also im Namen einer bestimmten Gesellschaft zu zeichnen und zu handeln. Aus diesen Gründen muss jeweils aus der Sicht des tschechischen Rechts festgelegt werden, „wer“ in der Gründungsurkunde oder Satzung als statutarisches Organ angegeben wird. Das Handelsgesetzbuch oder ein anderes spezielles Gesetz bieten nur unterstützende Regeln. Eine solche Person oder derartige Personen, ebenso wie deren nachfolgende Abberufung und Ernennung, werden in das Handelsregister eingetragen.

Aus etwas anderem Blickwinkel besteht der Unterschied zwischen dem statutarischen Organ und einem anderen Organ der Gesellschaft in relativ strengen persönlichen Forderungen, denen der Kandidat zur Ernennung in die Funktion des statutarischen Organs entsprechen muss, und die zugleich Gegenstand der Recherche im Zuge der Eintragung der neu berufenen Person ins Handelsregister sind. Hinzuzufügen ist, dass das statutarische Organ ungeachtet der vom Recht eines anderen Mitgliedstaats benutzten analogen Bezeichnung meistens auch mit anderen Aufgaben betraut wird, die mit der Repräsentation der Gesellschaft, der Geschäftsleitung, Vermögensverwaltung und anderen Aktivitäten zusammenhängen. Da die dem statutarischen Organ anvertraute Zuständigkeit keineswegs geringfügig ist, legt das Handelsgesetzbuch zur Vermögensverwaltung und Sicherstellung des ordnungsgemäßen Betriebs der Gesellschaft gesonderte Einschränkungen fest, um nichtexekutiven Organen die Aufsicht über die ordnungsgemäße Geschäftsführung der Gesellschaft zu ermöglichen.

Schließlich analysiert diese Dissertationsarbeit die Rechtsbeziehung zwischen dem statutarischen Organ und der Gesellschaft selbst, als auch anderen, für die Gesellschaft arbeitenden Personen oder Personen, die berechtigt sind, die Gesellschaft nach außen zu vertreten. Ein gesondertes Kapitel dieser Dissertationsarbeit ist der Problematik der Personalunion von Ämtern im statutarischen Organ mit einem Anstellungs- oder ähnlichen Verhältnis hinsichtlich der rechtlichen Durchführbarkeit und internen oder externen Folgen gewidmet.

VIII Seznam použitých zkratek, pramenů a publikační činnosti

VIII.1 Použité zkratky

ABGB	Císařský patent č. 946/1811 sb.z.s. Obecný zákoník občanský ze dne 1. června 1811
AG	Aktiengesetz
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
BGH	Spolkový soudní dvůr
CGC	German Corporate Governance Code
ČR	Česká republika
ESD	Soudní dvůr Evropské unie
EHS	Evropské hospodářské zájmové sdružení (<i>European Economic Interest Grouping</i>)
EŘ	Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)
EU	Evropská unie
GMBH	Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung
HGB	Handelgesetzbuch
HZ	Hospodářský zákoník
IZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
KSŘ	Kodex správy a řízení společností založený na Principech OECD (2004)
LZPS	Listina základních práv a svobod
NEHS	Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25. července 1985 o zřízení Evropského hospodářského zájmového sdružení
NOZ	Návrh občanského zákoníku (sněmovní tisk č. 362)
NSE	Nařízení Rady ES č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti
NSCE	Nařízení Rady ES č. 1435/2003 o statutu evropské družstevní společnosti
NSPE	Návrh Nařízení Rady o statutu evropské soukromé společnosti ze dne 25.6.2008 předložený Komisí KOM(2008) 396 v konečném znění
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky
NSS	Nejvyšší správní soud
Novela	Zákon č. 351/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
ObchZ	Obchodní zákoník
OZ	Občanský zákoník
OSŘ	Občanský soudní řád
VS	Vrchní soud České republiky
PKT	Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu
SE	Evropská společnost (<i>Societas Privata Europaea</i>)
SPE	Evropská soukromá společnost (<i>Societas Privata Europaea</i>)
SCE	Evropská družstevní společnost (<i>European Cooperative Society</i>)
SEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SRN	Spolková republika Německo
SŘS	Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
SŘ	Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
SZP	Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ÚS ČR	Ústavní soud České republiky
ÚČR	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava ČR
VOZ	Předpis č. 1/1863 všeobecný obchodní zákoník
ZA	Zákon č.85/1996 Sb., o advokacii
ZB	Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách
ZDP	Zákon č.586/1992 Sb., o daních z příjmů
ZEHZS	Zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení
ZOP	Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev
ZP	Zákoník práce
ZSCE	Zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti
ZSE	Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti
ZSRO	Zákon z 6. března 1906,č. 58 ř.z., o společnostech s ručením obmezeným
ZOK	Návrh zákona o obchodních korporacích (sněmovní tisk č. 363)
ZOP	Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev
ŽZ	Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

První směrnice	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES
Druhá směrnice	Druhá směrnice Rady 77/91/EHS
Dvanáctá směrnice	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/102/ES
Zpráva Komise	Zpráva Komise Evropskému Parlamentu a Radě o uplatňování NSE (KOM/2010/0676)
německý prováděcí zákon	Gesetz zur Einführung der Europäischen Gesellschaft (SEEG)
slovenský prováděcí zákon	Zákon o európskej spoločnosti
polský prováděcí zákon	Ustawa o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej
rakouský prováděcí zákon	Gesetz über das Statut der Europäischen Gesellschaft

VIII.2 Seznam odborných pramenů

VIII.2.1 Knižní odborná literatura

1. Balák, F., Korecká, V., Vojtek, P. Občanský zákoník s judikaturou a souvisejícími předpisy. C.H.Beck, Praha 2006
2. Barancová, H., Lacko, M., Olšovská, A., Randlová, N., Škubal, J. Vysielanie zamestnancov. Aleš Čeněk, Plzeň 2008
3. Bartošek, M. Encyklopedie římského práva. Academia, Praha 1994
4. Bartošíková, M. a kol. Základy obchodního práva. 2 vyd. Prospektum, Praha 1998
5. Bartošíková, M., Štenglová, I. Společnost s ručením omezeným. Prospektum, Praha 1992
6. Bezouška, P., Ivanco G., Pracovní právo pro zaměstnavatele. Linde, Praha 2010
7. Bezouška, P. Vyhledky do budoucnosti pracovního práva, Aleš Čeněk, Plzeň 2009
8. Bělina, M. a kol. Pracovní právo. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2010

9. Blahož, J.; Klíma, K.; Skála, J. aj. Ústavní právo Evropské unie. Dobrá voda. Aleš Čeněk, 2004
10. Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. Teorie práva. ASPI, Praha 2003
11. Boháček, M. Základy amerického práva. Linde, Praha 2007
12. Čapek, K. Hospodářský zákoník a předpisy související, poznámkové znění. Orbis, 1. vyd. Praha 1972
13. Dědič, J. Obchodní zákoník. Komentář. 1. vyd. Prospektrum, Praha 1997
14. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002
15. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl II. 1. vyd. Polygon, Praha 2002
16. Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. 1. vyd. Polygon, Praha 2002
17. Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. I. vyd. Polygon, Praha 2004
18. Dědič, J., Čech, P. Obchodní právo po vstupu ČR do EU aneb co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo? Polygon. 1. vyd. Praha 2004
19. Dědič, J., Štenglová, I., Čech, P., Kříž, R. Akciové společnosti. 6. vyd. C.H.Beck, Praha 2007
20. Dědič, J., Kunešová-Skállová, J. Společnost s ručením omezeným. Polygon, Praha 1999
21. Dědič, J., Lasák, J. Právo kapitálových obchodních společností. Přehled judikatury s komentářem. I. díl. Linde, Praha 2010
22. Dědič, J., Čech, P. Evropská akciová společnost. 1. vyd. Bova, Praha 2006
23. Drápal, L., Bureš, J. Občanský soudní řád I. Komentář. C.H.Beck, Praha 2009
24. Dvořák, T. Společnost s ručením omezeným. Komplexní pohled na s.r.o. ASPI, Praha 2002
25. Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská společnost. ASPI, Praha 2005
26. Dvořák, T. Evropské hospodářské zájmové sdružení. ASPI, Praha 2006
27. Dvořák, T. Komanditní společnost. ASPI, Praha 2004
28. Dvořák, T. Veřejná obchodní společnost. ASPI, Praha 2003
29. Dvořák, T. Obecně prospěšná společnost. ASPI, Praha 2004
30. Dvořák, T. Přeměny obchodních společností a družstev. ASPI, Praha 2008
31. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 3. vyd. C.H.Beck, Praha 2001
32. Eliáš, K., Bartošíková, M., Pokorná, J., a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 4. vyd. C.H.Beck, Praha 2003
33. Eliáš, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Linde, Praha 2000
34. Eliáš, K. Společnost s ručením omezeným. Prospektrum, Praha 1997
35. Eliáš, K. a kolektiv. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Linde, Praha 2008
36. Eliáš, K. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1990, 2. vyd. Linde, Praha 1998
37. Eliáš, K. Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo. 2. vyd. C.H.Beck, Praha 1997
38. Eliáš, K. Obchodní společnosti. C.H.Beck, Praha 1994
39. Eliáš, K. Některé zákonné konstrukce k ochraně majetku akciové společnosti. XII. Karlovarské právnícké dny, Linde, Praha 2002
40. Eliáš, K. Kurs obchodního práva. Úvodní a obecná část. Soutěžní právo. 2. vyd. C.H.Beck, Praha 1997
41. Faldyna, F. a kol. Obchodní zákoník s komentářem. I. díl. Codex Bohemia, Praha 2000

42. Fiala,J., Kindl,M. a kol. Občanské právo hmotné. Aleš Čeněk,s.r.o., Plzeň 2007
43. Fiala,J.,Holub,M.,Bičovský,J. Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou.10.vyd.Linde,Praha 2005
44. Fiala,J.,Kindl,M. a kol. Občanský zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer,Praha 2004
45. Fiala,J.,Hurdík,J.,Korecká V.,Telec,I.Lexikon – Občanské právo.II. vyd. Sagit, Ostrava 2001
46. Forejt,A.Obchodní společnosti.Prospektrum,Praha 1992
47. Gerloch,A. Teorie práva.3.vydání.Aleš Čeněk,Plzeň 2004
48. Gerloch, A., Kysela. J. Tvorba práva v České republice po vstupu do Evropské unie.ASPI, Praha 2007
49. Gavlas,M.a kol. Pracovní právo.2.vyd.MU,Brno 2004
50. Hendrych,D. a kol. Správní právo. Obecná část.6.vyd.C.H.Beck,Praha 2006
51. Hodál, P., Alexander, J. Evropské právo obchodních společností. 1 vyd. Linde, Praha 2005
52. Holejšovský J. Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy. 1.vyd. C.H.Beck,Praha 2003
53. Hochman,J. Pracovní právo v soudní praxi.C.H.Beck/Sevt,Praha 1994
54. Hradecký, S., a kol. Ekonomická encyklopedie I.(A-O). 2. vydání. Svoboda, Praha 1984
55. Hurdík,J.,Lavický,P. Systém zásad soukromého práva.MU,Brno 2010
56. Hurdík,J.Právnícké osoby (Obecná právní charakteristika).MU, Brno 2000
57. Jakubka,J. Vnitřní předpisy zaměstnavatele. ASPI, Praha 2008
58. Kobliha,I.,Kalfus,J.,Krofta,J.,Kovařík,Z.,Kozel,R.,Pokorná,J.,Svobodová,Y.Obchodní zákoník. Komentář.Linde, Praha 2006
59. Kincl,J. Urfus,V., Skřejpek,M. Římské právo.2.vydání,C.H.Beck,Praha 1995
60. Klíma,K. a kol. Komentář k Ústavě a Listině.Aleš Čeněk, Plzeň 2005
61. Klíma, K. Ústavní právo, Bohemia Iuris Kapitál, a.s., 1. vyd , Praha 1997
62. Klokočka,V.,Wagnerová,E.Ústavy států Evropské unie.Linde,Praha 1997
63. Knapp,V.,Knappová,M.,Švestka,J.,Dvořák,J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II. Codex Bohemia,Praha 1998
64. Knapp,V. Teorie práva.1.vyd,C.H.Beck,Praha 1995
65. Knappová,M.Povinnost a odpovědnost v občanském právu.EUROLEX BOHEMIA,Praha 2003
66. Knappová,M., Švestka,J.,Dvořák,J. a kol. Občanské právo hmotné.I díl.ASPI,Praha 2005
67. Klokočka,V.,Wagnerová,E.Ústavy států Evropské unie.Linde,Praha 1997
68. Kopáč,L., Obchodní kontrakty.II.díl.Prospektrum,Praha,1994
69. Kopáč,L. Příručka obchodního práva, Prospektrum,Praha 1992
70. Kopáč,L., Obchodní kontrakty.I.díl.Prospektrum,Praha 1993
71. Kopáč,L., Obchodní kontrakty.II.díl.Prospektrum,Praha 1994
72. Kopáč,L. Příručka obchodního práva, Prospektrum,Praha 1992
73. Kosina,R.,Pekárek,M.,Trávníček,Z.,Bartošíková,M.Zunt,V.,Tomsa,M.,Štenglová I.,Chalupa,R.,Píšek,Z. Obchodní zákoník.Komentář.Sevt,Praha 1991
74. Kottbauer,A.,Týč,J. Smlouvy a jiná ujednání v pracovním právu.3.vyd.Anag, Praha2004
75. Kotásek,J.Pihera,V.Pokorná,J.,Raban P.,Vítek,J. Kurs obchodního práva.Právo cenných papírů.5. vyd.C.H.Beck, Praha 2009

76. Kříž,R. Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti. Codex Bohemia,Praha 1999
77. Lazar,J.,Švestka,J. a kol. Občanské právo hmotné – I.Panorama,1987
78. Lazar,J. a kol. Občianské právo hmotné, I.zvazok,3.vyd. IURA EDITION,Bratislava 2006
79. Macur,J. Odpovědnost a zavinění v občanském právu.UJEP, Brno 1980
80. Madara,Z., a kol. Právní slovník. I díl (A-O). Panorama, Praha 1988
81. Madara,Z., a kol. Právní slovník. II. díl (P-Ž). Panorama, Praha 1988
82. Malý,K. Dějiny českého a československého práva do roku 1945.Linde, Praha 1997
83. Marek,K.Obchodněprávní smlouvy. MÚ Brno, Brno 2002
84. Marek,K. Smluvní typy druhé hlavy třetí části obchodního zákoníku. MÚ Brno,2.vyd,Brno 1998
85. Nesnídal,J., Marek,K., Pokorná,J., Pohl,T., Vích, J. Lexikon obchodního práva. Sagit, Ostrava 2001
86. Olšovská,A. Europeizácia a transnacionalizácia pracovných vzťahov,Aleš Čeněk,Plzeň 2009
87. Patakyová,M. a kol. Obchodný zákoník.Komentár.1. vyd.C.H.Beck, Praha 2006
88. Pauknerová,M., Tomášek,M. Nové jevy v právu na počátku 21.století.IV. Proměny soukromého práva.UK, Praha 2009
89. Pelikánová,I.,Plíva,S.,Příbyl, Z., Černá.,S.,Vít,J., Zahradníčková.,M. Obchodní právo. I. díl. CODEX, Praha 1993
90. Pelikánová,I.,Plíva,S.,Příbyl, Z., Černá.,S.,Vít,J., Zahradníčková.,M. Obchodní právo.II. díl. CODEX, Praha 1993
91. Pelikánová,I. a kol.: Obchodní právo.I díl, Codex Bohemia, Praha 1998
92. Pelikánová, I. a kolektiv. Obchodní právo. I. díl. 2. vyd. Codex Bohemia, Praha 1999
93. Pelikánová, I., Koblíha,I. Komentář k obchodnímu zákoníku, I. díl, LINDE, Praha 1994
94. Pelikánová,I. Komentář k obchodnímu zákoníku.1.díl.4.vydání.ASPI, Praha 2004
95. Pelikánová,I. Komentář k obchodnímu zákoníku.2.díl.3.vydání.ASPI, Praha 2004
96. Pelikánová,I. Komentář k obchodnímu zákoníku.2.díl.Linde. Praha 1995
97. Pelikánová,I. Srovnávací právo obchodní.Veřejná obchodní společnost.ORAC, Praha 2002
98. Pelikánová,I. a kol. Obchodní právo.1. díl. 2.vyd.Wolters Kluwer ČR, Praha 2010
99. Pelikánová, I.,Příbil,Z.,Optlová,M.,Knap,K. Základy obchodního práva.Karolinum,Praha 1990
100. Petrov,J. Obecná odpovědnost členů představenstev akciových společností v česko-americko-německém srovnání.MU,Brno 2007
101. Pichrt J., Právo zaměstnanců na nadnárodní informace a projednání.C.H.Beck,Praha 2010
102. Plíva,S. a kol. Změny v obchodním právu,Orac,Praha 2001
103. Pokorná,J.,Kovařík,Z., Čáp,Z. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.I.díl.Wolters Kluwer ČR,Praha 2009
104. Pokorná, J.Subjekty obchodního práva, vybrané problémy.MU, Brno 1997
105. Pospíšilová,A. Právní postavení podniku.VŠ Aplikovaného práva,Praha 2003
106. Rada,I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.2.vyd.Linde,Praha 2004
107. Raban,P. Obchodní zákoník.2.vydání.Eurounion, s.r.o.,Praha 2002
108. Richter,T. Insolvenční právo.1.vyd.ASPI, Praha 2008

109. Řeháček,O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. C.H.Beck, Praha 2010
110. Štangová,V.,Zachariáš,J. Nad pracovněprávními vztahy.Orac,Praha 1997
111. Ševčík, D. Společnost s ručením omezeným. Právní úprava po novele. 1. vyd. Prospektum. Praha 2001
112. Spirit,M. a kol. Pracovní právo a právo sociálního zabezpečení v ČR. Aleš Čeněk,Plzeň 2009
113. Švarc, Z. a kol. Základy obchodního práva. Aleš Čeněk,Plzeň 2005
114. Štenglová,I. Plíva,S.Tomsa,M. a kol. Obchodní zákoník.Komentář.11. vyd.C.H.Beck, Praha 2006
115. Štenglová,I. (ed.),Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám, Aleš Čeněk, Plzeň 2006
116. Štenglová,I. Přehled judikatury ve věcech obchodních závazkových vztahů.ASPI, Praha 2003
117. Švestka,J., Spáčil,J.,Škárová,M., Hulmák,M. a kol. Občanský zákoník I.Komentář.2 vyd. C.H.Beck, Praha 2009
118. Stuna,S.a kol. Hospodářské právo.Orbis,Praha 1966
119. Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R. Evropské právo. 3.vyd.C.H.Beck, Praha 2006
120. Vítek, J. Neplatnost usnesení valné hromady s.r.o. Wolters Kluwer ČR,Praha 2010
121. Vysokajová,M.,Kahle,B.,Doležilek,J. Zákoník práce s komentářem.ASPI,Praha 2007
122. Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reforem. Sborník se setkání kateder PF ČR a SROV. UK PF, Praha 2007
123. Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní. 4.vyd.Linde, Praha 2006
124. Žáček,V.,Kratochvíl,J. Akciová společnost – legislativa, řízení a organizační struktura.3.vyd. Management Press, Praha 1996

VIII.2.2Prvorepubliková knižní literatura

1. Benda,E. Praktický advokát.Kniha I.2.vydání.F.Strnadel a spol. Praha 1932
2. Rouček,F.,Sedláček,J. a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Svazek I., Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, Praha 1935
3. Sedláček,J.Obligační právo II. Speciální ustanovení o jednotlivých typech smluvních. Právník,Brno,1946

VIII.2.3Zahraniční literatura

1. Alston,P.Labour Rights as Human Rights.Oxford University Press,New York 2005
2. Berle,A.,Means,G. The Modern Corporation&Private property.9. vyd.Transaction Publishers,2010
3. Clark,R.C.Firemní právo.Victoria Publishing,1992
4. Cox,J.,Hazen,T. Corporations.2.vyd. Aspen Publishers,New York 2003

5. Davies,P. Principles of Modern Company Law.Sweet&Maxwell,2008
6. Fleischer,A.,Hazard,G.,Klipperová,M. Pokušení správních rad.Victoria Publishing, Praha, 1996
7. Hart,H.Pojem práva,Prostor,Praha,2004
8. Kidyba,A. Kodeks Spólek Handlowych, 2. vyd.Zakamycze, 2004
9. Kraakman,R.Armour,J.,Davies,P.,Enriques,L.,Hansmann,H.,Hertig,G.,Hopt,K.,Kanda,H, Rock,E. The Anatomy of Corporate Law,2. vyd.Oxford University Press,2009
10. Kornack,D. The European Private Company – Entering the Scene or Lost in Discussion? German Law Journal,2009, č.8
11. Painter,R.,Holmes,A. Employment Law.7.vyd.Oxford University Press,New York,2008
12. Garner, B. a kol. Black’s Law Dictionary, Third Edition.West Publishing CO,2006
13. Schmidt,K.,Lutter,M. Aktiengesetz.Kommentar.I. část. 2.vyd. Kolín nad Rýnem 2010
14. Baumbach,A.,Hueck, A.GmbHG. C.H.Beck, Mnichov 2010
15. Müller, W., Rödder, T. Beck’sches Handbuch der AG. 2. vyd.C. H. Beck, Mnichov 2009
16. Böttcher,L.,Blasche S. The Limitations of the Management Board’s Directive Powers in German Stock Corporations, German Law Journal, 2011,č. 5.

VIII.2.4 Odborné články a příspěvky

1. Barancová, H.Výkon závislej práce vo vzťahu ke zmluvným typom pracovného a obchodného práva. Bulletin advokacie,1999,č.5
2. Bárta,J. Jednatelé a členové představenstev,Právník,1996,č.7
3. Bartošíková,M. O odštěpném závodu.Obchodní právo, 1995,č.5
4. Bartošíková, M. Ke svolávání valné hromady společnosti s ručením omezeným. Právní praxe a podnikání, 1995, č.7
5. Bartošíková, M. Povinnosti a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností, Obchodní právo,1998,č. 11
6. Bartošíková, M. Statutární orgány osobních obchodních společností. Obchodní právo,2000, č. 4
7. Bejček,J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností, Právní rozhledy,2007, č. 17
8. Csach,K. Příspěvek ve Sborníku ze setkání kateder PF ČR a SR. Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu reformy.PF UK,2007
9. Čech, P.Advokátská spol. s r.o. z pohledu práva společností.Právní zpravodaj,2006, č.5
10. Čech,P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. Právní rádce,2007,č. 3
11. Čech, P. Statutární orgán, zaměstnanec, nebo od každého trochu? Právní rádce, 2009, č.2
12. Černá,S.Kodexy Corporate Governance.Obchodní právo,2004,č.11
13. Černý,M. Příspěvek ve Sborníku ze setkání kateder PF ČR a SR. Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu reformy.PF UK,2007
14. Dědič,J. K některým problémům právní povahy vztahů mezi členy orgánů obchodních společností a obchodní společností, Obchodní právo,1993,č.6
15. Dědič, J. Základy evropského práva společností se zřetelem na jeho význam pro činnost notáře po vstupu ČR do EU – 1 .část. Ad notam,2004,č.6.

16. Eliáš, K. Založení a vznik akciové společnosti. Právní praxe v podnikání, 1999, č. 3
17. Eliáš, K. Novodobý rozměr starého právního sporu Stav podle právní úpravy před rokem 1951 a otázka jejich statusu (I. část), Právník, 1993, č. 1
18. Havel B. Vzájemné ovlivňování komunitární úpravy a českého a slovenského obchodního práva na pozadí procesu jejich reforem. Sborník se setkání kateder PF ČR a SROV.UK PF, 2007
19. Hejda, J. Evropská společnost – I. Právní rádce. 2005, č. 9
20. Kalenská, M. Manažerská smlouva v českém právním řádu. Bulletin advokacie, 1999, č. 5
21. Kanda, A. Evropská akciová společnost (Societas Europea) – věčná vize nebo blížká realita? Právník.ročník CXXXII, č. 8
22. Kanda, A. Úvaha nad naší současnou právní úpravou obchodních společností z hlediska její možné harmonizace s právem Evropské unie. Právník, 1995, č. 2
23. Křetínský, D. Věcný a osobní rozsah zákazu konkurence v obchodních společnostech. Právní rozhledy, 1999, č. 6.
24. Pelikánová, I. Evropská akciová společnost a její význam pro české právo, ASPI databáze
25. Petr, M. Evropská společnost – 2. část. Právní rozhledy. 2005. č. 3.
26. Plíva, S. Právní jednání podnikatele. Právo a podnikání, 1993, č. 8
27. Pomahač, R. Evropský soudní dvůr: K přemístění sídla společnosti. Právní rozhledy č. 8, 2009
28. Pokorná, J. Neplatnost obchodní společnosti podle První směrnice Rady Evropských společenství a české právo. Obchodní právo. 1999, č. 3.
29. Sirotková, J. Organizační struktura evropské společnosti. E-Právo Magazín. 2007, č. 3

VIII.2.5 Judikatura

Rozhodnutí Ústavního soudu ČR

1. Nález ÚS ČR sp.zn. IV. ÚS 128/06 ze dne 11.11.2009
2. Nález ÚS ČR sp.zn. IV. ÚS 285/96 ze dne 30.1.1997 (zdroj ASPI ID JUD31365CZ)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR

1. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 23 Cdo 3568/2009 ze dne 18.3.2010
2. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 1455/2005 ze dne 28.3.2007
3. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 766/2003 ze dne 17.2.2004
4. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 569/2002 ze dne 25.2.2003
5. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 58/2004 ze dne 31.1.2005
6. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 317/2005 ze dne 18.4.2006
7. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 20 Cdo 552/2006 ze dne 17.5.2006
8. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 23 Cdo 5181/2009 ze dne 25.1.2010
9. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 31 Odo 11/2006 ze dne 15.10.2008
10. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 23 Cdo 3894/2007 ze dne 30.10.2009
11. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 2074/2000 ze dne 14.3.2002
12. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 2008/2007 ze dne 23.6.2009

13. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Cdo 505/99 ze dne 31.8.1999
14. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 2720/2009 ze dne 28.4.2010
15. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 23 Cdo 2713/2009 ze dne 25.11.2009
16. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 1269/2003 ze dne 18.12.2003
17. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 994/2005 ze dne 31.01.2007
18. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 2863/2008 ze dne 10.02.2009
19. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 7 Cz 13/91 ze dne 15.3.1991
20. Rozhodnutí NS ČR sp.zn.21 Cdo 315/2001 ze dne 22.1.2002
21. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 198/2002 ze dne 20.8.2002
22. Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 23 Cdo 1247/2009 ze dne 30.4.2009
23. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 513/2005 ze dne 21.03.2007
24. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 1168/2001 ze dne 19.7.2002
25. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 269/2002 ze dne 30.10.2002
26. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 1850/2001 ze dne 13.9.2002
27. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Cdo 2230/99 ze dne 14. 3. 2000
28. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 1082/2005 ze dne 24. 4. 2007
29. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 1314/2000 ze dne 25.10.2000
30. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 7 Cz 13/91 ze dne 15.3.1991
31. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 1148/2002 ze dne 24.2.2003
32. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 2207/2003 ze dne 19.1.2004
33. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 766/2003 ze dne 17.2.2004
34. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Cdo 505/99 ze dne 31.8.1999
35. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 1269/2003 ze dne 18.12.2003
36. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 2 Cdon173/96 ze dne 30.3.1999
37. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 258/2005 ze dne 14.12.2005
38. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 181/2003 ze dne 23.9.2003
39. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 30 Cdo 570/2007 ze dne 16.4.2008
40. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 3009/2007 ze dne 27.1.2009
41. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 1262/2006 ze dne 30.7.2008
42. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 2 Cdon 680/97 ze dne 30.6.1999
43. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 8 Tdo 1411/2008 ze dne 19.11.2008
44. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 2507/2003 ze dne 28.04.2004
45. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 994/2005 ze dne 31.01.2007
46. Rozhodnutí NS ČR sp.zn.29 Cdo 4824/2007 ze dne 20.10.2009
47. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 540/2004 ze dne 27.4.2005
48. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 26 Cdo 781/2005 ze dne 18.11.2005
49. Rozhodnutí NS ČR sp.zn.29 Cdo 2733/2010 ze dne 17.8.2011
50. Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 32 Cdo 4133/2009 ze dne 25.01.2011
51. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 387/2006 ze dne 26.6.2007
52. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Cdo 2644/99 ze dne 9.5.2000
53. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 839/2002 ze dne 7.5.2003
54. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 211/2009 ze dne 24.8.2010
55. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 1 Odon 88/97 ze dne 17.12.1997
56. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 757/2005 ze dne 17.4.2007
57. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Odo 442/2004 ze dne 29.6.2005

58. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 372/2007 ze dne 29.4.2008
59. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 4356/2009 ze dne 26.10.2010
60. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 1657/2009 ze dne 15.9.2010
61. Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 29 Cdo 1053/2007 ze dne 25.9.2007.
62. Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 32 Odo 407/2005 ze dne 13.6.2007
63. Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 23 Cdo 4192/2008 ze dne 25.2.2011
64. Rozhodnutí NS ČR sp. zn. 29 Odo 269/2002 ze dne 30.10.2002
65. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 968/2000 ze dne 11.10.2000
66. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 1 Odon 2/97 ze dne 30.4.1997
67. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 3646/2008 ze dne 25.11.2008
68. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 30 Cdo 665/2006 ze dne 28.6.2007
69. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 21 Cdo 4028/2009 ze dne 16.12.2010
70. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 29 Cdo 2720/2009 ze dne 28.4.2010
71. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 328/2004 ze dne 3.8.2005
72. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. 32 Odo 1428/2006 ze dne 19.2.2008
73. Rozhodnutí NS ČR sp.zn.2 Cdon 680/97 ze dne 30.6.1999

Rozhodnutí Vrchních soudů

1. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 530/2008 ze dne 20.2.2009
2. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 108/2009 ze dne 4.6.2009
3. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 124/2008 ze dne 9.10.2008
4. Rozhodnutí VS v Praze ze sp.zn. 7 Cmo 568/2008 ze dne 12.1.2009
5. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 12/2003 ze dne 22.7.2003
6. Rozhodnutí VS v Praze sp. zn. 7 Cmo 55/99 ze dne 28.2.2000
7. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 629/98 (v Soudní rozhledy,2000,č.6)
8. Rozhodnutí VS v Praze sp. zn. 7 Cmo 55/99 ze dne 28.2.2000
9. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn.11 Cmo 245/97 ze dne 7.11.1997
10. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 5 Cmo 308/94 ze dne 4.4.1995
11. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 9 Cmo 873/99 ze dne 26.11.2001
12. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 3 Cdo 162/93 ze dne 29.6.1994
13. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 92/96-88 ze dne 9.5.1996
14. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn.6 Cdo 108/1992 ze dne 21.4.1993
15. Rozhodnutí VS v Praze sp.zn. 7 Cmo 271/2000 ze dne 15.2.2001
16. Rozhodnutí VS v Praze ze sp.zn. 7 Cmo 74/2006 ze dne 5.9.2006

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu

- NSS ČR sp.zn.4 Afs 24/2003 ze dne 18.3.200

Rozhodnutí Krajských soudů

1. Rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp.zn.28 Co 35/95 (v Právní rozhledy,1995,č.12)
2. Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp.zn. 16 Co 588/94
3. Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem sp.zn. 11 Co 28/61

Prvorepubliková judikatura

1. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. Rv I 1237/22 (Vážný rozhodnutí č. 2734/1923)
2. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. Rv II 513/40 (Vážný, č. II., 1920)
3. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. Rv I 1832/30 (Vážný rozhodnutí č. 11243/1931)
4. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. Rv I. 2001/31
5. Rozhodnutí NS ČR sp.zn. NS ČR R I 78/20, (Vážný, č. XXIII., 1941)

Rozhodnutí Evropského soudního dvora

1. Rozhodnutí ESD ve věci C-210/06 Cartesio
2. Rozhodnutí ESD ve věci C-212/97 Centros
3. Rozhodnutí ESD ve věci C-402/95 CONVENIO INTERNACIONAL-Alcance
4. Rozhodnutí ESD ve věci 6/64 Costa
5. Rozhodnutí ESD ve věci 81/87 Daily Mail
6. rozhodnutí ESD ve věci C-9/02 Hughes de Lasteyrie duSaillant
7. Rozhodnutí ESD ve věci C 411/03 Sevic Sytems
8. Rozhodnutí ESD ve věci C-167/01 Inspire Art
9. Rozhodnutí ESD ve věci 52-76 Benedetti
10. Rozhodnutí ESD ve věci C – 232/09 Dita Danosa

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora

1. Rozhodnutí BGH sp. zn. II ZR 126/52 ze dne 11.7.1953
2. Rozhodnutí BGH sp.zn. II ZR 266/08 ze dne 11.10.2010.
3. Rozhodnutí BGH ze dne 29.5.1989 (NJW, 1989, s. 2683)
4. Rozhodnutí BAG sp. zn. 6 AZR 1045/06 (NJW, 2008, č. 14, s. 1018 a násl.) ze dne 25. 10. 2007
5. Rozhodnutí BGH sp. zn. II ZR 146/02 ze dne 28.10.2002
6. Rozhodnutí BGH sp. zn. II ZR 246/84 ze dne 22.9.1985

VIII.3 Související publikace autora

Publikace

1. Převedení pracovníků na jinou činnost, Hospodářské noviny č.247, vydání ze dne 21. prosince 2005, s. 27;
2. Jak správně odvolat ředitele, Hospodářské noviny č. 16, vydání ze dne 17. ledna 2006, s.22;
3. Jmenování do funkce, Hospodářské noviny č. 16, vydání ze dne 17. ledna 2006, s.22;
4. Zákoník práce a odpovědnost zaměstnance (část I.), Hospodářské noviny č. 201, vydání ze dne 17. října 2006, s. 27;
5. Zákoník práce a odpovědnost zaměstnance (část II.), Hospodářské noviny č. 203, vydání ze dne 19. října 2006, s. 26;
6. Povinná publicita podnikatele, Ekonom č.3, vydání 17.-23. ledna 2008, s. 52 a 53;
7. Povinná identifikace podnikatele na obchodních listinách, epravo.cz magazine 1/2008. s. 94 a 95;
8. Některé změny v právní úpravě akciových společností (60446), epravo.cz, březen 2010;
9. Některé aspekty právní úpravy vztahu statutárního orgánu k obchodní společnosti a smlouva o výkonu funkce, Právní rádce, 2011, č. 8, s. 17 a násl.;
10. Pojem a reflexe statutárního orgánu v českém právu obchodních společností, Právní fórum, 2011, č. 11-12, s. 536 a násl.;
11. Zástupci obchodní společnosti, povaha jejich vztahu ke statutárnímu orgánu a souběh jednání, Obchodní právo (publikace únor/březen 2012).

Jiné aktivity

Konference k novinkám v legislativě – pořádalo KPMG (Ostrava 30.5.2008)
(přednáška na téma – změny v pracovním, obchodním a živnostenském právu)

VIII.4 Seznam použité legislativy

ČR

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava ČR, ve znění novel
2. Listina základních práv a svobod, ve znění novel
3. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění novel
4. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění novel
5. Zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS), ve znění novel
6. Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění novel
7. Zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, ve znění novel
8. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění novel
9. Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník (zrušen ObchZ)
10. Zákon č.36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění novel
11. Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění novel
12. Zákon č. 42/1980 Sb., o hospodářských stycích se zahraničím, ve znění novel
13. Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění novel
14. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění novel
15. Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění novel
16. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění novel
17. Zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, ve znění novel
18. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění novel
19. Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění novel
20. Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění novel
21. Zákon č.99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění novel
22. Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění novel
23. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění novel
24. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění novel
25. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění novel
26. Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce (zrušen ZP)
27. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění novel (včetně zákona č.365/2011 Sb.)
28. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění novel
29. Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění novel
30. Vyhláška č. 250/2005 Sb., o závazných formulářích na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku, ve znění novel
31. Nařízení Vlády č. 503/2000 Sb., o Obchodním věstníku, ve znění novel
32. Hospodářský zákoník
33. Předpis č. 1/1863 všeobecný obchodní zákoník
34. Kodex správy a řízení společností založený na Principech OECD (2004) - (konečná verze, červen 2004) dostupný na internetových stránkách www.mfcr.cz.
35. Vládní nařízení ze dne 20. prosince 1935 č. 2/1936 Sb., o některých organizačních a jiných opatřeních ve výrobě skla (zrušeno 1.1.1941)

36. Zákon z 6. března 1906,č. 58 ř.z., o společnostech s ručením obmezeným (zrušen 1.1.1951)
37. Zákon č. 111/1895 Sb. o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma) (platil do 1.1.1951)
38. Zákon č. 20/1910 ř.z. o obchodních pomocnících

Legislativní návrhy a důvodové zprávy

1. Návrh občanského zákoníku (sněmovní tisk č. 362)
2. Návrh zákona o obchodních korporacích (sněmovní tisk č. 363)
3. Důvodová zpráva k zákonu č. 142/1996 ze dne 25.3.1996 (zdroj ASPI)
4. Důvodová zpráva k zákonu č. 142/1996 ze dne 25.3.1996 (zdroj ASPI)
5. Důvodová zpráva k návrhu zákona o zákon o obchodních korporacích (zdroj:www.justice.cz)
6. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku (zdroj:www.justice.cz)

SRN

1. Aktiengesetz
2. Bürgerliches Gesetzbuch
3. German Corporate Governance Code
4. Handelsgesetzbuch
5. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH)
6. Gesetz zur Einführung der Europäischen Gesellschaft (SEEG)

EU

1. Smlouva o fungování Evropské unie - Úřední věstník Evropské unie C 83/171 (Konsolidované znění)
2. Nařízení Rady ES č. 1435/2003 o statutu evropské družstevní společnosti
3. Nařízení Rady ES č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti
4. Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25. července 1985 o zřízení Evropského hospodářského zájmového sdružení
5. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/101/ES ze dne 16. září 2009 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 48 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření
6. Dvanáctá směrnice - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/102/ES ze dne 16. září 2009 v oblasti práva společností o společnostech s ručením omezeným s jediným společníkem (nahradila Dvanáctou směrnicí Rady (89/667/EHS)
7. Druhá směrnice Rady 77/91/EHS o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření

8. Zpráva Komise Evropskému Parlamentu a Radě o uplatňování NSE(KOM/2010/0676)
9. Návrh Nařízení Rady o statutu evropské soukromé společnosti ze dne 25.6.2008 předložený Komisí KOM(2008) 396 v konečném znění - Důvodové zprávy k NSPE
10. Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 89/666/EHS, 2005/56/ES a 2009/101/ES, pokud jde o propojení ústředních, obchodních a podnikových rejstříků (KOM(2011) 79 v konečném znění)
11. Sdělení Radě a Evropskému Parlamentu, COM (2003) 284 final z 21.5. 2003
12. Doporučení Komise ze dne 14. prosince 2004 o podpoře vhodného systému odměňování členů správních orgánů společností kótovaných na burze (2004/913/ES)
13. Sdělení Komise o zjednodušeném podnikatelském prostředí pro společnosti v oblasti práva obchodních společností, účetnictví a auditu ze dne 10.7.2007 (KOM (2007) 394